

ครอง แผ่นดิน

ครอง แผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทอดพระเนตรโครงการจัดหาแหล่งน้ำ จังหวัดสกลนคร

คำนำ

ภาพที่ผมเคยเห็นเมื่อครั้งอดีต ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. คนแรก เดินทางไปทำงานพร้อมกับเจ้าหน้าที่ กปร. เพื่อตามเสด็จ และบันทึกพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศ์ จากเหนือจรดใต้ ตลอดทุกภูมิภาค นอกจากการรับพระบรมราโชบายเพื่อสนองพระราชดำริ งานพัฒนา งานฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ รวมถึงการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนแล้ว สำนักงาน กปร. ยังเป็นหน่วยงานหลักที่ประสานงาน จนก่อเกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นมากมายจวบจนปัจจุบัน

ผมได้ยืมสิ่งที่นายเมธ ไปบรรยายหรือพูดคุยกับลูกน้องเสมอๆ ถึงคำว่า

“ครองแผ่นดิน” คำนี้แบ่งเป็นคำ 2 คำ คือ **ครอง + แผ่นดิน** มีที่มาจากพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ความว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

แต่ละคำมีความหมายและนัยของคำ แต่ใครจะเข้าใจจนตกผลึกในความหมายเหล่านั้น และสามารถบอกเล่าได้ถึงที่มาและความหมายในห้วงเวลาต่างๆ ได้ จะต้องเป็นบุคคลที่ต้องผ่านกาลเวลา มีประสบการณ์ที่รับทราบเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา เพื่อให้คนรุ่นปัจจุบันได้รับรู้ และเข้าใจความหมายที่แท้จริงของแต่ละคำ ซึ่ง นายเมธ หรือ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. คนแรก และเป็นผู้รับสนองในการก่อตั้งสำนักงาน กปร. ได้วิเคราะห์นัยของคำดังกล่าวจากประสบการณ์การทำงานสนอง

พระราชดำริที่ยาวนานกว่า 35 ปี เพื่อให้น้องๆ รุ่นต่อไป ได้เรียนรู้
เข้าใจถึงสิ่งที่พระองค์พระราชทานมาตลอดรัชสมัย

“เราจะครองแผ่นดิน... ในปี 2475 พอเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ อยู่ภายใต้กฎหมาย
ทรงไม่มีอำนาจอะไรทางการปกครอง จึงไม่ใช่คำว่า ปกครอง แต่ใช้
คำว่า **ครอง** ซึ่งคำว่า ครอง นี้เป็นมิติของจิตใจ เป็นมิติของความรัก และมิติ
ของความรับผิดชอบ แล้วทรงดูแล**แผ่นดิน** คืออะไร ทรงดูแลดิน น้ำ ลม
ไฟ ซึ่งก็คือชีวิตของประชาชน

โดยธรรม คือธรรมะ คือความดีและถูกต้อง มีเป้าหมายคือ **ประโยชน์สุข**”

ดังนั้น **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** จึงเป็นเครื่องมือ
อย่างหนึ่งนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งมีการดำเนินงานผ่านกาลเวลามาพอสมควร
ที่จะได้พบเห็นปัญหาที่หลากหลาย มีความแตกต่างตามภูมิสังคม พระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
และพระบรมวงศ์ ได้พระราชทานพระราชดำริอันเป็นแนวทางการแก้ไข
ปัญหา การอนุรักษ์ฟื้นฟู และการพัฒนาต่อยอด ให้บังเกิดความยั่งยืน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในรัชกาลที่ 9 มีมากกว่า
4,800 โครงการ¹ หรือ 4,800 บทเรียน แต่ละโครงการมีประวัติศาสตร์ ผ่าน
กระบวนการพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนวันนี้ มีผลสำเร็จเกิดขึ้น อันเป็นการ
บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ คือ **ประโยชน์สุข**ของประชาชน

วันนี้...เราอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารในหลวงรัชกาลที่ 10
มีจุดเชื่อมต่อกที่เป็นเป้าหมายเดียวกันคือ **ประโยชน์สุข** ดังพระปฐม
บรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

**“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”**

¹โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 5,151 โครงการ/กิจกรรม ณ กรกฎาคม 2565

สามคำที่เริ่มต้น คือ **สืบสาน รักษา ต่อยอด**

สืบสาน หมายความว่า ทรงส่งสัญญาณกับพวกเราว่า

สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงทำอย่างไรนั้น จะทรงทำตามทุกอย่าง

รักษา คือ รักษาสิ่งที่สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงทำได้

ต่อยอด คือ ต่อยอดในสิ่งที่สมเด็จพระบรมชนกนาถได้ทรงสร้างไว้ให้ขยายผลการพัฒนาต่อไป เพราะฉะนั้น ฐานรากทั้งหมดคือรัชกาลที่ 9 แล้วต่อเนื่องมาถึงรัชกาลที่ 10 เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้จากฐานราก เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการสืบสาน รักษา ต่อยอดได้อย่างถูกต้องครบถ้วนบริบูรณ์ ต่อไป

นี่คือ...ที่มาของหนังสือ **“ครองแผ่นดิน”**

จากที่เกริ่นมาข้างต้น เป็นข้อความที่ผมได้รับรู้รับฟังจากนายเมธ ซึ่งเป็นเนื้อหาภายในหนังสือเล่มนี้ ผมอยากให้รุ่นน้องมีโอกาสได้อ่าน เราจะได้รับรู้ รับทราบถึงฐานรากของสำนักงาน กปร. อันมีที่มาอย่างไร เป็นประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ที่สำคัญที่มีค่าควรแก่การบันทึกหรือจดจำ อันจะได้นำไปประยุกต์ใช้ หรือวิวัฒนาการให้เหมาะสมกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อที่จะได้พร้อมในการ **สืบสาน รักษา และต่อยอด** ได้อย่างบริบูรณ์

ลลิต ถนอมสิงห์

เลขาธิการ กปร.

กันยายน 2565

สารบัญ

ทรงทำ ทรงธรรม และทรงครอง	9	“แก้มลิง”	74
● หน้าท้องพระมหากษัตริย์	10	ตัวอีกยี่	76
● ธรรมะของราชา	11	4 น้ำ 3 รส (ปากพวง)	77
● ทศพิธราชธรรม	12	บำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะโดยวิธีธรรมชาติ	78
● อาชีพของพระมหากษัตริย์	17	จากพลังงานน้ำกลายเป็นไฟฟ้า	81
กำเนิดองค์กษัตริย์ของงานพระราชดำริ	19	จากหลุกสู่งักันน้ำชัยพัฒนา	82
● กำเนิด กปร.	20	● ดิน	86
● กำเนิดมูลนิธิชัยพัฒนา	42	ฐานรากของชีวิต	86
ศูนย์ศึกษาการพัฒนา :		“แก้มลิงดิน”	90
แหล่งเรียนรู้พระราชทาน	47	ดินเสื่อมโทรม ที่เขาหินซ้อน	94
● ตรงโหนด : ภูมิสังคมย่อส่วน	48	ดินดาน ที่ห้วยทราย	94
● หลักการของ “ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ”	49	พัฒนาจากบกกสู่ทะเลที่คั้งกระเบน	95
● One-stop Service Model	51	หม่อมหัตศจรรย์	96
● กำเนิดศูนย์ศึกษาการพัฒนา	52	ดินสิ้นสภาพ ที่เขาชะงุ้ม	99
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ		ตามหาพระจันทร์ (ที่ห้วยองคต)	100
ดิน น้ำ ลม ไฟ		อย่าปกอกเปลือกดิน	103
ทุกสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน	65	เส้นทางเกลือ	103
● ทุกสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน	66	แนวทางแก้ไขปัญหาดินเค็ม-น้ำเค็ม	105
● น้ำ	66	● ป่าไม้	112
จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานคร	67	จุดเริ่มต้นความสนใจเรื่องป่าไม้	112
อ่างใหญ่เต็มอ่างเล็ก	73	เคล็ดลับการปลูกต้นไม้	114
		ทะเลทราย ที่ห้วยทราย	115

ป่าดิบชื้น ที่ห้วยฮ่องไคร้	117	ความมั่นคงด้านอาหาร	147
ป่า หรือ น้ำ อะไรเกิดก่อนกัน	118	● ว่าด้วยเรื่อง “ทฤษฎีใหม่”	148
ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก	119	ตามหาวัดในจินตนาการ	148
ระหว่างต้นไม้ ยังมีการเอื้อกัน	120	นี่ไง ! ทฤษฎีใหม่	150
วิชาที่ว่าด้วย สิ่งมีชีวิต + สิ่งแวดล้อม	121	ส่วนมากยังอยู่ชั้นที่ 1	151
ป่าต้นน้ำ	123	ยึดหยุ่นและประยุกต์ใช้	152
ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง	124	ทฤษฎีใหม่ช่วยแก้โรคโควิด	153
ห้วยปลาหลด	129	ป่ายาง-สวนผสมผสาน	154
ปลูกป่าในใจคน	131	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	159
กลางน้ำ	132	● เศรษฐกิจพอเพียง	161
ปลายน้ำ	134	หลักการทรงงาน	167
บางกระเจ้า และสวนหลวง ร.9	135	งานยังไม่เสร็จ : สืบสาน รักษา ต่อยอด	181
แนวกันไฟแบบป่าเปียก	136	● งานยังไม่เสร็จ	182
ภูเขาป่า	137	● มองทุกอย่างที่จับ-จับทุกอย่างที่จับ	184
ชาน้ำมัน	138	-สรุปทุกอย่างที่จับคิด	
ป่าพรุ	141	● ปฏิบัติตามที่ทรงสอน คนไทยทุกคน	186
● พลังงานทดแทน	143	จะมีความสูง	
กังหันน้ำผลิตไฟฟ้า	143	● เป้าหมายคือ ประโยชน์สูง	188
การผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ	144	ภาคผนวก	192

พระปฐมบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
วันที่ 5 พฤษภาคม 2493

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ทรงทำ ทรงธรรม
และทรงครอง

หน้าที่ของพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์ มีหน้าที่โดยทั่วไป 3 ประการ

ประการแรก คือ The Right to Advice นั่นคือ การให้คำแนะนำ หลายคนบอกโครงการพระราชดำริทำเอาไว้ตั้งเยอะ เศรษฐกิจพอเพียง พระองค์ทรงสอนทำไมไม่มีใครทำตาม นี่ไงพระองค์ท่านได้แต่แนะนำ ไม่มีอำนาจบังคับให้ทำตาม ชอบใจ เห็นด้วย ก็ทำ ไม่เห็นด้วย ไม่ทำก็ไม่ผิดอะไร ขึ้นอยู่กับศรัทธา

ประการที่ 2 คือ The Right to be Consulted เมื่อใครมาขอคำปรึกษาพระเจ้าแผ่นดินต้องให้คำปรึกษาแนะนำ หลายคนถามว่าชาวบ้านขอยังไง ให้เขียนจดหมาย เขาเรียกว่าถวายฎีกา นี่เป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกทางหนึ่ง ทุกวันนี้ก็ยังมีการพิจารณาร่วมกันอยู่ตลอดเวลา คำขอเข้ามาทุกสัปดาห์ พระองค์ท่านก็ส่งผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาส่งมาที่เรา (สำนักงาน กปร.) เราก็ส่งคนไปดู แล้วก็กลับมารายงานทุกหน่วย ทุกคนให้ช่วยเหลือ ทรงคำนวนดูตามความเหมาะสม บางครั้งทรงลงไปดูด้วยพระองค์เองเลย ผลสุดท้ายก็พระราชทานให้จึงเกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แต่เดิมนั้นเรียก **โครงการตามพระราชดำริ** ก่อนหน้านั้นเรียกว่า **โครงการตามพระราชประสงค์** ตอนนี้อยู่เปลี่ยนใหม่หมดเลย แสดงถึงความ เป็นประชาธิปไตยของพระองค์ท่าน ปี 2524 ตั้ง สำนักงาน กปร.

คือ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รับสั่งให้ใช้คำว่า **อันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ไม่ใช่ตามพระราชดำริ รับสั่งว่า **“ตามใจฉันไม่ได้”**

ประการที่ 3 คือ The Right to Warn เป็นอำนาจในการ**ตัดเตือน** เมื่อเห็นภัยอันตรายใดๆ มาสู่ประเทศแล้ว ในฐานะพระเจ้าแผ่นดินต้องออกมาเตือน เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลา และพฤษภาทมิฬ ซึ่งเห็นได้ชัดเจน

SSSU=ของราชา

สิ่งที่พระองค์ท่านทรงสอนก่อนทำงานหรือทำอะไรก็ตาม ทรงปูพื้นด้วยความดีก่อน จะเป็นที่ไหนก็ตามก่อนก่อสร้างบ้าน สำนักงาน ต้องทำอะไรก่อน ต้องฝังเสาเข็ม ฝังฐานราก ไม่ใช่สิ่งสวยงามแต่ก็ต้องฝังเอาไว้ให้สิ่งสวยงามข้างบนมั่นคงถาวรต่อไปได้ มิเช่นนั้นก็พังทลาย ความดีก็เหมือนฐานราก เราไม่รู้ว่หน้าตาเป็นยังไงด้วยซ้ำไป แต่เราต้องมี ถ้าปราศจากฐานรากนี้ ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างถูกต้องลักษณะและยั่งยืนได้

ถ้าไม่รู้จะปฏิบัติอย่างไรจริงๆ ก็ให้ปฏิบัติตาม **ทศพิธราชธรรม** เรารู้ว่ามี 10 ข้อ แต่ไม่มีใครตอบได้ว่ามีอะไรบ้าง เวลานี้ทุกหน่วยงานก็บังคับให้กำหนดคุณธรรมประจำหน่วยงานขึ้นมา ทุกหน่วยงานต้องมี ถ้าจำได้ก็ขอแสดงความนับถือ

ความดีต้องชักซ้อม เราจะได้ปฏิบัติความดีจนเป็นนิสัย เหมือนกีฬา ถ้าไม่ซ้อมคุณก็ทำดีไม่ออกหรอก เอกชนก็มีเหมือนกัน จรรยาบรรณข้อนั้น ข้อนี้ จำได้หรือไม่ ซ้ำแบบนี้ทุกวัน ข้าราชการทำไหม ทุกแห่ง แนะนำเลยนะ ทุกหน่วยติดคุณธรรมไว้หน้าห้อง หน้าลิฟต์ หน้าสำนักงานเลยได้ไหม ทุกวันเราเห็นวันแรกจำไม่ได้วันที่ 2 ก็ต้องจำได้สักวัน หาวิธีการชักซ้อม ความดี ชักซ้อมปฏิบัติความดี

กศพรราชธรรม

มี 10 ข้อปฏิบัติ พวกเราเป็นข้าราชการ ข้าราชการรับงาน จากองค์กรราชันมาทำ พระองค์ท่านทรง “ทำราชการ” คือ อาชีพของ พระมหากษัตริย์ ส่วนพวกเรา “รับราชการ” เพราะฉะนั้น ในเมื่อเรา รับราชการ เราก็ต้องเดินตามรอย 10 ข้อ นำไปปฏิบัติให้ได้

เริ่มแรกทีเดียวเลย คือ

ทานัง คือการให้ เขาจะตอบแทนบุญคุณกลับมาหรือไม่ ไม่เป็นไร ให้ ก็คือให้ ให้เพื่อให้

ศีล ขอ 5 ข้อพอ ไม่ต้องถึง 10 ข้อ หรือ 227 ข้อ และมีใน ทุกศาสนา ทั้ง 5 ข้อ

ในหลวงรัชกาลที่ 9 แมลงก็ไม่เคยฆ่า 35 ปี ที่เดินตามเสด็จ หลายคนก้มหน้าก้มตาเดินตาม ไม่ได้เรียนรู้ส่วนผมถูกบังคับให้เรียน ครั้งหนึ่ง

ผมก็มองๆ ดู มีทากหล่นใส่พระศอตอนไปนราธิวาส หล่นจากต้นไม้ไป
ลงพระศอ พระองค์ทรงวิฑูรย์มาบอก ขอหยุดขบวนสักประเดี๋ยวนะ ขอหยุด
จับตัวอีกยี่สิบก่อน ทรงมีพระอารมณ์ขันด้วย หยุดรถจับทากเอาไปปล่อย
ข้างทาง พระเจ้าแผ่นดินโดนแล้ว เราจะเหลืออะไร โดนนี้เลย จักกะแร้
กลมเป็นลูกขึ้นเลยนะ ใหม่ๆ ตัวมันยาวๆ พอเลือดเต็มตัวก็กลมดึ๊ก
เลือดไหลโชก เพราะน้ำลายมันทำให้เลือดไม่จับตัว ต้องเอายาฉุนติดไว้
หรือยาสีฟันป้าย

ปริจาคะ ต่างจากทานังอย่างไร คือ **ให้แล้วขอคืน** ให้ประโยชน์เล็ก
เพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า ภาษาพระเรียกอย่างนั้น บริจาคคนละ 5-10 บาท
เราได้โรงเรียน โรงพยาบาล กลับมาหลังเบ้อเร่อเลย ทุกครั้งที่เราทำเพื่อ
ส่วนรวมเข้าข่ายปริจาคะ

อาชชวะ คือ **ชื่อเสียงสุจริต** 35 ปี เดินตามพระองค์ท่าน ทรงไม่เคย
แข่งใคร ปิยาวจาโดยตลอด ครั้งเดียวในชีวิตผมที่ได้ยินทรงแข่ง ใครทุจริต
แม้นิดเดียวขอให้มีอันเป็นไป ในส่วนของ กปร. เองได้มีกำหนดข้อบังคับว่า
โครงการพระราชดำริอยู่ที่ไหน รอบๆ อาณาเขต 10 กิโลเมตร ห้ามใคร
ซื้อขายที่ดิน ตอนผมตามเสด็จไปที่แห่งแล้ง ที่ไม่มีอนาคต สิ่งที่เป็น
ประสบพบเจออยู่ตลอด คือ ชาวบ้านเอาที่ดินมาขาย บอกอยู่ไม่ได้
อย่างตอนทีไปสำรวจพื้นที่เตรียมสร้างโรงเรียนนายร้อย จปร. รอบๆ
เขาชะง็อก (จังหวัดนครนายก) รับสั่งให้หาแหล่งน้ำเลี้ยงคน 2 หมื่นคน แต่เก็บไว้
เป็นความลับก่อน ปรากฏว่าไปสำรวจบริเวณปากทางเข้าโรงเรียน
นายร้อย จปร. มีป่าคนึงเอาที่นำมาขาย ไร่ละ 4 หมื่น บอกว่าอยาก

กลับบ้านแล้ว อยากกลับไปอีสาน ไม่มีน้ำเลยปีไหนน้ำมาก็ท่วม เราก็ไม่กล้า
เล่าเรื่องโครงการ โรงเรียนนายร้อย จปร. เพราะถูกสั่งให้เก็บเป็นความลับ
อยู่ได้แต่บอกป่า ป่าเก็บไว้เถิด เดี่ยวไม่นานก็มีน้ำก็โดนค่าซ้ำอีก ข้าราชการ
ก็อย่างนี้บอกว่าประเดี๋ยวมี รอมา 4-5 ปีไม่มีน้ำซะที ปัจจุบันราคาไร่ละ
7 ล้าน พอปีถัดมากรมชลประทานเข้ามาทำน้ำ พื้นที่เปลี่ยนสภาพ
เราก็ซื้อพันขายหมื่น ซื้อหมื่นขายแสน ซื้อแสนขายล้าน โกงอะไร ไม่ได้โกง
ไม่ผิดกฎหมายแต่ฉวยโอกาส

ข้าราชการในกลุ่มที่ทำงานถวายบางคนมีประพจน์ตามชื่อที่ไปเรื่อย
พอพระองค์ท่านรู้ รับสั่งว่า ไม่ผิดอะไรไม่ผิดกฎหมาย แต่ผิดจรรยาบรรณ
ผิดคุณธรรม อาชวะ ถ้าอยากรวยให้ลาออกไป ซื้อขายที่ดินไม่ว่า แต่ถ้า
อยู่ลักษณะแบบนี้เรียกว่า insider เป็นพวกฉวยโอกาสสู่ข่าวสารภายในแล้ว
ได้เปรียบคนอื่น จึงเป็นข้อห้ามซื้อขายที่ดินรอบๆ โครงการพระราชดำริ

มัททวะ คือ สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จฯ
ไปที่ไหน ทรงประทับพับเพียบกับพื้น ทรงคุกเข่าต่อหน้าประชาชน ยามจะยืน
ไม่ประทับนั่ง พระองค์ก็ทรงก้มลงไปหาประชาชน ไม่ทำเป็นใหญ่เป็นโต
ไปเบ่งใส่คนอื่น ไม่ต้องมีพิธีรีตองมากมาย หรือต้องให้คนอื่นเอาถ่านขวบน
พาไปไหน เหมือนคนใหญ่คนโตบางคน

ตบะ คือ เจตนารมณ์อย่างแรงกล้า จะทำความดีปฏิบัติอะไร
ถ้าไม่มีเจตนารมณ์อย่างแรงกล้าปฏิบัติไม่ได้ ต้องมีความอยาก ยกตัวอย่าง

ฟังบรรยายทศพิธราชธรรม ถ้าวันนี้ฟังทะเลหุซ่ายทะเลหุซาวา ฟรุ้งนี้คุณก็เป็นคนเดิมไม่ได้เปลี่ยนอะไร อบรมก็อบรมไป ได้กระดาษาใบหนึ่งแต่ไม่ได้อะไร เพราะไม่มีเจตนาธรรมณ์อยากจะปฏิบัติ

อักโกธะ คือ ออย่าโกรธ ที่ทะเลาะทุกวันนี้ มีข่าวคราวลุกขึ้นมา รถปาดหน้า เอาปืนไปยิง โมโหหน่อยก็ฆ่ากันติดคุกติดตารางเพราะ โกรธคำเดียว อารมณ์วูบเดียวเท่านั้นเอง เหตุผลหายหมด

อวิหิงสา คือ ออย่าเบียดเบียน เบียดเบียนกันไปเบียดเบียนกันมา ทุกข์ทั้งคู่ ไม่มีใครได้อะไร เพราะฉะนั้นหยุดเถอะ

ขันติ จริงๆ ไม่อยากแปลว่า **อดทน** เพราะอดทนมันฝืนความรู้สึก ผมแปลว่า เฉยๆ เสีย ชีวิตใครก็ตามตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินไปจนถึงยาจก ไม่มีชีวิตใครโรยด้วยกลีบกุหลาบ ทุกข์สุขมันผลัดกันมา เพราะฉะนั้นเฉยๆ เดี่ยวมันก็ผ่านไปเอง

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ขันติที่สุด ฝนจะตก แดดจะออก บอกเสด็จที่ไหน ก็เสด็จ วันหนึ่งที่นคราธิวาสฝนตก วันนั้นผมไปกับปราโมทย์¹ ระหว่างรอเผ้าฯ รับเสด็จคุยกันว่า

“โมทย์ วิทยุกราบบังคมทูลดึกว่า ว่าเปลี่ยนจุดเถอะ ไม่ไหวแล้ว น้ำในหม้อบ้านมันเริ่มขึ้นแล้ว มาถึงข้อเท้า กว่าจะเสด็จ ถึงหน้าข้างแน่เลย

¹ นายปราโมทย์ ไม่กล้า อติอธิบดีกรมชลประทาน

ฝนไม่มีที่ท่าว่าจะหยุด” ก็เลยตัดสินใจวิหยแจ้งว่า

“จากหนุมาน 1” โค้ดเนมผมเอง เป็นที่มาของตรา กปร. ที่เป็น
หนุมาน ทรงตั้งนามให้

“ขอเปลี่ยนจุด”

ทรงถาม **“ทำไม”**

“ฝนตกหนัก น้ำกำลังจะท่วม” ทรงตอบว่าไง รู้ไหม

“รออยู่ตรงนั้นแหละ”

ผมก็นั่งรอต่อ ตากฝนชุ่ม พอเสด็จ มาถึง น้ำถึงหน้าแข้งแล้ว
ทรงพระดำเนนคุณตัวปลิงเต็มหมด รับสั่งว่า **“ไม่ได้ เราสัญญากับเขาว่า
จะมาหาเขา เราต้องมา”**

นี่คือคำของพระเจ้าแผ่นดิน สัจจะนั้นสำคัญ ชันดิ ไม่มีอะไรมา
ขวางได้

ข้อสุดท้ายนี้ สุดยอด

อวิโรธนะ คือ ไม่ยอมผิดไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งเป็นเรื่องผิดกฎหมาย
ผิดศีลธรรม ผิดประเพณี ผิดค่านิยม ผิดฤดูกาล อะไรที่มีคำว่า ผิด
ข้างหน้าไม่เอาทั้งนั้น ทรงตั้งอยู่ในความถูกต้องตลอดเวลา

อาชีพของพระมหากษัตริย์

อาชีพของพวกเราคือ รับราชการ อาชีพของพระองค์ท่านคือ ทรงทำราชการ ทำราชการทำยังไง BBC ถามว่า การปฏิบัติตัวต่อ ราชอาณาจักรของท่านทำอะไร พระองค์ท่านทรงตอบว่า ทำทุกอย่างที่เป็น ประโยชน์ อะไรที่เป็นประโยชน์ฉันก็ทำ ฉันไม่มีแผนไม่มีการกะเกณฑ์อะไร มาก่อน ง่ายๆ เพราะฉะนั้นเราก็ควรเจริญรอยตาม ทำแต่สิ่งที่เป็น ประโยชน์ อย่าให้เวลาว่างมันเกิดขึ้น ความเจริญประเทศชาติอยู่ในกำมือ พวกเรา เพราะการกระทำของคนในชาตินั้นเป็นการระบุงว่า ชาติบ้านเมืองจะดี จะชั่วยังไงอยู่ที่การปฏิบัติการกระทำของเรา ผลประโยชน์แผ่นดินมาก่อน

ปริจาคะ จำไว้เราต้องบริจาคเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของแผ่นดิน และเราได้ประโยชน์ไม่ใช่ขาดทุนเพราะเราอยู่ในนั้น เหมือนที่เราลืมไป คิดว่าเราสบายแล้ว ไม่ใช่ รอบตัวคุณมีขยะมีน้ำเน่าคุณก็โดนกระทบ รอบตัว เรามี PM2.5 คุณก็โดน ผมก็โดน แล้วมาจากไหนก็มาจากเราทั้งนั้นนั่นเอง เราโดนด้วยลูกเราก็โดน เวลาเราทำน้ำเน่าคนรับเคราะห์ก็คือลูกเรา

ความยั่งยืน แปลแบบชาวบ้าน อย่าแปลแบบนักวิชาการ คือ ให้เรา มีความสุขตามอัตภาพและส่งต่อแผ่นดิน ส่งต่อดิน น้ำ ลม ไฟ ให้ลูกได้ อยู่แบบตามอัตภาพ จะส่งภูเขาหัวโล้น จะส่งน้ำเน่า ส่ง PM2.5 ให้ ลูกเราหรือ? เห็นไหม ทำเพื่อตัวเอง เห็นแก่ตัวอย่างสร้างสรรค์โดยผ่าน ส่วนรวม ขอให้คิดกว้างขึ้น ☸

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทอดพระเนตรโครงการจัดหาแหล่งน้ำ จังหวัดสกลนคร

กำเนิดองค์กร สนองงานพระราชดำริ

กำเนิด กปร.

ก่อนอื่น **เราควรจะรู้จักตัวเอง** สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เราควร รู้ตัวเรา รู้รากเรา รู้ที่มาที่ไปของเรา เพราะมนุษย์เรา ไม่ใช่อยู่ด้วยวัน ปัจจุบันเท่านั้น ความเป็นมนุษย์ควรจะรับรู้ที่มาที่ไป รู้ประวัติ ให้เกิดความภาคภูมิใจ เพราะฉะนั้นจะเล่าถึงกำเนิดของ กปร. ซึ่งตอนนั้นมี 3 คน ที่ร่วมกันทำ คือ คุณมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ คุณพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต และผม (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล)

ย้อนเหตุการณ์กลับไปประมาณปี 2523 ขณะนั้น ผมเป็นหัวหน้ากองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ อยู่ที่สภาพัฒน์¹ ซึ่งได้กลุ่มใหม่คงไม่รู้จัก ว่าคืออะไร วางแผนเตรียมพร้อมฯ ไม่ได้วางแผนพัฒนาประเทศ แต่หน้าที่คือวางแผนรับสงคราม ซึ่งเวลานั้นประเทศเรากำลังเผชิญสงครามอยู่ ตอนนั้นเป็นสงครามก่อนการร้ายคอมมิวนิสต์ เวียดนามเริ่มล่มสลาย เขมรล่มสลาย ลาวเปลี่ยนระบอบเป็นคอมมิวนิสต์ ตามกฎโดมิโน เขาก็บอกว่า ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ทั้งภูมิภาคจะเป็นคอมมิวนิสต์ ไปหมด รัฐบาลก็เลยตั้งภารกิจขึ้นมา เรียกว่า **ศูนย์ประสานงานเตรียมพร้อมแห่งชาติ** เตรียมประเทศเข้าสู่ภาวะสงคราม และตั้งหน่วยงานขึ้นมา 2 หน่วยด้วยกัน กองหนึ่งเรียกว่า กอง 6 ตั้งอยู่ที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทำเรื่องการเมือง ฯลฯ และกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ อยู่ที่สภาพัฒน์

¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์)

วางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ ทำอะไรบ้าง เตรียมสรรพกำลัง ทั้งหมดเพื่อเข้าสู่สงคราม เริ่มงานโดยเป็นเลขานุการของกรรมการ 2 คณะ คือ กรรมการเตรียมพร้อมวางแผนด้านกำลังคน และเตรียมพร้อมด้านเกษตร คือ อาหาร กำหนดแผนไว้ล่วงหน้า เช่น แผนกำลังพล ไม่ใช่เข้ามาถึงเกณฑ์ ทหาร แต่กำหนดไว้เลยว่าใครควรจะไปรบ ใครควรจะอยู่ตรงไหน ใครควรจะทำอะไร วางแผนไว้ก่อน เป็นแผนที่แปลกมาก

เมื่อวางแผนไปสักพักหนึ่งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากอเมริกา โดยตัวผมเอง เพราะโชคชะตาหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ ผมเคยอยู่เวียดนาม ไปเรียนไฮสคูลที่เวียดนาม ได้เห็นประเทศล่มสลายคาตา ได้บทเรียนมา ไม่รู้ตัว ตอนนั้นยังเด็กก็ไม่รู้ว่าเป็นบทเรียน นึกว่าเมื่อไหร่จะไปสักที เพราะ รบกันทุกวัน รบกันทุกแห่ง ฆ่ากันเอง ขนาดไม่ใส่ใจ แต่มันก็เป็นข่าว เข้ามาเองจนทนอยู่ไม่ไหว ย้ายไปต่อและเรียนจบที่ลาว ก็เห็นอีกประเทศหนึ่ง พังหลายอีก ผมก็เลยเป็นคนเดียวในกองวางแผนเตรียมพร้อมฯ ที่ได้เห็น สงคราม ของไทยนั้นวางแผนตามอเมริกา คือระดมสรรพกำลัง จะเอา คนไปไหน เอาคนไปใช้อะไร ตามโมเดลของ Preparedness Economic Planning ของสหรัฐฯ OEP - Official of Emergency Planning ซึ่ง มีหมดทุกรัฐเลย เมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้น เราจะมีแผนให้เราจะทำ อย่างไร อย่างนี้เป็นต้น

พัฒนาเพื่อความมั่นคง

ในระหว่างนั้นผมเห็นแล้วว่าไปไม่รอดแน่ ต้องเปลี่ยนวิธีใหม่ เลยคิดขึ้นมาเรียกว่า **พัฒนาเพื่อความมั่นคง** แท้ที่จริงเป็นการต่อสู้ระหว่าง**คนมีกับคนไม่มี** หากเราเอาปืนไปไล่ยิงคนนั้น มันไม่ได้ทำให้มีขึ้นมาหรอก ปัญหาไม่ถูกแก้ให้ถูกจุด เพราะทุกศพที่เรายิงไป จะยิ่งเพิ่มขึ้นไปอีก ทั้งครอบครัวหนีเข้าป่าหมด ยิ่งฆ่ายิ่งโต

เดชะบุญแปลกประหลาดมาก ผมขึ้นโท ตอนนั้นเพิ่งเริ่มชีวิตราชการใหม่ ต้องเอ่ยชื่อคนหนึ่งที่ร่วมคิดตอนแรก **พันเอก ทำเนียบ ทับมณี** เป็นหัวหน้ากองวางแผน กรป.กลาง¹ อยู่ที่กองบัญชาการทหารสูงสุด² เกษียณยศพลเอก ตอนนั้นทหารก็เริ่มมีความคิดแล้วว่า ให้มีหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ทางซีกรัฐบาลก็มี รพช. หรือเร่งรัดพัฒนาชนบท แสดงว่าเข้าใจเหมือนกันแต่ทำไมไม่เป็น คิดว่าต้องใช้กระบวนการพัฒนาเข้าไปจัดความยากจน กับอีกแผนหนึ่งคือไล่ฆ่า เห็นผู้ก่อการร้ายเป็นโจรผู้ร้ายจึงไล่ฆ่าอย่างนี้เริ่มต้นก็ให้ยาผิดแล้ว และหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ที่ตั้งไว้ตอนที่ผมเข้าไปทำงานนั้น ประมาณ 10 หน่วย ไม่มีหน่วยไหนเคลื่อนที่เลย พันเอก ทำเนียบ เจอผมที่หาดใหญ่แล้วบอกว่า “มันไม่ไหวแล้วนะ แต่ผมพูดท่านนายพลทั้งหลายเขาไม่เชื่อ ดร. มาพูดให้ได้ไหม ผมจะจัดเวทีให้” ผมเลยบอก พี่จะไปเอานายพลมาฟังได้หรือ ผมขึ้นโทเอง ท่านบอกเดี่ยวจัดการให้ แล้วไปจัดการอย่างไรไม่รู้ วันนั้นมีนายพลประมาณ

¹ กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ปัจจุบัน คือ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย

² กองบัญชาการทหารสูงสุด ปัจจุบันคือ กองบัญชาการกองทัพไทย

20 คน จากกองบัญชาการทหารสูงสุด สนามเสือป่า มานั่งฟังผม ผมก็เล่าให้ฟังว่าผมเคยอยู่เวียดนาม เจอคนรบกันจะแก้ไขอย่างไร ทหารฟังแล้วเชื่อ ที่สำคัญคือ มีหน่วยปฏิบัติที่พร้อมอยู่แล้ว คือ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่

พอมีหน่วยปฏิบัติพร้อมแล้ว ผมเดินเข้าไปหา ท่านพลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ตอนนั้นท่านเป็นเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ท่านเก่งมาก จบ MIT¹ ผมบอก ท่านครับบอย่างนี้แพ้ครับ นั่งรอข้าศึกอยู่ในกรุงนี้ ผลสุดท้ายก็เหมือนเวียดนาม เอรารถถังวิ่งชนประตูทำเนียบเข้ามายึดเลย ท่านถามว่าจะทำอย่างไร ? ผมบอกต้องเข้าไปลุยเลย แล้วไม่ใช้อาวุธด้วย ขอเรียกชื่อว่า **พัฒนาเพื่อความมั่นคง** ให้ใช้เศรษฐกิจและสังคมเป็นเครื่องมือเข้าไปแก้ไขปัญหา ท่านบอก “อ้าวเอาด้วย พุ่งนี้ไปหานายกฯ กันได้ไหม ลือว่างรีเปล่า” ท่านพาผมไปพบท่านนายกฯ คือท่านธานินทร์ กรัยวิเชียร แล้วก็เล่าว่า นายสุเมธเข้ามาเสนอการแก้ไขอย่างนี้ ท่านธานินทร์ฟังเสร็จบอกผมเอาด้วย แล้วถามผมต้องการอะไร ผมบอก **“ต้องการ 2 อย่างครับ คืออำนาจกับเงิน”**

ท่านธานินทร์มองหน้าผม ผมจึงอธิบายว่า หมายถึงให้ช่วยหาอำนาจอะไรให้ผมใช้หน่อยได้ไหม เพราะตัวผมไม่มีอำนาจ ผมขึ้นโท ท่านบอกงั้นตกลง ที่ผมต้องเล่าเพราะตอนหลังมา ที่ กปร. ก็ใช้ระบบเดียวกัน เราจะได้รู้ที่มาที่ไป ระเบียบของสำนักงานที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ เพราะงานชิ้นนั้น

¹ สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology) สหรัฐอเมริกา

ก็คือมี floating fund หรืองบลอย แล้วถามผมต่อว่า ต้องการเงินเท่าไร ผมบอกสัก 20 ล้าน แต่ 20 ล้าน เมื่อปี 2515-2516 มันเยอะมาก ประมาณ 100-200 ล้านในปัจจุบัน ซึ่ง 20 ล้านที่ผมขอมิเงินโอนไปคือใช้เมื่อไหร่ก็ได้ จะเห็นได้ว่าเหมือนงบ กปร. ในขณะนี้

ผมใช้กระบวนการนี้ผ่านสำนักงบประมาณ โดยตั้งงบ 20 ล้านนี้มาเป็น floating fund เหมือนงบ กปร. คือตั้งงบลอย อันนี้คือวิธีการบริหารผมของงบประมาณ 20 ล้านมาเป็น floating fund พอท่านนายกฯ เช่นอนุวัติแล้วเบิกจ่ายทันที สำนักงบประมาณไม่ต้องดูรายละเอียด ให้ดูไม่ทันหรอก เพราะพวกผู้ก่อการร้ายตัดสินใจเดี๋ยวนั้น เขาทำเลย ของเรานี้ก็จะพิจารณา 3-4 เดือน จะเอาไปบออะไร ท่านเลขาฯ ส่วนอำนาจนั้นตกลงที่จะใช้อำนาจนายกรัฐมนตรี และในพื้นที่นั้นใช้อำนาจแม่ทัพภาค แล้วใช้อย่างไร พล.อ.อ. สิทธิ เศรษฐศิลา มีคำสั่งแต่งตั้งผมเป็นเลขาแม่ทัพภาคทั้ง 4 ภาค แล้วใช้กระบวนการอย่างนี้ดำเนินการ เช่น ชาวบ้านไม่มีอะไร หากเขาไม่มีที่ดิน จัดสรรที่ดินให้ แจก สทก.¹ ไม่มีอาชีพก็ให้มีหน่วยฝึกอบรมออกไปฝึก เขาไม่มีสัญชาติตามริมขอบประเทศชายแดนก็ทำการให้เขาถูกกฎหมายเสีย เขาไม่มีอะไรก็ไปอุดช่องโหว่ ใช้เวลา 12 ปี ตั้งแต่ปี 2512-2524 ประชาชนระยะถัดมา พอเขามีแล้ว ชาวบ้านก็หนีบอาวุธขึ้นมาปกป้องตัวเอง เป็นกองกำลังรักษาถิ่นขึ้นมาเลย

¹ สทก. คือ สิทธิทำกิน เป็นที่ดินในเขตป่าสงวน ป่าไม้เสื่อมโทรม เป็นพื้นที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว ไม่สามารถซื้อขายได้ แต่ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้

ศึกครั้งนี้กล้าพูดเลยว่า ไม่ได้ชนะโดยทหาร วันที่เราชนะคือวันที่ประชาชนจับปืนขึ้นมาต่อสู้ เพราะเราไม่รู้เลยว่าใครเป็นข้าศึก เหมือนอย่างชาวบ้านที่เราใช้คำว่าแนวร่วม ใครเป็นใครก็ไม่รู้ แต่ชาวบ้านเขารู้ผลสุดท้ายก็ชนะ สาเหตุที่ต้องเล่า เพราะแนวความคิดตรงนั้น ได้เอามาใช้ในเรื่องก่อตั้ง กปร. เมื่อปี 2524

ผมได้เริ่มสัมผัสในหลวงรัชกาลที่ 9 ตอนไปที่นาแก (จังหวัดนครพนม) ปรากฏว่าทรงนำไปแล้ว เพราะทรงวางโครงการในพื้นที่ต่างๆ แต่ทรงเรียกต่างจากเรา ทรงเรียกว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่เราขอเปลี่ยน เพราะมีคำว่ายุทธศาสตร์เหมือนของทหาร เราไม่อยากจะให้มีบรรยากาศของทหาร เลยเรียกว่า พัฒนาเพื่อความมั่นคง รัฐบาลก็ตกลงให้ใช้แบบนี้ ทรงไปสร้างอ่างเก็บน้ำและโครงการต่างๆ ทรงเริ่มต้นให้แล้ว ทำให้คนไม่มีได้มีขึ้นมา และในปี 2524 ผู้ก่อการร้ายมอบตัวหมดเลย

ภารกิจสุดท้ายคือ จัดสรรพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเพื่อรองรับผู้กลับใจไปสำรวจพื้นที่ดอนตาล¹ ผมเกือบตายพร้อมกับอีกคนที่รับผิดชอบภาคอีสานคือ คุณสุฤกษ์ โปธิทอง² วันนั้นผมไม่ยอมขึ้นเฮลิคอปเตอร์ด้วยเหตุผลกลใดไม่รู้ ท่านรองแม่ทัพภาคที่ 2 พลตรี เลิศ กนิษฐนาคะ บอกผมไปเอง และมีรองปลัดกระทรวงเกษตรฯ คุณกังวล เทพหัสดิน ณ อยุธยา ไปด้วย ส่วนผมบอกไม่ไปขอยกเลิก แล้วบอกคุณสุฤกษ์ว่าไม่ต้องไป เฮลิคอปเตอร์บินขึ้นไป 10 นาที ระเบิดกลางอากาศตายหมดทั้งลำ โชคดีอย่างไรไม่รู้

¹ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

² อดีตผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 2 สำนักงาน กปร.

ที่ไม่ยอมไป อ้างติดงานในหลวงรัชกาลที่ 9 เลยไม่ไป ตอนหลังต้องไปกราบพระบาทแล้วบอกว่า ได้ไปอ้างพระองค์ท่าน แท้จริงไม่มีงาน โทกโกไปก็ทรงพระสรวลไม่ทรงว่าอะไร

ตอนนี้มาถึง แม่ทัพภาคที่ 2 ที่ผมเคยเป็นเลขา (คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคง) และต่อมาท่านได้เป็นนายกรัฐมนตรี คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ท่านก็เลยคิดตั้งสำนักงาน กปร. ขึ้น เป็นครั้งแรกที่พระเจ้าอยู่หัวทรงงานมา 35 ปี ไม่มีรัฐบาลไหนนึกถึง พระองค์ท่านก็ทรงทำไป ด้วยเงินส่วนพระองค์บ้าง หรือหน่วยงาน เช่น กรมชลประทาน มาสนองบ้าง กรมพัฒนาที่ดินบ้าง สนองตามแต่งบประมาณจะเอื้อ

ทีนี้ท่านพลเอก เปรม ก็แต่งตั้ง กปร. แล้วเรียกผมมา ทีแรกผมไม่รับ และได้เสนอรองฯ วิทยา¹ ตอนนั้นเป็นผู้อำนวยการกองวางแผนภาคและเมือง แต่ท่านอาจารย์เสนาะ อุณากรู (อดีตเลขาธิการ สศช.) ให้ผมเป็นคนร่าง บอกว่างานพระเจ้าอยู่หัวอยู่ในเขตชนบทแถบพื้นที่สีแดงให้สุเมธไปยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้นมา ก็เลยถอดแนวคิดของงานพัฒนาเพื่อความมั่นคงมาใช้ใน กปร. คือ งานเหมือนกัน แต่งานอะไรไม่รู้แล้วแต่จะทรงมีพระราชกระแส หรือพระราชดำรัสมา เพราะฉะนั้นขอ floating fund หรืองบลอย ด้วยเงื่อนไขการใช้เหมือนกัน ตอนแรกๆ คนรุ่นเก่าคงจะจำได้ว่า เรามีแฟ้ม กปร. เจ้าเสนอนายก ท่านนายกเปรมเปิดแฟ้ม

¹ นายวิทยา ศิริพงษ์ อดีตรองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ให้เราเป็นพิเศษ บอกเพิ่มนี้ลัดคิวเลย ส่งเข้าเย็นไปรับ ส่งตอนบ่าย
พรุ่งนี้เข้าไปรับ ถ้ามีสายเซ็นท่านนายกฯ แล้ว ไปถึงสำนักงบประมาณ
พอบอกว่ามาจากนายกฯ ก็อนุมัติทันที แต่บางครั้งต้องตัดสินใจเดี๋ยวนั้น
ให้ทำอย่างไร ผมเสนอว่าในฐานะเลขา (เลขาธิการ กปร.) ให้ใช้อำนาจ
นายกรัฐมนตรี (ประธาน กปร.) ได้ไหม ถ้าปัจจุบันทันด่วนนี้ เลขาตัดสินใจ
ไปก่อนได้ไหม แล้วก็ชี้แจงคณะกรรมการทีหลัง ก็โดนไว้อย่างนั้นว่า ไม่มี
ธรรมเนียม ข้าราชการชั้นผู้น้อย ตอนนั้นเป็นหัวหน้ากองจะไปใช้อำนาจ
แทนนายกฯ ได้อย่างไร ซึ่งท่านนายกเปรมก็ฟังๆ แล้วสไลด์ไปเปรมในที่
ประชุม คือปล่อยให้คนพูดไป ตอนสุดท้ายท่านสรุปว่า “ผมว่าเพื่อสนอง
งานพระเจ้าอยู่หัวให้ทันกาลเอาตามที่นายสุเมธเขาเสนอ ให้ใช้อำนาจ
ผมไปแล้วมาบอกให้ผมทราบก็แล้วกัน” ทุกคนเงียบหมด ที่นี้เลขาธิการ
สมัยผม สั่งการแทนนายกฯ ได้ แต่ผมก็ไม่เคยลุแก่อำนาจ

ขอย้อนกลับไปตอนนั้น ตอนเริ่มตั้ง กปร.ใหม่ๆ ตามแนวคิดของ
ป้าเปรมขึ้นมา แล้วท่านเลขาเสนอให้เข้ามาทำ แล้วก็ไม่รู้ว่าจะต้องพระราช
ประสงค์หรือเปล่า ม.ร.ว.ทองน้อย ทองใหญ่ รองราชเลขาธิการ ในตอนนั้น
เป็นผู้ประสานงานทั้งหมด ตอนแรกที่เริ่มมีแนวความคิดนี้ พระองค์ท่าน
ไม่ทรงรับ สะท้อนเลยว่าทรงเปื้อนระบบราชการ พระองค์ท่านบอกจะตั้ง
หน่วยงานขึ้นมาอีกหน่วยแล้วหรือ นี่คือการพิจารณาของพระองค์ท่าน คุณชาย
ทองน้อยบอกว่า “สุเมธนายช่วยแล้วนะ” ทรงถามว่าจะตั้งขึ้นมาอีกหน่วยแล้วหรือ
ที่มีนี้ยังยุ่งไม่พอหรือ ไม่ซ้ำพอหรือ แต่เดชะบุญ สุดท้ายก็รับสั่งให้ลองดู

พลองดู เราก็เลยทำต่อมาเรื่อยๆ ในตอนแรกสำนักราชฯ¹ ไม่เห็นด้วย เพราะไปคิดว่า ในฐานะงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำไม่ใหหน่วยงานรัฐอื่นทำ แล้วอยากจะทำเอง โดยจะมาตั้งหน่วยในสำนักราชฯ

สาเหตุที่จะต้องไปตั้งข้างนอกนั้น เราต้องดูเรื่องการเมืองด้วย กรณีนี้ไม่ได้ดูเรื่องการเมือง แต่หากระหว่างการปฏิบัติงานเกิดผิดพลาดขึ้นมา ถ้าเป็นวังทำเอง วังจะโดนกระทบตรงๆ เลย รับข้อผิดพลาดไปตรงๆ บางทีเวลาทำงานเราอาจจะผิดพลาดได้ เช่น หากไปกระทบกระเทือนราษฎร ราษฎรเดินขบวนขึ้นมาในโครงการนี้ ในวังจะโดนตรงๆ เลย เพราะฉะนั้นดีแล้วที่ให้มิหน่วยงานนี้คอยรับผิดชอบ หาก กปร. ผิด กปร. ขึ้นอยู่กับนายกฯ รัฐบาลผิดไม่ใช่วังผิด เรื่องไม่ถึงพระองค์ท่าน มีฉากกั้นก่อนเสร็จแล้วนำความกราบบังคมทูล ก็ทรงเห็นด้วย ก็เลยมาเลือกว่าใครจะเป็นกรรมการ มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เราก็คัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องไม่ได้เอามาทุกกระทรวง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงอื่นๆ อีก รวม 4-5 กระทรวง และ ผบ.ทบ. กำลังทหารที่ต้องใช้ มืองมนตรีเป็นที่ปรึกษา 1 ท่าน องค์แรกเป็นท่านจักร² ที่คอยดูแลแทนพระองค์ท่านสุดท้ายแล้วร่างเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้นมา พอครบ³ อนุมัติ ก็ตั้ง กปร. ได้เลย และตั้งซ้อนกับกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ พุดง่ายๆ คือ กองวางแผนเตรียมพร้อมฯ ยังทำเรื่องความมั่นคง

¹ สำนักราชเลขาธิการ ปัจจุบันคือ สำนักพระราชวัง

² หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

³ คณะรัฐมนตรี

อยู่เพราะมีงานจะต้องเก็บอีกเยอะ และพร้อมกันนั้นก็ทำหน้าที่เป็นเลขาธิการ กปร. ไปพร้อมกัน ตอนนั้นมีเจ้าหน้าที่ กปร. 7-8 คน เป็นกลุ่มเล็กๆ ทำงานสวมหมวก 2 ใบ อยู่กองวางแผนเตรียมพร้อมฯ ทำงานความมั่นคงต่อด้วย รับงานพระราชดำริด้วย ทำงานตามระเบียบต่างๆ กิ่งเหมือนกัน เพราะไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ไม่มีตัวอย่างให้ดู เราเป็นหน่วยแรกจะยืนจะตามเสด็จตรงไหนยังทำตัวไม่ถูกเลย

เริ่มแรกที่ห่วยทรายเป็น ตอนนั้นยังไม่มีศูนย์ ห่วยทรายเป็น กำลังจะเริ่มโครงการ พระองค์ท่านเสด็จฯ ไป จำได้เลยว่าเพิ่งหายประชวร ตอนนั้นทรงประชวรหนัก ที่บอกว่าท่านไปอยู่ใน Twilight zone และจำได้ว่าเสด็จฯ ออกครั้งแรก ตามเสด็จครั้งแรกขึ้นไปบนห้วยตะแบด มีกระโจมมุงแฝกอยู่ ไม่รู้จะเอาตัวเองไปไว้ตรงไหน ก็ยีนลับๆ ล่อๆ อยู่ แล้วก็เริ่มทำงานอย่างกระท่อนกระแท่นเพราะไม่รู้ มารู้ตัวเองจริงๆ ว่าจะต้องทำอะไรและยืนตรงไหนนั้น ก็ถัดมาอีกพักหนึ่งตอนไปที่ศูนย์พิภูลทอง พิภูลทองนี้ระหว่างที่จะเริ่มโครงการในวันแรกที่เสด็จฯ เข้าไปดูพื้นที่ รับสั่งว่า “ถูงเงินอยู่ไหน” ทุกคนงงกันหมดเลยว่าถูงเงินคือใคร เพราะเราไม่กล้าเข้าไปใกล้เลยไปยืนอยู่ท้ายขบวน มหาดเล็กเข้าใจว่าอยากทอดพระเนตรวิวชน เพราะมีวิวชนชื่อถูงเงิน บอกวันนี้วิวชนอยู่ที่สงขลาเอามาให้ทอดพระเนตรไม่ได้ แต่เดี๋ยวพรุ่งนี้ให้เขาเอาใส่รถมา ท่านบอกไม่ใช่แล้ว แต่เป็นคน พอมาผมก็โดนดูครั้งแรกเลยว่า “ไปยืนไกลๆ ทำไม หน้าที่เขาอยู่ตรงนี้ อยู่ใกล้ๆ ฉันทนี่” จึงมีประโยคที่ผมประมวลไว้ว่า

“ต่อไปนี่มองทุกอย่างที่ฉันทำ จดทุกอย่างที่ฉันพูด และสรุปทุกอย่างที่ฉันคิด”

เรารู้แล้วว่าที่ยืนของเราอยู่ตรงไหน หน้าที่ของเราคืออะไร และนั่นสำคัญคือ ชื่อเล่นว่า “ถุงเงิน” นี้ เพราะเป็นคนดูแลงบประมาณ กลั่นกรองให้ดีและจะทำอะไรต่างๆ นั้น ต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์โครงการก่อน ไม่ใช่várรับสั่งอะไรแล้วจะดำเนินการได้ และทรงทดสอบผมด้วยพอมิคำสั่งออกมาตั้งสำนักงาน กปร. สัก 2 อาทิตย์ ก็ได้รับสั่งให้ไปเข้าเฝ้าฯ ที่สวนจิตรลดา และประโยคที่พวกเรารู้ก็คือ

“ขอใบเอนะที่มาช่วยฉันทำงาน แต่ฉันบอกก่อนนะว่า มาช่วยฉันทำงาน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากความสุขที่จะมีร่วมกันในการทำประโยชน์ให้ผู้อื่น”

ตามที่เราเห็น ทรงทำอย่างนี้มา 35 ปี ผมดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการ กปร. เป็นตำแหน่งเดียวรวดเลย 18 ปี ในบันทึกบอกว่ามาเป็นเลขาธิการ ตอนแยกสำนักงาน (ออกมาจาก สศช.) แต่ไม่ใช่ เป็นตั้งแต่ปี 2524 ตั้งแต่หน่วยเล็กๆ และค่อยๆ วิวัฒนาการมาเรื่อย ผมทำงานถวายมา และหลังจากรับสั่ง ทรงยื่นกระดาษให้แผ่นหนึ่ง ไม่รู้ว่าจะลงใจเรา โครงการทำนาข้าวขั้นบันไดที่นครสวรรค์เองสุคริณ (จังหวัดนราธิวาส) ทางใต้

“ไปดูว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย อีกหนึ่งอาทิตย์มาให้คำตอบด้วย”

ผมก็คิดว่าวัฒนธรรมทางใต้ไม่มีนาขั้นบันไดเพราะพื้นที่แคบมาก จะลงทุนสร้างโครงสร้างนาก็ไม่คุ้มแล้ว เพราะจะต้องลำเลียงหินและคน ในปริมาณที่มากอย่างมหาโหด เป็นไปไม่ได้ ไม่คุ้มทุน กลุ่มใจ ครั้นจะ บอกว่าเห็นด้วยมันก็ฝืนความรู้สึกเรา ครั้นจะไม่เห็นด้วย ก็ไม่มีใครกล้าไป ปฏิเสธ ผมนอนไม่หลับเป็นอาทิตย์ ผลสุดท้ายตัดสินใจไม่กล้ากราบ บังคมทูล เลยเขียนลงกระดาษ วันนั้นทรงรับไปแล้วก็ยื่นคืนเรา ความจริง ควรเก็บไว้เป็นประวัติศาสตร์ ผมเขียนไว้ไม่เห็นด้วยเป็นข้อๆ อาทิตย์ ถัดมาทรงเรียกไปทำงาน ทรงสั่งการเสร็จก็หันมาถามว่า

“แล้วเรื่องที่ผมถามว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ตกลงว่าอย่างไร เห็นด้วยหรือเปล่า” พระองค์ท่านทรงยื่นรอคำตอบอยู่ ผมไม่กล้า กราบบังคมทูล คิดว่าถวายเสร็จแล้วแผ่นเลย คิดว่ามีวาสนาอยู่แค่นั้น แต่พระองค์ท่านไม่ทรงรับ ผมกราบทูลว่า ความเห็นอยู่ในกระดาษ ตอนหลังพระสุรเสียงเจียวเลยว่า **“ให้ตอบมาคำเดียว เห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วย ฉันต้องการแค่นั้น”**

ผมเลยรวบรวมความกล้ากราบทูลว่า ไม่เห็นด้วยพระพุทธเจ้าข้า พระองค์ท่านรับสั่ง **“แค่นั้นแหละ รออย่างนี้มานานแล้ว”**

ทรงทดสอบว่าเราโกหกไหม เพราะอย่างนี้จึงยึดไว้เป็นคุณสมบัติ เลยว่า อยู่ กปร. โกหกไม่ได้ มีความเห็นอย่างไรต้องกราบบังคมทูลไป ตามตรง และขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยจากพระองค์ท่าน แต่หน้าที่ของเราคือ ต้องรายงานไปตามความเป็นจริง และต่อจากนั้น เราก็ก็นับว่าเริ่มเรียนรู้แล้ว จากไม่เป็นก็ค่อยๆ เป็น

จุดได้เปรียบของ กปร. คืออะไร เนื่องจากเราไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านใด เราก็เลยต้องรู้ทุกอย่างในภาคความเป็นจริง พอเรื่องน้ำจะเป็นพี่เล็ก จินดาสงวน¹ หรืออาจจะเป็นนายปราโมทย์ ไม้กลัด² นายสุทธอมสิงห์³ หรือใครมาถวายงานเรื่องน้ำ พอเสร็จภารกิจเขาก็ถอยออกไป พอพูดเรื่องป่าไม้ก็ ดร.วิระชัย ณ นคร⁴ พอหมดเรื่องป่าก็ถอยออก แต่เราต้องอยู่ประจำตลอดเวลา แล้วเห็นไหมที่เรากับกันเรื่อยมา เวลานี้บอกให้ไปค้นดู พอเสร็จงานแล้วกลับมาต้องถวายงานที่บันทึกไว้ทั้งหมดเลยให้พระองค์ท่านทรงตรวจ บางครั้งผมถวายไปแล้วโดนเรียกทันทีเลยว่าไปจดอย่างนี้ได้อย่างไร เพราะฉะนั้นเอกสารนั้นมีค่า ต้องจดให้ถ่วงดี พอดกเย็นเราเรียกมาคุยกันว่าใครจดตรงไหนไว้บ้าง แล้วจำได้ว่าผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส (นายชิต นิลพานิช) ท่านมีสมุดแจกข้าราชการในจังหวัดเวลามีตามเสด็จ ทุกคนได้ยื่นอะไรให้จดหมด ซึ่งเป็นจังหวัดเดียวที่ทำงานอย่างเป็นระบบ มารวบรวมประมวลค่าแล้วส่งมาให้เรา เพราะนั่นเป็นการบันทึกที่สมบูรณ์แบบมาก ถึงเวลานี้ไม่รู้รวบรวมได้แค่ไหนแล้ว ต้องฝากไปค้นพอย้ายสำนักงานที่ ราชการนั้น 10 ปี ก็ทำลายเอกสารหมด แต่น่าจะมีเหลือบ้าง ตอนหลังมีการกิจเพิ่มขึ้นมา ให้ประเมินผลก่อนเสด็จฯ ไปแต่ละแห่ง ตั้งแต่ปีที่แล้วมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เป็นระบบที่ดีที่สุดเลย ได้รับคำชมจากคณะกรรมการการงบประมาณสมัยก่อน คุณบุญชู โรจนเสถียร นี่เขียวที่สุดบอกว่าทุกหน่วยราชการควรเอาแบบอย่าง กปร. ทุกโครงการที่ลงไปให้

¹ นายเล็ก จินดาสงวน อดีตอธิบดีกรมชลประทาน

² นายปราโมทย์ ไม้กลัด อดีตอธิบดีกรมชลประทาน

³ นายสุทธอมสิงห์ อดีตอธิบดีกรมชลประทาน

⁴ ดร.วิระชัย ณ นคร อดีตผู้อำนวยการองค์การสวนพฤกษศาสตร์

ประเมินเป็นรายปีเลย ทุกรอบทุกปีทีลงไปให้ประเมินใหม่ว่า ผลตอบกลับทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ทางด้านสังคมอย่างไร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเขาดีอย่างไร ให้เราทำเป็นเล่มๆ เรื่องพวกนี้น่าเก็บทั้งนั้น มันเป็นคู่มือการทำงานที่ดี

ผมก็ถวายเป็นมาเรื่อย จนมีอยู่วันหนึ่งผมเป็นเลขาธิการ กปร. ยังเป็นหัวหน้ากอง ไม่ได้เป็นผู้อำนวยการกอง เพราะยังเป็นซี 7 อยู่ ปรากฏว่าวันหนึ่ง หม่อมหลวงทิวสินธุ์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ (ขณะนั้น) มาถามในที่ประชุมต่อหน้าท่านนายกฯ บอกว่า ในหลวงรัชกาลที่ 9 รับสั่งว่า งานยังฝากไว้อยู่ที่สำนักงาน กปร. ซึ่งโอกาสตอนนั้นจะขอแยกตัวก็ได้แล้วแต่ผมไม่ฉวยโอกาส แล้วพระองค์ท่านคงเห็นปัญหาอะไรบางประการ บอกว่าถ้าสุเมธเขาเกิดเปลี่ยนตำแหน่งจะทำอย่างไร เพราะสภาพมันต้องมีโยกย้าย เกิดเปลี่ยนขึ้นมาจะทำอย่างไร ดร.เสนาะตอบแล้วผมใจหายวาบเลยตอบว่า จะไม่มีการเปลี่ยนตำแหน่งอะไรจนกว่าจะเกษียณ เพราะฉะนั้นพอสิ่งที่ตามมาหลังจากเปลี่ยนระเบียบ ผมก็เป็นผู้ช่วยเลขาฯ แล้วคำสั่งเปลี่ยนตามตำแหน่งผมเลย คือลักษณะการใช้เฉพาะตัวคน เป็นธรรมเนียมตั้งแต่สมัยก่อน เพราะฉะนั้นมาถึงจุดนี้แล้ว เราต้องเป็นแบบอย่างหมดทุกอย่าง สายตาทุกคนเขามองว่าเราต้องเป็นตัวประสานงานของคนทั่วไป เราต้องเป็นแบบอย่าง แล้วเราต้องนำด้วย ในบางช่วงบางสมัยไปทำตามหน่วยปฏิบัตินี้ขออย่าให้เป็นอย่างนั้น เราเป็นหน่วยนโยบาย ต้องคุม ต้องสั่งให้ปฏิบัติเท่านั้น แต่บางครั้งบางคราวเราอ่อนไป เขาชักจูงไปอย่างไรเราจะทำตามนั้นไม่ได้ เราต้องระวังตัวให้ทุกอย่างดำเนินการไปอย่างถูกต้อง

ผมถวายงานมาเรื่อย งานก็เยอะขึ้นๆ กว่าที่จะแยกตัวออกมาก็นาน 10 ปี แยกออกมาประมาณ ปี 2534 เพราะทีแรกยึดอัดจากสถานที่ก่อน ก็ย้ายจากสภาพพัฒนาเป็นตึกแดงเล็ก กว่าจะเป็นกฎหมายได้ก็นานมากเลย เพราะขั้นตอนนั้นยุ่งยากมาก แยกสำนักงานแล้วเรื่องต้องเข้าไปถึงสภาผู้แทนฯ เข้าไปชี้แจงในเรื่องกฎหมาย เพราะต้องออกมาเป็นกฎหมาย แต่ก็มีวิวัฒนาการเรื่อยมา เพราะตอนนั้นเราก็เตรียมพร้อมอย่างเต็มที่ที่พระองค์ท่านเสด็จฯ ไปไหนเราก็จะตามไปด้วย

มีสิ่งที่น่าสนใจที่สุดเกิดขึ้น ตอนที่ไปปฏิบัติงานที่ สปป.ลาว หลัก 22 บังเอิญมากกว่าท่านโกสอน พมวิหาน อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มาดูงานประเทศไทย เมื่อปี 2535 ท่านมีโรคเกี่ยวกับสายตา เคยไปรักษาที่รัสเซีย ก็ไม่หาย ไปเมืองจีน ก็แก้ไม่ได้ แต่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงให้แพทย์ส่วนพระองค์ไปรักษา ท่านโกสอนพูดกับผมว่า “เป็นพระมหากรุณาของเจ้ามหาชีวิตหม่อมของเจ้ามหาชีวิตกล้าหาญมาก ฝ่าตัดอะไรไม่รู้ แต่บล็อกไว้แค่นั้น ไม่ให้สายตาเสื่อมลง” เสร็จแล้วท่านโกสอนก็ไปดูงานที่ศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ฯ

วันหนึ่งผมไปทำงานในนามสภาพัฒน์ ท่านจ๋วงเป็นเลขาของท่านโกสอนเข้ามาที่ประชุม มากระซิบบอกว่าท่านโกสอนอยากพบผม แต่ต้องบินไปปากเซนะ เพราะท่านไปรักษาตัวเป็นมะเร็งโดยแพทย์แผนโบราณที่นั่น ตอนนั้นท่านทูตไทยไม่ยอมให้ไป บอกว่าต้องมีหนังสือทางการมา ผมบอกเขานัดผมเป็นส่วนตัว ผมก็ไปกับเลขาจ๋วง คุณโย่ง-ทรงศักดิ์¹ และ

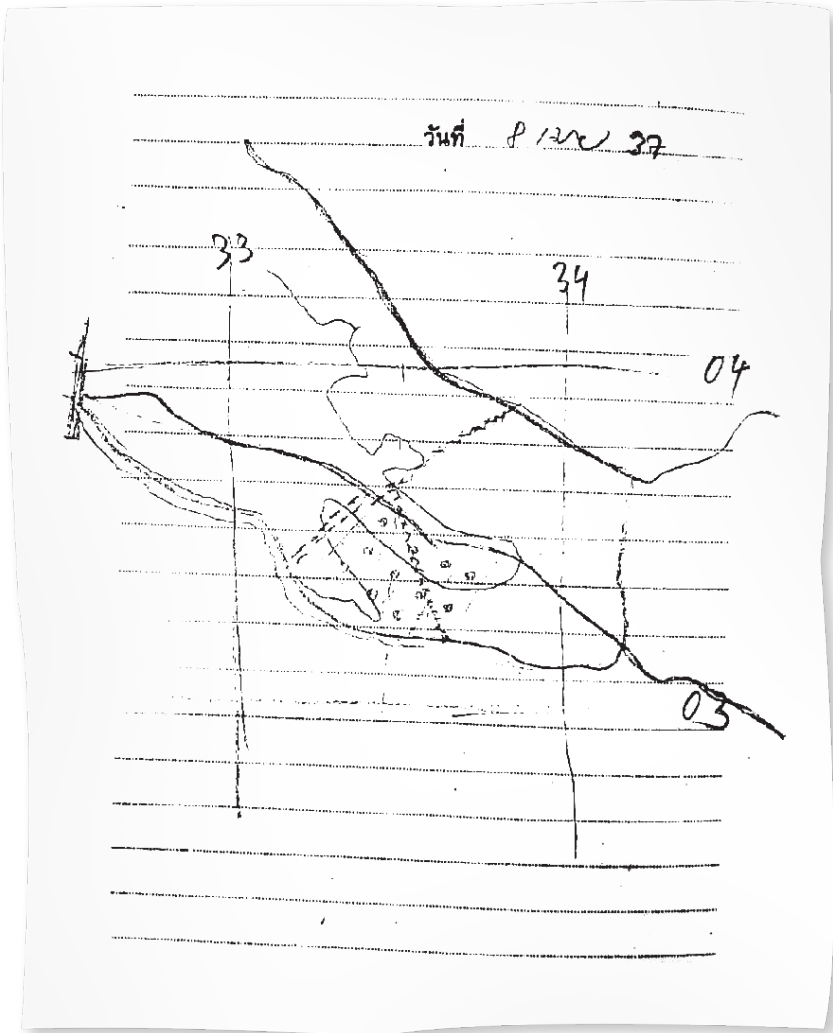
¹ นายทรงศักดิ์ ทวีเจริญ อดีตสถาปนิก กรมชลประทาน

คุณพิมพ์ศักดิ์ โดยเครื่องบิน ท่านโกสอนมายืนรอที่หน้าบ้าน ท่านบอกว่า ไปดูที่ห้วยฮ่องไคร้มา ทำอย่างไรถึงจะได้โครงการแบบนี้ที่ลาวบ้าง ผมก็ เรียนให้ท่านทำหนังสือถึงเจ้ามหาชีวิต (ในหลวงรัชกาลที่ 9)

ท่านโกสอนได้เขียน “ขอให้เจ้ามหาชีวิตเป็นร่วมโพธิ์ร่มไทร ของคนลาวด้วย” ท่านเขียนเพราะมาก ในหลวงรัชกาลที่ 9 รับสั่งว่า **ให้ไปช่วยเขาเถอะ เพราะคนเรายู่ติดกันอย่างนี้ ถ้าอยู่ไม่เสมอกัน จะคบหาใจกันไม่สะดวก** เราก็กะลใจเริ่มโครงการนั้น ความสัมพันธ์ส่วนตัว เวลาไปทำงานมันง่าย เนื่องจากมีความสัมพันธ์ส่วนตัว แทบไม่ต้องประชุม กันเลย จนกระทั่งงานเสร็จ จึงนึกได้ว่า ยังไม่มีการเซ็นอะไรกันเลย รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ท่านสมสะอาด เล่งสะหวัด) ในตอนนั้นก็แนะนำให้เซ็นเอกสารกัน อันนี้ก็ฝากไว้ด้วยเรื่องพิธีการให้ระวังกัน เพราะ ว่าในการเซ็นสัญญาใดๆ ระหว่างประเทศ ผู้เซ็นสัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องมี ตำแหน่งทัดเทียมกัน ฝ่ายลาว ท่านสมสะอาด เล่งสะหวัด รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายไทยควรเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศ แต่เพราะเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สุดท้ายจึงให้ผมในฐานะเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาลงนาม เพราะฉะนั้น ในปี 2537 ที่เล่ามาทั้งหมด ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพอพระราชหฤทัย ในความสำเร็จของงานของพวกเรา มาก ปีนั้นเอง เจ้าหน้าที่ กปร. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า² หลายคน ทั้งที่ตอนนั้น มีเจ้าหน้าที่แค่ 60-70 คน

¹ นายพิมพ์ศักดิ์ สุวรรณทัต อดีตเลขาธิการ กปร. คนที่ 3

² เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พระราชทานตามพระราชอัธยาศัย เป็นเครื่องหมาย ระลึกถึงความดีของบุคคลซึ่งได้รักษาแผ่นดินมาแต่ก่อนถึงปัจจุบัน

ภาพวาดมีพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ทรงร่างโครงการที่ควรพิจารณาดำเนินการ ในศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตามที่พระองค์ท่านทรงบอก ไม่มีอะไรจะให้ แต่พระองค์ท่านให้หลายอย่าง หรือทุกอย่าง แม้กระทั่งตอนแม่ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ผมไปเยี่ยมตอนกลางคืน แม่บอกทางวังโทรมาว่าผมได้ปฐมจุลจอมเกล้า ผมตกใจเลยเพราะความจริงต้องเป็นองคมนตรีก่อน แต่ปีนั้นได้ปฐมจุลจอมเกล้า 2 คน และไม่ได้เป็นองคมนตรีด้วย ความที่ผมอยากให้แม่เห็น เพราะหมอบอกว่าแม่อยู่ได้อีกแค่ 2 เดือน ผมเลยแต่งเต็มยศ เอาเสื้ออวรัมคลุมและดึงไปโรงพยาบาลให้แม่ดู แม่พูดไม่ได้ แต่พอเห็นแม่ยกมือขึ้นไหว แสดงว่ารับรู้แล้ว ผมก็ปลื้มใจที่แม่ได้เห็น

จากนั้นก็มาถึงจุดหนึ่งที่สำนักงาน กปร. สมควรจะแยกแล้ว เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า เราไม่โลก เราไม่ฉวยโอกาส รอจนอึดตัวเต็มที จึงแยกออกไปด้วยความจำเป็น ไม่ใช่ฉวยโอกาส ฉะนั้นการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อ กปร. จึงไม่มีเลย ขอให้ยึดมั่นตรงนี้ไว้ เพราะว่าเราทำในสิ่งที่ถูกต้องและในเวลาอันสมควร เมื่อมันสุกงอมแล้วมันก็ไปได้โดยไม่ต้องชี้แจงมาก แล้วเราก็ก้าวจากสะพานขาว ไปตึกแดงเล็ก ไปตึกแดงใหญ่ ในทำเนียบรัฐบาล มาอาคาร 608 สนามเสือป่า และมาพระราม 8 นี่คือจุดกำเนิดเบื้องหน้า เบื้องหลังการกำเนิดของ กปร.

มีอีกประเด็นที่อยากให้เราทุกคนทราบก็คือ ประเด็นที่เราจะใช้ชื่ออะไร เราเคยเสนอไปว่า “โครงการตามพระราชดำริ” รับสั่งว่า ไม่ได้ไม่เหมาะเพราะมันดูตามใจฉัน และมีรับสั่งว่าแรกๆ ที่ใช้กันหนักกว่านี้

เช่น “โครงการตามพระราชประสงค์-หุบกะพง” เป็นต้น ตอนนั้นภาษาไทยฉันไม่แข็งแรง เขาตั้งมาฉันก็รับหมด พอตอนหลังมาใช้โครงการตามพระราชดำริ ซึ่งไม่มีความเป็นประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นมีโครงการอะไรต้องบอกว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เป็นไปได้หรือเป็นไปได้ไม่ได้ นี่คือความเป็นประชาธิปไตยของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งไม่มีใครรู้ เวลาไปบรรยายผมก็หยิบยกอันนี้มา แม้กระทั่งชื่อที่จะแก้ ต่อไปนี้ให้ใช้คำว่า **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** คือเมื่อรับสั่งแล้ว ฝ่ายเจ้าหน้าที่ต้องไปคิดมาว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และสาเหตุแรกที่ตั้งที่สภาพพัฒน์คือเหตุผลอะไร สถาบันจะไปทำซ้ำซ้อนกับกระทรวง ทบวง กรม ไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะมีพระราชดำริโครงการอะไร ต้องเช็กก่อนว่าในกระทรวง ทบวง กรมมีโครงการไหม ไม่อย่างนั้นสถาบันก็ใหญ่กว่า ไม่ได้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ไปใช้อำนาจเหนือกว่ากระทรวง ทบวง กรมไม่ได้ ถ้ามีแล้วเราไม่ทำมิฉะนั้นประเทศก็ไม่ต้องมีรัฐบาล มีแต่พระมหากษัตริย์ ได้กลับไปเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามเดิม ซึ่งตามจริงมันมีรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ตอนหลังก็เลยมีชื่อซึ่งหลายๆ คนก็ใช้ผิดๆ อยู่ เช่น โครงการหลวง เออะอะอะไรโครงการในหลวงรัชกาลที่ 9 ก็เรียกโครงการหลวงหมด ซึ่งไม่ใช่โครงการหลวงเป็นโครงการกับชาวเขาในภาคเหนือเท่านั้น ส่วนโครงการในพระราชประสงค์มีอยู่ แต่มีในประวัติศาสตร์ หุบกะพง เวลานี้ก็ให้อยู่

ถัดมาเป็นโครงการตามพระราชดำริ แต่หลังจากปี 2524 ทุกโครงการใช้ “อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ทั้งหมดเลย เพราะฉะนั้นชื่ออะไรต่างๆ นี้ต้องระวังให้ดีและใช้ให้ถูก พอเรื่องชื่อเสร็จ เมื่อพระราชทานมา

ชื่อเต็ม สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

ตราเครื่องหมายเป็นรูป “หนุมานอาสาภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎครอบพระอุณาโลมภายในซุ้มเรือนแก้ว มือขวาถือธง มือซ้ายถือตรี เหาะลอยอยู่เหนือเมฆ”

เราก็ดั้งไปตามนั้น พอตั้งชื่อตามนั้น โดยความจริงแล้วถ้าโครงการไหนเกิดขึ้นก่อนปี 2524 ใช้ชื่อไหนมาก็จะคงไว้ชื่อนั้น หุบกะพงก็ไม่ได้เปลี่ยนชื่อ แต่ถ้าจะเปลี่ยนเป็นอันเนื่องมาจากพระราชดำริก็ได้ไม่เสียหาย ถ้าจีนเรียกคำไหนก็ปล่อยคำนั้นไปก็แล้วกัน “ชื่อนั้นสำคัญไฉน” ถ้าเปลี่ยนแล้วไม่ดีก็ต้องมาคิดใหม่ ซึ่งโครงการเขาเดานั้นเป็นโครงการส่วนพระองค์จริงๆ เพราะเป็นเงินของพระองค์ท่าน

ทีนี้เล่าต่อไปอีกสักนิด ตอนที่ผมตั้งใจที่สุดคือ ในปี 2526 เข้าวันหนึ่ง พลเอก เปรม ติรมาชอว์ ออฟฟิศ 7 โทรมองตอน 7 โมงเช้า แล้ววันนั้น โชคดีเราไปทำงาน 7 โมงเช้าพอดี บอกว่า เมื่อวานเข้าเฝ้าฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระองค์ท่านรับสั่งชมคุณ ให้ฟังรับใส่เกล้าฯ ไว้ รับสั่งว่า

“สุเมธเป็นคนดี สามารถประสานงานกับคนอื่นได้ และคนอื่นก็อยากที่จะมาประสานงานกลับด้วย”

แล้วก็วางสายไป ซึ่งนั่นคืออะไร ท่านสอนแบบมีความหมาย

หน่วยงานของ กปร. นั้น จะต้องประสานงานกับคนอื่นให้ได้ และหน่วยงานอื่นก็อยากประสานงานกลับด้วย เราต้องวางตัวปฏิบัติตัวอย่างนั้นให้เป็นไปตามพระราชกระแส

เพราะเราไม่ได้เป็นคนทำเอง เราอาศัยมือคนอื่นทำทั้งนั้นเลย แต่ต้องทำตามแนวของเรา ที่เราต้องควบคุมตามนโยบายและต้องประสานกันอย่างไรที่จะให้หน่วยงานต่างๆ เขาไม่ฝืนใจที่จะประสานงานกลับมาที่เรา อันนี้คือประเด็นสำคัญ บางทีเขาเกรงใจ ของเจ้านายมาก็เอา แต่ความเต็มใจไม่มี และประโยคที่สองที่ทรงชมว่า และคนอื่นก็อยากประสานงานกลับมาด้วย เพราะฉะนั้นคำของในหลวงรัชกาลที่ 9 นี้ต้องดูให้ถี่ถ้วนเลย ทรงชมมากี่ชม กปร. ส่วนเราเป็นหัวหน้า ก็ต้องรับผิดชอบ ซึ่งมีทั้งผิดและชอบ ต้องเข้าใจเรื่องนี้ให้ดี

มีครั้งหนึ่งถูกดูออก TV เลย วันที่ 4 ธันวาคม ว่าทำงานกับระดับดอกเตอร์ยังไม่เข้าใจเลย เหตุการณ์อะไรรู้ใหม่ บางทีเราสี่พลาด เราไม่ได้เข้าใจผิดหรือเรื่องทฤษฎีใหม่ คือวันหนึ่งผมผ่านทำเนียบแล้วมีคนมาเดินขบวน เป็นชาวบ้านปากมูล (จังหวัดอุบลราชธานี) เกิดเรื่องเกิดราวจากเงินเวนคืนซ้ำ แล้วก็ไปปิดประตูระบายน้ำต่างๆ แต่มีส่วนหนึ่งของชาวบ้านปากมูลนี้แยกมาทำทฤษฎีใหม่กับเรา กลุ่มนี้ก็ไม่มีปัญหา ส่วนเราด้วยความรีบร้อน เพราะพระองค์ท่านทรงเปิดโอกาสให้ผมที่ถ้ามีเรื่องด่วนสามารถแฟกซ์เข้าห้องพระบรมมหาราชวังได้เลย ผมก็แฟกซ์เข้าไปว่ามีประชาชนปากมูลเดินขบวนมา ถ้ามาทำทฤษฎีใหม่สัก 50 เปอร์เซ็นต์ ก็คงจะไม่ต้องมาเดินขบวนมากันแล้ว ก็ไปตีความว่าทำทฤษฎีใหม่แค่ 50 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่รับสั่งว่าทำแค่ 20 เปอร์เซ็นต์ก็พอชนิดเดียวเท่านั้นเอง แล้ววันนั้นผมบรรยายอยู่ที่การบินไทย พี่ณรงค์ฤทธิ์¹

¹ นายณรงค์ฤทธิ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา อธิบดีรองเลขาธิการพระราชวัง

โทรมาบอกให้เข้าเผ่าย เดียวนี้ ซึ่งผมก็บรรยายเสร็จพอดี พอไปถึง
รับสั่งว่า ฉันทบอกรุ่นเก่าเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอไปเข้าใจว่าเป็น 50 เปอร์เซ็นต์
ได้อย่างไร **แต่หลักการคือจะผิดจะถูกอย่างไรอย่าไปเถียง ผมสอน
ไว้เลยว่าเวลาเจ้านายดูอย่าเถียง ให้รับฟังอย่างเดียว** เพราะอะไร
รู้ไหม เพราะท่านเริ่มเล่าขบวนการใหม่หมดเลย เหมือนเราได้เรียน
ครั้งที่ 2 ซึ่งโดนดูคนเดียว ก็ทรงอธิบายใหม่ ผมเลยมั่นใจว่าเพื่อน
เพราะโดนดูด้วย โดนสอนซ้ำอีกด้วย คำว่า 30-30-30-10 แล้วก็ลงมือทำ
แง่ประหยัดนี้ ให้ประหยัดสัก 20 เปอร์เซ็นต์ก็พอแล้ว ไม่ต้องประหยัดถึง
50-100 เปอร์เซ็นต์ เพราะมันเกินไป ผิดวิสัยมนุษย์ พอคุณผมเสร็จ
เห็นหน้าจ้อยๆ ก็เลยพระราชทานพระมาหนึ่งองค์ ผมเลยมีพระ
มากกว่าเพื่อน เพราะโดนดูแล้วได้พระบ่อยครั้งกว่าคนอื่น

ขอเล่าเรื่องตอนก่อนออกจากสภาพัฒน์ สภาพัฒน์นั้นพอจะ
แยกตัวแล้ว มีประเด็นสำคัญว่าใครจะมาใครจะไป เพราะว่าส่วนเดียว
ของกองวางแผนเตรียมพร้อมฯ เท่านั้น กองอื่นถ้าจะรับใครเข้ามาด้วยก็เปิด
ให้สมัครได้ แต่ผมขอคัดก่อน แล้วเราก็เลือกบางคนเข้ามา มีบางคนขอมาแล้ว
ผมไม่รับก็เป็นเดือดเป็นแค้นตามด่าผมไปที่ต่างๆ จนกระทั่งทุกวันนี้
ที่เราไม่กล้ารับเพราะผมรู้นิสัยถ้ารับเข้ามาออฟฟิศป่วน เพราะฉะนั้นคัด
เลือกบุคลากรนั้นสำคัญ ขอให้เราใจแข็งไว้ อย่าไปดูว่าเป็นญาติหรือ
เป็นเพื่อนให้พิจารณากันกรองให้ดีๆ เพราะหากเกิดเรื่องอะไรขึ้นมา
แก้ไม่ไหว จะกระเทือนไปเยอะแยะมาก ฉะนั้นขอให้เข้มไว้ และการมอบ
ตำแหน่งให้แต่ละท่านก็ต้องคำนึงเรื่องของการบริหารความเหมาะสม
และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วย

งานเราเล็กแต่สูง ก็เป็นบทเรียนที่ต้องบันทึกให้เกิดความเข้าใจ ทุกกระยะเพราะวิธีการทำงานจะเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นถ้าไม่ตั้งตัวให้เข้าใจ ตั้งแต่ตอนนี้ ระยะต่อไปจะจับต้นชนปลายไม่ถูกและจะไม่ว่างที่ไปที่มา กระทั่งทุกวันนี้ที่ผมไปบรรยายที่ไหนผมจะจบท้ายด้วยว่าให้สืบสาน รักษา ต่อยอด ของในหลวงรัชกาลที่ 10 แปลว่าจะสืบสานทุกอย่างที่พ่อทำงานไม่หยุด จะรักษาสิ่งที่พ่อทำไว้แล้ว และสิ่งที่พ่อทำไว้แล้ว อะไรที่จะต้องพัฒนา ให้ดีขึ้นไปก็จะต่อ ยอด ถ้าไปที่ไหนก็อธิบายให้เขาเข้าใจด้วย อย่างไรก็ตาม ใ้บันทึกทุกอย่างให้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในกาลข้างหน้า

กำเนิดมูลนิธิชัยพัฒนา

เริ่มถวายงานตั้งแต่ปี 2524 พอถวายงานไปสักประมาณ 6-7 ปี ในช่วงปี 2531 วันหนึ่งผมตามเสด็จอยู่ที่สกลนคร ก็มีรับสั่งให้เข้าเฝ้าฯ มีพี่โต่ง องคมนตรีกำธน¹ และผม รับสั่งว่า งานราชการมันซ้ำทำอะไรไม่ทันการณ์ ตอนหลังสำนักงบประมาณก็เข้มงวดขึ้น จึงใช้เวลาวิเคราะห์มาก ทำให้ซ้ำ ถึงจะทำงานรัดกุม แต่ซ้ำซ้ำ ฉะนั้นทำแบบ โง่ (NGO) ดีกว่า ให้ไปตั้งมูลนิธิ พระราชทานมาให้ชื่อว่า **“มูลนิธิชัยพัฒนา”**

ทำไมถึงชัยพัฒนา เพราะการแก้ไขปัญหาของผู้คน ปัญหา สิ่งแวดล้อม ปัญหาต่างๆ เหมือนทำสงคราม ต้องต่อสู้กับปัญหา แต่เป็นการต่อสู้ที่ไม่ใช้อาวุธ เราจะใช้เรื่องการพัฒนาเข้าเอาชนะกัน เพราะฉะนั้นจึงใช้

¹ พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ อดีตองคมนตรี

ชื่อชัยพัฒนา ก็ให้ไปจดทะเบียนตั้งมูลนิธิและพระราชทานเงินมา 3 ล้านบาท เป็นเงินก้นถุง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า¹ ทรงเป็นประธานบริหาร ผมเป็น เลขาธิการ คุณมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ เป็นรองเลขาธิการ คุณพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต เป็นรองเหรัญญิก และให้คุณเชาวน์ ณศีลวันต์ หม่อมเจ้า จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ คุณปราโมทย์ไม้กัด และ พลตรี ประถม บุรณศิริ คนที่ใกล้ชิดของพระองค์ท่านมาดูแลด้านการเงิน ให้เป็นเหรัญญิก

พอจัดตั้งมูลนิธิเสร็จแล้ว เราก็กราบบังคมทูลจะเลือกใครมาเป็น นายกมุทธาธิ และแปลกประหลาดที่สุด ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน รับสั่งว่า **“ฉันเป็นเอง”** เพราะตามปกติต้องตั้งและขอถวายอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ แต่ชัยพัฒนานี้แปลกมาก รับสั่ง **“ฉันสั่งงานเอง”** ซึ่งเป็นโครงการ ส่วนพระองค์และในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงทำเองเลย แล้วทรงมาประชุมด้วย พระองค์เอง ทรงสั่งงานที่อาคารชัยพัฒนาเป็นระยะๆ และรับสั่งว่า ห้าม เรียกร้อง ห้ามขอเงินใคร เพราะถ้าเรียกรเราไม่แน่ใจว่าเขาเต็มใจให้หรือเปล่า เขาอาจให้ด้วยความเกรงใจ เราก็นึกถามในใจว่า ถ้าเราไม่เรียกรเราจะเอา เงินมาจากไหน ก็เหมือนเดาคำถามในใจเราได้ ทรงให้เราเล่าให้สาธารณชน ฟังว่าเราทำอะไรบ้าง และประชาชนเขาเกิดศรัทธาก็จะเอาเงินมาให้เราเอง เพราะฉะนั้นจึงมีวารสาร มีฝ่ายประชาสัมพันธ์ไว้เอาเรื่องไปลง หรือออก สื่อทีวี บางคนเชิญให้ไปตั้งโต๊ะ ตั้งกล่องรับเงินหน้างานเพื่อฉลองวันเกิด แต่ เราไม่เอา เขาก็ไปฟ้องพระองค์ท่านว่าชัยพัฒนาหยิ่งมาก จะให้มารับเงินก็

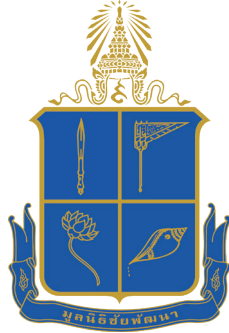
¹ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ไม่มา พระองค์ท่านเลยมาติเรกว่าเขาให้ทำไม่ไปรับ เราก็บอกว่าเขาให้ไปตั้งโต๊ะรับเงิน ไม่ใช่ไปรับเงินเฉยๆ เหมือนในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปประทับนั่งขอเงินใคร ซึ่งขัดกับพระบรมราโชบาย เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถทำอะไรได้ นอกจากคนอื่นเขาจัดให้เรา เราก็เลยมาเน้นที่การเล่าเรื่องผ่านวารสาร ผ่านสื่อต่างๆ แล้วเวลาใครมา เราก็อธิบายว่าท่านเอามูลนิธิช่วยพัฒนาไปตั้งรับเงินหน่วยงานเหมือนเอาในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปนั่งโต๊ะรับเงินไหวหรือ ท่านเข้ามาบริจาคให้เราได้เลย และออกไปเสิร์ฟรับเงินได้ทันที

ตั้งมูลนิธิช่วยพัฒนาในปี 2531 ผมเกษียณในปี 2542 ซึ่งในระหว่าง 2531-2542 ผมดำรงตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง ข้อดีเกิดขึ้นอย่างไร หมายความว่าผมมีกระเป๋าเงิน 2 ข้าง สร้างถนน สร้างสะพานร่อนผ่านงบประมาณได้ให้ กปร. ไปเลย ครั้งหนึ่งมีโทรศัพท์จากขอนแก่นมาถึง แจ้งว่า สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ทรงพบว่า คนในหมู่บ้านประมาณ 60 ครอบครัว อดข้าว ไม่มีข้าวกิน แล้วทางราชการยังไม่ได้ขนข้าวไปให้ จัดการด่วนได้ไหม เลยกบอกผู้ว่าราชการจังหวัดขอเบิกข้าวจากคลังจังหวัดออกมาก่อน ใส่เป็นถุง ถุงละ 5 กิโลกรัม จะอยู่ได้ 1 อาทิตย์ เอาไปแจกคนละถุง แล้วคิดเงินมาว่าเท่าไร สักประเดี๋ยวผมจะให้คนของผมออกเดินทางไปจ่ายเงินค่าข้าวเลย และไปเอารถ GMC ดัด.แพ็คขึ้นรถไป เชื้อใหม่ของท่าน สั่งตอน 6 โมงเช้า พอ 6 โมงเย็นข้าวถึงมือประชาชนหมดเลย นี่คือนี่ที่หน่วยราชการทำไม่ได้

เหตุการณ์ที่ 2 สักประมาณ 4 หุ่มน คุณอาทร จันทรวิมล โทรมมาแจ้ง ว่า มีคุณครูติดอยู่ในซากโรงแรมถล่มที่โคราช แต่เข้าไปช่วยไม่ถึง อยากรู้ได้ เครื่องเจาะพุกพา 10 อัน ซึ่งราคาอันละ 3 หมื่นบาท แล้ว 4 หุ่มน จะให้ไป ขออนุมัติที่ไหน ผมเลยตัดสินใจให้ไปสั่งซื้อเลยแล้วค่อยเก็บเงินทีหลัง ซึ่งก็ ช่วยมาได้ 2 คน อันนี้คือจุดเด่นของชัยพัฒนา และทาง กปร. ก็เหมือนกัน บางทีเงินชดเชยประชาชนในเขตพื้นที่บางแห่งเบิกลำบาก คือท่านให้อื้อ กันเงิน 2 ระเบียบนี้ที่ให้คนเดียวเป็นตอนนั้น หากอันไหนเร็วเอาระเบียบนี้ไป อันไหนรอได้เอาระเบียบนี้ไป ให้ประสานกัน ซึ่งพระองค์ท่านมีรับสั่งให้ มาอยู่ด้วยกันเพราะการนี้ ทางด้าน กปร. ถ้ารับปฏิบัตาก็จะเชิญมาที่เรา ให้อื้อไปแบ่งงานกัน ทางด้านเราพอไปเจองานอะไรที่เป็นสาธารณะก็ส่ง ให้อื้อ กปร. ต้องเดินไปด้วยกัน เพราะเป็นหน่วยงานเป็นเครื่องมือที่ทรง สร้างขึ้น ด้านหนึ่งราชการสร้าง อีกด้านหนึ่งทรงสร้าง เอา 2 ด้านนี้ มาประกบกัน ผลสุดท้ายงานส่วนรวมของพระองค์ท่านก็จะเดินไปด้วย ความรวดเร็ว

ทรงออกแบบตราสัญลักษณ์มา แต่เดิมเป็นตัวโล่ลอยๆ และมีของ 4 อย่าง คือ พระแสงขรรค์ชัยศรี ธงกระบี่ธูช พระมหาสังข์หลังน้ำ และ ดอกบัว ผมเห็นว่าเรียบร้อย เลยขอพระราชทานพระมหาพิชัยมงกุฎประดับ ข้างบน และเป็นข้อเขียนว่ามูลนิธิชัยพัฒนาด้านล่าง พระองค์ท่านก็ พระราชทานพระบรมราชานุญาตเพราะดูสวยงามขึ้น ส่วนความหมาย ของสัญลักษณ์ในนั้นคือ

พระแสงขรรค์ชัยศรี เป็นสัญลักษณ์อาวุธประจำพระองค์ หมายถึง การศึกษาครั้งนี้พระองค์ท่านจะทรงนำทัพเองซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ข้างพระวรกาย ตอนประทับบนเสลี่ยงในวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ธงกระบี่กระบอง เป็นธงที่นำทัพไปสู่ชัยชนะ และถามว่าใครเป็นทหาร พระองค์ท่านปรารถนาเหลือเกินให้คนไทยทุกคนตามมาช่วยพระองค์ท่านรบด้วย นัยของธงกระบี่กระบองเป็นอย่างไร และกำลังของทั้งสองนั้น คือแม่ทัพ และกองทัพทำให้เกิดผลแห่งชัยชนะสองอย่าง ผลแรกคือ

พระมหาสังข์ หลังน้ำสู่แผ่นดิน คือความเจริญงอกงาม หรือจะเรียกว่าความร่ำรวยก็ได้ แต่ความเจริญงอกงามในการพัฒนานั้น ต้องมี

ดอกบัว คือ คุณธรรมประกอบด้วย ต้องซื่อสัตย์ สุจริตและมีคุณธรรม ไม่ใช่รวยเพราะคดโกง หรือทำลายบ้านทำลายเมือง 🙏

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา : แหล่งเรียนรู้พระราชทาน

ตรงไหนดี : ภูมิสังคมย่อส่วน

ท่านจักร (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ) อดีตที่ปรึกษา กปร. องค์แรกได้รับพระราชกระแสให้นำมาถ่ายทอดผม บอกว่ามีรับสั่งให้จัดตั้งศูนย์ศึกษา ในครั้งแรกพระราชทานมาแค่ 3 คำ เท่านั้น **“ศูนย์ศึกษา”** ในฐานะที่เราเคยอยู่สภาพพัฒน์¹ ก็นึกถึงคำว่า R&D² เราหลายคนก็สรุปว่าเป็นศูนย์ R&D แต่ผิดนะ ไม่ใช่ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดตอนแรกเข้าใจว่าเป็น R&D ไปกราบบังคมทูลครั้งแรก R&D ใช่หรือไม่ พระพุทธเจ้าข้า และได้พระราชทานต่อมาอีกคำหนึ่ง **“ศูนย์ศึกษาการพัฒนา”** นั่นคือ Research (วิจัย) และ Development (พัฒนา) ทำไปพร้อมกัน ได้ผลอย่างไรมาค่อยนำมาขยาย นั่นคือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา การพัฒนาทั้งหมดที่พระองค์ท่านทรงทำมาตลอด 35 ปี ถึงเวลาจะต้องสรุป เพราะฉะนั้นอย่าเข้าใจผิดว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนา คือศูนย์ R&D แต่เป็นกระบวนการศึกษาในภาคต่างๆ ในลักษณะ **ภูมิสังคม** โดยวิจัยไปพัฒนาไปพร้อมกัน ซึ่งพระราชทานคำอธิบายตามมาในตอนหลัง เพราะแต่ละศูนย์ฯ นั้น ภูมิสังคมไม่เหมือนกันเลย

หากสังเกตผมรับตำแหน่งปี 2524 ศูนย์ฯ ทุกศูนย์เริ่มในปี 2525 เกือบทั้งสิ้น จึงได้บอกว่าเริ่มลัดชั้นตอนทำ ดร. (ปริญญาเอก) ก่อนเลย คือสรุปงานที่พระองค์ทรงทำตลอดระยะเวลา 35 ปี แล้วบูรณาการทั้งหมดให้มาอยู่ในศูนย์ฯ ให้ได้ ยุ่งยากตั้งแต่เริ่มหา ที่ตรงไหนเหมาะที่จะสรุป

¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

² Research and Development การวิจัยและพัฒนา

กิจกรรมในภูมิภาคนั้นให้ได้ ไม่ใช่ที่วางตรงไหนก็ไปเอาตรงนั้น ความยุ่งยากเริ่มตั้งแต่ตอนแรก ที่แคบๆ เล็กๆ ที่จะสามารถแสดงถึงลักษณะของทั้งภูมิภาคนั้นๆ แม้แต่การเลือกพื้นที่ก็แสดงถึงพระอัจฉริยภาพ พวกเราไม่ได้เลือก ทรงเลือกเองทุกแห่ง ทั้ง 5 แห่ง ส่วนแห่งที่ 6 เป็นงานพิเศษห้าแห่งทรงเลือกหมด แล้วเป็นพื้นที่ย่อยส่วนจำลองภูมิประเทศทั้งภูมิภาคมาอยู่ตรงนั้น ถ้าใครไม่รู้เรื่องแผนที่ ไม่รู้เรื่องภูมิศาสตร์ เลือกไม่ได้หรอก

จะสังเกตเห็นได้ว่า แต่ละแห่ง ลักษณะจะไม่เหมือนกันเลย เหมือนกับภูมิสังคมย่อยส่วนของพื้นที่แต่ละภาค ส่วนเขาหินซ้อนนั้นเกิดขึ้นก่อน แต่เป็นศูนย์พัฒนาธรรมชาติ พิจารณาแล้วงานลักษณะเดียวกัน จึงเปลี่ยนชื่อจาก ศูนย์พัฒนา เป็น ศูนย์ศึกษา และยกให้เป็นแห่งแรก ดังนั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จึงมี 6 แห่ง

หลักการของ “ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ”

ภารกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคืออะไร

หนึ่ง เป็นสถานที่เรียนรู้ของราชการ สอนข้าราชการว่า การทำงานร่วมกันนั้นทำอย่างไร เพราะหน่วยราชการต่างกระทรวง ต่างกรม ต่างกอง มักจะแยกกันทำ แม้กระทรวงเดียวกันแต่ต่างกรม บางทีก็ยังไม่คนละทิศคนละทาง ประชาชนได้รับความลำบากมากเพราะเข้าหาการบริการได้ยาก

สอง เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ทำไมถึงมีชีวิต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อย่างศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ เริ่มจากเป็นป่าโปร่ง

แล้วไปเป็นป่าเบญจพรรณ จนกลายเป็นป่าดิบชื้น มีการเปลี่ยนแปลง
ไม่คงที่ มีการเจริญเติบโต หรือมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

สาม เป็นสถานที่ให้ข้าราชการมาทำงานร่วมกันแบบ **One-stop Service** เป็นเกษตรกรนี้ยุ่งยากมาก จะเอาดินมาตรวจสถานีพัฒนาที่ดิน อยู่มุมหนึ่ง เข้ามาทั้งทีอยากได้พันธุ์ข้าวสักถุงแต่สถานีข้าวก็อยู่อีกแห่งหนึ่ง อยากได้พันธุ์ปลาสถานีประมงก็ไปอยู่อีกที่ กว่าจะได้ของครบ ต้องจ่าย ค่ารถไปไม่รู้เท่าไร ศูนย์ราชการที่แจ้งวัฒนะ หรือที่เชียงใหม่ก็มี แต่ไม่ใช่ ศูนย์บริการ ศูนย์ราชการแบบนั้นคือเอาหน่วยงานราชการมาทำงาน แห่งเดียวกัน แต่ไม่ใช่ศูนย์บริการสำหรับประชาชน จะขอใบอนุญาตอะไร สักไปได้ไหม ขอใบขับขี่ได้ไหม ขอทำบัตรประชาชนได้ไหม แต่ที่ศูนย์ศึกษา เป็น One-stop Service ต้องการปฏิรูปการให้บริการของราชการมาอยู่ ร่วมกัน ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้วย ทั้งเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ก็ใช้ร่วมกันได้เป็นการประหยัดงบประมาณและให้ความสะดวกแก่ ประชาชนในการรับบริการจากรัฐ

ถ้าใครถาม ทำไมไม่สร้างเยอะๆ ก็ต้องขอบอกว่า พระองค์ท่านไม่ใช่ รัฐบาล ไม่ใช่กระทรวง ได้แต่ทำตัวอย่างให้ดูเท่านั้น หลักนี้ต้องจำไว้ อย่าไปล้าช้าซ้อนกับราชการ นี่เป็นหลักการตั้งแต่แรกเลย **ทุกพระราชดำริ ต้องมีการตรวจสอบก่อนว่ามีหน่วยงานไหนทำไหม ถ้าเราไม่ทำ เพราะไม่ อย่างนั้นสถาบันจะไปก้าวท้าวหน่วยงานราชการ** นอกจากหน่วยราชการ มาขอว่า โครงการนี้เร่งด่วน ประชาชนมีความจำเป็นแต่ยังไม่มีมา ขอมมาเป็นโครงการแบบนี้ได้ พอได้ มีเหตุมีผลอธิบายได้

One-stop Service Model

ผลสำรวจ 6 ศูนย์ฯ เจอดิน 6 อย่าง เพราะฉะนั้นการบริหารแต่ละอย่างของพระองค์ท่านทรงอัจฉริยะมาก ทรงเลือกพื้นที่ 6 แบบไม่เหมือนกันเลย ดิน น้ำ ลม ไฟ ต่างกัน ย้อนกลับไปในเรื่องที่ทรงสอนเรื่องภูมิสังคม แต่ละแห่งจะมีลักษณะจำเพาะของเขา เพราะฉะนั้นจะถอดบทเรียนให้จบต้องเรียนทั้ง 6 ศูนย์ เพราะแต่ละศูนย์จะไม่เหมือนกัน แต่หลักการอย่างหนึ่งที่เหมือนกันคือ เป็นแหล่งให้บริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว ที่เราชอบพูดกันคือ One-stop Service เพราะจุดอ่อนของข้าราชการนั้นไม่สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ เพราะเราแยกกันอยู่หมดเลย กรมชลประทานไปทาง กรมป่าไม้ไปทาง ข้าวไปอีกทาง พืชไร่พืชสวนไปทาง ที่นาที่ดินไปทาง ไม่เคยอยู่ด้วยกัน

ศูนย์จริงๆ มี 6 แห่งเท่านั้น ทรงปฏิรูประบบราชการให้ดูเลย 15-16 หน่วยงานไปรวมอยู่ที่เดียวกัน รวบรวมการบริการให้ประชาชนโดยไม่ต้องตระเวน เพราะกว่าจะได้ของครบก็ต้องตระเวนทั่วไปหมด แล้วแต่ละแห่งบางทีอยู่ไกลกันมาก ประชาชนได้รับการบริการลำบากลำบากอย่างมาก ทรงทำให้ดูและทำให้เป็น One-stop Service แล้วค่าใช้จ่ายก็ลดลง เพราะมี 15 หน่วย ค่าใช้จ่ายมันก็เป็น 15 ยูนิต แต่พอรวมเป็นหนึ่งแล้วนี้ค่าใช้จ่ายลดได้มาก ไม่ต้องมีรถ 15 คัน ไม่ต้องมีรถแทรกเตอร์ 15 คัน เจ้าหน้าที่ไม่ต้องคุณด้วย 15 ก็น้อยลงทุกอย่าง และช่วงตอนตั้งใหม่ๆ ก็ชื่นชมกันใหญ่ แต่พอตอนหลังแนวความคิดดังกล่าวนี้ไม่ได้รับการปฏิบัติ มาดูงานเฉียดๆ แต่หน่วยราชการไม่ได้นำกลับไปปฏิบัติ ไม่ได้ทำให้สถานการณ์

ดีขึ้น เดี่ยวนี้ก็เหมือนกันก็แยกกันอยู่ ไม่มีที่แห่งเดียวจะเบ็ดเสร็จได้ ซึ่งได้ทรงแสดงให้เห็นอีกว่า หลักการนั้นก็คือให้เรารู้จักใช้ ดิน น้ำ ลม ไฟ อย่างสมบูรณ์ และวิธีแก้แต่ละอย่างก็แตกต่างกันไปตามภูมิประเทศ

กำเนิดศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อเริ่มตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เสด็จฯ ไปที่แรกคือ ห้วยทราย เริ่มก่อนแต่เสร็จทีหลัง เพราะมีปัญหาหลายเรื่อง ประชาชนไม่ยอม เดินขบวนขัดขวางเพราะบางกลุ่มเสียประโยชน์ และรุกที่ดินอยู่แต่เราก็กว่าของเราไปเรื่อยๆ ก็เลยกระโดดไปศูนย์ฯ พิกุลทองเลย รับสั่งว่า **“ภาคใต้มีโครงการเยอะนะ แต่เวลามีแขกมาไม่รู้จะเอาโครงการไหนไปโชว์เขา ให้พาไปเที่ยวก็ไม่รู้จะพาไปที่ไหน เพราะมันกระจัดกระจายเป็นโครงการเล็กโครงการน้อย ฉะนั้นให้ไปตั้งศูนย์ศึกษา”** และทรงชี้พื้นที่ให้เลย เอาน้ำวัง¹ นี่แหละ สะดวกดี ใครมาใครไปก็จะได้ลงไปเที่ยวตรงนั้น ให้ดูเป็นทางการเลย ตอนนั้นถึงงๆ อยู่ พื้นที่ก็เป็นที่น้ำท่วม มีที่นิดเดียว รับสั่งว่าถ้าไม่พอให้ไปซื้อที่เพิ่มเติม ตรงนี้ต้องเอ่ยถึงคนคนหนึ่งคือ ผู้ว่าจิต นิลพานิช² ถ้าไม่ได้ผู้ว่าจิต ศูนย์ฯ พิกุลทอง จะสำเร็จหรือไม่ ยังไม่รู้เลย เวลาใครทำอะไรให้เรา ต้องจำให้ได้นะ เพราะต้องให้เกียรติเขา งานหลายอย่างเราต้องพึ่งคนอื่น ผู้ว่าจิตขยันมาก

¹ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส

² นายจิต นิลพานิช อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส

เมื่อมีพระราชกระแสให้ซื้อที่เพิ่ม ก็ดำเนินการเลย เป็นผู้ว่าที่ขยันที่สุดเท่าที่ผมเคยเห็นมา ประชุมประชาชนก็ไปร่วมด้วย มีบางคนลุกขึ้นค้าน เพราะบางคนไม่เห็นด้วย ผู้ว่าจิตก็ใจเย็นมาก พูดตะล่อมอธิบายไปเรื่อยๆ และน่าอัศจรรย์มาก จำได้ว่าใช้เวลาไม่นานไม่ถึงปีก็ซื้อที่ดินได้ ชาวบ้านยอมขายให้

เนื่องจากสถานการณ์ไม่ค่อยปกตินัก แต่ไม่รุนแรงเท่าปัจจุบัน จึงดำเนินการอย่างรวดเร็ว ออกแบบเสร็จก็ให้ทหารช่าง หรือหน่วยทหารพัฒนาดำเนินการ ทหารพัฒนาทำงานทั้งกลางวันกลางคืน มีชาวบ้านมาร้อง อันนี้แสดงให้เห็นถึงความเร็ว การทำงานตอนกลางคืน การวัดต่างๆ ก็ไม่แม่นยำ ชาวบ้านมาร้องบอกว่าทำถนนผ่าเข้าไปหน้าบ้านเขา กินที่หน้าบ้านเขาไป ต้องไปเจรจาเอาเงินชดเชยไปให้ ทำเร็วเกินไป ชาวบ้านตื่นมาตอนเช้ามีถนนตัดผ่านสนามหน้าบ้าน ที่หายไปครึ่งหนึ่ง ชาวบ้านเขาก็ไม่ได้ติดใจอะไร แต่เอาเงินไปใช้เขา ความรวดเร็วบางทีก็ต้องระมัดระวังเหมือนกัน

ศูนย์ฯ พิภูลทอง¹ ถือเป็นงานที่โหดมาก เพราะเจอปัญหาร้ายแสบแต่ไม่ใช่ปัญหาดินอย่างเดียว มีบันทึกที่ได้พระราชทานมาเป็นกระดาษ 1 แผ่น พิมพ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ทรงวิเคราะห์ดินแต่ละแห่ง ทรงพิถีพิถันอย่างมาก รู้สภาพดินที่นั่น ลักษณะดินเป็นอย่างไร มีปัญหาซับซ้อนไม่เคยเจอที่ไหนดินมีปัญหา น้ำมีปัญหา สภาพแวดล้อมมีปัญหา และเป็นปัญหาที่แปลกด้วย อันเป็นที่มาของคำว่า **พรู** เราก็ไม่รู้จักมาก่อนว่าพรูคืออะไร

¹ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภูลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

ก่อนที่จะมาทำที่พิบูลทองนั้น พระองค์ท่านก็ได้ลงไปดูคลอง
มูโนะเพื่อลองระบายน้ำออก เพราะที่มูโนะเป็นพื้นที่แช่น้ำซึ่งใน 3 จังหวัด
ยะลา ปัตตานี นราธิวาส มีเกือบ 5 แสนไร่ที่ทำประโยชน์อะไรไม่ได้เลย
ทำทดลองเพื่อศึกษาดูว่าจะแก้ไขต่อไปอย่างไร ทรงวิเคราะห์ทุกอย่าง
และบันทึกไว้

เริ่มสร้างศูนย์ฯ ก็ได้สร้างอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน รู้สึกเครื่องมือที่
ทรงใช้ตลอดเวลาในการแก้ไขปัญหาดินลักษณะต่างๆ ก็คือ เอน้ำเป็น
ยารอย่างเดียว ทรงใช้ตำรับเดียวกัน จำได้ว่าอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน ปีแรกใช้
ไม่ได้เลย น้ำเป็นกรดอย่างแรงที่สุด ทรงบอกให้ระบายออกไป รอน้ำฝนใหม่
เหมือนซักผ้า ทำอย่างนั้นอยู่ 3 - 4 ปี ก็ค่อยๆ ไล่กรดกำมะถันให้จางลง
จนกระทั่งคุณภาพน้ำเริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ ก็เริ่มใช้การได้ อย่างที่สองถัดไปก็
เริ่มขุดคลองน้ำแบ่ง โดยแบ่งแยก น้ำมีกรดไปซีกหนึ่ง น้ำจืดไปอีกซีกหนึ่ง

สุดท้าย ศูนย์ฯ พิบูลทองที่มีปัญหาเรื่องดินเป็นหลัก พระเอกคือ
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ มาจากกรมพัฒนาที่ดิน จะเห็นว่าผู้อำนวยการศูนย์ฯ
นั้นไม่ได้มาจากที่เดียว แล้วแต่ภารกิจของศูนย์ศึกษา นั่นๆ ว่าหนักไป
ทางไหน ตรงนี้เป็นเรื่องดิน กรมพัฒนาที่ดินก็รับไปดำเนินการ

ย้อนกลับไป **ศูนย์ ห้วยทราย**¹ ตามกฎหมายพื้นที่เป็นเขตอุทยานสัตว์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ที่เรียกห้วยทราย ไม่ใช่มีทราย แต่เป็นเนื้อทราย เพราะฉะนั้นตราของห้วยทรายในตอนแรกจึงมีรูปเนื้อทราย (วางชนิดหนึ่ง) มีเนื้อทรายเต็มเลย ก็เลยมีโครงการขยายพันธุ์เนื้อทรายเพาะออกมาหลายร้อยตัว พื้นที่นี้สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ดูแลอยู่ แต่คนบุกกรุกเข้ามาเต็มพื้นที่ มีเรื่องของอิทธิพล สู้กันหลายปี รุนแรงถึงขนาดมีการเขียนจดหมายไปฟ้อง UN (องค์การสหประชาชาติ) วันเสด็จฯ วันหนึ่งมีแผนจะนำคนไปนอนขวางถนน ขวางขบวนเสด็จ แต่ไม่ได้ทำ บางครั้งตำรวจก็เอาไม่อยู่ มีเจ้าหน้าที่บาดเจ็บและเสียชีวิต

การดำเนินโครงการตอนต้น อย่างนี้ก็จะราบรื่นเรียบร้อย มีการตายเกิดขึ้น แม้กระทั่งตัวเราเองก็เกือบแย่ ก็มีการกลั่นแกล้งมาเรื่อยๆ พอโครงการห้วยทรายเริ่มดำเนินการฝ่ายเสียประโยชน์ มีญาติทำงานอยู่ในหน่วยงานแห่งหนึ่งก็แกล้ง มาขอทูปเสาดูเหล็กข้างในเพื่อกลั่นแกล้ง จำเป็นต้องโทรหาผู้บริหารของหน่วยงานนั้นก็รับทราบว่าได้มีคำสั่งให้ไป

ปัญหาถัดมา ห้วยทรายนี้เจอปัญหาหนักหนาสาหัส หนักมากที่สุดในปี 6 ศูนย์ วันดีคืนดี มีสนามกอล์ฟมาล้อมรอบและตัดทางน้ำหมด มีการบุกกรุกเข้าไปเอาที่ป่าสงวน ตามมติ ครม. ไปออกโฉนดกัน โดยมีเจ้าหน้าที่เกษียณไปแล้วร่วมด้วย เราสี่บรู๊มา กับแดง (พล.ต.ท. อีระเดช ฟอร์ดโพธิ์ทอง อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ) นี่เราใจถึง

¹ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

เหมือนกัน พอตกลงคืน เอารถแทรกเตอร์ไถเลย ไถเป็นถนนรอบอ่าง ใครข้ามถนนมา เจอกัน นักเลงมาก็นักเลงไป ไม่รู้ผ่านมาได้ยังไง ยุคนี้อายุนั้นเยอะ ตอนนั้นถึงขนาดจะฆ่าฟันกันเลย ตื่นเข้ามามีคนกันเป็นเส้นแดง ผ่านเข้ามาจัดการเลยเจอมาทุกแบบ บางทีเราเจอปัญหา ต้องใช้ความสุ่ม ใช้กลยุทธ์กลเม็ด และเครื่องมือเครื่องมือนานาประการ คนบางประเภทก็ต้องเข้าหา จนผลสุดท้ายเกิดความสำเร็จ

ในสมัยก่อนคนที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ไม่กรมชลประทาน ก็กรมพัฒนาที่ดิน แต่ที่นี้เป็นตำรวจตระเวนชายแดน เพราะมีพระราชประสงค์ ให้เป็นที่ฝึกของ ตชด.ด้วย เนื่องจาก ตชด. ต้องทำงานกับประชาชน ผลสุดท้าย ห้วยทรายก็ผ่านอุปสรรคมากมายมาได้ และเน้นหนักไปในเรื่อง ป่าไม้เพราะทรุดโทรมไปหมด รับสั่งว่า ตั้งแต่เขตชะอำเรื่อยลงไปถึง กุยบุรี ชาวบ้านตัดไม้ทำลายป่า สมัยผมเด็กๆ ผ่านไปแถวนั้น ขากลับต้อง ซื่อถ่าน เขาวางขายอยู่ข้างทางเต็มไปหมด ซื่อเป็นกระสอบๆ แสดงว่า ตัดไม้ทำลายป่ากันเยอะมาก จึงรับสั่งว่า อีกหน่อยก็เป็นทะเลทราย ถ้าเรา ไม่ทำอะไร แล้วถ้าไปอ่านในเอกสารที่ได้พระราชทานมา จะเห็นว่าลักษณะ ดินเป็นดินทราย ดินแห้งริมทะเล ทำยากที่สุดเลย แต่ผลสุดท้ายก็ทำได้ สำเร็จ ที่แห้งแล้งก็กลับคืนมาอุดมสมบูรณ์ ตอนนั้นก็กลายเป็นป่า หลังจาก กระบวนการต่างๆ เกิดขึ้น ก็ต้องเอ่ยชื่อคนคนหนึ่งคือ พี่อารี สุวรรณจินดา¹ คนนี้ก็ทุ่มเทมาก แต่ละแห่งก็มีพระเอกอย่างนั้นแหละ

¹ ว่าที่ร้อยตรี อารี สุวรรณจินดา อดีตป่าไม้จังหวัดเพชรบุรี และอดีตผู้เชี่ยวชาญด้านการ ป่าไม้และระบบนิเวศ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี

ศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้¹ มี ดร. ผู้เชี่ยวชาญปศุสัตว์มากราบบังคมทูลว่าพื้นที่เหมาะสมกับการเลี้ยงวัว รับสั่งว่า ต้นไม้ก็หายไปหมดแล้วเลี้ยงวัวก็ต้องตัดต้นไม้เพื่อสร้างทุ่งหญ้า ฉะนั้นลองไปดู ตอนแรกผมไปกับท่านจักรไม่มีอะไรเลย เข้าไปในทางธรรมชาติที่ขรุขระ เข้าไปอยู่ครึ่งชั่วโมงต้องรีบออกมา มันร้อนมากขนาดที่อยู่ริมถนน ไม่มีคนบุกรุกแม้แต่คนเดียว เพราะนอกจากความแห้งแล้งแล้ว ไม่มีอะไรเลย ไม่มีต้นไม้เลย จำได้มีเพลงสำหรับให้คนเลี้ยงวัวมาพักแล้วก็ต้อนวัวไปต่อ ดินเป็นก้อนหินหมดเราก็เอาใส่ถุงกลับมากราบบังคมทูลว่า แยกพระพุทธรูปเจ้าข้า มีแต่ก้อนหินทอดพระเนตรแล้ว รับสั่งว่า ใครว่าหิน นี่มันดิน แต่มันแห้งแล้งจนกระทั่งกลายเป็นหิน ที่เรียกว่าดินดาน ตอนหลังถึงได้รู้จัก รับสั่งว่า ลองเอาไปแช่น้ำดูซิ เดี่ยวพุงนี้เข้ามันก็ละลายกลายเป็นดิน ไม่เป็นไร จะทำให้มันกลับมาเขียวให้ได้ จึงเป็นที่มาของฝายชะลอน้ำ

เวลาจะทำอะไร ไม่ใช่ฟันฟูป่า ทำแบบที่เขาทำกัน อุ่มต้นไม้ลงหลุม ไม่ใช่บนความรู้อย่างแท้จริงเลย ดิน น้ำ ลม ไฟ แถวนั้นปลูกเท่าไรไม่มีขึ้นเลย แห้งแล้งมาก เพราะฉะนั้นก่อนอื่นต้องสร้างอาหารให้ต้นไม้ก่อน รับสั่งให้เริ่มสร้างอ่างเก็บน้ำ เริ่มสร้างน้ำก่อน แต่ก็ไม่พอ อีกวันจึงบอกให้สร้างฝายชะลอน้ำ ก็ให้กรมชลประทานทำ ไปเจอพื้นที่มีร่องน้ำห้ามเอาวัสดุห้ามเอาปูนซีเมนต์ไป สำหรับกรมชลประทานนั้นตามกฎหมายสร้างฝายต้องก่อสร้างมาด้วยปูนซีเมนต์ แต่ตรงนั้นทำตามทีในหลวงรัชกาลที่ 9 รับสั่งคือเอาก้อนหิน เอากิ่งไม้แห้ง หรืออะไรที่ตกอยู่ในป่า ไปเรียงๆ ขวางๆ ทางน้ำ

¹ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

ไว้พอหน้าฝน มันก็เก็บน้ำไม่ได้ น้ำรั่วซึม ก็ถวายรายงานเข้ามา วิทยุเข้ามาบอกว่าไม่สำเร็จ บอกว่าฝายที่รับสั่งให้ทำ เก็บน้ำไม่ได้สักแห่ง น้ำซึมออกหมด รับสั่งกลับมาว่า **ยินดีด้วยสำเร็จแล้ว** กรมชลประทานถึง

“ฉันไม่ได้ให้เก็บ ฉันให้ชะลอน้ำ ให้เป็นระบบน้ำหยด ถ้ามีฝายไหนดึงมันเก็บน้ำ ช่วยเอาระบอกรอไม่ไผ่หลวงมันด้วย”

สอนเสร็จให้เอาไม้ไผ่มาทะลุปล้องแล้วก็เสียบๆ ให้น้ำหยดมา แทนที่จะไหลพรดพราดลงข้างล่าง ลงแม่น้ำปิง ลงเขื่อน ให้มันเก็บไว้อยู่ที่นั่นได้นานขึ้น ทำเสร็จแล้ว หลังจากนั้นต้นไม้จะขึ้นเอง ก็เป็นที่มาของประโยคว่า **ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก** และป่าต้องมีชั้นๆ ไม่ใช่เรียงแถว อันนั้นก็มีศัพท์อีกคือ ป่าแถวทหาร ขึ้นเรียงแถวตรงเลย มันไม่ใช่ป่า ป่าไม่เข้าแถวแบบนั้น

ทรงสร้างแหล่งน้ำสร้างความชื้นให้เกิดป่าโดยอาศัยความชื้น เพื่อให้ป่าเกิดขึ้นเอง **แต่ป่าต้องอยู่และคนอยู่ได้** ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ให้ขึ้นเองเป็นป่าโดยธรรมชาติ จะมีปัจจัยสี่อยู่พร้อมแล้ว ทรงเน้นในภายหลังว่า **ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง** คือเอา **คนเป็นศูนย์กลาง** ไม่ได้เอาป่าเป็นศูนย์กลาง เอาความต้องการของคนมาก่อน **คนต้องการป่า** ที่ซึ่งมีไม้ 3 ชนิด

ชนิดแรก คือ **ไม้เนื้อแข็ง** สำหรับปลูกบ้าน ทำรั้ว พวกนี้ส่วนมากโตช้า แต่ไม่มีปัญหาเพราะนานๆ ใ้ใช้ที ไม่ได้ปลูกบ้านทุกวัน รอได้

ไม้ที่สอง คือ **ไม้กิน** ทุกอย่างทั้งไม้ผล ผัก จะกินอะไรก็มีอยู่ในป่า จะกินอะไรก็เดินเข้าป่า อันนี้ต้องโตทุกวัน งอกทุกวันเพื่อให้มีทยอยกินได้ทุกวัน

ไม้ที่สาม คือ **ไม้เชื้อเพลิง** เพราะว่าพวกเราอยู่ในวัฒนธรรมแก๊ส แต่ชาวบ้านเขาไม่มี เมื่อใช้ฟืนมันก็ต้องมีต้นไม้อีกประเภท คือแตกเร็ว แตกให้ทันกับการถูกเผา ในอัตราหมุนเวียนของการใช้ เพราะฉะนั้นประโยชน์สามอย่างเกิดขึ้นแล้ว **ปัจจัยที่หนึ่งเพื่อกิน ปัจจัยที่สองพลังงาน ปัจจัยที่สามสำหรับใช้สอย และประโยชน์ที่สี่ก็เป็นป่านั้นเอง** พร้อมกันนั้นก็ให้เป็นโรงเรียนด้วย แต่ละมุมของห้วยฮ่องไคร้ นั้น ปศุสัตว์ก็มี แต่สอนไม่ใช่แบบที่เคยๆ ทำกัน แบบที่เคยทำกันหากจะเลี้ยงสัตว์เพื่อขายนั้นต้องตัดถางป่าก่อน แล้วสร้างเป็นทุ่งหญ้า แต่พระองค์ท่านกลับกันเลย เอาปศุสัตว์เข้าไปอยู่ในป่า ให้มันเดินไป กินไป ถ่ายไปเป็นปุ๋ย ปรับให้เข้ากับอีกคำหนึ่งที่เราเรียนรู้อยู่ภายหลังคือ **ภูมิสังคม** ปรับกิจกรรมให้เข้ากับภูมิ ไม่ใช่ตัดแปลงภูมิให้เข้ากับกิจกรรม มีการสอนป่าเศรษฐกิจ ที่มีหน่วยงานราชการเข้าไปเต็มไปหมด ทั้งกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง ใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ ผลสุดท้ายความชื้นเกิดขึ้น ป่าก็กลับคืนมา พอป่ากลับมา สัตว์ป่าก็กลับคืนมา

วันนี้หน้าอินตี่มีนกยูงเป็นฝูงๆ ชีวิตกลับมาแล้ว และปล่อยน้ำลงเบื้องล่างต่อไป หลังจากที่ปลูกต้นไม้เสร็จ อย่างที่กล่าวว่า จากนา ผ่านภูผาสู่ห่านที น้ำนั้นปลูกต้นไม้ส่วนหนึ่ง มาพักอยู่กลางเขา ห้วยฮ่องไคร้ที่จำลองชัดเจน ภาพภูมิประเทศ เพราะดินเขาก็มีอ่างเก็บน้ำ ฉะนั้นจากยอดเขา

กลางเขา ถึงดินเขาน้ำจะถูกกักเก็บในป่าบนเขา อ่างเก็บน้ำบนเขา และ ดินเขา น้ำจึงถูกพักเป็นระยะ แต่จะทำหน้าที่ตลอด ทำหน้าที่จนกระทั่ง ลงแม่น้ำปิง ลงเขื่อนภูมิพล จำได้วันแรกไปก็ยังไม่เขียวเท่าไร รับสั่งเลย เจ็ดปีฉันจะทำให้มันเขียว ประกาศกลางโครงการเลย ผมก็ไปขออนุญาต ใช้ 7,000 ไร่ เสด็จฯ มาทอดพระเนตรเป็นระยะๆ ผลก็สำเร็จ จากป่าที่ สูญสลายเป็นป่าโปร่ง เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าดิบชื้น โดยสรุป ทรง แสดงให้เห็นว่าสามารถเอาป่าคืนมาได้หมด เพียงแต่จะทำกันจริงๆ ไหม ถูกต้องตามหลักวิชาไหม บทเรียนพระองค์ท่านวางไว้ให้หมดแล้ว

ศูนย์ ภูพาน¹ พระองค์ท่านไปหาพื้นที่ยังไม่ได้ อีกวันหนึ่งรับสั่งว่า เอาน้ำก่อนก็แล้วกัน จึงไปสร้างอ่างเก็บน้ำก่อน พออ่างเกิดขึ้นแล้ว ก็เริ่ม ส่งน้ำ ชาวบ้านก็ลืมนตาอ้าปากได้ บังเอิญไปเจอพื้นที่ป่าสงวนนานกเค้า ก็รับสั่งเอาตรงนี้ ก็รับสั่งเอาตรงนี้เลย เพราะมีน้ำแล้ว ศูนย์ภูพานก็เลย เกิดขึ้น ค่อนข้างจะรวดเร็ว เพราะปัญหาที่ดินก็ไม่มี คนบุกรุกก็ไม่แสดงตัว ที่ภูพานนี้รู้สึกจะง่ายที่สุด

ศูนย์ อ่าวคุ้งกระเบน² เปิดประวัติดูแล้ว ที่มีบันทึกว่า รับสั่งกับ ผู้ว่าฯ ให้ทำสถานีประมง อาจจะมีรับสั่งก็ได้ แต่การเกิดของคุ้งกระเบน มันคนละเรื่อง เริ่มจากฝ่ายทหารก่อน ตอนนั้นรบกัน สิ่งที่น่ากลัวมาจาก ด้านตะวันออก เพราะฉะนั้นทหารเสือก็เลยมากrabบังคมทูล บอกว่า

¹ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

² ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี

อยากตั้งศูนย์ฯ ตรงนี้ เพื่อความมั่นคง ตรงคู้งกระเบน มีคนมาเล่าให้ฟังแบบนี้

วันหนึ่งรับสั่งกับท่านจักร ท่านจักรก็ให้ผมไปด้วย ไปดูซิว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร พื้นที่เป็นอย่างไร จำได้ว่าเอา ฮ. (เฮลิคอปเตอร์) ไป ขึ้นไปก็เห็นสภาพแบบทุกวันนี้ จังหวัดก็ร่วมไปด้วย เสนอให้สร้างพระตำหนัก แต่ตรงไม่เห็นด้วย แล้วรับสั่งว่า ดีเหมือนกัน ศูนย์ทะเลยังไม่มี จากนั้นก็รับสั่งให้เราไปดำเนินการแทนทหาร ก็เลยไปทำที่ศูนย์ฯ อ่าวคู้งกระเบน ที่นี้มีปัญหาที่ดินพอสมควร ส่วนมากจะต้องจัดซื้อ ใช้เวลานาน เพราะบางรายไม่ยอมขาย สุดท้ายก็เกิดขึ้น แต่ศูนย์ฯ นี้ก็แปลก ตอนเกิดขึ้น CIDA¹ เกิดสนใจ ซิด้า คือหน่วยงานความร่วมมือด้านการพัฒนาของแคนาดา สนใจมากอยากจะมาช่วย ช่วยเหลือเป็นร้อยล้านเลย เกือบจะทิ้งศูนย์ฯ เนื่องจากเน้นไปที่ประมง ศูนย์ฯ นี้ก็เป็นกรมประมงดูแล ภารกิจคู้งกระเบนนั้น ไม่ใช่กิจกรรมที่อยู่ริมทะเลเท่านั้น ไล่ตั้งแต่ริมทะเล ระหว่างทะเล และขึ้นบกด้วย แต่กิจกรรมระยะหลังบนบกไม่ค่อยมีมากนัก เริ่มตั้งแต่พื้นป่าชายเลนให้กลับคืนมา เลี้ยงกุ้งแบบปิด ดำเนินการจนเป็นแบบทุกวันนี้

ศูนย์ฯ เจาหินซ้อน² มาทีหลัง เจาหินซ้อนไม่ใช่ศูนย์ศึกษา เริ่มจากนายอำเภอคนหนึ่ง จะสร้างพระตำหนักถวาย รับสั่งว่าไม่มีประโยชน์อย่าสร้างเลย นานๆ มาที ไม่คุ้ม ขอเปลี่ยนได้ไหม เป็นศูนย์เกษตร

¹ CIDA ย่อมาจาก The Canadian International Development Agency

² ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

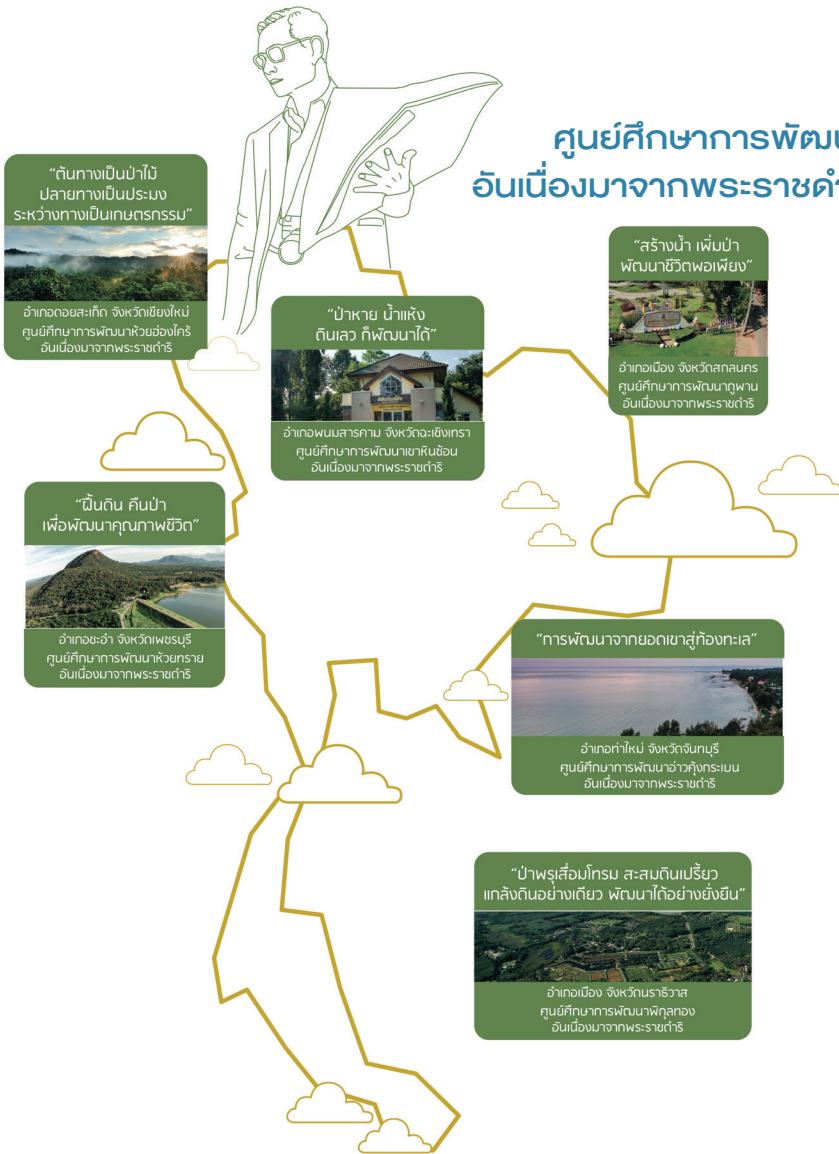
ชาวบ้านยอม นายอำเภอยอม จังหวัดยอม จึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ท่านจักร เป็นประธาน ก็ดำเนินการด้านเกษตร สร้างแหล่งน้ำ แต่ยังไม่ได้ตั้งเป็นศูนย์ศึกษา ตอนนั้นท่านจักรก็ให้ผมไปนั่งเป็นกรรมการด้วย เราก็เป็นกรรมการคนหนึ่งเท่านั้น ทรงซื้อที่ดินพระองค์ไว้ข้างหลัง เผื่อว่าจะทำอะไรเป็นส่วนพระองค์ และทรงเรียกพระตำหนักของพระองค์ท่านว่าบ้านสามจั่ว ก็เหมือนทุกแห่ง ที่นี้ดินสิ้นสภาพเนื่องจากปลูกมันสำปะหลัง ก็สร้างน้ำก่อน ทุกอย่างจะวนเวียนแบบนี้

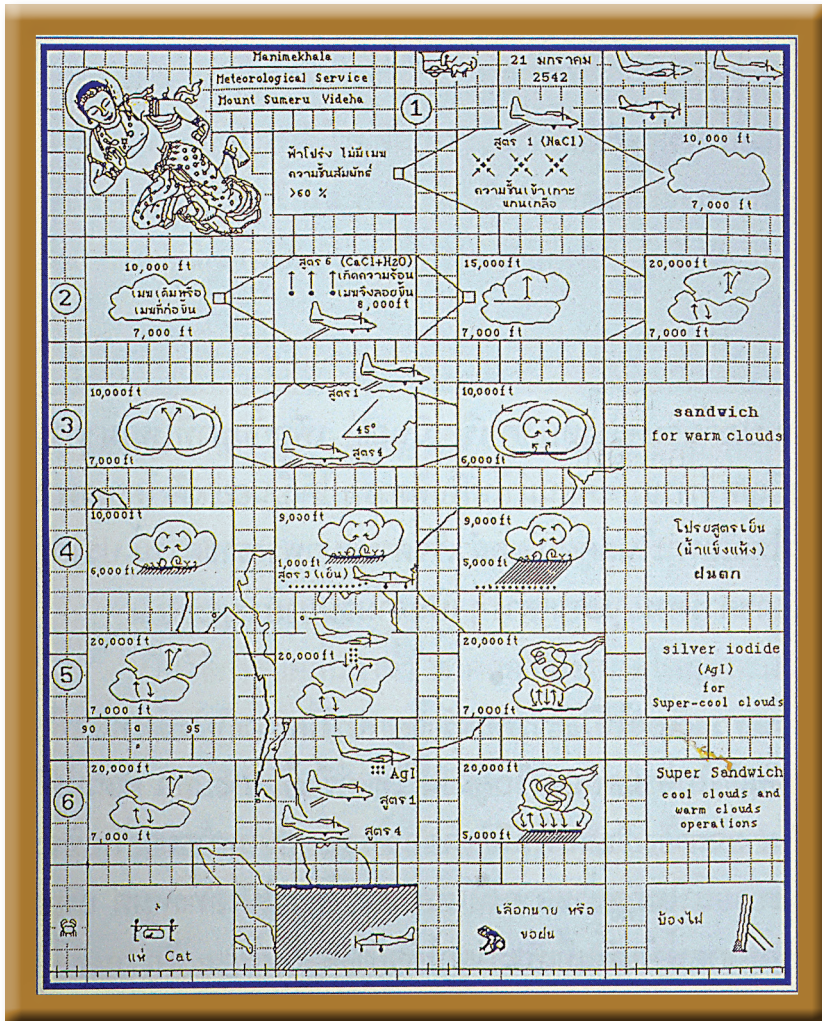
ถ้าจับหลักการได้ เริ่มจากน้ำก่อน รับสั่งว่า

“ดินดีไม่ดีขึ้นไม่กลัว ดินเสียไม่เสียขึ้นไม่กลัว ขอให้มั่นน้ำ”

ทรงแก้ไขได้หมด แล้วก็จริง พอดำเนินการมาเรื่อย พวกเราก็ดำเนินการศูนย์ฯ 5 ศูนย์ และคิดว่าเขาหินซ้อนก็มีลักษณะเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงขอเปลี่ยนมาเป็นศูนย์ศึกษา ดีกว่า ตอนแรกไม่ใช่เป็นโครงการพัฒนาเขาหินซ้อน หลังจากนั้น จึงเปลี่ยนเป็นศูนย์ศึกษา กลายเป็น 6 ศูนย์ ก็เลยมีศูนย์ฯ เดียว ที่ผมไม่ได้ตั้งคือ ศูนย์ฯ เขาหินซ้อน นี่คือประวัติของศูนย์ศึกษา เพราะฉะนั้น ทรงหวังเหลือเกินว่า ทรงสร้างอะไรมาแล้ว ใครเห็นดีเห็นชอบ ช่วยเอาไปขยายผล นำเข้าสู่ในระบบ ถ้ารัฐบาลเห็นชอบแล้วสร้าง ก็จะทำให้เกิดความสะดวกสบายแก่ประชาชนและการพัฒนาส่วนรวมก็จะดีขึ้นด้วย ๕๕

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำราแผนหลวงพระราชทาน

ดิน น้ำ ลม ไฟ

ทุกสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน

ทุกสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน

ตามแนวพระราชดำริ เวลาที่ทรงงานนั้น ไม่แยก ดิน น้ำ ป่า ลม ไฟ แต่พิจารณาเป็นลักษณะบูรณาการ เราไม่สามารถพูดเรื่องดินอย่างเดียวได้ ถ้าไม่มีน้ำ ดินก็หมดความหมาย มีน้ำเฉยๆ ไม่มีดิน ก็ไม่มีผลอะไรเกิดขึ้น ป่าเป็นผลพวงจากทั้งน้ำและดินผสมกัน ออกพืชพันธุ์กลายเป็นป่า เพราะฉะนั้นทั้งหลายนี้เป็นการบูรณาการทั้งหมด ซึ่งตรงกับที่รับสั่ง จึงพยายามที่จะสร้างความเข้าใจว่า การที่ทรงครองแผ่นดิน ที่ย้ายแล้ว ย้ายอีกให้พวกเราได้มองเห็นภาพ มี ดิน น้ำ ป่า อากาศไฟ คือพลังงานที่ทรงทำ ไปโอดิเชลจากพืชต่างๆ แต่เพื่อความสะดวกก็เลยแยกเป็นเรื่องๆ ไป เพื่อความเข้าใจในส่วนรวม อยากให้พวกเรามองโดยมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างกัน ทุกสิ่งทุกอย่าง สรรพสิ่งทุกอย่างนั้นคือแผ่นดิน และ แผ่นดินนั้นคือชีวิตเรา ถ้าขาดปัจจัยทั้งหลายนี้ชีวิตเราก็จับ ไม่ใช่ชีวิตเรา เท่านั้น แต่คือชีวิตของมนุษย์ แต่เรากลับไม่ให้ความสำคัญ ไปผูกติดกับ เงินทองกิเลสตัณหาต่างๆ

น้ำ

น้ำคือชีวิต

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 4,700¹ โครงการนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ก็เกิน 75% ที่เป็นเรื่องน้ำ พระองค์ท่าน รับสั่งว่า **“น้ำ คือ ชีวิต”** และ **“หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้**

¹ ปัจจุบันโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 5,151 โครงการ/ข้อมูล สำนักงาน กปร. เดือนกรกฎาคม 2565

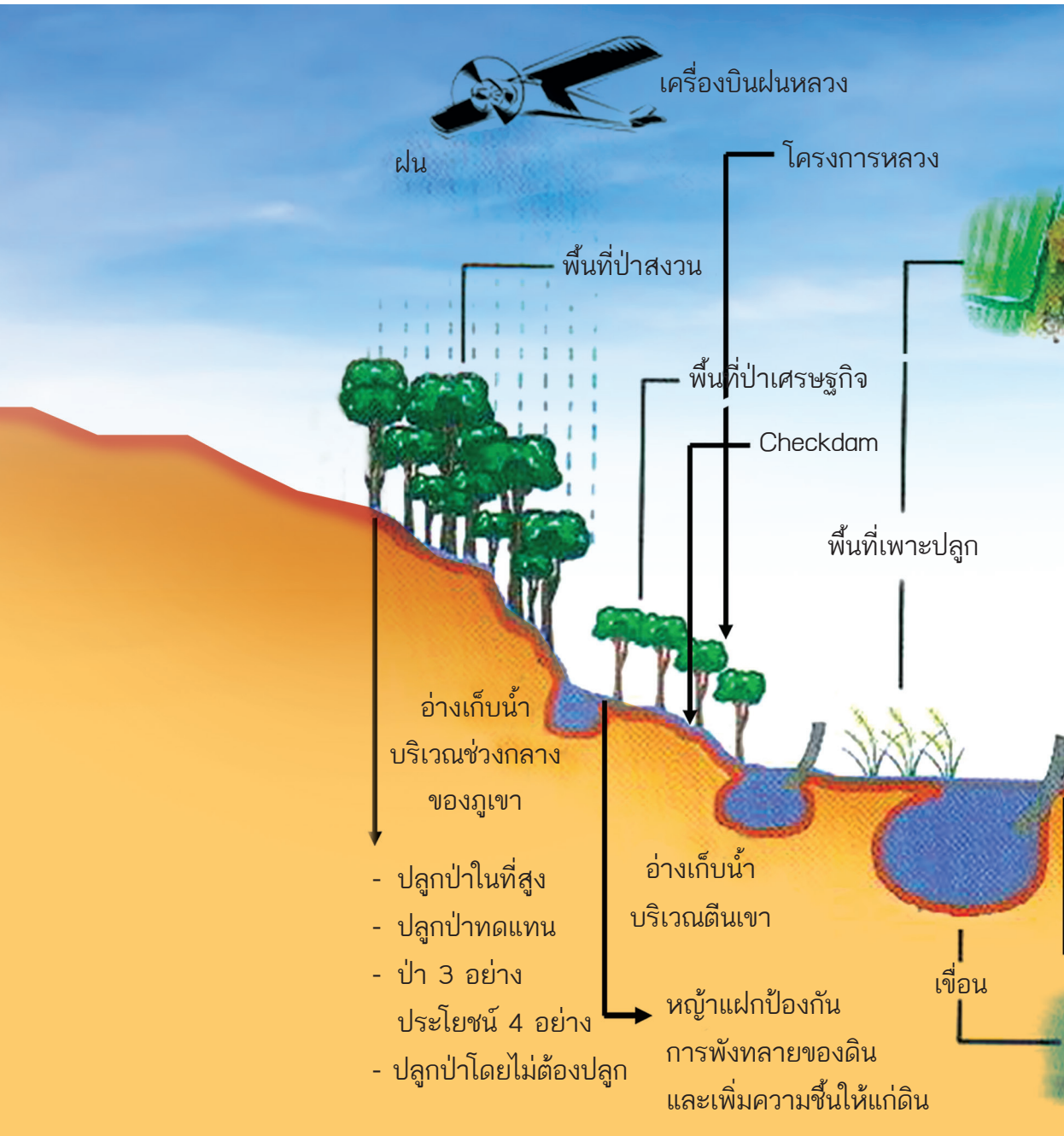
น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ
คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้”
ซึ่งเป็นสิ่งที่รับสั่งเสมอๆ

จากบทกวี ผ่านกฎหมาย สู่มหานที

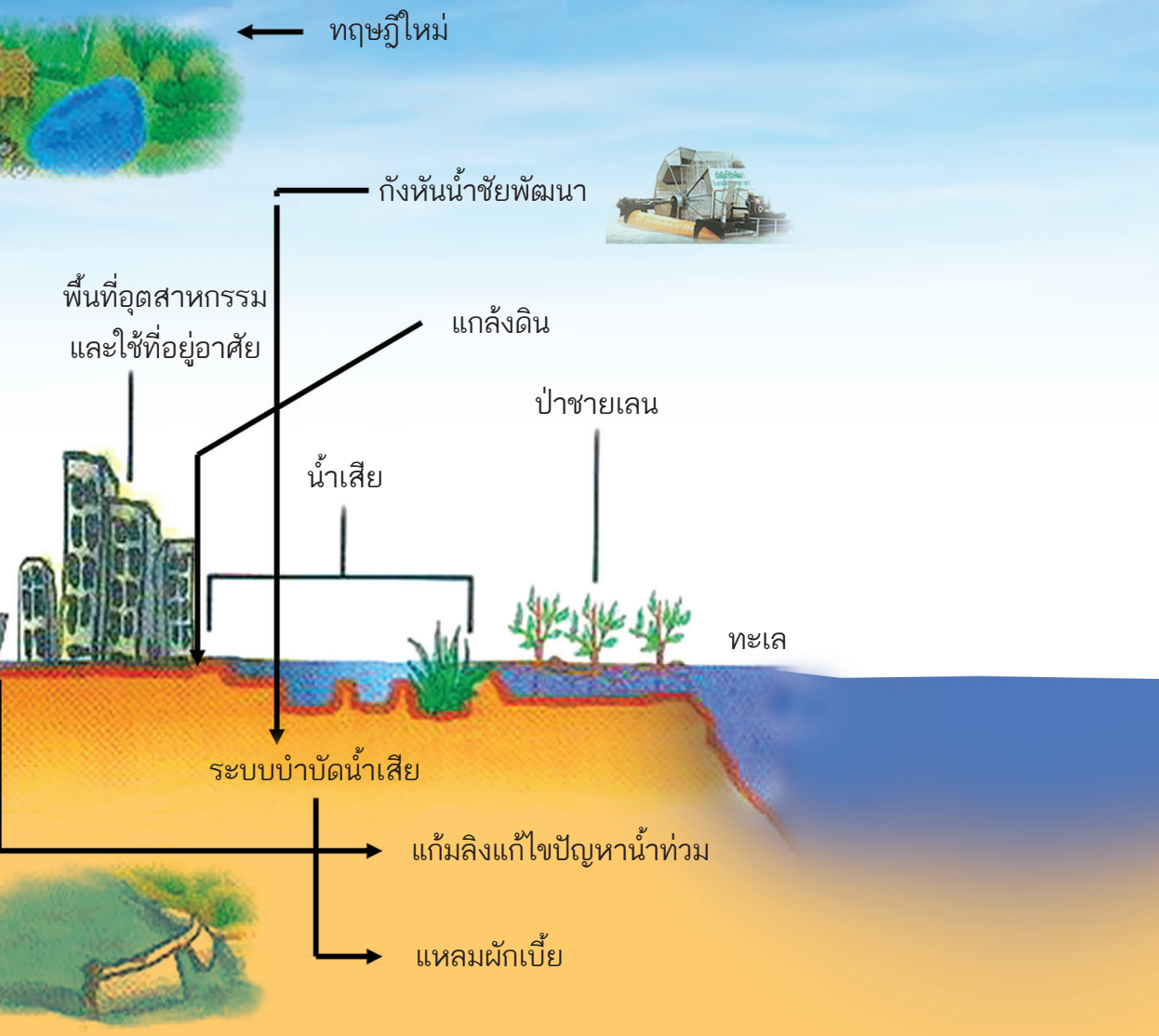
มีคนเคยถามผมว่า ถ้าจะสรุปงานของในหลวงรัชกาลที่ 9
สี่พันกว่าโครงการ 70 ปีของการทรงงานในกระดาดแผ่นเดียวจะได้ไหม
ก็เลยวาดรูปมารูปหนึ่ง ภาพไม่สวยหรอกนะ เพราะไม่ใช่ศิลปินนักวาด
ไม่ใช่จิตรกร เอาแต่พอรู้เรื่อง และโดยที่ไม่ได้ชำนาญการภาษาไทยนัก
ประโยชน์มันผุดขึ้นมาในหัวเลย “จากบทกวี ผ่านกฎหมาย สู่มหานที” เวลานี้ใช้กัน
เกลื่อนเลย ขโมยลิขสิทธิ์เรา ไม่อ้างด้วยว่ามาจากเรา ไม่ใช่ไร เชิญใช้กัน
ได้ตามสบาย

เริ่มบ่นฟ้า เรามองบ่นฟ้าเราเห็นเมฆ แต่ทรงมองเห็นน้ำ ไม่ได้เห็น
เป็นเมฆ แต่เห็นเป็นน้ำ ทรงคิดต่อเลยจะทำยังไงให้อาบน้ำที่ลอยอยู่บนฟ้า
ลงไปใช้ที่ดิน ก็เกิดโครงการฝนหลวง หลักการใหญ่ๆ คือ โซเดียมคลอไรด์
(Sodium chloride, NaCl) ไปโรย พุดภาษาเคมีหน่อย หรือพุดภาษา
ชาวบ้านคือเอาเกลือไปโรย เพราะเกลือมันดูดซึ่มซับความชื้นแล้วมัน
ก็ตกลงมาเป็นหยดน้ำ แล้วก็พัฒนาเป็นสูตรร้อนสูตรเย็น Sandwich
Super Sandwich สรุปว่าสามารถเอาน้ำข้างบนฟ้าลงมาให้ข้างล่างใช้ได้
โครงการฝนหลวง เวลานี้ยังมีสำนักฝนหลวง¹ อยู่

¹ ปัจจุบันยกฐานะเป็นหน่วยงานระดับกรม ในปี 2556 คือ กรมฝนหลวงและการบินเกษตร

จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานที

ผมจะเอา **หยดน้ำ** จากท้องฟ้าเป็นมัดคุเทศก์นำทางไป เพราะว่า 80% ของโครงการนั้นเป็นน้ำ น้ำหยดแรกที่ตกลงมาบนแผ่นดินก็กระทบลงที่สูงก่อนคือยอดภูเขา พอกระทบดินบนยอดเขาบีบ เริ่มทำงานเลย อยู่กับในหลวงรัชกาลที่ 9 ต้องขยัน

งานแรกนั้นทำอะไร จากยอดเขามาสู่กลางเขานั้น น้ำปลุกต้นไม้ ปลุกต้นไม้ในสิ่งที่ป่าไม้เรียกว่าโซน 1 **ป่าอนุรักษ์** อย่าได้เอาไม้ต่างถิ่นเข้าไป พื้นที่ต้องทะนุถนอมอย่างที่สุดเพราะอะไร นอกจากเป็นป่าแล้ว ยังเป็นแท็งก์น้ำธรรมชาติให้เราด้วย เมืองนอกยอดเขามีหิมะค่อยๆ ละลายน้ำในหน้าร้อนลงมาให้ข้างล่างใช้ แล้วหน้าหนาวก็มีหิมะมาเติม เราไม่มีหิมะแต่เราอาศัยต้นไม้เป็นพื้นที่เก็บกักน้ำไว้ เพราะฉะนั้นถ้าต้นไม้หาย น้ำฝนตกจะไหลพรวดพราดลงข้างล่างแล้วลงทะเลเลย ไม่มี สถานที่เก็บกักน้ำตายกับตายเท่านั้น ถึงได้กลายเป็นทะเลทรายเขาหัวโล้น เป็นต้น

น้ำเริ่มทำงานแล้ว ปลุกต้นไม้บนพื้นที่อนุรักษ์น้ำเสร็จก็ไหลมาเรื่อยๆ พอมาถึงกลางเขา เหนื่อยแล้วให้พักสักหน่อย ก็มี**อ่างน้ำกลางเขา**ให้พักสักหน่อย ระหว่างพักช่วยทำงานเสริมให้หน่อยได้ไหม ทำอะไร ทำโปรตีนให้หน่อย **เลี้ยงปลา** ไปที่ห้วยฮ่องไคร้ ที่ผมไปเดินสำรวจเป็นคนแรก ไปยืนอยู่ตรงหน้าห้องประชุมข้างบน มองลงไปข้างล่างยอดสุดตรงนี้ ในอ่างน้ำจืดจะเห็นเป็นกระชังปลา น้ำอยู่เฉยๆ ก็เลี้ยงปลาให้เป็นของแถม นอกจากนั้นน้ำก็จะซึมเข้าไปข้างใต้ให้ความชื้น เพราะฉะนั้นในป่าข้างบนโดนทั้งผิวดินและซึมมาจากข้างใต้ ป่าจะหนาที่บมากมันจะเขียว ป่าเหนือชอบเขียว

จะอุดมสมบูรณ์ทั้งนั้น พอพักสักหน่อยเสร็จแล้ว ให้ปลาเสร็จแล้ว ไหลจาก
กลางเขาลงมาสู่ตีนเขา ระหว่างนั้นก็ปลูกป่าครั้งที่ 2 ป่าที่ 2 นั้น
คนละชนิดกับป่าแรก พื้นที่นี้เรียกว่า **ป่าเศรษฐกิจ** ซึ่งอาจจะเป็นส่วน

อาจจะเป็นส่วนลำไยในภาคเหนือ อาจจะเป็นส่วนลิ้นจี่ อาจจะ
เป็นส่วนยาง ส่วนปาล์ม ในภาคใต้ อาจจะเป็นส่วนผลไม้แถวจันทบุรี คือ ส่วน
ที่ให้เงินให้ทอง ปลูกกันเยอะๆ ก็เป็นป่า อันนี้เป็นป่าเศรษฐกิจ

น้ำมาถึงตีนเขา งานยังไม่เสร็จ ไม่ยอมให้ไปทำ**เขื่อน**กันไว้อีก
เห็นไหมน้ำก่อนเดียวใช้งานหลายภารกิจ น้ำก่อนเดียวเป็นระยะๆ อันนี้
เป็นการจัดการ ไม่ใช่งานเดียว พยายามไล่น้ำยังไง เราก็มีทางวนกลับมาใช้
อีกยิ่งดี พอมาถึงตีนเขา สร้างเขื่อนเก็บไว้อีก นี่ถ้าไปห้วยฮ่องไคร้มี**เขื่อนไว้**
ตีนเขาล็อกไว้ด้านสุดท้าย ต่อไปด้านสุดท้ายห้ามอยู่เฉยอีก ก็ให้เลี้ยงปลา
อีกเป็นครั้งที่ 2 พอหลังจากทำงานยอดเขา กลางเขาก็เริ่มปล่อยลงที่ราบ
ที่ราบนี้คืออะไร คือพื้นที่ที่เลี้ยงดูชีวิตเรานี่แหละ ไร่นา ข้าวในจานเรา
ผลผลิตจากพื้นที่ราบมา พื้นที่เพาะปลูกไร่นา เสร็จแล้วมารวมตัวกันที่เขื่อน
ที่แม่น้ำ เลี้ยงดูใคร คนในเมือง วัฒนธรรมไทยนั้นสร้างเมืองริมแม่น้ำ สมัยก่อน
สัญจรทางน้ำ คนในเมืองมีจุดอ่อนประการหนึ่ง คือ กินแล้วก็ถ่ายแต่
ไม่ผลิต ฉะนั้นจึงต้องขนขวายเป็นมาบริโภคนอกเมือง

เดี๋ยวนี้ใช้ดาตฟามาทำเป็นส่วนพีซีไฮโดรโปนิกส์ (Hydroponic) คือ
ไม่มีที่จะกินแล้ว ตักมันกินไม่ได้อาหารมันขาดแล้ว ในเมืองนี้กินอย่างเดียว
กินเสร็จไม่พอ แล้วก็ถ่ายออกมาเป็นน้ำเสียเป็นขยะ น้ำเสียก็เป็นภาวะ

อย่างแรง สร้างโรงบำบัดน้ำเสียที่คลองด่าน (จังหวัดสมุทรปราการ) เสียที่เป็นหมื่นล้าน ทำยังไงถึง**บำบัดน้ำเสีย**โดยราคาถูกที่สุด นั่นก็เป็นภารกิจด้วย

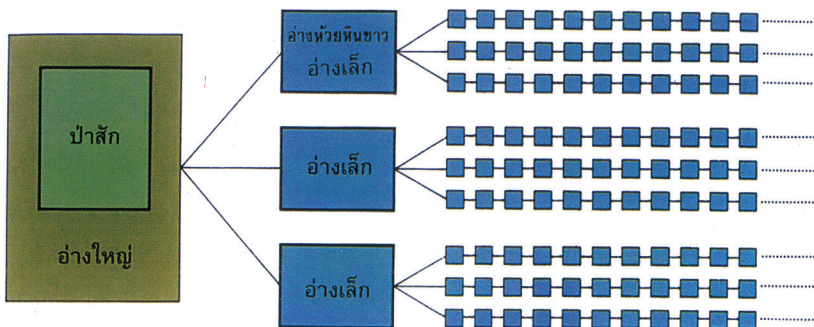
ใช้ธรรมชาติ คือ สายลมแสงแดด แสงแดดก็จะฆ่าเชื้อบางตัว ออกซิเจนในอากาศก็จะเข้าไปเจือปนบนผิวน้ำ หลักการสำคัญตัวอย่าง เช่น **กักหน้ำช้ำพัฒนา** ปัญหาคือจะทำยังไงให้ออกซิเจนเข้าไปเจือเพื่อทำให้มีค่า BOD เพิ่มขึ้น ค่า BOD คือออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ถ้าค่าลดน้ำก็เน่า วิธีการคือเอาออกซิเจนไปฟอก ออกซิเจนอยู่ในอากาศนี้เอง จะทำยังไงให้ลงไปอยู่ในน้ำ พระองค์ท่านก็ออกแบบมาเป็นกักหน้ำช้ำพัฒนา อย่างนี้เป็นต้น

หลังจากตกตะกอนในสระเสร็จแล้วน้ำใสมันแปลงพืช ให้น้ำลดเลี้ยวผ่านแปลงพืชเพื่อซักฟอกน้ำเสีย เราก้ Monitor น้ำตลอดเวลา แล้วผ่านด่านสุดท้าย คือ ป่าชายเลน ใ้ป่าโกงกางฟอกเป็นครั้งสุดท้าย แต่น้ำที่ลงไปอยู่ในป่าชายเลนนั้นยังมีจุลินทรีย์เจือปนอยู่ และจุลินทรีย์นั้นเป็นอาหารของกุ้งหอยปูปลาที่กำลังโตอยู่ในป่าชายเลน จนกระทั่งโตได้ขนาดมาตรฐาน จึงออกสู่ทะเลและให้คนทำประมงจับมาให้เรากินต่อไป

ชีวิตมนุษย์ที่จะต้องพึ่งดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่ใช่เทคโนโลยีแต่อย่างเดียว อันนั้นช่วยให้ชีวิตดีขึ้นสะดวกง่ายขึ้น แต่ไม่ได้ช่วยชีวิตเราตรงไปตรงมา อาจจะทำให้เราตายช้าลงจะได้ทรมานมากขึ้น ถ้าเป็นสมัยก่อนควรตายได้แล้วแต่ปัจจุบันใส่เครื่องหายใจให้ทรมานต่อ ตายไม่ได้เพราะเงินยังจ่ายโรงพยาบาลไม่เยอะพอ เสียยังไว้ต่อวันละแสนฯ สัจธรรมมันเป็นแบบนี้

อ่างใหญ่เติมอ่างเล็ก

หลักการบริหารน้ำทั่วไป คือ การสร้างเขื่อนใหญ่ตามลุ่มน้ำต่างๆ และประชาชนก็มักจะเคยชินที่จะใช้ของหลวง คือทุกคนใช้น้ำในเขื่อนใหญ่ทั้งหมด ทางการปล่อยน้ำลงตามลำน้ำใหญ่ๆ โดยที่การใช้ประโยชน์อาจจะน้อยนิด แต่ต้องปล่อยน้ำไปเป็นจำนวนมาก เท่าไหร่ก็ไม่พอ จึงรับสั่งเสนอวิธีการบริหารน้ำใหม่ จากเขื่อนใหญ่นั้นในที่ลาดชันถัดมาสร้างอ่างเล็กๆ กระจายให้ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด และปล่อยจากเขื่อนใหญ่มาเติมเขื่อนเล็ก จากเขื่อนเล็กทำลำน้ำเข้าสู่ไร่นาของประชาชน และให้ประชาชนมีแหล่งกักเก็บน้ำของตัวเองในแปลงเกษตร คือ ขุดสระในแปลงเขื่อนใหญ่เติมเขื่อนเล็ก และเติมสระตามความจำเป็น ถ้าระบบบริหารอย่างนี้จะทำให้ประหยัดน้ำ เพราะส่งน้ำตามวัตถุประสงค์และปริมาณที่ต้องการเท่านั้น ถ้าทำอย่างนี้จะทำให้การบริหารน้ำไปสู่ความพอเพียงได้

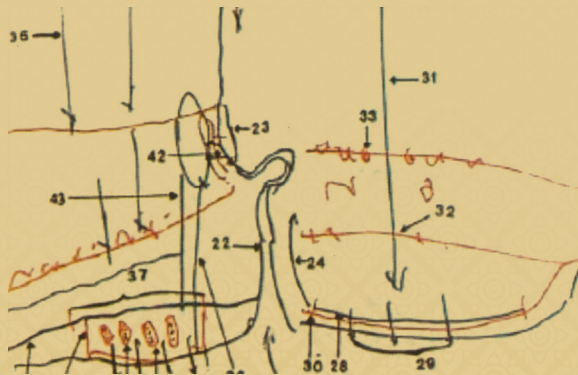
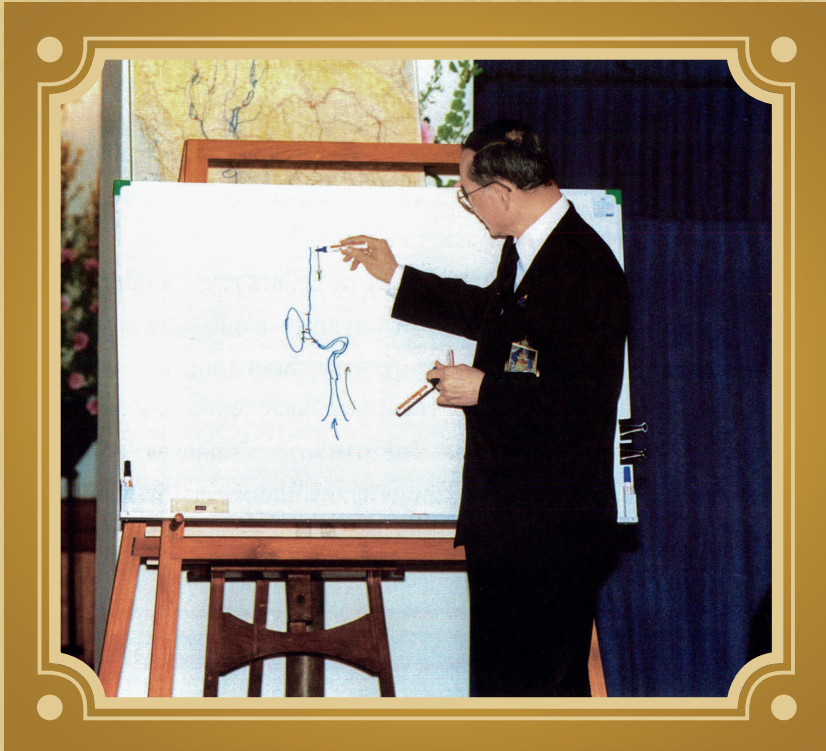
“แก้มลิง”

วันหนึ่งน้ำท่วมใหญ่ไหลบ่ามาจากทางเหนือ สองข้างทางนี้ท่วมหมดเลย พระองค์ท่านก็รับสั่งให้ไปทำแก้มลิง ผมก็ไม่รู้ว่าแก้มลิงคืออะไร

รับสั่งให้ไปดูลิงมันสิ ให้มันกินกล้วยไปเยอะๆ แล้วดูซิว่า ลิงจะทำอย่างไร

ประเด็นของพระองค์ท่านก็ต้องอธิบายให้ชัด เพราะเห็นใช้กันไม่ถูกต้อง เห็นแหล่งน้ำ บ่อน้ำ ก็ให้เป็น แก้มลิง ซึ่งมีหลายแห่ง หลายโครงการ ที่เจอบ่อน้ำที่ไรเรียกแก้มลิง ซึ่งจริงๆ ไม่ใช่ แก้มลิง คือต้องมีร่องน้ำ จะเป็นคลองหรือแม่น้ำ เวลานั้นน้ำมาเยอะๆ น้ำก็ไหลทะลักออกข้างๆ ฉะนั้น รับสั่งให้สร้างเป็นแก้มลิง คือ เป็นบ่อ เป็นสระที่ลุ่มให้น้ำทะเลล็กเข้าไปบรรจ้ให้เต็ม และปากทางเข้านั้นให้ทำประตูน้ำไว้ด้วย เมื่อน้ำทะเลล็กเข้าเต็มแล้วก็ปิดประตู เมื่อน้ำในลำคลองและแม่น้ำลดลง น้ำก็ยังตกค้างอยู่ในแก้มลิง สามารถนำมาใช้ในยามหน้าแล้งได้ นั่นคือหลักการ

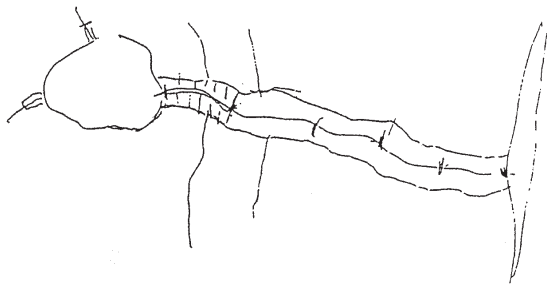

ภาพวาดฝีพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการแก้มลิง เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2538

ตัวยักย้อ

อีกตัวอย่างหนึ่งของ แก้มลิง ที่เห็นชัดเจน คือ โครงการตัวยักย้อ ซึ่งทรงเสนอแนะใช้กับแม่น้ำโขงในหน้าน้ำหลาก แม่น้ำโขงจะขึ้นมาจากนั้นก็ท่วมภาคอีสานในบริเวณริมแม่น้ำ ทรงทำให้ดูที่ลำน้ำเก่าที่เชื่อมต่อไปถึงหนองสนม ในที่นี้หนองสนม คือ แก้มลิง นั่นเอง เมื่อยามน้ำในแม่น้ำโขงหลากเข้ามาท่วมนั้น น้ำก็จะไหลตามลำน้ำเก่าทะลักเข้าไปอยู่ในหนองสนม ยามน้ำในแม่น้ำโขงลดถ้าไม่มีระบบประตุน้ำก็จะไหลกลับคืนลำน้ำโขงออกทะเลต่อไป แต่ทรงสร้างประตูปิดปากลำน้ำเก่าไว้ เมื่อน้ำขึ้นปล่อยให้ทะลักเข้าแก้ม คือ หนองสนม พอทะลักเสร็จแล้ว ยามน้ำลดรีบปิดประตูน้ำจะถูกกักไว้ในลำน้ำเก่าและหนองสนม สามารถนำมาใช้ในยามแล้งได้ และฤดูกาลถัดไปก็บริหารน้ำอย่างนี้อีก เมื่อน้ำมาเอาไปเก็บไว้โดยให้ไหลทะลักเหมือนลิงกินกล้วย กินไม่หมดเอาเก็บไว้ที่กระพุ้งแก้ม ยามน้ำแล้งเอาออกมาใช้ ฉนั้นได้ฉนั้น

ภาพวาดผีพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงวาดโครงร่างของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเก่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร-นครพนม ขณะประทับเครื่องบินพระที่นั่ง

4 น้ำ 3 รส (ปากพนัง)

ปากพนังก็เรื่องน้ำ น้ำก็มีรสต่างๆ น้ำเปรี้ยว น้ำเค็ม น้ำกร่อย น้ำจืด วิธีการ คือ พยายามที่จะแบ่งน้ำให้เป็นสัดส่วน อย่างที่พิบูลทอง เจอน้ำอยู่ 2 อย่าง หนึ่งน้ำที่เป็นกรด ก็สร้างน้ำจืดขึ้นมา ให้น้ำกรดไปคลองหนึ่ง น้ำจืดไปคลองหนึ่ง ให้สลับกัน ให้น้ำจืดไปล้าง แกล้งดิน ก็คือ แกล้งให้เป็นกรดแล้วล้างออก สักสามสี่หน ดินก็จืดได้

เพราะฉะนั้นปากพนังก็เหมือนกัน น้ำเค็มไปซีกหนึ่ง น้ำกร่อยไปซีกหนึ่ง น้ำจืดไปซีกหนึ่ง ทำไม่ต้องแยก เพราะกิจกรรมที่เหลื่อมๆ กันนั้น ผู้คนจะทะเลาะกัน ทำนาต้องการน้ำจืด พอน้ำเค็มเข้าไปก็ไวย เลี้ยงปลากะพง ต้องการน้ำกร่อย น้ำเค็มมากไปปลาก็ตาย น้ำจืดมากไปก็ตาย ปากพนังบางคนตัดลูกจาก¹ ขาย พอไปกิน น้ำมันจืดลูกจากก็ตายหมด อาชีพมันหายไป เพราะฉะนั้นมิติต่างๆ ขัดแย้งกันมาก ไม่มีอะไรสำเร็จรูป ต้องดูทุกมิติ ทรงมีศิลปะขั้นสูง แยกน้ำออกจากกันหมด แยกน้ำนั้นแบ่งเป็นแยกน้ำโดยธรรมชาติ ให้อุคลองให้น้ำไหลไป แต่บางครั้งก็ต้องใช้สิ่งก่อสร้างบังคับ สิ่งก่อสร้างอาจจะเป็นประตูในกรณีปากพนัง ถ้าทางน้ำเชื่อมกันหมด มันทุเลาแล้ว น้ำท่วม น้ำแล้ง จะทุเลา เพราะจะส่งต่อกันได้หมด เวลานี้ลำน้ำไม่ต่อเชื่อมขาดช่วงเป็นตอนๆ เพราะถมคลอง ตัดถนน หน่วยงานราชการไม่ประสานงานกัน

¹ ต้นจาก ไม้ชนิดหนึ่งเจริญเติบโตได้ในพื้นที่น้ำกร่อย ส่วนมากพบในพื้นที่ภาคใต้

ปากพั้ง ก็เลยแยก ซีกหนึ่งน้ำมาจากพรุ แนนอนมีไฟไรต์ น้ำใส่มาก ถ้าวูด้วยตา แต่ถ้าสังเกตจะเห็นว่าพื้นเป็นสีดำ น้ำใส่มากแต่มีความ เป็นกรด จึงแยกออกโดยใช้ประตูกั้นทิศทาง และปรับกิจกรรม โชนน้ำจืดก็ เป็นกิจกรรมน้ำจืด เช่น ปลุกข้าว ปลุกผัก น้ำกร่อยก็ไปทำประมง ให้ลงตัว แบบนี้ คนจะได้ไม่ทะเลาะกัน และการผลิตจะไม่ขัดแย้ง เพราะถ้าปล่อยให้ มันกร่อย บางทีมันกร่อยมาก กร่อยน้อย แล้วแต่ฤดูกาล แต่ที่เราควบคุมไว้ บังคับความกร่อย บังคับความจืดได้ หมายความว่าเราสามารถบังคับ ระบบนิเวศได้ ทุกอย่างมันต้องเชื่อมโยง ทรงสอนให้ทุกอย่างเป็นลูกโซ่ กันหมด เพราะฉะนั้นเราต้องอ่านให้ออก ดิน น้ำ ลม ไฟ อ่านออกไม่พอ ต้องประสานและบริหารกันให้ถูกต้องด้วย

บำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะโดยวิธีธรรมชาติ

ศูนย์ใหญ่อีกที่หนึ่งคือ **แหลมผักเบี้ย**¹ วันหนึ่งรับสั่งว่า ไปหา ที่ริมทะเลให้ประมาณ 1,000 ไร่ ได้ไหม ไปซื้อก็ได้ เราก็เริ่มออกหา รายแรกเสนอมมาจากสมุทรปราการ มีที่ 1,000 ไร่ จะขาย นัดวันให้เราไปดู แต่กลับกลายเป็นที่รุกเข้าในทะเล และไม่มีโฉนด หาเท่าไรก็หาไม่ได้ พื้นที่ 1,000 ไร่ ตอนหลังผู้ว่าเพชรบุรีบอก ท่านจะไปหาที่ไหน ในบ้านท่าน นี้แหละ 900 ไร่ ใช้ได้ไหม ผมตอบ ได้ๆ ก็เลยได้ตรงแหลมผักเบี้ย

¹ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ที่แหลมผักเบี้ย ทำเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ เน้นเรื่องของน้ำเสีย ลำเลียงน้ำเน่าจากเพชรบุรี ใส่ง่ท่อมา 18 กิโลเมตร ตรงนั้นเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ เขาเรียกว่า Constructed Wetland พื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ก่อนไม่มีใครเห็นประโยชน์ จะถมแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น แต่วันนี้ทั่วโลกรู้ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำทางด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมาก ใครมีที่ไหนต้องเก็บรักษาไว้เลย ใช้กระบวนการตกตะกอน มีสระน้ำ แล้วเอาพีชมากรองแปลงพีช 22 ชนิดที่ค้นคว้าวิจัยมาแล้ว เช่น ธูปฤาษี กกกลมหรือกกจันทบูร และพุทธรักษา เยอะแยะไปหมด พีชเขาจะทำงานเอง พอมีระบบสร้างระบบเสร็จแล้วนั่งดูเฉยๆ ให้ธรรมชาติทำงานให้เป็นการกรองน้ำขั้นสุดท้ายอย่างที่เราเห็นทุกวันนี้ จนไปสิ้นสุดที่ป่าโกงกาง

ก่อนลงทะเลนั้น ยังให้สิ่งที่มีอยู่ในนั้นเป็นตัวกรองอีกชั้นหนึ่งคือไม้โกงกาง ป่าชายเลน ป่าชายเลนนั้นทำการกรองอีก ป่าชายเลนมันจะกรองสุดท้ายพอได้มาตรฐานแล้วส่งเข้าห้องแล็บแล้วก็ปล่อยน้ำไปเรื่อย พอสุดท้ายได้มาตรฐานแล้วแต่ยังมีจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์อยู่ในน้ำก็เลี้ยงกุ้งหอยปูปลาที่มันโตอยู่ในป่าโกงกางไปเติบโตต่อในทะเลต่อไปได้อีก ประโยชน์ครบวงจร แบบที่เขาชอบพูดกัน นอกจากนั้นป่าโกงกางปีหนึ่งจะออกเกือบ 20 ไร่ เริ่มจาก 800 ไร่ เดียวนี้เกือบพันไร่ เพราะดำเนินการไป 20 ปีแล้ว ใครต้องการความรู้เดินทางเข้าไปเลย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีแต่ให้ แม้กระทั่งความรู้ฟรีไม่ต้องจ่าย เวลาวันที่แหลมผักเบี้ยนั้นสิ่งที่น่าทึ่งที่สุดคือ ปลาวาฬบรูด้าที่เคยอยู่ที่ปากน้ำเพชรบุรีย้ายมาอยู่ที่นี้หมดเลย เพราะปากแม่น้ำเพชรบุรีน้ำเสียเยอะมันก็หนี ปรากฏว่า

มาอยู่ที่นี้อ้วนพีเพราะอาหารการกิน ดิน น้ำอยู่ในสภาพที่ดีมาก แล้วก็ เป็นสถานที่สวยด้วยมีนกมากมาย กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งประหลาดมาก มีนกพันธุ์หนึ่งโผล่ให้ชาวโลกเห็น 7 ครั้ง มาโผล่ในบ่อน้ำเสียของเรา 3 ครั้ง เพราะฉะนั้นปีหนึ่งพอหน้านกมาทีจะมีฝรั่งเดินทางมาจากทั่วโลก เพื่อจะได้มาเฝ้าดูนกตัวนี้จะได้นอนตายตาหลับแปลกมาก นำเงินเข้าประเทศได้มากมายก่ายกอง แต่แปลก 3 ครั้ง ใน 7 ครั้ง มาโผล่ที่เราไม่รู้บ่อน้ำเน่าดังคุณดูอย่างไร

นอกจากนี้รับสั่งเกี่ยวกับเรื่องขยะด้วย แต่ตรงนี้ไม่ได้ทำ ไม่ได้ทำ ตามที่รับสั่งไว้ เพราะอาจจะบริหารยุ่งยากมาก เดิมส่วนหนึ่งรับสั่งว่า ทำเป็นแปลงได้ไหม ขุดเป็นบ่อยาวๆ เอาดินขึ้นมากองไว้ นำขยะไปถม เอาขยะสดที่จัดการยากมาก เมื่อคัดแยกแล้วก็นำมาใส่ในแปลง พอหลุมเต็ม ให้เอาดินที่กองไว้ถมทับลงไป ไม่ต้องไปขนดินมาจากที่อื่น แล้วก็ทำไล่ไป ทีละแปลง ประมาณว่าปีละแปลง จนแปลงที่ 5 เต็มก็ครบห้าปี แปลงแรกก็ย่อยสลายหมดพอดี ก็ขุดดินนำไปทำปุ๋ยได้ โครงการนี้ทำไม่ได้ เพราะต้อง ขนขยะ เราไม่รู้จะขนอย่างไร ก็เลยชะลอไป แต่ทำเป็นบล็อกปูนสำหรับย่อยสลายทดลองใช้จุลินทรีย์ เราก็กี่เสี่ยงไปนิดนึง แต่ความจริงมีรับสั่ง ให้ทดลองทดสอบอย่างนี้ ผลสุดท้ายวันนี้ก็เป็นศูนย์การบำบัดน้ำเสียโดยวิธีทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ที่สุด และสามารถสร้างผลได้ ที่ดีใจก็คือ ตอนนี้ใคร ทำปริญญา เอกปริญญาโทเกี่ยวกับขยะน้ำเสีย ต้องไปทำที่นี่ อันนี้ก็เป็น ศูนย์ใหญ่อีกด้านหนึ่ง อีกกิจกรรมหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อม ขยะ และน้ำเสีย เพราะฉะนั้น ถ้าจะจัดอบรมสามารถประสานมาได้ ส่งคนไปอบรม เพราะ

อีกหน่อยจะเป็นปัญหาใหญ่เพราะในปัจจุบันทั่วโลกมีปัญหาเรื่องน้ำ
เสียและขยะมาก

จากพลังงานน้ำกลายเป็นไฟฟ้า

พอทำฝายชะลอน้ำไป 3 ปี วันหนึ่งฝายชะลอน้ำนี้ในกะเปาะมันตื่น
จี้้นๆ เพราะน้ำพัดตะกอนมาด้วย เพราะฉะนั้นให้ทำเขื่อนอีกอันแทรกลงไป
ทำแทรกด้วยฝายดักตะกอน หลักๆ คือให้ทำเป็นหลุม พอเข้ามาถึงตัว
ตะกอนมันหนักก็จะตกลงไป รับส่งละเอียดว่าดินตรงนั้นให้เป็นปุ๋ย ให้นำไป
ปลูกป่าปลูกอะไรต่อไป เพราะฉะนั้นถ้าทำให้ครบเครื่องจริงๆ บนภูเขานั้น
ให้ทำฝายชะลอน้ำ เนื่องจากตอนแรกๆ ต้นไม้ไม่ค่อยมี ตะกอนมาด้วย
อย่าให้ตะกอนเสีย มีเขื่อนนั้นน้ำจะท่วมเขียงใหม่เพราะตะกอนลงไปทับถม
อยู่ข้างล่าง เราจะได้ดักไว้ใช้ในภูเขาไม่ให้เนื้อดินเสียไป ไม่งั้นดินเสื่อมโทรม
หมดเพราะว่าหน้าดินไปหมด จากน้ำ ทรงมองไปละเอียดมาก และพอเห็น
น้ำดี พระองค์ท่านก็มองเห็นเป็นกระแสไฟฟ้า อย่างบนภูเขานั้นการไฟฟ้า
ส่วนภูมิภาคก็ไม่ค่อยเดินสายเพราะมันแพง มันไม่คุ้ม หมู่บ้านชาวเขาอยู่ไกล
แต่เขื่อนบริเวณใกล้ๆ มีน้ำตก ก็รับส่งให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตไปสร้าง
Mini-hydro ซึ่งก็คือ เอาท่อไปวางตามกระแสน้ำ พอเข้ามาปั่นใบพัดก็หมุน
พอหมุนเสร็จก็ปั่นไฟฟ้าขึ้นมาใช้ แล้วส่งใกล้ๆ ตามแถวหมู่บ้านนั้น

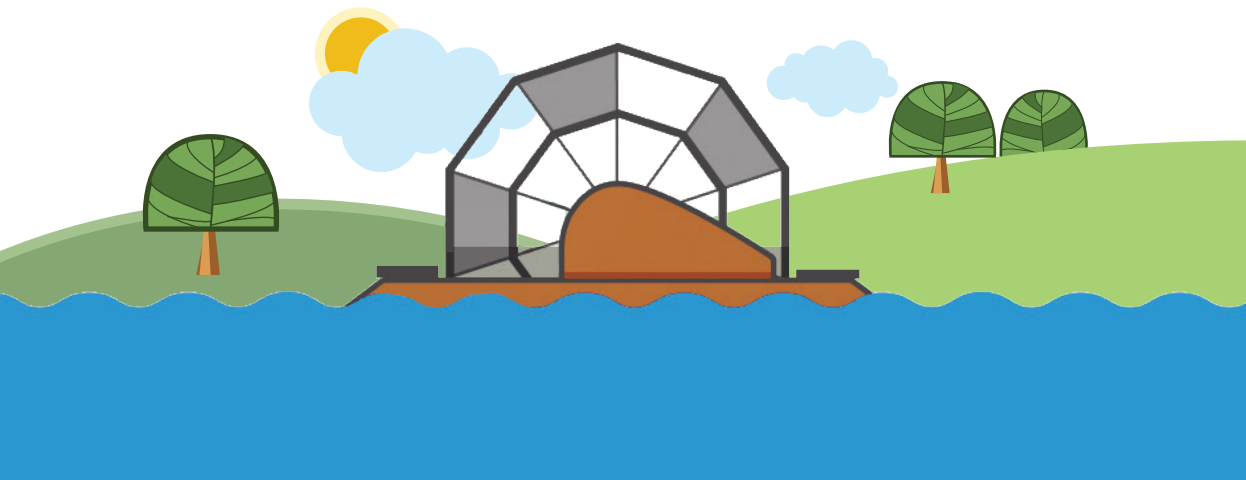
จากหลุกสู่อุปกรณ์น้ำช้ำพัฒนา

วันดีคืนดีทรงไปทอดลองทรงออกแบบกั๊งหันน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำเสีย ยังออกแบบสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ คือ กั๊งหันน้ำช้ำพัฒนา หรือ Model RX-2 ซึ่งย่อจาก Royal Experiment แบบที่ 2 มีการทดลองหลายรูปแบบ แต่เวลานี้เอาเรื่องแผ่นโซลาร์มาทดลองใช้ด้วย มีทั้งสิ่งประดิษฐ์ ไม่ว่าจะทำอะไร ทรงคิดรอบด้านหลายรูปแบบ และมีสิทธิบัตรด้วย

บางคนบอกว่าพวกเราคงทำถวาย ผมมีหลักฐานการดีไซ์น้อออกแบบทุกแบบของพระองค์ท่าน กั๊งหันน้ำมีหลายแบบ แล้วทรงเอามาจากไหน ทรงเอามาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เสด็จฯไปทอดพระเนตรทางภาคเหนือ เห็นระหัดวิดน้ำที่ทางภาคเหนือเรียกว่าหลุก ทำด้วยไม้ไผ่หมุนขึ้นมาแล้วก็เทน้ำใส่ในลำรางซึ่งจะทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ด้วยเช่นกันแล้วก็ส่งเอาไปใช้ในหมู่บ้าน ทรงเอามาเดิมเป็นมอเตอร์ใส่เครื่องจักรเครื่องกลแล้วโปรยน้ำลงมาระหว่างที่ละอองน้ำผ่านบนอากาศก็ผสมกับออกซิเจนลงไป เป็นวิธีการสูบน้ำเอาออกซิเจนลงไป ในน้ำแล้วก็ทำให้น้ำเคลื่อนไหว ด้วยการทำให้ความเน่าเสียของน้ำทุเลาลง เชื่อไหมว่ากั๊งหันน้ำช้ำพัฒนาเวลานี้ตั้งอยู่กลางกรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียมเลย ปรากฏว่ารัฐบาลเบลเยียมขอพระราชทานนวัตกรรมของในหลวงรัชกาลที่ 9 ของประเทศไทยตั้งกลางเมืองเขา นอกจากบรัสเซลส์แล้วยังมีที่พุทธคยา

ไม้นึกประหลาดใจบ้างหรือ เราอยู่ของเราแล้วไปสรรเสริญกษัตริย์ประเทศ
อื่นบางทีก็ยากเหมือนกัน แต่นี่เขาขอพระราชทาน เวลานี้ตั้งอยู่กลาง
กรุงบรัสเซลส์ที่สวนสาธารณะโวลูเว แชนคป์แอร์ เป็นสวนสาธารณะ
เหมือนกับสวนลุมพินีใครเดินผ่านมาก็เห็น ก็มีติดป้ายนี้เป็นผลผลิต
นวัตกรรมของพระเจ้าแผ่นดินไทย

รับสั่งไม่หวงหรือใครจะถือปี่แต่กลัวต่างชาติเขาจะมาขโมยความ
คิดไป ต้องรักษาไว้และทรงจดสิทธิบัตรเพื่อเป็นแบบอย่างให้นักคิด
คนไทยไปจดสิทธิบัตรด้วย ต้องรู้จักปกป้องสติปัญญาที่เราคิด
เราไม่จดพอเขาเอาไปก็โวยวาย เห็นไหมข่าวหอมมะลิ เราไม่จดกันไว้เรา
ไม่ปกป้องสมบัติของเราไว้ เพราะฉะนั้นพระองค์ท่านทรงต้องการจะเป็น
ตัวอย่างด้วย นอกจากทรงพัฒนาในเรื่องต่างๆ แล้วยังทรงแนะนำ
เรื่องราวต่างๆ ให้เราปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์

ปี 3127

สป/200-

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิทธิบัตรฉบับนี้แด่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

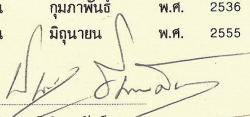
สำหรับการประดิษฐ์ตามรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถือสิทธิ และ
ข้อชี้แจง ดังที่ปรากฏในสิทธิบัตรนี้

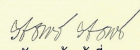
เลขที่ขอ 016185
วันขอรับสิทธิบัตร 2 มิถุนายน 2535
ผู้ประดิษฐ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์ เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำ

พระองค์ทรงมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรทุกประการ

ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในวันที่ 2 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536
หมดอายุในวันที่ 1 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

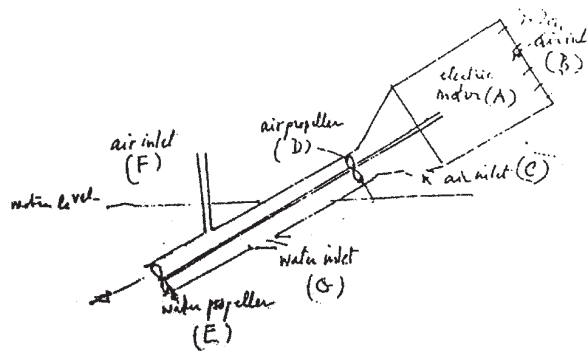
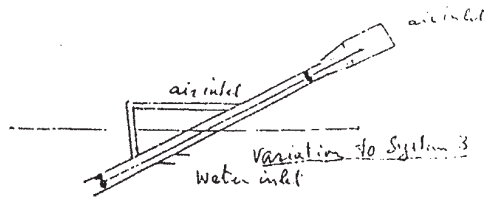
(ลงชื่อ)

(นายพิษพรชน อินทร์ศัพท)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ผู้ออกสิทธิบัตร

พนักงานเจ้าหน้าที่

หมายเหตุ การประดิษฐ์ต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีเริ่มแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร
และในปีที่ชำระแล้วผู้ประดิษฐ์จะยื่นอายุ
หรือยื่นขอใช้สิทธิคุ้มครองสิทธิบัตร และการโอนสิทธิบัตร ต้องทำเป็นหนังสือ
จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (กึ่งहनน้ำยพัฒนา)

System 1. A, B, C, D (air pump)
 System 2. A, B, E, F, G (water pump)
 System 3. A, B, C, D, E, G (water-air pump)

Chhapattana Aerator
 Model X 5

ภาพวาดฝีมือพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงออกแบบกังหันน้ำชัยพัฒนาเครื่องกลเติมอากาศแบบ RX - 5 เพื่อให้เป็น เครื่องมือในการบำบัดน้ำเสีย

ดิน

ฐานรากของชีวิต

ดิน เป็นเรื่องใหญ่ เพราะว่าเรื่องดิน ตามคำพังใ้ประโยชน์ไม่ได้ คือ หมายความว่าในลักษณะที่ว่าดินเฉยๆ ไม่มีอะไร ทำอะไรไม่ได้ อย่างที่บอก พระองค์ท่านทรงต้องการน้ำมาเป็นส่วนประกอบ และพอน้ำกับดินจับคู่กันแล้วก็จะกลายเป็นเรื่องเกษตร ฯลฯ แม้กระทั่งจากเรื่องเกษตรไป เป็นเรื่องพลังงานก็ได้ อย่างไบโอดีเซลก็เกิดขึ้นจากดิน เพราะฉะนั้นดินนี้ ต้องการมีคู่ ต้องอยู่ร่วมกัน อย่างน้อยที่สุดก็คือ **น้ำ** และ **แสงแดด** ก็จะตามมาด้วย

ดิน ก็เช่นเดียวกับน้ำ มีหลากหลายลักษณะตามสภาพ น้ำมี 3 รส ดินก็มีหลายรส มีดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินดาน ดินถล่ม ดินสีนสภาพ และอะไรต่างๆ

เรื่องดินนี้ทำอะไรไม่ได้ถ้าไม่มีน้ำ เนื่องจากดินเป็นฐาน เป็นเหมือน เสารองรับตึกรามบ้านช่อง ซึ่งมันไม่ค่อยสวยหรอก เราไม่ค่อยอยากจะมี แต่ก็จำเป็น เราไปสนใจที่ฝาผนังติดรูป แต่สิ่งที่ค้ำยันไม่ให้โค่นล้มลงไป ก็คือเสาตัวเอง เพราะฉะนั้นสภาพเหมือนดิน ดินทั่วประเทศมีประมาณ 321 ล้านไร่¹ ครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ที่ไ้ใช้ได้ จาก 100% มีส่วนที่ไ้ใช้เพื่อการเกษตร ได้นั้นมีแค่ 12% ซึ่งน้อยมาก และ 12% ถัดไปนั้นทำเกษตรได้แต่คุณภาพ

¹ การใช้ที่ดินประเทศไทย ปี 2562-2564, กรมพัฒนาที่ดิน 2564

ต่ำมาก และนอกจากนั้นก็สัก 29% เป็นที่ลาดชัน เป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ทราย และสภาพทั่วไปของดิน จะเห็นได้ว่านับวันจะเหลือน้อยลงทุกทีที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ และใช้ผลิตภัณฑ์ประมงได้ด้วย บริเวณทุ่งรวงทอง บริเวณรังสิต เดิมนั้นแทบจะไม่มีนาเหลือเลย ทุเรียนเมืองนนท์ก็เหลือไม่กี่สวน นอกนั้นเป็นหมู่บ้าน บ้านจัดสรร โรงงาน ส่วนคลองน้ำเน่าหมด เพราะฉะนั้น ทุเรียน หรือสมบัติเก่าดั้งเดิมก็หายไปหมด

เพราะฉะนั้น ดินเองก็มึปัญหามาก และนับวันก็จะมึปัญหาเนื่องจากการบุกรุก เรื่องการใช้ดินผิดประเภท นี่คือตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับงานโครงการพระราชดำริ ขอมมาเพราะน้ำแล้ง ไม่มีน้ำเพียงพอ เพราะฉะนั้น ขอสรางที่เก็บน้ำ ก็พระราชทานอ่างเก็บน้ำ พอไปสำรวจอีก 2-3 ปี ปรากฏไม่มีใครเป็นเกษตรกร กลายเป็นบ้านจัดสรรหมด โดยเฉพาะทางเหนือนี้ชัดเจน ใช้ประโยชน์ผิดประเภท เราสร้างเพื่อใช้ในการเกษตร ปรากฏว่ากลายเป็นรีสอร์ท ผู้คนไปซื้อเป็นบ้านอยู่ส่วนตัว อันนี้เราก็ไม่รู้จะแก้ยังไง การแบ่งโซนเราก็แนะทางกระทรวงเกษตรฯ แต่กระทรวงก็ไม่สามารถจัดทำได้ และก็ตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ดินสูญเสียสลายไปด้วย หน้าดินหายไปหมด จนกระทั่งตอนนั้นมีกตัญญูทฤษฎีอันหนึ่ง ตอนนั้นโครงการหลวงทำรายงานขึ้นมาว่าบริเวณที่ตัดไม้ทำลายป่ามีน้ำเพิ่มขึ้น มีการทะเลาะกันพอสมควร ทุกคนงงกันหมดว่าทำไมถึงรายงานอย่างนั้น เพราะว่าเมื่อไม่มีต้นไม้ จะมีน้ำได้อย่างไร แต่ตอนหลังก็หยุดทะเลาะกัน คือพอไม่มีต้นไม้แล้วเกิดฝนตก น้ำก็ไหลลงไป ซึ่งน้ำจะมากขึ้น หมายความว่ากระแสน้ำแรงขึ้นมา เพราะไม่มีอะไรเบรก แต่ไม่ได้พูดถึงความชุ่มชื้น การกักเก็บ มาวัดเอาตอนฤดูฝน

ซึ่งแน่นอนว่าน้ำมามากมาย แล้วน้ำก็ไหลผ่านไป ไม่มีอะไรเก็บให้มากขึ้น
ไม่อย่างนั้นต้นไม้มันจะลือกไว้ ซึมซับไว้และค่อยๆ ปล่อยลงมาข้างล่าง

เรื่องดินเปรี้ยว หรือดินต่างๆ นั้น ก็ได้สัมผัส ได้เห็นวิธีการ
แก้ไขของพระองค์ท่าน พร้อมกับตอนตั้งศูนย์ศึกษาฯ ปี 2524 ผมเข้ารับ
ตำแหน่งเลขานุการ กปร. การบ้านชุดแรกคืองานหิน ยังไม่มีการเล่าเรียน
แต่เป็นการเรียนทางลัดจริงๆ ได้งานชิ้นใหญ่คือ จัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ พอเข้าไป
ไปถวายงาน รับสั่งว่า ผ่านมา 35 ปีแล้วนะ ถึงเวลาสรุปได้แล้ว คิดดูว่าเรา
ยังไม่ทันเรียนรู้อะไรเลย เราจะสรุปได้อย่างไร? เพราะฉะนั้นถึงบอกว่าตัว
ผมเองไม่ได้เรียนประถม มัธยม แต่เรียนป๋ก Ph.D. (ปริญญาเอก) เลย
ของยากก่อนเลย ทรงมอบภารกิจแรกให้ที่ห้วยทราย ที่ตามเสด็จครั้งแรก
ตอนรับตำแหน่งแล้วจะให้ตั้งศูนย์ศึกษาฯ ถัดมาตามลำดับ พิภูลทองที่
นราธิวาส ห้วยฮ่องไคร้ที่เชียงใหม่ ซึ่งไม่ได้ดูโครงการเล็กก่อน อันนี้
เรียนลัดเลย 6 ศูนย์ฯ จะเห็นว่าภูมิสังคมแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน

ประการแรกที่เกี่ยวข้องกับดิน คือ ศูนย์ฯ 6 ศูนย์ นั้น ปรากฏว่ามีดิน
ไม่เหมือนกัน ไปทางเหนือเจอดินภูเขา หุบเขา ตรงกลางเชิงเขา พระองค์
ท่านทรงพยายามแบ่งซอยว่าการใช้ประโยชน์ของดินในภูมิภาคนี้ไว้อย่างไร
เพราะฉะนั้นดินทางเหนือนั้นจะทำอย่างไร ทรงฟื้นฟูดินก่อน สภาพดั้งเดิม
ต้นไม้ถูกทำลายไปสิ้น ทั้งถูกเผา ถูกตัด พอหน้าฝนมาก็ชำระล้างเทลงมา
ข้างล่าง พอหน้าดินหายไปหมด ความสึกหรอของดินก็เกิดขึ้น ทรงพยายาม
ให้ฟื้นฟูป่า ป่าจะช่วยยึดไว้ แล้วมีฝายชะลอน้ำ พอป่าเกิดขึ้น ดินก็กลับมา

เพราะดินก็มาจากใบไม้ วงจรชีวิตของป่าของธรรมชาตินี้เหมือนกัน มันหมุนอย่างนี้ ถ้าเราไม่เข้าไปยุ่งอะไร ก็ไม่มีวันตาย เป็นสิ่งที่ เป็นสัจธรรม ดินบำรุงต้นไม้ ต้นไม้โตขึ้น ใบไม้แก่ร่วงลงมาที่พื้นย่อยสลายแล้วกลายเป็นดิน ตรงกับธรรมะ “เกิด แก่ เจ็บ ตาย”

ได้ตามเสด็จไปเวเนซุเอลา อเมริกาได้ ปรากฏว่าไปดูที่สวน แห่งหนึ่ง มีคนออกมาร้องเพลง เขาร้องเป็นภาษาสเปน ตรงหน้าที่เขายืน เป็นปุ๋ยหมักที่มาจากใบไม้ แล้วในเนื้อหาของเพลงแปลได้ว่า สวรรค์นี้เขา กำหนดให้น้ำ ดิน เชื่อมกันหมด ก็ให้ดูที่นี้ ดินใช้เสร็จแล้วหายไป แต่ต้นไม้ ผลิตใบมาเพิ่ม พอใบไม้ย่อยสลายแล้วก็กลับคืนเป็นดินอีก วงจรชีวิต เป็นอย่างนี้

ตอนอยู่ที่วัดดอยธรรมเจดีย์ พระพุทธรูปกวาดใบไม้ พระอาจารย์แบน (อดีตเจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์) ไม่ให้เอาไปทิ้ง ไม่ให้เผา แต่ให้กวาด แล้วกองที่โคนต้นไม้ และให้เรียนธรรมะจากการกวาดนี้ด้วย ซึ่งท่านให้โจทย์ ไว้แค่นี้ เราก็นั่งดูใบไม้ร่วงลงมา ใบมันแก่ตายแล้วก็ร่วง ร่วงเสร็จแล้วก็ กวาดไปกอง กองไว้แล้วก็เกิดย่อยสลายไปเป็นปุ๋ยผลัดต้นไม้ให้ใบอ่อนเกิดมา เติบโตขึ้น พอโตแล้วใบแก่ก็ร่วง วงจรก็หมุนอยู่อย่างนี้ ดินก็สมบูรณ์อยู่ ตลอดเวลาโดยไม่ต้องไปทำอะไร ฉันทิดฉันนั้น พระองค์ท่านทรงสอน เหมือนกัน สอนเชิงพุทธว่าอย่าทำลายดิน อย่าไปทำอะไร สร้างวงจรให้ หมุนไป โดยใช้ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกัน เชื่อมโยงกัน ความสมบูรณ์ ความยั่งยืนก็เกิดขึ้นอยู่ตลอดไป

“แก้งดิน”

ดินประเภทต่างๆ อย่างทางเหนือมีภูเขา ไปอีสานก็อีกแบบหนึ่ง เป็นที่ราบสูงอีสานนี้เจอบางแห่งไม่ได้อยู่ใกล้น้ำเค็มแต่เป็นดินเค็ม และมีเกลือสินเธาว์ อย่างที่โครงการในอีสานรู้สึกก็มีบางส่วนของดินเค็ม ซึ่งดินเค็มนี้ แก่ยากที่สุด ส่วนดินเปรี้ยวนี้ แก่ได้แล้วด้วยการ **แก้งดิน** ผลก็สำเร็จขึ้นมา แล้ว แต่ดินเค็มนี้ยังหาต้นไม้ที่สามารถจะซึมซับความเค็มได้ เคยไปเจอต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ออสเตรเลีย ซึ่งออสเตรเลียดินเค็มหมดเลย ทะเลทรายของเขานี้ สุดลูกหูลูกตาเป็นดินเค็มหมด แต่มีหญ้าชนิดหนึ่งดูดซึมซับเกลือมาได้ แต่ก็ได้เอามาที่นี้ กลัวเหมือนผักตบชวา ตอนนั้นก็เลยใช้น้ำไล่อ่างเดียว สำหรับดินเค็ม

ที่นราธิวาสในชุดแรกนี้มีคุณพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต¹ และอีกหลายคนที่ทำเปื่อยกันหมด เพราะในดินเปรี้ยวมีกำมะถันมันกัดขา มีปลิงวิ่งเข้าหาเป็นฝูงเลย ที่ทุรกันดารมาก

ตอนนั้นได้เผชิญกับดินที่แปลกประหลาด มีพรุควนครึ่งแถว ภาคใต้ตอนกลาง แต่ไม่มีปัญหาเพราะที่พรุควนครึ่งมีคนเข้าไปทำมาหากิน ยังไม่มาก แต่ว่าที่นราธิวาส ยะลา ปัตตานีนี้เยอะ เกือบ 5-6 แสนไร่ ที่ไม่สามารถทำประโยชน์ได้

¹ อดีตเลขาธิการ กปร. คนที่ 3

ก่อนหน้าที่จะมีศุนย์ฯ พิภูลทอง ทรงทดลองระบายน้ำออกก่อน คลองบาเจาะ มีน้ำสิ่งแวดลอมออกมาโจมตีมาก หาวางานของพระองค์ท่าน ทำลายสิ่งแวดลอม แต่ว่าพอน้ำแห้งก็ปรากฏอย่างที่เรารู้ ภัยร้ายก็ ขึ้นมา และก็ทำอะไรไม่ได้ ซึ่งตอนนั้นเรายังไม่ได้เข้ารับตำแหน่งเพราะเป็น ช่วงรอยต่อ พอเราเข้ามาถึง ทรงอธิบายว่า เราต้องสูบน้ำออก เพราะ ถ้าไม่สูบน้ำออกเราก็ไม่รู้ผล พอไม่รู้ผลเราก็ไม่รู้จะแก้อย่างไร เราก็ต้อง ปล่อยให้น้ำแช่อย่างนั้น น้ำสิ่งแวดลอมก็พอใจกับการมองเห็นในสิ่งที่ ไม่สามารถจะก่อประโยชน์ได้ก็เลยแช่น้ำอยู่อย่างนั้น แล้วเราเข้ามารับช่วง ต่อก็เลยต้องอธิบาย

พอตอนหลังรู้ปัญหาที่พิภูลทอง ความรู้ ประสบการณ์ ของพระองค์ท่านรู้สึกว่าจะสำเร็จรูปแล้ว รับสั่งให้ตัดคลอง แยกน้ำ แล้วทดลองปล่อยปลา ปลูกปลาเนาทุกตัวเพราะถูกกรดกัด ไปปลูกบัว ก็ถูกกัดกินขาดเนาคาคลอง อย่างอ่างไกล่บ้าน (อ่างเก็บน้ำไกล่บ้าน) ด้านหลังก็ใช้ไม่ได้ รับสั่งให้ถายน้ำออกเลย ผมจำได้มีประโยคหนึ่ง **“ใช้ระบบเครื่องซักผ้า”** ก็คือปล่อยน้ำออก แล้วรอเก็บน้ำฝนใหม่ น้ำก็ล้าง ของมันไปเรื่อยๆ 2-3 ปี ถัดมาอ่างไกล่บ้านก็ใช้ได้ ซึ่งระบบนี้ก็ใช้ มาโดยตลอด

เป็นที่มาของโครงการ **แก้งดิน** ที่ถูกประกาศเป็นนวัตกรรม ทรงคิดแปลก แทนที่จะแก้ทันที แต่ให้แก้งก่อน คือให้ดินเป็นกรดมากที่สุด พอมีน้ำเราก็สูบน้ำออกให้แห้งจนกระทั่งกรดขึ้น แล้วก็ย้อนกลับมาอีกที คือพอความเป็นกรดขึ้นสูงสุดแล้วก็ reverse เลย จะใช้น้ำล้าง หรือจะใช้ปูนมาร์ลใส่ จะทำวิธีใด เริ่มออกมาเป็นสูตรแต่สลับสับเปลี่ยนๆ จนกระทั่งได้สูตรสำเร็จ ฉะนั้นถ้าดินพรุไม่มีแก้งอย่างนั้น ไม่ล้างถึงรากเราก็จะใช้ประโยชน์ได้แค่ประมาณ 50 เซนติเมตร เพราะจะต้องใช้น้ำรดไว้ข้างใต้ 50 เซนติเมตร เพราะถ้าระดับน้ำต่ำกว่า 50 เซนติเมตร กรดไฟโรท (กรดกำมะถัน) จะสวนกลับขึ้นมาที่หน้าดิน เราก็ใช้น้ำนี้เป็นตัวกดไฟโรทไว้ ฉะนั้นโครงการแก้งดินนี้ ก็ re-process อย่างนี้ หมุนไปหมุนมา ล้างไปล้างมา จนกระทั่งจืด พอจืดแล้วก็ใช้ประโยชน์ได้

เมื่อก่อนนี้การปลูกข้าวตอนไปใหม่ๆ ได้ 5 ถัง มีแต่ใบ ปลูกอะไรก็เป็นใบหมด แต่ตอนหลังได้ 40-50 ถัง จากการทดลองทดสอบแล้วก็ได้หมุนกลับมาใช้ เป็นโครงการแก้งดินที่จดสิทธิบัตรไว้ จนกระทั่งระดับโลกก็เกิดขึ้นเด่นขึ้นมาด้วย และสหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ 5 ธันวาคมเป็นวันดินโลก (World Soil Day)

(สำเนา)

เลขที่สิทธิบัตร 22637

สป./200 - ข

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิทธิบัตรฉบับนี้แก่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สำหรับการประดิษฐ์ตามรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ และรูปเขียน (ถ้ามี)

ปรากฏในสิทธิบัตรนี้

เลขที่คำขอ	0701003066
วันครบกำหนดชำระ	21 มิถุนายน 2550
ผู้ประดิษฐ์	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ข้อที่และครั้งการประดิษฐ์ กระบวนการปรับปรุงสภาพดินนาปรังเพื่อให้เหมาะสมแก่การเพาะปลูก (โครงการแก่งัดดิน)

พระยศ	สมเด็จพระราชาธิบดี	สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดาศจักรุขนาถ
รวมได้	5 เดือน	ตุลาคม พ.ศ. 2550
หมดอายุ	20 เดือน	มิถุนายน พ.ศ. 2570

(ลงชื่อ) _____

(นางพวงรัตน์ อัคราพิศนุ์)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ผู้ลงชื่อให้

Signature

พนักงานให้คำปรึกษา

- หมายเหตุ
- 1 ผู้ประดิษฐ์ขอรับชำระค่าธรรมเนียมการยื่นขอจดทะเบียนสิทธิบัตร 500 บาท
 - 2 ผู้ประดิษฐ์ขอรับชำระค่าธรรมเนียมการขอรับสิทธิบัตร 100 บาท
 - 3 การขอรับสิทธิบัตรฉบับนี้จะต้องชำระค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิบัตร 100 บาท

สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (โครงการแก่งัดดิน)

ดินเสื่อมโทรม ที่เวาหินซอ

เขาหินซอนั้นก็เจอดินอีกแบบ ที่นั่นปลูกมันสำปะหลังอย่างเดียว ดินเสื่อมโทรมแบบสิ้นซากเลย และเผอิญมีที่ส่วนพระองค์ตรงนั้น รับสั่งเรียกบ้านสามจั่ว และชาวบ้านก็มาน้อมเกล้าฯ ถวาย เพื่อสร้างพระตำหนักเป็นเรือนเล็ก ๆ อยู่ตรงกลาง รับสั่งว่าขอเปลี่ยนได้ไหม เพราะตำหนักคงไม่ได้ไปอยู่ นานๆ มาที ขอเปลี่ยนเป็นที่ทดลองการเกษตรแทน ชาวบ้านนายอำเภอก็ยอม ที่นี้ก็เลยทดลองทดสอบการเกษตร ซึ่งก็หมุนเวียนกลับไปทีน้ำอีก ทรงไม่ได้มุ่งตรงไปที่ดินอย่างเดียว เพราะดินจะเป็นอย่างไร ทรงไม่กลัว ให้สร้างน้ำก่อน และพอน้ำ ทรงกลับมาที่ดิน คราวนี้ก็ใช้พืชสโตไกลกรับสั่งว่าไม่กลัว ใส่ปุ๋ยมาร์ลไปบ้าง ก็พยายามพัฒนาจนดินค่อยๆ พัฒนาปรับตัวเองมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ และผลสุดท้ายกิจกรรมการเกษตรก็ทำได้ ร่องรอย ณ วันนั้น ถึงวันนี้ก็ไม่เจอแล้ว เพราะเปลี่ยนสภาพไปโดยสิ้นเชิง แต่น่าเสียดาย รับสั่งให้พยายามถ่ายภาพเพื่อเปรียบเทียบก่อน-หลัง จะมหัศจรรย์มาก ผลสุดท้ายที่นี้ก็สำเร็จ

ดินดาน ที่ห้วยทราย

ที่ห้วยทราย เพชรบุรี ก็เป็นที่ที่จะเป็นทะเลทราย ตัดไม้ทำลายป่าเผาถ่าน สมัยก่อนผมเด็กๆ ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมแก๊ส เพราะยังไม่มีใช้ จำได้ว่ากิจกรรมทำอยู่เสมอๆ คือ ซื้อถ่านใส่รถมามีวางขาย ตั้งแต่เพชรบุรีไปถึงประจวบคีรีขันธ์ สองข้างทางนี้จะมีถ่านกองขาย เพราะฉะนั้นตัดไม้

เผาถ่านเรียบหมด เพราะเป็นรายได้ของชาวบ้านแถวนั้น ปรากฏว่าวันแรก
ที่เสด็จ บริเวณห้วยทราย รับสั่งว่าแถวนี้จะเป็นทะเลทรายหมดถ้าเรา
ไม่รีบทำเสียก่อน แล้วก็เจอดินโหดอีกประเภทหนึ่ง ดินชายทะเลเป็นทราย
และแห้งจนกระทั่งกลายเป็นดินดานและกลายเป็นหิน บริเวณแรกที่เรา
เข้าไป นอกจากเจอเรื่องความขัดแย้งในพื้นที่แล้ว ดินอีกประเภทหนึ่ง
ดินสีนํ้าคือ ดินที่ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์ ที่สุดจะกลายเป็นดินดาน
แต่เมื่อให้หญ้าแผ่ระเบิดดิน สามารถกลับมาทำประโยชน์ได้อีกครั้งหนึ่ง

พัฒนาจากบกกสู่ทะเลที่คู้งกระเบน

ส่วนที่คู้งกระเบน จันทบุรีนั้น เดิมทีทหารจะทำ แต่รู้สึกทรงสังเ
และรับสั่งให้ท่านจักร ลงไปสำรวจว่าจะทำอะไรดี ท่านจักรทรงพาทีมงาน
ของเราไปด้วย นั่งเฮลิคอปเตอร์เพื่อไปดูสถานที่ ผลสุดท้ายทรงกำหนดให้
เป็นศูนย์ศึกษา ซึ่งที่คู้งกระเบนนี้ มีดินที่แปลก เป็นดินที่อยู่ระหว่างทะเล
กับบก ตรงนั้นเป็นแหลมยื่นออกไปแล้วก็มีทะเลภายใน หากพุดถึงสภาพ
พื้นที่แล้วเป็นพื้นที่ที่น่าทึ่งมาก ซึ่งมีกิจกรรมทางทะเลแน่นอนถ้าหันหน้า
ออกทะเล แต่ข้างหลังปรากฏว่าเป็นอ่าวระหว่างเกาะกับฝั่งและขึ้นมาบน
ฝั่งก็จะเป็นสวนผลไม้ ภารกิจที่ศูนย์คู้งกระเบนนั้นก็มีการให้ขึ้นไปบนบก
ไม่ใช่แค่เฉพาะในทะเล แต่ให้ขึ้นไปถึงสวนผลไม้ ทรงพยายามเชื่อมโยงชีวิต
กันหมด แต่ตอนหลังสิ่งที่อยู่ในบกกอาจจะน้อยไปสักนิดเพราะมามุ่งตรง
ป่าชายเลนและริมทะเล แต่ภารกิจตอนแรกที่กำหนดไว้คือการเชื่อมโยง

ให้หมด แต่ตอนนั้นยังไม่ได้อยู่ในความสนใจเท่าไรเพราะเรายังไม่เดือดร้อน แต่นี่แสดงให้เห็นว่าทรงเห็นมาหมดแล้ว รับสั่งชีวิตทะเลจะสกปรกหรือไม่สกปรกก็มาจากบนบกด้านใน เพราะฉะนั้นเราต้องไปอยู่ที่นั่นเราก็ทำได้ ขยายได้ แต่ก็ลำบาก เพราะกรมประมงจะไปทางน้ำอย่างเดียว อันนี้ภารกิจก็ต้องประสานงานกับหน่วยอื่นขึ้นมา

กฎำมหัศจรรย

ตอนสำนักรงาน กปร. ยังไม่แยกจากสภาพัฒน์ในช่วงเวลาดังกล่าว ผมเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ ในช่วงปี 2532 วันดีคืนดีมีฝรั่งมาหาผม มารู้จักชื่อตอนหลังคือ กริมชอว์ (Dr. Richard G. Grimshaw) เป็นผู้อำนวยการด้านการเกษตรของ World Bank มาพบผมและพูดเรื่องหญ้าแฝก (Vetiver) และให้แผ่นพับไว้บนโต๊ะ ผมเก็บไว้กับกองหนังสือผ่านไปเป็นเดือน วันหนึ่งผมรี้อโต๊ะก็เจอแผ่นพับอันนี้ เอามาอ่าน พออ่านเข้าก็สนใจเลยนำถวาย ซึ่งทุกอย่างเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ถ้าวันนั้นผมยังเก็บไว้อยู่ “โครงการหญ้าแฝก” ไม่เกิด ถ้าเก็บไว้อีก 2 เดือนคงหายไป และในนี้มีบันทึกไว้ 22 มิถุนายน 2534 รับสั่งเรื่องหญ้าแฝกครั้งแรก พวกเราไปตั้งแถวส่งเสด็จ ไปหัวหิน ซึ่งไม่ใช่เดือนมิถุนายน ปกติส่วนมากจะเดือนเมษายน-พฤษภาคม ไม่รู้ว่าบางทีสลับกัน เพราะบางทีไม่ได้เสด็จ ไป บอกว่าไปแย่งน้ำเขา เลยไปช่วงท้ายหยุดเทอมดีกว่า จำได้ว่าถวายขึ้นไป 2 เดือน ไม่ได้มีรับสั่งอะไรมาเลย แผ่นพับเล็กๆ คลี้ออกมามีอยู่ 4 หน้า วันนั้นจะเสด็จ ไปวังไกลกังวล ซึ่งอาทิตย์แรกเรายังไม่ตามไปเพราะยังไม่มิงาน พอเสด็จ

ไปแล้วเราถึงค่อยไปตาม อันนี้เป็นประเพณีปฏิบัติ ซึ่งวันนั้นผมไปส่งเสด็จ ทรงถือแผ่นพับอันนั้นลงมาด้วย รับสั่งว่าหญ้านี้ดีนะ หญ้ามหัศจรรย์ มีประโยชน์มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะทรงทำอะไร หรือตัดสินใจทำอะไร ทรงศึกษาอย่างละเอียด รวบรวมข้อมูล จนกระทั่งตัดสินใจพระทัยว่าสิ่งนี้ดีจริงๆ ถึงเริ่มทำ

ดังนั้น จึงไปเริ่มเรื่องหญ้าแฝกที่ห้วยทรายก่อน เพราะหญ้าแฝกช่วยกันดินทลาย แต่ก่อนหน้าที่เราไม่รู้เรื่องเลย กริมชอบบอกว่าตอนนี้มีการประชุมที่มาเลเซีย คุณอยากไปดูไหม จะได้ไปเห็นหญ้าแฝกด้วยตนเอง ว่าปลูกทำไม แล้วจะให้ ดร.ยูน (Dr. Yoon) มารับไปดู ซึ่งเราไปเห็นก็ว่าสวยมาก เพราะเขาปลูกเป็นชั้นๆ และก็ทดลองปลูกรอบต้นไม้ พอเราเห็นมาก่อนและมารับพระราชดำรินั้น เราก็กเริ่มทำ ซึ่งทำแรกๆ ก็ไม่ค่อยมีใครเห็นด้วย เพราะปลูกหญ้ามันฝืนความรู้สึกของชาวบ้าน อยู่ดีๆ ปล่อยให้ปลูกหญ้า ซึ่งเกิดเป็นประโยชน์ที่ล้นเกินว่า **“ปลูกข้าวยังไม่พอ แดก ปลูกหญ้าแฝกจะเหลืออะไร”** ซึ่งมันเป็นความเห็นจากชาวบ้านจริงๆ รับสั่งว่าอย่าไปบังคับเขา แต่ให้ทำให้เขาดู ซึ่งเวลานี้ก็ได้ผลพอสมควรมีการใช้กว้างขวางขึ้น

ครั้งหนึ่งมีการสัมมนาที่รามการ์เด้น และในวันนั้นผมเสนอให้มีมติ ครม. ขึ้นมาเกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝก ซึ่งโครงการที่เราทำ ก็ได้แค่ที่เราเห็น แต่ถ้าไปที่ประเทศจีน เขาจะสร้างเขื่อน สร้างถนน ต้องมีระบุไว้ในโครงการเลยว่าต้องปลูกหญ้าแฝกเพื่อกันดินพังทลาย ฉะนั้นถ้าเราคิด

ว่าหากไม่มีนโยบายของรัฐลงมาอย่างแท้จริงแล้ว เราก็ทำเท่าที่กำลังเรา ทำอยู่ เพราะฉะนั้นก็เลยขอมติ ครม.¹ ซึ่ง ครม.ก็อนุมัติ แต่แปลกมาก ครม.อนุมัติอย่างไม่มี การปฏิบัติ สำนักงบประมาณก็ไม่ได้ดู โครงการอื่นๆ ก็สร้างแบบเดิม โครงการถนนก็ไม่เคยสนใจที่จะปลูกหญ้าแฝกตามไหล่ทาง แล้วมตินั้นไปไหน หรืออยู่ที่ไหนก็ไม่รู้เหมือนกัน อุดสาหกรรมมาได้ ซึ่งก็แปลกดี เพราะถ้าหากมีการระบุไว้ในโครงการต่างๆ เช่น ที่เมืองจีน ทำยี่ห้อเขา มีการปลูกหญ้าแฝกล้อมไว้เลย เพื่อป้องกันและเป็นตัวกรอง มลพิษ เกิดเป็นอาชีพเป็นโครงการ จนมีบริษัทเอกชนเกิดขึ้นเพื่อ รับจ้าง ปลูกแฝก คราวนี้เหมือนอยู่ในระบบ มีการประกอบอาชีพปลูกแฝก แล้ว บริษัทนั้นก็มาให้ชาวบ้านปลูกแฝกแล้วเอามาขาย เป็นธุรกิจหมุนเวียนต่อไป ซึ่งต้องมีการหมุนเวียนอย่างนั้น ไม่งั้นก็อยากปลูกก็ปลูกเป็นงานอดิเรก เพราะก็ได้แค่นั้น ไม่รู้จะไปต่ออย่างไร ฉะนั้นโครงการหญ้าแฝกจึงเกิดขึ้น ถ้าปลูกตามวัตถุประสงค์ต่างๆ จะทำให้การใช้จ่ายงบประมาณลดลง ประหยัดลงมาก เพราะใช้ธรรมชาติมาเป็นประโยชน์

ถ้าไม่ใช่โครงการพระราชดำริ กริมชอว์บอกว่าขนาดธนาคารโลกเอง ก็ดันโครงการไม่ออก พูดอย่างไรก็ไม่สนใจ ตอนนี้อยู่ประเทศไทยเลยเป็น โดโดเรื่องหญ้าแฝก ทั้งที่มาหลังจีน หรือพวกฝรั่ง และทั้งที่ฟลอริดา ก็ ปลูกหญ้าแฝกได้ ปรากฏว่าตอนหลังเขาก็ให้เราเป็นผู้นำเลย แล้วก็มา เอาเงินทุนจากเราไปทำวารสาร และพอเราไม่ได้สนับสนุนก็รู้สึก ว่าไปไม่รอดเหมือนกัน

¹ มติคณะรัฐมนตรี

ดินสิ้นสภาพ ที่เขาชะงุ้ม

เขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี พื้นที่มีการทำลายป่าไม้ ขุดดินลูกรังนำไปใช้สำหรับการสร้างถนน ส่วนที่มีหญ้ามีการถอนปลูสดูไว้ปกินหญ้ามากเกินไปจนหมด ส่วนที่มีต้นไม้ก็ถูกตัดไปทำฟืนทำให้ต้นไม้เติบโตไม่ทัน ทั้งสองอย่างทำให้เกิดการชะล้างผิวดินไปหมดเหลือแต่บ่อดินลูกรัง ถึงแม้จะมีแร่ธาตุที่เหมาะสมอยู่บ้างแต่ไม่สามารถรองรับการเติบโตของพืชเพราะขาดจุลินทรีย์ ดินสิ้นสภาพนี้ เห็นจะต้องยกตัวอย่างที่**เขาชะงุ้ม** เพื่อมีการน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน เสด็จฯ ไปทอดพระเนตร ปรากฏเห็นว่าหน้าดินถูกขायไปหมดแล้ว ดินที่เหลือกลายเป็นบ่อดินลูกรัง แฉงไปหมดทั้งโครงการเลย ไม่มีเนื้อดินเลย รับสั่งว่า เขาถวายที่อย่างนี้มันทำลายดินนะ แต่ไม่เป็นไร เดี่ยวจะแก้ให้ได้ และพระราชทานที่ให้แก่กรมพัฒนาที่ดิน รับสั่งว่าเป็นบ่อลูกรังก็ดีอยู่แล้ว เขาขุดดินกันไปเป็นบ่อก็ทำเป็นที่กักเก็บน้ำเสียเลย ซึ่งทรงเห็นว่าที่ตรงนั้นเป็นประโยชน์ เลยเจาะให้ทางน้ำลงเพิ่มขึ้นนี้ก็เริ่มต้นด้วยน้ำอีกแล้ว แต่ดินนี้แย่มาก ก็พยายามหาต้นไม้ที่บำรุงดินเป็นเบื้องต้นก่อน จะเป็นถั่ว หรือต้นอะไรต่างๆ ก็โกลบไปเป็นปุ๋ยสดไป แม้กระทั่งต้นไม้ใหญ่ ต้นทองหลวงใบก็ใช้บำรุงดินได้ เพราะดินมันสิ้นสภาพ ส่วนภูเขาที่เป็นที่ประทับด้านบนก็ไม่มีต้นไม้เลย โลงมากจนเห็นวิวไปไกลลิบ

กรมพัฒนาที่ดินทำตามขั้นตอนที่ทรงระบุไว้ ผลสุดท้ายกลายเป็นพื้นที่สีเขียว หลังจากนั้น 6-7 ปี ผมได้ขึ้นไปภูเขานั้นอีกครั้งแต่มองไม่เห็น

วิวไกลๆ แล้ว เพราะต้นไม้ปกคลุมหนาไปหมด จะเหลียวมองก็ต้องส่องตามกิ่งถึงจะเห็น ซึ่งดินด้านล่างมันชื้น ข้างบนก็ไม่ได้ปลูกอะไรเท่าไร แต่ไอความชื้นนี้มันจับน้ำจากข้างล่างขึ้นไปข้างบน ก็ทำให้บนเขานั้นสมบูรณ์ชุ่มชื้น เวลานี้ก็เป็นตัวอย่างการทำให้ดินสิ้นสภาพกลับคืนมาสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง และเป็นที่ปลูกแฝกเพื่อชะลอน้ำเพราะหากเวลาน้ำมากก็จะท่วมร่องน้ำเหมือนกัน ทำให้มีปัญหาเรื่องการชะลอน้ำ ซึ่งมันทะลุแนวหญ้าแฝกเลย ทรงแนะนำว่าให้ปลูกหญ้าแฝกเป็นแบบบั้งจำหวักลับ เพราะบั้งจำหวักลับนี้เป็นรูปตัววี เอาหวักลับให้เผชิญน้ำ น้ำจะได้กระจายออกสองข้าง และช่วยให้ดินไม่ถูกกัดเซาะ

ตามหาพระจันทร์ (ก็ห้วยองคต)

เรื่องที่ดินนั้น พระองค์ท่านรับสั่งว่าพอประชากรมากขึ้น จะมีการบุกรุกป่ามากขึ้น ก็อยากให้อัดระเบียบตั้งแต่ต้น มีโครงการหนึ่งที่ทำเป็นเรื่องใหญ่และเกิดขึ้นแบบแปลกๆ คือ**โครงการห้วยองคต**¹ ซึ่งเริ่มมาจากพระอาจารย์จันทร์ (อดีตเจ้าอาวาสวัดป่าชัยรังสี จังหวัดสมุทรสาคร) วันหนึ่งพระองค์ท่านรับสั่งให้ไปหาพระรูปหนึ่ง ชื่ออาจารย์จันทร์ ท่านมีที่ดินที่จะถวายให้พัฒนา เราก็เริ่มค้นหา ปรากฏว่ามีพระชื่อจันทร์ประมาณ 10 รูป ตั้งแต่ภาคเหนือจรดใต้เลย ซึ่งแปลกประหลาดมากเลย วันดีคืนดีได้พบท่านอาจารย์จันทร์ ช่วง 6 โมงเย็นมีรถมาจอดหน้าบ้าน มีพระรูปหนึ่ง

¹ โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

เดินเข้ามาในบ้านตรงเรือนเล็กด้านหน้าบ้านผม และท่านบอกให้ดับไฟ เพราะเราเปิดไฟรับแขก ตอนหลังถึงรู้ว่าท่านชื่อพระจันทร์ เวลาพระจันทร์ จะขึ้นฟ้าต้องมีด ไม่อย่างนั้นจะมองไม่เห็น เราก็นึกแปลกอยู่ในใจ ท่าน เคี้ยวหมากตลอดเวลา บอกว่าจะไปตั้งวัดที่ห้วยของคตเพื่อเข้าไปพัฒนา ชาวบ้านก็เลยเอาที่ดินมาถวาย ซึ่งก็ตรงกับที่รับสั่ง ก็เลยได้ไปดำเนินการและ เริ่มขอใช้พื้นที่ประมาณ 2 หมื่นไร่ ซึ่งเป็นชื่อนายสุเมธไปรับเพราะต้องมี บุคคลรับผิดชอบตามระเบียบของกรมป่าไม้ ต้องเอาป้ายชื่อปกรอบ ทุกๆ 50 เมตร ต้องปักป้ายแสดงความเป็นเจ้าของ ป้องกันการบุกรุก และถ้า มีส่วนไหนเสื่อมโทรมต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวไป แล้วสรุปห้วยของคตก็ ได้ที่มา ปรากฏที่ตรงนั้นเป็นลักษณะการจัดการที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ คนก็รุกป่า เพราะฉะนั้นก็อยู่อย่างกระจัดกระจายไปทั้งพื้นที่ อยู่ตรงนี้ หนึ่งหลัง อยู่ตรงนั้นหนึ่งหลัง ไม่มีความสะดวกในการบริการของรัฐที่จะ เข้าไป โครงการนี้เป็นโครงการที่ไม่กล้าทำบ่อยนัก เป็นโครงการเดียว ของ กปร. ที่ทำ คือจัดสรรที่ดินทำกินเหมือนกับ สปก. เลย ย้ายคน ให้มาอยู่เป็นชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ ปรากฏพอดำเนินการก็เจอการ ประท้วง แต่ก็ทำจนสำเร็จ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านสังคมก็เอามา รวมหมด มีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้นักเรียนอยู่กิน มีโรงพยาบาล เป็นชุมชนที่ลงตัวหมดเลย และจัดสรรที่ดินให้คนละ 15 ไร่ ดำเนินการ จนกระทั่งเสร็จ

ที่ดินตรงนั้นทำอะไรไม่ค่อยได้ เพราะเป็นเขตอับฝนอย่างมาก มีอ่าง เก็บน้ำแต่ไม่มีน้ำ เลยไม่รู้จะพัฒนาอย่างไร นำกิจกรรมอื่นเข้าไป เสี่ยงไว้

เอาภาคเอกชนเข้าไป ไข่ไข่ ไข่เนื้อ ฉีกไปอีกแนว ตรงนี้เป็นส่วนรับผิดชอบของ กปร. ไม่ได้ติดตามว่าเป็นอย่างไร แต่ลักษณะเกี่ยวกับที่ดินนั้นต้องจัดสรร

แล้วไปเจอที่ สปก. ขึ้นแรก ไม่ใช่ราชการ อยู่หลังมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลาดินมีบันทึกไว้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้ทำก่อน ศาลาดิน เป็นโครงการหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาและเรื่องบัว เขาเก่งมากบริหารอย่างดีมากจนกระทั่งนายกไปที่ศาลาดิน แต่เขื่อนิวว่าที่ด้านหลังศาลาดินเป็นที่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ขึ้นแรก นี่ก็เป็นลักษณะหนึ่งที่ทรงทำตัวอย่างให้ดู

มีเอกสารฉบับหนึ่งเป็นเอกสารพระราชทานทรงระบุไว้เกี่ยวกับการพัฒนาดินเขียนว่า เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2540 เวลา 19.49 น. ณ วังไกลกังวล หัวหิน ในเอกสารมีอยู่ 6 หน้า จะแสดงดินของทุกโครงการ อาจจะไม่ครบทุกโครงการ แต่โครงการใหญ่ๆ ถูกบันทึกไว้หมด ทรงบันทึกไว้หมดทุกอย่าง พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ไว้หมด ทรงบันทึกว่าดินแต่ละแห่งมีปัญหาอย่างไร เช่น ศูนย์ฯ เขาหินซ้อนเป็นดินทรายมีแร่ธาตุน้อย ศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้หินกรวดแห้งแล้ง ศูนย์ฯ พิภพทอง ดินเปรี้ยวจัด ศูนย์ฯ ห้วยทราย ดินทรายมีแร่ธาตุน้อย ดินดาน ศูนย์ฯ ภูพาน ดินเค็ม ขาดน้ำ และ ศูนย์ฯ อ่าวคุ้งกระเบน ดินเค็ม ที่โครงการเขาชะงุ้ม ดินทราย ดินแข็ง ดินหินลูกรัง ทรงบันทึกไว้แบบนี้ แล้วก็มีความด้วย เดิมภูพานเป็นป่าโปร่ง มีประวัติอะไรทรงบันทึกไว้ เอกสารที่พระราชทานไว้ก็พยายามรวบรวมไว้ให้มากที่สุด เพราะอีกหน่อยอาจจะหาไม่เจอ

อย่าปกเปลือกดิน

เวลาไปพัฒนาที่ไหน อย่าเอาแทรกเตอร์ไถหน้าดิน หรือที่ใช้คำว่า **“อย่าปกเปลือกดิน”** หากอยากปลูกต้นไม้อย่าถางหน้าดิน อยากจะปลูกต้นไม้ก็ให้เจาะเฉพาะตรงหลุม ทรงห้ามเด็ดขาด ห้ามปกเปลือกดิน และอย่าเผาตอซังข้าว ให้เอามาหมักให้เน่าให้เปื่อย เพราะหากเราถางพืชคลุมดินออก เวลาฝนตกจะชะล้างหน้าดินที่เป็นประโยชน์ออกไปหมด

เส้นทางเกลือ

ดินเค็มที่เจอในภาคอีสานจนกระทั่งมีการขุดทำเกลือ เป็นเกลือสินเธาว์ ซึ่งไม่มีไอโอดีน แล้วยังขายไปถึงแถวภาคเหนือ ก็เลยเป็นโรคเอ๋อ โรคอะไรต่างๆ รับสั่งให้ไปแก้ไข เรื่องนี้รับสั่งให้ไปหาเส้นทางเกลือ ให้เราตามไปจนเจอโรงงานใหญ่อยู่ที่โคราช ปรากฏว่าเกลือสินเธาว์ไม่มีไอโอดีน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดโรคเอ๋อ (โรคคอพอก) ของทางเหนือที่เกิดขึ้น รับสั่งให้ไปเอาเครื่องพ่นไอโอดีนที่เราทำสำเร็จแล้วไปให้โรงงานฟรีเลย แล้วก็ไปติดตั้งไปแก้ปัญหาที่ต้นตอเลย ในขณะที่ราชการนั้นแต่ละปะจะวิ่งไปหยุดไอโอดีนตามแท็งก์น้ำบนเขา ไปแก้ที่ปลายเหตุ ทรงย้อนกลับ วันหนึ่งจำได้ ทรงถามว่าเคยได้ยิน **“Silk road”** ไหม ทูลตอบว่าเคย เรามาทำ **“Salt road”** ดีไหม เส้นทางเกลือ ตอนนั้นก็สำรวจอยู่พักใหญ่ ขณะนี้เครื่องก็ติดตั้งแล้ว ยังดำเนินการอยู่ เพราะฉะนั้นต้องแก้ที่ต้นตอ เกลือจะไปที่ไหนขอให้มีไอโอดีนติดไปด้วย เพราะไม่ใช่ทุกคนจะมีโอกาสได้ใช้เกลือทะเล

เอาราคาถูกเข้าไว้ก็ต้องเป็นเกลือสินเธาว์ เราก็นำไปฉีดยาให้ฟรีเลย นำเครื่องฉีดไอโอดีนไปติดตั้งอย่างนี้เป็นต้น

ข้างบนตาย ข้างล่างก็ตายไข้หรือเปลา่ ชีวิตมันผูกโยงกันหมด เพราะฉะนั้นหน้าที่ของคนข้างล่างก็ต้องดูแลคนข้างบน คนข้างบนก็ต้องรับผิดชอบเพื่อส่งต่อของดีๆ มาให้คนข้างล่าง แล้วคนล่างจะได้ส่งเกลือไปให้คนข้างบนได้กิน ไม่อย่างนั้นได้เป็นโรคเอ๋อกันหมด มันพันกันหมด มันก็ง่ายๆ วงจรของพระองค์ท่านรับสั่งให้ไปสำรวจเส้นทางสายเกลือ เพราะอะไรทางเหนือกินเกลือสินเธาว์ อีสาน โรงเกลืออยู่ที่โคราชผมไปสำรวจมาแล้ว เป็นโรงเกลือสินเธาว์ไม่มีไอโอดีนเป็นต้นเหตุของโรคเอ๋อ คอหอยพอก

สำรวจเส้นทางเกลือย้อนรอยจากทางเหนือมาเจอโรงงานอยู่โคราช เพราะอะไร เกิดเหตุจากมันไกลทะเล กระทรวงสาธารณสุขไปหยอดไอโอดีนบนภูเขา ซึ่งข้างจับตักแต่ใหม่ล่ะ ปีนี้ก็ต้องเอารถขึ้นไปเติม แล้วมันเติมได้ทั่วถึงซะที่ไหน ทำไม่ไม่แก้ปัญหาคือต้นตอเรา พระองค์ท่านคิดได้แป๊บเดียว เคยได้ยินเส้นทางสายไหมไหม เคยได้ยินพระเจ้าค่ะ เราเล่นเส้นทางสายเกลือกัน สำรวจซิ เราก็นย้อนรอยกลับมาตามรถส่งเกลือเจอโรงงานที่โคราชสองโรงงาน ถามว่าทำยังไงไปติดตั้งเครื่องบรรจุไอโอดีนให้ฟรีๆ เลย มหาวิทยาลัยเกษตรก็ไปติดตั้ง แล้วก็สเปรย์ไอโอดีนลงไปทีนี้เกลือจะไปไหน เหนืออีสานปล่อยไปเลยหอบไอโอดีนไปด้วย ต้องแก้ที่จุดต้นตอเบ็ดเสร็จ เห็นวิธีคิดใหม่ ขาดทุนคือกำไร เรายอมขาดทุนไปติดตั้งเครื่องให้แค่ 3 หมื่นบาท ในตอนนั้นนะ แล้วสเปรย์เกลือทุกเม็ดบรรจุไอโอดีนหมด ก็แก้ปัญหาคือขาดไอโอดีนบนภูเขาได้เลย

แนวทางแก้ไขปัญหาดินเค็ม-น้ำเค็ม

เพราะฉะนั้นพื้นที่ดินเค็มอีกเรื่องหนึ่งที่รับสั่งไว้เป็นการบ้านเหมือนกัน ถ้าอยากจะต่อยอดขึ้นมา ผাগไว้อันหนึ่งว่าเวลานี้เขาทำเกลือสินเธาว์ ทำทิ้งๆ ขว้างๆ พุดง่ายๆ ว่าสูบน้ำมา สูบน้ำที่เป็นเกลือแล้วมาต้ม ดินก็เสีย ไม้ก็ไปตัดมาจากในป่ามาเป็นเชื้อเพลิงต้มเกลือสินเธาว์ พอได้เกลือเสร็จ น้ำที่เหลือก็เทลงไป ทำให้แม่น้ำลำคลองเค็มไปหมด ไม่มีการเก็บไว้ ทรงสั่งการบ้านไว้ วันหนึ่งรับสั่งว่า มาทำ Dead sea กันไหม เหมือนของอิสราเอลที่มันเค็มจัด โดยที่ไหนเขาทำเกลือสินเธาว์ก็ปล่อยให้เขาทำไป แต่ว่าน้ำที่เหลือที่ยังเค็มอยู่นั้นให้ดำเนินการสองอย่าง คือหนึ่ง อัดกลับไปใต้ดิน กลับเข้าไปให้ไปละลายเกลือ สูบขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง หรือนำไหลไปรวมที่ไหนสักแห่งได้ไหม เดียวนี้เขามีกลุ่มทำเกลือสินเธาว์อยู่ กลุ่มหนึ่ง ทำลำธาร ทำคลองระบายไว้แล้วไปรวมอยู่เป็นสระ สระรวมน้ำเค็ม ทำเหมือนแหลมผักเบี้ย รวมน้ำเสีย น้ำเค็มทั้งหลาย เอาไปไว้ที่นั่น เราอาจจะ มี Dead sea ถ้าเกิดขึ้นได้จริงก็เป็นไปได้นะ ทำเป็น Dead sea คนลงไปลอยน้ำได้แล้วไม่จม แต่ว่าสิ่งสำคัญคือขจัดของเสียที่ทิ้งไปจากการทำนาเกลือได้ อันนี้ยังไม่ได้ทำ การบ้านหลายอย่างยังไม่ได้ทำ

SoilDev การพัฒนาดิน

ดินที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรมต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ ดังนี้
มีแร่ธาตุ ที่เรียกว่า ปุ๋ย ส่วนประกอบสำคัญคือ

- 1) N (nitrogen) ในรูป nitrate
- 2) P (phosphorus) ในรูป phosphate
- 3) K (potassium)

และแร่ธาตุ อื่น ๆ O H Mg Fe

มีระดับ เปรี๊ยว ต่าง ใกล้เคียงกลาง (pH 7)

มีความเค็ม ต่ำ

มีจุลินทรีย์

มีความชื้นพอเหมาะ (ไม่แห้ง ไม่แฉะ)

มีความโปร่งพอเหมาะ (ไม่แข็ง)

ดินที่มีปัญหา

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขานินช้อน : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยอ่องโครี : ดิน กรวด แฉะแฉ่ง
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฝักหลทอง : ดินเปรี๊ยวจัด
4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทราย : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ดินดาน
5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ภูพาน : ดินทราย ดินเค็ม ขาดน้ำ
6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา คุ้มกระเบน : ดินเค็ม
7. โครงการ เขาชะงุ้ม : ดินแข็ง ดิน-หินลูกรัง
8. โครงการ วัดมงคลชัยพัฒนา : ขาดน้ำ
9. โครงการ ป่าภนัง : น้ำเค็ม ดินเค็ม ดินเปรี๊ยวจัด
10. ที่ดิน ต.บ้านพริก อ.บ้านนา : ดินเปรี๊ยว น้ำท่วม น้ำแฉ่ง
11. โครงการหนองพลับ-กลัดหลวง : ดินลูกรัง ดินดาน
12. โครงการ หนองพะวง-ดอนขุนห้วย : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ดินดาน ขาดน้ำ
13. โครงการ สหกรณ์สันกำแพง : ดินลูกรัง ขาดน้ำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระราชทานโครงการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาดินประเภทต่างๆ

ดินเนตของปีนนา

1. ศ.ศ.พ. เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา : มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่นข้าวโพดและมันสำปะหลังซึ่งทำให้ดินจืด และกลายเป็นดินทราย. ในฤดูแล้ง จะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัด. ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ.
2. ศ.ศ.พ. ห้วยฮ่องไคร้ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ : มีการตัดป่า. ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ จนเหลือแต่ หิน กรวด.
3. ศ.ศ.พ. พิบูลทอง อ.เมือง จ.นครราชสีมา : เป็นสภาพ "พรุ" เก่า. ดินประกอบด้วยพืช ที่ทับถมลงมา เป็นเวลานาน และ ผสมกับน้ำทะเล. มีผลให้ดินที่มีแร่กำมะถัน, เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์. และเมื่อผสมกับน้ำ ก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (sulfuric acid)
4. ศ.ศ.พ. ห้วยทราย อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี : เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้สำหรับเป็นฟืน และ สำหรับเผาถ่าน. ต่อจากนั้น มีการปลูกพืชไร่ และ สับปะรด จนดินจืด กลายเป็นทราย. ถูกลมและน้ำชะล้างไปหมด จนเหลือแต่ดินดาน ซึ่งเป็นดินที่แข็งตัว เมื่อถูกอากาศ. ดินนี้ก็ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์
5. ศ.ศ.พ. กุพาน อ.เมือง จ.สกลนคร : เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้สำหรับเป็นฟืน และใช้พื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรม. ป่าไม้ที่อยู่เหนือพื้นที่ถูกทำลายไปมากจึงไม่มีน้ำในหน้าแล้ง น้ำไหลแรงในหน้าฝน ทำให้มีการชะล้าง (erosion). ดินผิว (top soil) บางลง และ เหลือที่อยู่ข้างใต้ จะขึ้นเป็นหย่อมๆ
6. ศ.ศ.พ. กิ่งกระเบน อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี : ดินเค็มเพราะน้ำทะเลขึ้นถึง
7. โครงการ เขาชะงุ้ม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี : มีการทำลายป่าไม้ และการขุดดินลูกรัง นำไปใช้สำหรับการสร้างถนน ส่วนที่มีหญ้า มีการค้อนปศุสัตว์มากินหญ้ามากเกินไป จนหมด (over-grazing) ส่วนที่ยังมีต้นไม้ ต้นไม้ถูกตัดไปทำฟืน ต้นไม้เค็มโตขึ้นไม่ทัน ทั้งสองอย่างทำให้เกิดการชะล้างดินผิวไปหมด (soil erosion) เหลือแต่ดินลูกรัง ซึ่งแม้จะมีแร่ธาตุที่เหมาะสมอยู่บ้าง แต่ไม่สามารถรองรับการเค็มโตของพืชเพราะขาดจุลินทรีย์
8. โครงการ วัฒนคุณชัยพัฒนา อ.เมือง จ.สระบุรี : สภาพใกล้เคียงกับ 5.
9. โครงการ ปากหงษ์ อ.ปากหงษ์ จ.นครศรีธรรมราช : บริเวณตอนล่างคล้ายกับ 6. บริเวณตอนบนคล้ายกับ 3.
10. โครงการ ที่ดิน ต.บ้านพริก อ.บ้านนา จ.นครนายก : สภาพใกล้เคียงกับ 8.
11. โครงการ หนองพลับ-กัลดีหลวง จ.ประจวบคีรีขันธ์ และ จ. เพชรบุรี : มีการทำลายป่าไม้. เมื่อเริ่มพัฒนา มีการ clear (ปอกเปลือก) พื้นที่ โดยตัดไม้ถอนรากให้หมดเตียน และไม่มีการป้องกันมิให้ ดินลูกรังที่เหลืออยู่ถูกชะล้างลงห้วยโดยเร็ว ต่อจากนั้นสภาพกลายเป็นคล้าย 4.
12. โครงการ หุบกะพง-คอนขุนห้วย จ.เพชรบุรี : มีการทำลายป่าไม้. เมื่อเริ่มพัฒนาพื้นที่มีสภาพคล้าย 4.
13. โครงการ สหกรณ์สันกำแพง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ : มีการทำลายป่าไม้. เมื่อเริ่มพัฒนา มีการ clear (ปอกเปลือก) พื้นที่ โดยตัดไม้ถอนรากให้หมดเตียน และไม่มีการป้องกันมิให้ ดินลูกรังที่เหลืออยู่ถูกชะล้างลงห้วยโดยเร็ว (water and wind erosion) นอกจากนี้ยังมีสภาพดินร่วนเนื่องจากมีน้ำพุร้อน

การแก้ปัญหา

ทั่วไป :

- ก.) หา หรือ ปรับปรุง น้ำ
- ข.) ปรับปรุง ดิน
- ค.) เลือก กิจกรรม (พืช สัตว์เลี้ยง)

ปัญหาที่ 1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขานินชื่อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา : 2522 มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่นข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืด และกลายเป็นดินทราย. ในฤดูแล้ง จะมีภาวะชะล้าง เนื่องจากลมพัด (wind erosion). ในฤดูฝนจะมีภาวะชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ (water erosion).

เรื่องเดิม ตอนแรกมีที่ดิน 264 ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ "เพื่อสร้างพระตำหนัก" ในปี 2520. แผนที่ 1:50,000(ระหว่าง 5236I,II, 5336III,IV). ด้วยความเห็นชอบของผู้ให้ที่ดินตกลงทำเป็นพื้นที่ทดลองทางเกษตรกรรม และเป็นแหล่งการศึกษา ทางเกษตรกรรม ต่อมาได้ผนวกที่ประมาณ 1,000 ไร่ ของค่ายลูกเสือพนมสารคาม เข้ามาในโครงการ และมีบริษัทและเอกชนอื่นๆ มาสมทบอีก จนรวมเป็นพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่

ก.) ก่อนอื่น ได้สร้าง เขื่อนกั้นห้วยเจ๊ก ซึ่งมีน้ำขัง. (จิกัด QR 715208) เมื่อไปทำพิธีเปิดพระบรมรูปสมเด็จพระมื่นเกล้าฯ ที่วัดเขานินชื่อน ได้ไปสำรวจพื้นที่ และกำหนดที่ทำเขื่อน (8 สค. 2522) ต่อจานั้นได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มเติม (นอกเขต) คืออ่างห้วยลำโรงเหนือ และห้วยลำโรงใต้

ข.) ที่ดินที่อยู่ในร่องห้วยมีคุณภาพพอใช้ได้ ไม่มีปัญหามาก ให้น้ำตามปกติ. ที่มบเนินปรากฏว่าเป็นทราย ดินดาน และหิน. ต้องปลูกหญ้าตามแนวระดับ เพื่อยึดดิน และให้เกิดปุ๋ยอินทรีย์ ดิน(ทราย)ที่ไม่ปลูกหญ้า ถูกชะล้างเมื่อฝนตก. ปลูกต้นไม้ขนาดชนิดเพื่อรักษาความชื้น.

ค.) เมื่อพัฒนาขึ้นมามากแล้ว ก็เริ่มปลูกพืชไร่ และเลี้ยงปลา ในที่ลุ่ม. ส่วนที่อยู่บนเนินก็เลี้ยงปศุสัตว์ ปลูกหญ้า และต้นไม้ผลและป่า. การเลี้ยงปศุสัตว์ ปลูกหญ้าและต้นไม้ จะทำให้ดินมีคุณภาพดีขึ้น ในที่สุดจะใช้ที่ดินได้ทั้งหมด. กรรมวิธีนี้อาจต้องใช้เวลาานจะสามารถเปลี่ยน จากกระบวนกรที่ไปทางเสื่อม มาเป็นทางพัฒนาให้เป็นพื้นที่สมบูรณ์

ปัญหาที่ 2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้ อ.ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่ : 2525 มีการตัดป่า. ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ จนเหลือแต่ หิน กรวด.

เรื่องเดิม เมื่อ 22 กพ.2525 ไปตรวจเขื่อนห้วยฮ่องไคร้ตอนล่าง ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับช่วยราษฎรในบริเวณ สหกรณ์สันกำแพง ได้ปรึกษากับนายทินกร คมกฤต ผู้เชี่ยวชาญปศุสัตว์ เรื่องลู่ทางที่จะใช้บริเวณเหนือเขื่อนสำหรับการเลี้ยงโคนม เขามองว่ามีแต่หิน อาจเลี้ยงได้สักสองสามตัวเท่านั้น ไม่คุ้มค่าลงทุน. ครั้งนั้นได้คิดว่าถ้าได้พื้นที่นั้นมา จะสามารถทำให้คนอีจลาภายในห้าปี.

ถึงวันที่ 11 ธค.2525 ได้ขอใช้บริเวณลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ทั้งลุ่ม เป็นศูนย์ศึกษา การพัฒนาซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 8,500 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากการลอบตัดไม้ และจากไฟไหม้ป่า และดินถูกน้ำชะล้างเป็นส่วนใหญ่ เหลือเป็นหินลูกรังและกรวด.

ก.) ส่วนล่างของพื้นที่ มีอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้. นอกจากนั้นร่องห้วยต่างๆ ทั้งหมด. ต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ และฝาย เพื่อกลับคืนความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ และพัฒนาคุณภาพของดิน

ข.) เริ่มด้วยการผันน้ำจากห้วยน้ำแม่ลาย และปล่อยน้ำลงมาเก็บไว้ในอ่างน้ำเล็กๆ ที่ได้สร้าง ลดหล่นลงมาจากยอดของพื้นที่จนถึงอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้. นอกจากนี้ได้สร้างฝาย ชลอน้ำ (check dams) ในร่องห้วยเล็กๆ และได้ผันจากอ่างน้ำเล็กๆ ลงไปในร่องห้วยเล็กๆนั้นๆ เมื่อระบบน้ำเริ่มทำงาน ดินไม้ที่ถูกทำลายก็ค่อยๆ พินตัวขึ้นจนเป็นป่าสมบูรณ์ โดยไม่ต้องปลูกขึ้นใหม่มากนัก. ส่วนที่มีความลาดชันน้อยและใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ก็สามารถปลูกพืชไร่. ในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ก็สามารถเลี้ยงปลา. การสร้างระบบน้ำ กระทำ ระหว่างปี 2527 กับปี 2532)

ค.) เมื่อมีระบบน้ำแล้ว จึงแบ่งพื้นที่ทั้งหมดเป็นเขตๆ .

1. ในที่สูงและที่ที่เคยเป็นป่าสมบูรณ์ ได้ส่งเสริมให้เป็นป่าไม้ โดยแบ่งเป็นเขตต่างๆ
 - ๑) ส่วนที่มีน้ำเลี้ยงจากระบบตลอดเวลา (ฝาย check dam และ เขื่อนที่มีน้ำหล่อเลี้ยง)
 - ๒) ส่วนที่มีห้วยแห้ง แต่รับน้ำเป็นครั้งคราว (มี check dam ที่รับน้ำฝน หรือจากระบบเป็นครั้งคราว)
 - ๓) ส่วนที่มีห้วยแห้งที่รับน้ำตามธรรมชาติ (มี check dam ที่รับน้ำฝน)
 - ๔) ส่วนที่มีห้วยแห้งที่รับน้ำตามธรรมชาติ (ไม่มี check dam ที่รับน้ำฝน).
 ใน ๔ กรณีนี้ ให้มีการปลูกต้นไม้เสริมบ้าง ไม่ปลูกเสริมบ้าง.
2. นอกจากนี้ ให้ทำการฟื้นฟูดินซึ่งส่วนมากเป็นหิน กรวด หินและดินลูกรัง ให้สามารถทำเป็น พืชสำหรับปศุสัตว์บ้าง ปลูกพืชไร่บ้าง พืชสวนบ้าง.
3. ที่ใกล้อ่างเก็บน้ำ ห้วยฮ่องไคร้ ให้ทำนาข้าว.
4. ในอ่างเก็บน้ำ ห้วยฮ่องไคร้ ให้เลี้ยงปลา โดยตั้งเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์การประมง หลังจากดำเนินการมาประมาณห้าปี ก็เริ่มเห็นผลของการปฏิบัติ. หลังจากดำเนินการมาประมาณสิบปี ก็ให้เห็นผลของการปฏิบัติยิ่งขึ้นอีก. การอนุรักษ์ดินโดยใช้หญ้าและหญ้าแฝกควบกันจะสามารถทำให้พื้นที่นี้มีความสมบูรณ์เต็มที่.

ปัญหาที่ 3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา พิกุลทอง อ.เมือง จ.นราธิวาส : 2525
ส่วนมหญ่เป็นสภาพ "พรุ" เก่า. ดินประกอบด้วยพีช ที่ทับถมลงมา เป็นเวลานาน และผสมกับน้ำทะเล. มีผลให้เป็นดินที่มีแร่กำมะถัน, เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์. และเมื่อผสมกับน้ำ ก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (sulfuric acid)

ก.) นา หรือ ปรับปรุง น้ำ

เรื่องเดิม 29 กันยายน 2522 มีพระราชดำริสร้างอ่างเก็บน้ำ ที่พิกัด RH 173064 แผนที่ 1:50,000 ระบาย 5321 I บ้านยางแดง (พิกัด RH 167056) ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส ให้นายทหารแผนที่สำรวจภูมิประเทศ ตามพิกัดที่พระราชทาน.

เดือน กันยายน 2524 ทรงเร่งการสร้างอ่างเก็บน้ำ "โกลีบ้าน"

เพื่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา ที่บ้านพิกุลทอง ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส.

เดือน มกราคม 2525 เริ่มดำเนินการ ตั้ง "ศูนย์ศึกษาการพัฒนา พิกุลทอง" และสร้างอ่างเก็บน้ำ "โกลีบ้าน" สร้างเสร็จ 2526 (ความจุ 2,850,000 ลบม.)

23 สิงหาคม 2526 มีพระราชดำริสร้างอ่างเก็บน้ำบนเขาสำนัก

18 กันยายน 2526 เร่งสร้างอ่างเก็บน้ำบนเขาสำนัก บ้านเขาสำนัก ต.กะลุวอ ให้สร้าง check dam เพื่อพเพิ่มพูนน้ำและรักษาป่า เริ่มสร้าง 2527 สร้างเสร็จ 2527 (ความจุ 140,000 ลบม.)

16 กันยายน 2527 ทดลองปลูกข้าวที่บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำ "โกลีบ้าน" และเริ่มโครงการ "แก่งดิน"

1 ตุลาคม 2531 ขุดดินในอ่างมากมายนอบให้สูงขึ้น เพื่อปลูกยางพาราและพืชอื่นๆ

5 ตุลาคม 2535 ขยายผลโครงการ "แก่งดิน" ไปสู่พื้นที่อื่น ให้พิจารณา

สูบน้ำจากคลองบางนรามาเดิม อ่างเก็บน้ำ "โกลีบ้าน" โดยใช้ท่อ (สร้างเสร็จ 2540)

ข.) การปรับปรุง ดิน

ในเขตศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองมีดินสามชนิดใหญ่ๆ คือดินพรุ ดินลูกรัง ดินซุด"บ้านทอน"

1)ดินพรุ(ที่ลุ่ม) ดินพรุชั้นบนเป็นดินมีอินทรีย์วัตถุมาก ชั้นรองไปมีสารไพไรท์ (pyrite) ซึ่งประกอบด้วยเหล็กและกำมะถัน เมื่อสัมผัสกับอากาศ จะกลายเป็นออกไซด์ และผสมกับน้ำ ก็จะกลายเป็นกรดกำมะถัน,

2)ดินลูกรัง ส่วนใหญ่อยู่บนเนินเขา ชั้นบนมีอินทรีย์วัตถุบางๆ (ประมาณเพียงห้าเซนติเมตร) และถัดไปเป็น ดินลูกรัง ซึ่งเป็นดินประกอบด้วยเหล็ก ถ้าระวังมิให้ถูกน้ำและลมชะล้างไป ดินนี้จะพัฒนาขึ้นมาเป็นดินอุดมสมบูรณ์ได้.

3)ดินซุด"บ้านทอน" ชั้นบนมีอินทรีย์วัตถุบางมาก ถัดลงไปเป็นทราย ต่อด้วยดินดาน(แข็งมาก).

ถ้านำดินชั้นบนของ 1)ดินพรุ มาผสมกับ 3)ดินซุด"บ้านทอน" จะได้ดินที่ใช้ได้ดี.

สำหรับ 2)ดินลูกรัง ถ้าไม่มี อินทรีย์วัตถุ เพียงพอ จะต้องเติมจุลินทรีย์โดยปลูกหญ้าต่างๆ ซึ่งจะทำให้มี อินทรีย์วัตถุ และปุ๋ยไนโตรเจน

สำหรับ 1)ต้องทำกรรมวิธี "การแก่งดิน" โดยอาศัยน้ำจัดชะล้างความเปื้อียว และผสมหินปูนฝุ่นเล็กน้อย

ค.) เลือก กิจการ (พีช สัตว์เลี้ยง)

เมื่อได้น้ำและชะล้างความเปื้อียวที่ได้ ปัญหาก็ไม่มากนัก ปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูกผัก ปลูกต้นไม้ขนาดชนิด เลี้ยงปลาในบ่อ ได้.

ปัญหาที่ 10. โครงการ ที่ดิน ต.บ้านพริก อ.บ้านนา จ.นครนายก : 2540
สภาพใกล้เคียงกับ 3. (เปรี้ยว) และ 8. (แห้ง)

(3). ศ.ศ.พ. พิภพทอง อ. เมือง จ.นครราชสีมา :

เป็นสภาพ "พรุ" เก่า. ดินประกอบด้วยพีช ที่ทับถมลงมา เป็นเวลานาน และ
ผสมกับน้ำทะเล. มีผลให้เป็นที่ดินที่มีแร่กำมะถัน, เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นอ็อกไซด์
และเมื่อผสมกับน้ำ ก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (sulfuric acid) (เปรี้ยว)

(8). โครงการ วัดมงคลชัยพัฒนา อ. เมือง จ.สระบุรี :

สภาพใกล้เคียงกับ 5. (แห้ง)

เรื่องเดิม ท่านผู้หญิงสวดีอัมพรไพศาล เจ้าฯ จักรพรรดิราชทานน้ำล้างช่ อายุครบ 84 ปี
เมื่อ วันที่ 19 มีนาคม 2540 และ ถวาย ที่ดิน 50 ไร่ เพื่อทรงไว้ ตามพระราชพิธียาศัย
ในมูลนิธิอภัยพัฒนา. เป็นที่ดินว่างเปล่าที่มีความสมบูรณ์ต่ำ (ปลูกข้าวไม่เกิน 10 ถึง/ไร่)
สาเหตุมาจากเป็น "พรุ" เก่า. มีส่วนผสมใกล้เคียงกับดินที่ศูนย์พิภพทอง เว้นแต่แห้งกว่า.
วิธีแก้ไข : วิธีปกติ ควรหาแหล่งน้ำมาเพื่อสามารถทำการเพาะปลูกตลอดปี
ซึ่งจะทำให้ความเปรี้ยวลดลง แต่สมรรถนะของดินต่ำ จึงเชื่อว่าจะใช้เวลาหลายปี
และค่าใช้จ่ายสูง และจะกระทบกระเทือนผู้อื่น, วิธีก้าวหน้า ขุดสระ 1 ใน 5 ของพื้นที่

ก.) หา หรือ ปรับปรุง น้ำ

เริ่มจับด้วยการขุดสระสองสระพื้นที่รวม 15 ไร่ ลึก 4 เมตร = 96,000 ลบม.
(ความจริงควรเป็น 10 ไร่ = 64,000 ลบม.) ด้วยจุดประสงค์จะเก็บน้ำฝนที่ตกที่นั่นเอง
(ฝนปี 1,300 มม. คูณ 50 ไร่ = 104,000 :ลบม.) นอกจากนี้ ในฤดูกาลน้ำหลาก
มีน้ำท่วมในระดัับ 80 เซนติเมตร จึงทำท่อเพื่อนำน้ำนั้น เข้ามาในสระหากมีความจำเป็น.
ดินที่ขุดมาได้ นำมาถมพื้นที่ที่เหลือเพื่อให้พื้นที่น้ำท่วม ในอนาคต จะสามารถใช้สระเป็น
บ่อพักน้ำจากเขื่อนป่าสักหรือแหล่งน้ำอื่น.

ข.) ปรับปรุง ดิน

ดินที่ขุดมาจากสระ ส่วนบน (ประมาณ 50 ซม.) เป็นดินพอใช้ได้
จึงต้องตากไปกองไว้ต่างหาก และจะต้องตากดินส่วนอื่นของพื้นที่ที่ไปกองไว้ต่างหากเช่นกัน
เมื่อขุดดินกลางของสระ มาถมพื้นที่ใดแล้ว ก็นำดินฉาบนั้นมาทับดินที่ขุดมาถม.
ดินทั่วบริเวณจึงจะพอใช้ได้ (เลวน้อย)

ค.) เลือ กิจการ (พืช สัตว์เลี้ยง)

เริ่มด้วยหญ้า ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ในสระ เลี้ยงปลา. เหนือสระ เลี้ยงหมู เป็ด ไก่

ป่าไผ่

จุดเริ่มต้นความสนใจเรื่องป่าไผ่

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องของชลประทาน เรื่องป่าไผ่ ตั้งแต่พระชนมพรรษา 10 พรรษา ทรงเล่าว่า มีครูคนหนึ่ง มาสอนเรื่องวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ดิน และก็ให้เขียนว่าภูเขา ต้องมีป่าไผ่ เมื่อดฝนตกลงมาแล้วจะชะดินลงมาเร็วทำให้ไหลตามน้ำ จะทำให้ดินเสียหาย ดินจะหมดจากภูเขา เพราะไหลตามสายน้ำ ก็เป็นหลักของป่าไผ่ เรื่องการอนุรักษ์ดิน และเป็นหลักของชลประทานที่ว่า ถ้าเราไม่รักษาป่าไผ่ข้างบนจะทำให้เดือดร้อนตั้งแต่ดินบนภูเขาจะหมดไป จนกระทั่งมีตะกอนลงมาในเขื่อน ตะกอนลงมาในแม่น้ำจะทำให้เกิดน้ำท่วม นี่เรียนมาตั้งแต่ 10 ขวบ ก็เลยพิสูจน์ได้ว่าสิ่งที่เรียนมาเป็นการแสดงให้เห็นนั้น เชื่อว่าทำให้ผู้คนได้เข้าใจได้ง่าย

เกี่ยวกับเรื่องป่า รัชสังหลายครั้งด้วยกัน ให้ไปค้นหนังสือ เล่มหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับนักบรรยายทั้งหลาย คือ หนังสือชื่อ **พลังแผ่นดิน** ที่จำแนกเป็นหมวดหมู่ จะใช้งานก็ดึงออกมาใช้ได้เลย ในบทว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติ รัชสังเรื่องป่าไว้

พิสูจน์ได้ว่า สิ่งที่เรียนมาเป็นการแสดงให้เห็น ทำให้ผู้คนได้เข้าใจ เมื่อตอนทรงพระเยาว์อยู่นั้น โปรดที่จะเล่นเอาน้ำมาเทขายหาต ให้นำน้ำไหลลงไปแล้วก็งวว่าทำไมไม่ไหลตรงๆ ทำไมไหลไปตามกระแสดเคี้ยว ทรงเล่าให้ฟังอีกว่า ทรงสนพระราชหฤทัยและพยายามเข้าใจธรรมชาติ เข้าใจธรรมชาติ การไหลของน้ำเป็นอย่างไร สัมพันธ์กับป่าไม่อย่างไร พุดถึงป่าก็จะเกี่ยวกับชลประทาน ซึ่งเชื่อมโยงกัน เมื่อป่าไม้หมด น้ำไม่มาเฉพาะน้ำเฉยๆ แต่จะพาตะกอนลงมาด้วย จำได้ว่าปีหนึ่งน้ำท่วมเชียงใหม่ กรมชลประทานบอกว่าปีนี้ฝนเยอะ ปริมาณน้ำมาก รับสั่งสวนกลับไปว่าไม่จริง น้ำเท่าเดิม เพราะเรื่องข้อมูล ทรงแม่นยามากและมีหน่วยงานเฉพาะคือ NECTEC (The National Electronics and Computer Technology Center: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ) ดร.ทวีศักดิ์ กออนันตกูล และต่อมาเป็น ดร.รอยล จิตรดอน ทำถวาย เพราะฉะนั้นทรงแม่นเรื่องตัวเลขมาก บอกไม่จริงหรือ น้ำเท่าเดิม แต่ทำไมท่วมเชียงใหม่ ทรงตั้งปริศนาถามไป ไม่มีใครตอบได้ และพระราชทานคำอธิบายในวันที่ได้เข้าเฝ้าฯ ว่า สาเหตุที่น้ำท่วมเพราะว่ามีตะกอนลงมา เมื่อป่าไม้ทางเหนือถูกตัดถูกทำลายหมด พอฝนตกลงมาก็ชะล้างตะกอนจากภูเขา ลงมากอง แม่น้ำปิงที่เคยลึก เคยบรรจุน้ำได้ประมาณหนึ่ง บัดนี้หายไปครึ่งหนึ่ง เพราะว่าตะกอนมารองท้องน้ำอยู่ แถมด้วยขยะ สิ่งก่อสร้างริมแม่น้ำปิงเต็มไปหมด ก็เทขยะลงไปเพิ่มเติมอีก เพราะฉะนั้นปริมาณพื้นที่จะรองรับน้ำจึงน้อยลง พอพื้นที่รับน้ำน้อยลงน้ำก็ไหลล้นทะลักออกริมฝั่งข้างนอก บางส่วนของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในแอ่ง ในตัวเมืองเชียงใหม่มีลักษณะคล้าย

ขามอ่าง ใครไม่ดูภูมิศาสตร์ก็เสร็จอีก ญาติหลายคนซื้อห้องแถว ปรากฏว่า น้ำท่วมหมด ในเชียงใหม่ซื้อบ้านยากมาก ต้องวัดระดับให้ดี ๆ อันนี้ แสดงว่าทรงเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ สภาพพื้นที่ทั่วประเทศเป็นอย่างดี

เคล็ดลับการปลูกต้นไม้

เรื่องแสงแดด รับสั่งว่าเวลาปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ระวังว่าจะบังแสงหมด และต้นไม้จะปลูกในระดับต่ำไม่ได้เลย ซึ่งเรื่องนี้ทรงสอนไว้ตอน ตามเสด็จที่เชียงใหม่ รับสั่งว่า นี่ชอบความสวยงามของสายตาพื้นที่ ปลูกต้นไม้เป็นแนวเป็นสีเหลี่ยมผืนผ้าก็ปลูกไม้ใหญ่ตามรูปผังที่ดิน แต่ไม่นึกถึงแสง เพราะแดดถูกไม้ใหญ่บังร่มหมด ด้านล่างจะปลูกอะไร ไม่ได้เลย เพราะแสงไม่พอให้ต้นไม้เล็กๆ ที่ต้องการแสงเหมือนกัน ให้ไป บอกชาวบ้านว่ามีที่ไหน หรือที่รูปร่างแบบไหนก็แล้วแต่ ตื่นเข้ามาให้เอา ไม้ไปปักกลางที่อันหนึ่ง ดูเงาว่าทอดไปทางไหน และให้เอาก้อนหิน ไปวางตามเงานั้น ตอนเย็นมาอีกเที่ยวหนึ่ง ให้ดูเงาว่าทอดไปทางไหน ก็นำก้อนหินอีกก้อนไปวางและขีดเส้นไว้ แล้วให้ปลูกต้นไม้ใหญ่ตามแนวนั้น เพราะเมื่อต้นไม้ใหญ่โตขึ้น แสงยังส่องตรงกลางมาให้ปลูกต้นไม้เล็กได้อีก นี่คือเคล็ดลับการปลูกต้นไม้ใหญ่ตามแนวตะวันออก-ตะวันตกนั่นเอง

มูลนิธิชัยพัฒนาได้รับพื้นที่ป่าที่ “ป่าห้า”¹ เชียงราย ป่าสมบูรณ์แต่ ปลูกอะไรในระดับพื้นไม่ขึ้นเลยเพราะแสงไม่ทะลุลงด้านล่าง ต้องปักไม้ให้

¹ สวนป่าฤกษ์พัฒนา มูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

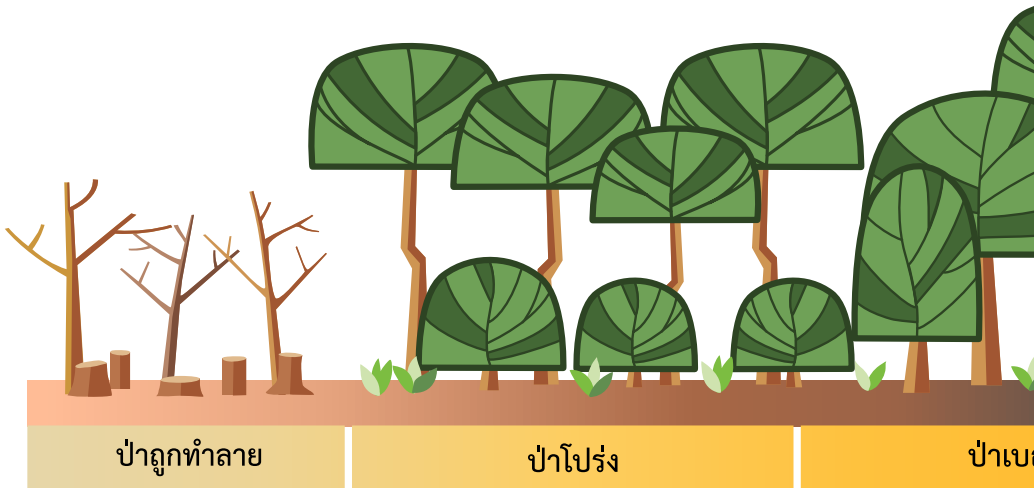
ได้ตามแนวแสงสักนิดหน่อย แต่เพราะมันขจัดตาที่พื้นที่สีเหลี่ยมจะมาปลูกอะไรแบบแนวขวาง ซึ่งอาจจะไม่สวยแต่ไม่เสียประโยชน์ เพราะฉะนั้นต้องให้ความสำคัญพระธรรมชาติ แสงเขาไปทางไหนต้องไปตามแสง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงสอนให้ปฏิบัติ

ทะเลทราย ที่ห้วยทราย

อาชีพหลักของชาวบ้านแถวนั้น (อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี) ก็คือตัดไม้เผาถ่าน เป็นถ่านดี ทุกคนนิยมซื้อ ใครไปเที่ยวหัวหินจะต้องซื้อถ่านกลับมา ตัดไม้ทำลายป่าจนเกลี้ยงเลย พระองค์ท่านรับสั่ง ป่าเกลี้ยงเพราะแบบนี้ ปล่อยเวลาผ่านไปไม่ทำอะไร ไม่ฟื้นฟู พื้นที่ดังกล่าวนี้ก็จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด อันนี้พวกเราทุกคนก็จะได้ยิน ก็เลยเป็นเหตุที่เกิดโครงการห้วยทรายขึ้นมาด้วยความยากลำบากแสนเข็ญ อย่างที่พวกเรารู้และที่นั่นจะเห็นได้ว่าป่าไม้เป็นงานหลัก ฟื้นฟูป่าโดยเฉพาะ สองศูนย์ที่เน้นเรื่องป่าอย่างมากมาย ห้วยทรายอยู่ใกล้ทะเลเป็นปลายน้ำแล้วออกทะเลไปส่วนต้นน้ำก็คือที่ศูนย์ห้วยฮ่องไคร้ฯ

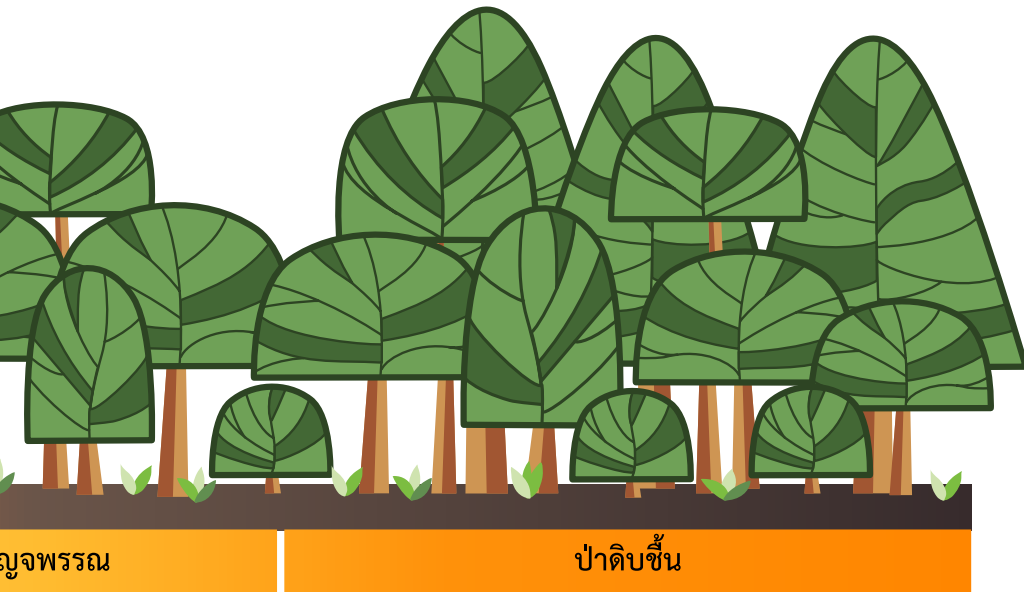
รับสั่งว่าจะเป็นทะเลทรายหมด ตั้งแต่กุยบุรีมาจนถึงชะอำนี้จะแห้งแล้งหมด ผลสุดท้ายจะแก้ไม่ได้ จึงต้องลงมือทำ จนวันนี้ ถือว่าสำเร็จ เอาสีเขียวกลับคืนมาได้ตามวิธีการของพระองค์ท่าน

ที่ห้วยทราย การปลูกป่า การฟื้นฟูป่า ไม่ได้คำนึงถึงลักษณะป่าต้นน้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายทะเล เพราะฉะนั้นที่ห้วยทรายจะเน้นเรื่องป่าสนเป็นหลัก เพราะว่าตอนใหม่ๆ แห้งแล้งมาก แทบไม่มีน้ำ ต้นไม้อื่นเกือบทนไม่ได้ นอกจากต้นสนที่ทนเกลือ เป็นต้นไม้ทะเลทราย ต้นไม้ชายทะเล แต่ลึกเข้าไปใกล้ภูเขาค่อนข้างเป็นป่าผสมผสานแล้ว เพราะพื้นที่เอื้ออำนวย ดินมีความเค็มน้อยลง จุดเริ่มแรกที่เป็นป่าเด่นในขณะนี้คือ เป็นป่าสน และที่แปลกคือประสบการณ์จากห้วยฮ่องไคร้เรื่องฝายชะลอน้ำ ที่ห้วยทรายเอามาใช้ทีหลังมากๆ เพิ่งมาทำเมื่อป่าเกิดขึ้นแล้วไปทำฝายชะลอน้ำตรงพื้นที่ที่เปิดใหม่ ที่ให้การบินไทยเข้ามา ฟื้นฟูป่าเอาฝายชะลอน้ำผสมไปด้วย ตอนแรกทำในพื้นที่ที่โหดมาก หลังจากที่ทำวันแรกที่เสร็จ ห้วยทรายแล้วก็ได้ยินชัดเจนเลย รับสั่งถึงความสำคัญของป่า และหลังจากนั้นก็เป็นอย่างๆ ไป เพราะว่าป่ากับน้ำนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก สุดท้ายก็สำเร็จ

ป่าดิบชื้น ที่ห้วยฮ่องไคร้

ห้วยฮ่องไคร้เป็นพื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ห้วยฮ่องไคร้นี้ถือว่าสุดยอด จากป่าที่ถูกทำลายจนสิ้นซากเลย มีวิวัฒนาการที่น่าทึ่งมาก จากการใช้เวลาประมาณ 40 ปี เริ่มจากป่าถูกทำลายไป พื้นจึงมาเป็นป่าโปร่ง ป่าโปร่งเสร็จ เป็นป่าเบญจพรรณ เป็นป่าเบญจพรรณเสร็จ ปัจจุบันมาเป็นป่าดิบชื้น คือเป็นลักษณะป่าต้นตอ ต้นกำเนิด เราสามารถย้อนรอยไปได้ นี่คือนี่คือ สิ่งมหัศจรรย์ที่ทรงผืนธรรมชาติได้ และจำได้ว่าวันที่เสด็จฯไปห้วยฮ่องไคร้ตอนที่เริ่มโครงการนั้น คล้ายๆ กับทรงประกาศท้าทายธรรมชาติ **“7 ปี ฉันจะทำให้เขียว”** จำพระราชดำรัสนี้ได้ แล้วก็เป็นอย่างจริงๆ 7 ปี โครงสร้างป่าเกิดขึ้นเลย หลังจากนั้นเกิดวิวัฒนาการมาเรื่อย

มีทั้งสัตว์ มีทั้งพืช มีทั้งอะไรที่ซับซ้อน เป็นป่าที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์มาก เป็นป่าดิบชื้นคือเดี๋ยวนี้ก็หายากไปทุกทีแล้ว อันนี้เป็นต้นแบบที่ดี หลักสำคัญคือ สร้างความชื้นในป่าให้มากและนานที่สุด จนหน้าหนาวไม้ก็ไม่ผลัดใบ เพราะมีอาหารสมบูรณ์ ไฟป่าก็เลยหายไปเป็นต้นตอของแนวกันไฟด้วย ป่าเปียก (Wet fire break)

ป่า หรือ น้ำ อะไรเกิดก่อนกัน

พวกเราคงเคยได้ยินกันจนชิน กับประโยคที่ว่า “พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทจะเป็นป่า” นั่นคือพระราชปณิธานของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเคยรับสั่งถึงเรื่อง การพัฒนาป่าไม้บ่อยครั้ง

ซึ่งทั้ง 2 พระองค์ได้ดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 อย่างมาเชื่อมโยงกัน เพราะฉะนั้นจะแยกจากกันไม่ได้ ป่าคือน้ำ น้ำคือป่า อะไรเกิดก่อน อะไรเกิดหลังไม่รู้ แต่จะบอกว่าน้ำเกิดก่อน ต้องมีน้ำก่อน ถ้าไม่มีน้ำ ไม้ไม่มา ไม่ใช่ไม้มาก่อนน้ำ เพราะหาช่วยฮ่องไคร้สิ่งแรกที่ทำ ไม่ได้ปลูกป่า แต่สร้างความชื้นก่อน พอไปถึงรับสั่งเรื่องนี้ก่อนเลย นำแปลกประหลาด ช่วยฮ่องไคร้ เริ่มจากความคิดที่จะทำทุ่งหญ้าเลี้ยงวัว จากแนวความคิดแรกมาเสนอ ให้ทำทุ่งหญ้าเลี้ยงวัว ทรงเปลี่ยนเลย ก็ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องเลี้ยงวัว แต่ว่าให้เลี้ยงวัวในป่า พยายามหาหญ้าที่ขึ้นอยู่ตามร่มเงาได้ต้นไม้ให้วัวเดินกินไป

เรื่อยๆ แล้วก็ถ่ายออกมาเป็นปุ๋ยไปด้วย บางแห่งแนวความคิดเริ่มต้นไม่ใช่ แต่ว่าตอนหลังมาจบท้ายด้วยบางอย่างซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งก็ได้ พระองค์ท่านทรงงานมีลักษณะปรับทุกอย่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้สอดคล้องกับภูมิและสังคมด้วย เพราะฉะนั้นในสิ่งที่ทรงทำนั้นมี 2 ส่วนประสานกัน

ป่ามีความสำคัญต่อน้ำฉันใด น้ำก็มีความจำเป็นต่อป่าฉันนั้น

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกนั้น นัยก็คือว่า มนุษย์ไม่ต้องไปปลูกเอง ไม่ต้องอุ้มต้นไม้ลงหลุมอย่างที่ทำกันโดยปกติ โครงการปลูกป่าก็จะเห็นคนเรียงรายเอากล้าต้นไม้ลงดิน ไม่ต้องทำอย่างนั้น แต่ทรงสร้างปัจจัยแห่งชีวิตของป่าเสียก่อน โดยสร้างความชื้น เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นมาของ **ฝายชะลอน้ำ** ที่เบื้องต้นนั้นก็เรียกว่า **ฝายแม้ว** ตอนหลังไม่เข้าใจก็เป็น Check Dam แต่พอตั้ง Check Dam แล้วคนไม่เข้าใจอีก ก็ตั้งตรงไปตรงมาเลยเป็น ฝายชะลอน้ำ คือ ชะลอน้ำ ไม่ได้เก็บไว้ ไม่ใช่ฝายเก็บน้ำ กรมชลประทาน เรียนมาว่าฝายสำหรับเก็บน้ำ ยกกระต๊อบน้ำ แต่อันนี้คือชะลอไว้เฉยๆ แล้วค่อยๆ ททยอยปล่อยลงไปทีละน้อย เพื่อสร้างความชื้น

ตอนนั้น กรมชลประทาน วิทญูกลับมาบอกว่าทำไม่สำเร็จ ฝายรั่ว เพราะที่เรียนมาฝายต้องไม่รั่ว

พระองค์ท่านรับสั่ง “ดีแล้วทำสำเร็จแล้ว ถ้าอันไหนไม่รั้ว ทำให้
มันรั้วด้วย”

นัยของพระองค์ท่านคือ การทำให้น้ำค่อยๆ ไหลมา วันนี้เราใช้
ประโยชน์คล้ายกับว่าสร้างถ่วงน้ำเกลือธรรมชาติ ทำให้มันค่อยๆ หยด
ค่อยๆ ชะลอไหลลงไป เก็บความชื้นไว้ในภูเขาให้มากที่สุดและนานที่สุด
เท่าที่จะทำได้ เมื่อมีความชื้น ปัจจัยแห่งชีวิตก็เกิดขึ้น ต้นไม้เกิดมาเองเลย
โดยไม่ต้องปลูก อันนี้ชัดเจนเป็นยุทธวิธีพระราชทาน “ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก”

ที่ห้วยฮ่องไคร้มีแต่ต้นไม้ VVIP กับ VIP ผมเองก็ปลูกอยู่ต้นหนึ่ง
นอกนั้นไม้ทั้งหมดเกิดขึ้นเอง เพราะฉะนั้นที่นั่นลักษณะเป็นป่า มองไปแล้ว
ไม่ใช่ป่าที่คนปลูก เป็นป่าที่ขึ้นเอง มีระดับชั้น มีหลากหลายประเภท
ไม้รองพื้น ไม้พุ่ม ไม้ยืนต้น

ระหว่างต้นไม้ ยังมีการเอื้อกัน

แนวพระราชดำริอีกเรื่อง รับสั่งว่า ให้ทดลองศึกษา แต่น่าเสียดาย
ว่าเราทำแค่พริกไทย แต่ความจริงการบ้านที่รับสั่งไว้ คือ ให้ดูการเอื้อกัน
ระหว่างต้นไม้ว่าต้นไม้อะไรมันเอื้อและอาศัยประโยชน์กัน เริ่มต้นบอกว่า
เลี้ยงวัวทำไมต้องตัดต้นไม้ แล้วสร้างทุ่งหญ้า ต้นไม้ยังอยู่ก็สร้างอาหาร
ของวัวได้ ให้อยู่ในร่มเงาได้ไหม ลองดูอย่างอื่นที่จะผลิตผลออกมา
เอาสมุนไพรมะขามไปเอามาต้นพริกไทยไปเกาะ ทำอะไรต่ออะไร ผากด้วยว่ามี

หนทางอะไรเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ให้มีสังคมต้นไม้ ไปเห็นตัวอย่างที่ภาคใต้ ในหลุมเดียวมีต้นไม้ 3-4 อย่าง เขาอธิบายแบบชาวบ้าน ไม่ได้อธิบาย แบบวิทยาศาสตร์ว่าอะไรเอื่อกับอะไร ต้นนี้ก่อนจะโตอาศัยรากของต้นนี้กิน เป็นการแบ่งกัน เอื่อกัน ตัวอย่างอีกอย่างที่จำได้แม่นย่อไปกับลลิต (นายลลิต ถนอมสิงห์ เลขาธิการ กปร.) ที่เขาจะถวายไร่ชา ไร่ชานั้นมีต้นไม้ใหญ่อยู่ เรากถามว่าทำไมไม่ตัดต้นไม้ แต่คำตอบคือต้นไม้ประเภทนี้ที่รากมี จุลินทรีย์บางอย่างอยู่ ซึ่งช่วยเลี้ยงต้นชาด้วย เป็นศาสตร์ที่ลึกล้ำมาก แต่เราไม่ค่อยทำกัน ฝากเป็นการบ้าน รับสั่งไว้ **“พยายามหาให้มันเอื่อกัน”** คนนี้ก็เอื่ให้คนนั้น คนนั้นก็เอื่ให้คนนี้ ขาดใครไม่ได้ คนนั้นสำคัญตั้งแต่ เลขาหน้าห้องไปจนถึงนายที่นั่งอยู่ในห้อง พอเลขาหน้าห้องไม่อยู่นายก็ตายแล้ว แม่บ้านไม่มาเสิร์ฟอาหารก็ไม่รู้ว่าจะกินอะไร ฉันทัดฉันทัน ก็ขอ พุดตรงไปตรงมา เพราะฉะนั้นเดี๋ยวจะลืมนะว่าพระองค์ท่านสั่งการบ้านไว้

วิชาที่ว่าด้วย สิ่งมีชีวิต + สิ่งแวดล้อม

ทรงถูกโจมตีอีกเรื่องหนึ่ง คือไปสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ โดยฝ่าย อนุรักษ์บอกว่า นิเวศวิทยา จะเสียหายไม่เหมาะสมที่จะบรรเทาโลกร้อน เพราะทุกคนไปมุ่งเรื่องป่าหมด ป่านี้ดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ แล้ว ปล่อยออกซิเจนมา ธรรมชาติเขาออกแบบไว้สวยงามมาก ต้นไม้ให้กินแต่ คาร์บอนไดออกไซด์ มนุษย์ให้กินแต่ออกซิเจน ต้นไม้กินคาร์บอนไดออกไซด์ เสรีก็คายออกซิเจนให้มนุษย์ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ

ธรรมชาติมีอยู่ เขาออกแบบไว้ลงตัว ตัดอันหนึ่งอีกอันก็จบ มนุษย์ไม่ผลิตคาร์บอนไดออกไซด์เลย ต้นไม้ก็แย่งเหมือนกัน ต้นไม้ไม่มีอะไรกินก็จบ ทรงสั่งการบ้านไว้เรื่องหนึ่ง สั่งย้ำไว้หลายหนที่ถูกต้องคือสร้างฝื่อนน้ำ ทำให้ไม่มีการซึมซับคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา พระองค์ท่านรับสั่งให้ไปศึกษาว่าฝื่อนน้ำจะทำหน้าที่เหมือนกับป่าหรือไม่ เพราะฉะนั้นให้ไปศึกษาดู ป่านั้นแน่นอนว่ามีปฏิกิริยาแลกเปลี่ยน ระหว่างออกซิเจนกับคาร์บอนไดออกไซด์ แต่ว่าฝื่อนน้ำนั้นก็ผลิตออกซิเจนด้วย อย่าลืมน้ำนั่นคืออะไร H₂O มีออกซิเจนอยู่ในนั้น ทรงฝากการบ้านไว้ตั้งแต่ผมยังหนุ่มจนอายุ 83 ยังจำได้ดี แต่เป็นการบ้านที่ไม่ได้ส่ง เพราะไม่รู้จะศึกษาอย่างไร จะเอาฝาดครอบอ่างน้ำก็สุดปัญญาที่จะทำ

ให้ลองศึกษาดูฝื่อนน้ำมีประโยชน์เท่ากับฝื่อนป่า เพราะในนั้นมีออกซิเจนอยู่ มีการระเหย เห็นที่บึงมักกะสัน ค่า BOD¹ หายไปเอาออกซิเจนในอากาศใส่เข้าไปทำให้น้ำมีคุณภาพดีขึ้นก็โยงกันอยู่แล้ว ปฏิกิริยาแลกเปลี่ยนมันมีอยู่ แต่ผมคิดปุปปับเป็นอะไรที่ทำได้ คือ สร้างแบบจำลอง เช่น แท็งก์น้ำสักอันหนึ่งแล้วลองวัดดู ฝากการบ้านให้ กปร. ไปลองทำดู ลองไปจำลองในพื้นที่เล็กๆ ที่เราควบคุมได้ ดูว่าเมื่อน้ำโดนแสงอาทิตย์แล้วจะเกิดอะไรขึ้น ทำปฏิกิริยาไฮโดรเจน ออกซิเจน กันอย่างไร แปรสภาพเป็นอย่างไร คาร์บอนไดออกไซด์เป็นอย่างไร การบ้านที่ทิ้งไว้ไม่ใช่เราทิ้งไปเลยนะ ก็เป็นผลงานถวายๆ ของรัชกาลที่ 10 ด้อยอดไปเลย

¹ BOD คือ ปริมาณออกซิเจนที่เจือปนในน้ำ เป็นค่าวัดความน่าเสียจากน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภค ที่ถูกทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือจากเศษใบไม้

เป็นการบ้านที่ยังทำไม่เสร็จ เพราะฉะนั้นเวลาพูดถึงป่า ผมจะพูดถึงป่า 3 ระดับด้วยกัน แล้วตอนหลังมาแปลเป็น “จากภา ผ่านภูผา สู่มหานคร”

ป่าต้นน้ำ

ป่าต้นน้ำ ความจริงซึ่งก็บอกแล้วว่าหน้าที่ก็คือ เป็นที่เก็บกักน้ำ นั่นเอง ที่พระองค์ท่านรับสั่งไว้อย่างนี้ ป่าข้างบนถูกทำลายข้างล่างก็ตาย ตัวอย่างที่ชัดเจนและเห็นนั้น อยากรู้อีกให้ไปดูที่ห้วยปลาหลด จังหวัดตาก โครงการนี้มูลนิธิอุทกพัฒน์ดูแลอยู่ อยากรู้อีกให้แวะเข้าไปดูสักนิดหนึ่งที่ห้วยปลาหลด เผ่ามูเซอดำ ตัดบอร์โดไว้ใหญ่เลยเขียนเชิงประวัติศาสตร์ว่าเสด็จ มาทรงเยี่ยมมูเซอดำ เมื่อประมาณปี 2520 กว่าๆ เมื่อก่อนเราเชื่อว่าชาวเขาทำนา ทำไร่ หมุนเวียนไปสัก 2-3 ปี ดินจืด แล้วก็เปลี่ยนไปทำที่อื่น ประมาณ 10 ปีกลับมาทำที่เดิมซึ่งดินฟื้นตัวแล้ว ตอนหลังทำอย่างนั้นไม่ได้เพราะว่าชาวเขาไม่ได้หยุดจำนวนคนไว้แค่นั้น แต่คนเพิ่มขึ้นๆ การหมุนเวียนใช้ที่ดินไม่ทัน ถ้าขยับอย่างนั้นไม่มีทางทำได้ก็ต้องอยู่กับที่ การทำลายต้นตอชีวิต หมายถึง ทำลายป่าข้างบนเท่ากับทำลายชีวิตข้างล่าง ทรงชี้ให้ชาวเขาดู เมื่อเสด็จฯ ไปดู มีแปลง 2 แปลง แปลงหนึ่งมีป่า ส่วนแปลงข้างๆ นั้น ถูกตัดไปหมดแล้ว ทรงพาชาวเขาไปดู ที่ไม่มีป่าที่ดินแห้งไปหมด แต่ที่มีป่าข้างบน ดินข้างล่างจะขึ้น ชาวเขาเห็นแล้วเข้าใจเลย ไม่ต้องสอน

นับตั้งแต่วันนั้นมา มูเซอดำที่ห้วยปลาหลดลงมือปลูกป่า แล้วเขาปลูกตามความต้องการของเขา ซึ่งตรงกับป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ก็เลยมีกิน มีน้ำทั้งปีมีประโยชน์สุขอย่างยั่งยืน

ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

คือป่าที่เน้นรับสั่งว่ามีต้นไม้อยู่ 3 ประเภท 3 อย่าง เพราะมนุษย์ต้องการของ 3 อย่าง ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก คือ มีของไว้กิน ของไว้ใช้ ของไว้เผา เอาความร้อนเป็นพลังงาน และประโยชน์ที่ 4 คือ เมื่อปลูกอย่างนี้แล้วคือการอนุรักษ์ดิน อนุรักษ์น้ำด้วย นั่นก็คือประโยชน์ที่ 4 ที่เกิดขึ้น อันนี้ต้องแม่น เพราะฉะนั้นที่ห้วยปลาหลดเห็นชัดเจนคือป่า ตั้งแต่วันที่เขาเริ่มจนถึงวันนี้ ป่าเหมือนห้วยฮ่องไคร้ ป่าอายุประมาณ 40 ปี ปีนี้ปี 2564 รับสั่งไว้ตอนปี 2520 กว่าๆ ป่า 40 ปี เป็นป่าสมบูรณ์ อะไรเกิดขึ้น ข้างล่างไม่เคยขาดน้ำ แม้กระทั่งหน้าแล้งสุดๆ น้ำยังไหลอยู่ตลอดเวลา หมู่บ้านนี้แปลกมาก ไม่มีสระ ไม่มีเขื่อน ไม่มีอ่าง อาศัยแรงจากน้ำที่ไหลตามลำธารมาแน่นอนว่าหน้าฝนก็น้ำเยอะ พอหน้าแล้งก็น้ำน้อยแต่ก็มีน้ำตลอด เพราะเขาทยอยมา ต้นไม้เก็บไว้ให้ เขาต้องการไม้กินก็เข้าไปเก็บไม่ทำลายป่า เก็บพอกิน ด้านล่างปลูกผักไว้ขายมีตลาดเป็นของชุมชนเอง ทุกอย่างยั่งยืนหมด

วันที่ไปเยี่ยมห้วยปลาหลดครั้งแรก ชาวเขาคนหนึ่งมาถามผม เพราะที่ป้ายห้วยปลาหลดนี่คือกรมป่าไม้ ราชการ จำไว้เราอยู่ กปร. เราต้องแม่น อย่าเคลิ้มไปตามนั้น ที่ป้ายขึ้นมีพระราชกระแสให้ปลูกต้นสน 2 ใบ ผมเชื่อมั่นว่าพระองค์ท่านไม่ได้รับสั่งอย่างแน่นอนเลย ไม่รู้ัญญเชิญมา

ได้อย่างไร เพราะพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ต้องหลากหลาย ไม่ต้องสมบูรณ์ กำชับไว้อย่างเดียวว่าอย่าเอาไม้ต่างถิ่นเข้าไป อันนี้เป็นทฤษฎีหลัก แต่ว่าเผชิญต้นที่เขากราบบังคมทูลให้ทรงปลูกนั้นเป็นต้นสน เพราะเขามีแผนจะปลูกต้นสนอยู่แล้ว แต่ความจริงถวายเป็นต้นสนก็ทรงปลูก แต่ไม่ได้บอกว่าให้ปลูกแต่ต้นสน ชาวเขาถามว่าป่าที่เขาปลูกไม่ต้องทำลายเขาอยู่ได้ แต่ป่าอีกข้างหนึ่งแสดงให้เห็นรูปแบบเปรียบเทียบ คือป่าที่กรมป่าไม้ปลูกตามวิชาการ เมื่อสูงขนาดนี้ ต้นสน 2 ใบ เป็นป่าสนหมดเลย เขาถามว่าจะเอาป่านี้ให้ผมอยู่ ผมจะกินอะไร ให้ผมเอาเปลือกสนไปต้มกินเหรออวันนั้นรัฐมนตรีไปด้วย 3 คน แต่จะเข้าใจหรือเปล่าก็ไม่มั่นใจ ปลูกสนมันไม่สอดคล้องกับชีวิต แต่สอดคล้องกับวิชาการ วันหนึ่งก็ต้องตัดต้นสนเอาไปขายแล้วเอาเงินมาซื้ออาหาร เห็นประเด็นใหม่ ว่าทำไมเขาให้ปลูกไม้ผล เขาเดินเข้าไปเก็บกิน ไม่ต้องเปลี่ยนเป็นเงินก่อน ไม่ต้องเปลี่ยนผ่านโดยเงิน อันนี้ต้องเอาไม่ไปขายแล้วเอาเงินมาซื้อของจำเป็น นี่ของจำเป็น เขาเดินเข้าไปเอาได้เลย พระองค์ท่านจึงบอกว่าปลูก ต้องปลูกให้ครบ 3 อย่าง ถ้าไม่ครบ 3 อย่างแล้ว ผลสุดท้ายมันต้องผ่านเงิน คือ เราก็ตัดป่าที่เราต้องการไปแลกเป็นเงิน

ป่าต้นน้ำต้องเอาให้อยู่ ต้องสร้างให้ได้ ปัญหาน้ำท่วม น้ำที่เกิดขึ้นในเวลานี้ ต้นเหตุที่เกิดขึ้นก็คือ เราไปแก้ที่ปลายน้ำ พยายามเอาน้ำออกทะเล เอาเขื่อนเก็บน้ำ ถายน้ำตรงนี้ไปปล่อยตรงนั้น แต่ต้นตอไม่มีใครเอ่ยเลยระหว่างน้ำท่วม คือพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

ครั้งหนึ่งไปบรรยายที่ วทอ. วิทยาลัยการทัพอากาศ ก่อนบรรยายนั้น มีสัมมนากลุ่ม ตั้งหัวข้อว่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในการณ์ข้างหน้า อะไร สำคัญที่สุด ผมก็เลยเปิดฟัง เพราะว่ายังไม่ถึงเวลาผมบรรยาย ทุกคนก็ ว่าสาเหตุอะไรที่เกิดน้ำท่วม เพราะว่าป่าต้นน้ำถูกทำลาย น้ำก็ไหลลงมา หมดเลย ผมดูจากหน้าต่างห้องทำงานทุกเช้า น้ำ (ในแม่น้ำเจ้าพระยา) ไหลเร็วมากและไหลทางเดียว สมัยก่อนนี้เข้มน้ำจะลง ตอนบ่ายๆ มันจะสวนกลับขึ้น เวลานั้นทะเลขึ้นมันก็ดันขึ้นมาแล้วก็ลง วันนี้อย่างเดียว ทั้ง เข้าและบ่ายเลยลงเร็วมาก เมื่อก่อนนี้มีขบวนเรือ ตามปกติใช้เรือ 2 ลำลาก เมื่อก่อนนี้ใช้เรือ 5 ลำ เพราะว่ามันทวนกระแสของน้ำ กระแสน้ำ แรงมาก เมื่อทำงานถวายพระองค์ต้องสนใจหมดทุกอย่าง แม้แต่สายน้ำ ผ่านตาก็ต้องดูว่ามันผิดสังเกตหรือเปล่า ไหลแรงมากเลยจนต้องใช้เรือ 5 ลำ ขนาดใช้เรือ 5 ลำยังไหลไปเอื่อยๆ เลย เพราะฉะนั้นชีวิตทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าบริหารจัดการน้ำไม่ได้บริหารไม่ดี ไม่ถูกต้องครบถ้วน ปัญหามันจะวนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่รู้จบ

พระองค์ท่านรับสั่ง ป่าจะอยู่ได้โดยที่มนุษย์อยู่ได้ด้วยนั้น ต้องดู ความต้องการของมนุษย์เป็นหลักว่ามีอะไรบ้าง มนุษย์ต้องการอะไร หนึ่ง คือของกิน หนึ่งในปัจจุบัน 4 คือของกิน ของกินก็มีสารพัดในป่า ซึ่งตั้งแต่ แรกเริ่มเดิมทีสมัยโบราณกาลทุกอย่างก็อยู่ในป่านั้นแหละ **ไม้กิน** ผัก ผลไม้ สมุนไพร เอามาปรุงอาหาร มีให้ครบ ไม้ที่สองคือ **ไม้เนื้อแข็ง** คือ เรา ต้องปลูกบ้าน ซ่อมรั้ว ไม้เนื้อแข็งนั้นโตช้า กว่าจะโตใช้งานได้ตั้ง 20-30 ปี แต่ก็ไม่เป็นไร เพราะว่าเราไม่ได้ปลูกบ้านทุกวัน นานๆ เราทำที เรารอได้

เพราะฉะนั้นไม้ประเภทนี้ก็ปลูกทิ้งไว้ เป็นประโยชน์ในอนาคต ไม้อาหาร ไม้กิน อีกอันหนึ่งคือไม้พลังงาน คือ **ไม้พิน** เพราะว่าชาวบ้านไม่มีแก๊ส ไม้นี้ต้องเผาทุกวัน ใช้ทุกวัน เพราะฉะนั้นต้องเลือกไม้ประเภทที่โตเร็ว แดกเร็ว ยิ่งตัดยิ่งแตก ให้ทันกับความเร็วของการเผา เพราะฉะนั้นประโยชน์เกิดขึ้น ไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 3 อย่างเกิดขึ้นแล้ว ประโยชน์ทางด้านอาหาร ประโยชน์ทางด้านไม้ก่อสร้าง และประโยชน์ทางด้านไม้พิน และประโยชน์ที่ 4 คือ เมื่อเราปลูกต้นไม้แบบนี้แล้วมันอนุรักษ์น้ำอนุรักษ์ดินด้วย นี่คือ ประโยชน์ที่สี่ ที่ช่วยปลาหลดนี้ชัดเจน ป่าเขามี ต้นขนุน ต้นยางกิติ เพราะเรียนประวัติศาสตร์มา เราว่ามันอยู่ในป่า ทุกอย่างที่เราปลูกทำเป็นสวน เวลานี้ อยู่ในป่าทั้งนั้นเลย เราดึงออกมาจากป่าเพื่อมาปลูกอย่างเดียวเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เอาอย่างอย่างเดียวมาปลูก เพราะต้องการแปรสภาพ เป็นเงินให้เยอะๆ แทนที่จะปลูกหลากหลาย กลับปลูกทีละอย่างเป็นส่วน

อีกเรื่องหนึ่งเรื่องไม้พลังงาน ไม้พิน ทรงมองไปไกลเหมือนกันบอกว่า เต่าเผาบางทีไปใช้ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ทรงไม่ฝันวิถีชีวิตชาวบ้าน เพราะ ว่าอย่างไรเขาก็ใช้พิน ทรงฝากการบ้านงานหนึ่ง ให้ไปออกแบบเตาเผาถ่าน รู้สึกว่าจะสิ่งที่ช่วยทราย เพราะช่วยทรายมีป่าไม้อยู่ ให้เตาเผาถ่าน ที่มีประสิทธิภาพ ออกแบบให้ใหม่ คือให้เนื้อถ่านยังเหลือเยอะจะได้คุ้ม เต่าสร้างแล้ว เต่าที่ราชบุรีใช้ถ่านประมาณครึ่งหนึ่งของเตापกติ โรงงาน อยู่ราชบุรี เขาเคยเอามาโชว์ เขาเรียกเตาเศรษฐกิจ การเผาใหม่จะน้อยลง แต่เตาเผาถ่าน ช่วยทรายมีใหม่ ทำหรือยัง ฉะนั้น ต้องมีหน่วยคอยวิจัยของ สถาบันการวิจัยหรืออะไร จะได้คอยวิจัยให้สร้างแบบที่มีประสิทธิภาพสูง

ง่ายๆ คือ การเผาไหม้จะให้ความร้อนสูงสุดโดยใช้เชื้อเพลิงน้อยที่สุดได้
อย่างไร เราไม่มีความรู้ ก็ต้องเชิญผู้มีความรู้มาลองทำดูจะได้ผลสำเร็จ
ต้องพยายามเก็บสิ่งที่รับสั่งไว้แล้วเราไม่ได้ทำก็ทำต่อ เพื่อจะได้ครบ
นายปัญญา ปุทธิเวคินทร์ (โครงการศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ จังหวัด
นครนายก) ก็ทำเตาเผาถ่าน ที่ทำประหยัดหรือเปล่าไม่รู้ แต่มีการทำน้ำส้ม
ควั่นไม่จากการเผาถ่านด้วย

ผมแนะนำให้ทุกโครงการที่ช่วยพัฒนา¹ มีอยู่ให้ไปปลูกไผ่ ปลูกตามแนว
รั้วทั้งหมดให้ปลูกไผ่หมดเลย ไม่ต้องคำนึงถึงแสงอะไร เพราะตอนนี้เราจะ
ดูเรื่องลม เพราะพายุมาต้นไม้ล้มหมด แต่ไผ่นี้ หนึ่งได้ประโยชน์
สองปลูกง่าย และสามารถของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับต้นไม้ ต้นไผ่อย่างเดียว
ในโลกนี้ที่โตทันกับปริมาณการเพิ่มของมนุษย์ ไปดูงานเมืองจีน ภูเขาทั้ง
ภูเขาเป็นไผ่ไผ่ เอาไผ่ไผ่มาผ่านกระบวนการผลิต เป็นไผ่เนื้อแข็งยิ่งกว่าไม้สัก
ราคาขายแพงเท่าไม้สัก ดังนั้น ไผ่ไผ่เป็นไม้อนาคตแน่นอน แต่คนไทย
ละเลย มีปลูกกันอยู่บ้างแต่ไม่เยอะ แต่ผลสุดท้ายหนีไม่พ้น ไม้อื่นโตไม่ทัน
เพราะไม้ไผ่ให้ประโยชน์สารพัด กินก็ได้ ในปล้องก็มีหนอนรด่วนกินได้

ประโยชน์จากลมมีไหม พยายามทดลองที่ชะอำ และล่าสุดที่
สระเก็บน้ำพระราม 9 ที่คลองห้าคลองหกได้จัดประกวดกังหันลม กังหันลม
ในรูปแบบต่างๆ ก็ยังหารูปแบบได้ไม่เหมาะสม สาเหตุที่หนึ่งบ้านเรา
โดยทั่วๆ ไปนั้นลมไม่แรงพอ สองลมไม่สม่ำเสมอ และสามเรายังหารูปแบบ

¹ มูลนิธิช่วยพัฒนา

ที่เหมาะสมกับลมไม่ได้ ทรงสนพระราชหฤทัยที่จะใช้ธรรมชาติทุกอย่าง แต่ความสำเร็จในด้านนี้ยังน้อยอยู่ ที่คิดๆ ไว้ยังไม่ได้ผล เพราะว่าบางที ลมตกกั๊กกันก็หยุด เห็นตั้งไว้หลายตัวที่โครงการซึ่งหวัมนั้น ไม่รู้ว่าได้ผล จริงหรือเปล่า แต่คิดว่าคงลำบาก เพราะบางที่ไชน่านได้บางเวลา ไปตั้งที่ ชายทะเลที่ค่ายพระราม 6 (อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี) ไม่ค่อยหอม ทั้งๆ ที่ทะเลมีลม แต่เวลาลมตก ลมเจียบ หยุดหอม กำลังหาว่าจะ ออกแบบ รูปแบบไหนดี เพราะกั๊กกันไม่จำเป็นต้องเป็นแถวๆ เป็นรูปกระบอกก็มีการประกวดไว้ ได้มา 5 แบบ ใช้ได้ 3 แบบ แต่ก็ยังไม่คุ้ม อันนี้สนใจแต่ ว่ายังไม่มียลอะไร ก็เลยเล่นง่ายๆ ก่อนว่าพยายามลดภัยอันตราย เพราะ ว่าพายุมาที่หนึ่งเรือนเพาะชำไปหมด ก็เลยไหนๆ จะต้องทำกำบังลม ก็เอา ประโยชน์ด้วยเลย ก็เลยเอาไม้ไผ่แล้วกัน หน่อก็สามารถเก็บกินได้ ไม้ไผ่ก็ สามารถนำมาทำเป็นนั่งร้าน เป็นที่ให้ไม้เลื้อย สารพัดประโยชน์ ได้ต้นไม้ ไม้มาจากจีน เป็นต้นไม้ขนาดประมาณนิ้วโป้ง ข้างในต้นหมด เมืองจีนใช้ชัด เป็นค้ำให้พืชเลื้อย น่าสนใจมากเพราะว่ามันต้นและทนมาก 5 ปีไม่ผุเลย

ห้วยปลาหลด

ป่าไม่ยอมให้ไปดูของคนอื่นเขาบ้าง ดูชาวบ้านเขาทำตามแนว ของพระองค์ท่านวิเศษที่สุด โครงการที่ กปร. ทำ โครงการที่มูลนิธิ ชัยพัฒนาทำ อย่างไรก็ตามสำเร็จ เงินถึง เครื่องมือถึง คนถึง แต่สิ่งที่เราอยาก จะเห็นมากที่สุด ก็คือ เมื่อขยายผลออกไป ที่พูดอยู่ตลอดเวลา พระองค์ท่าน รับสั่งว่า ฝรั่งเข้ามาดูงานของเรา เขาอยากดูที่ชาวบ้านเอาไปทำสำเร็จ

หรือเปล่า? มีเยอะแยะไปหมด ลองไปสำรวจดู โดยเฉพาะอุทกพัฒน์ มีรายชื่อเลย หมู่บ้าน ชุมชน บริหารน้ำ พอมีน้ำเดี๋ยวปากก็มา ลองไปดูที่ ห้วยปลาหลด เขามิตลาดของเขาเอง ตอนนี้ลูกเรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท กลับบ้านมาหมดเพราะว่ามีกิน น้ำทิ้งที่สุด แปลงที่อยู่ด้านล่างนั้น อุทยานฯ ให้พื้นที่เล็กๆ บอกว่าให้ทำกินแค่นี้ วันนั้นไปดูว่าทำอะไร ถามเขา ปลุกอะไร น้ำทิ้งมาก พวกเขาไม่ได้เรียนเกษตรเลยด้วยซ้ำ เขาปลุกตาม ฤดูกาล หมายความว่าอะไร ตอนนี้น้ำฝนน้ำเยอะ ก็จะปลุกผักที่มันแตกยอด ขยายยอด ยอดพักแล้ว เก็บวันเว้นวันขายได้ แล้วพอหน้าหนาวน้ำน้อย ก็เปลี่ยนพืช เปลี่ยนเป็นพืชให้ฝัก เพราะน้ำน้อยแต่ความชื้นยังมีอยู่ พอหน้าแล้งปลุกพืชเอาหัว เพราะไม่ต้องการใช้น้ำมาก พืชออกหัว รดน้ำ 3 วันก็ ได้ เปลี่ยนการปลุกพืชให้สอดคล้องตามภูมิสังคม ภูมิประเทศ อากาศ เป็นอย่างไร พวกเขา ก็เปลี่ยนตาม แต่ภาคกลาง มีน้ำไม่มีน้ำก็พยายามจะ ปลุกข้าว มีน้ำไม่มีน้ำก็จะทำข้าวกากอยู่อย่างนั้น ที่นี้เขาปรับตัวตามลักษณะ ธรรมชาติ ซึ่งตรงกับที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 รับสั่งว่า **อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ให้ได้** ต้องดูว่าธรรมชาติเขาให้อะไรเราเท่าไร แล้วเราปรับตัวเอาประโยชน์ จากตรงนั้น เขาให้น้ำแค่นี้เราควรจะทำอะไร ใช้น้ำแค่นี้ให้สำเร็จได้

ที่ห้วยปลาหลด ได้พาพวกรัฐมนตรี ส่วนมากจะไม่ค่อยได้เห็น ของจริง พวกราชการจะทำงานอยู่ที่โต๊ะ เลยพาออกไปดู ระหว่างบรรยาย ผู้ใหญ่บ้านห้วยปลาหลดออกมาบรรยาย เขาใช้สำนวนว่า **“ป่าของผม”** ข้าราชการกระทรวงทรัพยากรฯ บอกว่า ผู้ใหญ่พูดแบบนี้ไม่ได้นะ ของหลวงไม่ใช่ของผม ไม่ใช่ของส่วนตัว ไปดูผู้ใหญ่นบ้านต่อหน้าผม ผมก็ไม่ได้

ว่าอะไร ผู้ใหญ่บ้านก็เปลี่ยนคำพูด ในห้วยปลาหลด กาแฟเขาดัง กาแฟของห้วยปลาหลดเขาขึ้นไปขายที่ AirAsia (สายการบิน) ปรากฏว่า วันนั้นผู้ใหญ่ไปยื่นชงกาแฟ โดยใส่เสื้อยืดของ Air Asia แทนที่จะใส่ชุด มูเซอดำไปยื่นชงกาแฟจะดูดีกว่า

ปลูกป่าในใจคน

ข้าราชการและรัฐมนตรีพอดูงานเสร็จแล้วก็เกิดความเข้าใจได้ว่า คน อยู่กับป่าได้ ปลูกสร้าง ให้วางกติกาให้ดีก็สร้างประโยชน์ได้ มาประชุมกัน มีชาวบ้านนั่งเต็มพร้อมทั้งคณะหน่วยงานที่ไป ผมขึ้นสรุป รัฐมนตรีก็ระดับ ลูกศิษย์เราทั้งนั้นก็เลยพูดว่า ถ้าไปในที่แห่งไหน แล้วชาวบ้านบอกว่าเป็นป่า ของผม ป่านั้นรอด แต่ว่าป่าของหลวงนั้นไปหมด เพราะข้าราชการที่ไหนจะ ไปเฝ้าป่า 24 ชั่วโมง ไม่เคยเห็น แต่นี่ชาวบ้านเฝ้า 24 ชั่วโมง ใครเข้าใครออก รู้หมดเลย เพราะเขาอยู่ตรงนั้น ตรงกับพระราชดำรัส ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่บอกว่า **“ปลูกป่าในใจคน”** และรับสั่งที่ห้วยทรายว่า ป่าไม้จังหวัดมีแล้ว เมื่อไรจะมี **“ป่าไม้ชาวบ้าน”** สักที คือหมายความว่าชาวบ้านลุกขึ้นมา ดูแลรักษาป่าเอง ถ้าที่ไหนเกิดอย่างนี้แล้ว ป่าอยู่รอด ไปแถวปราจีนบุรี เขาทำหมดแล้ว เช่น ใครในหมู่บ้านตัดไม้จะโดนลงโทษจากคณะกรรมการ ชุมชนเองเลย มีโครงการที่ได้รับความสำเร็จแบบนี้หลายโครงการนำแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการกัน ติดต่อมูลนิธิอุทกพัฒน์ให้พาไปดูว่าของเขาเป็น อย่างไร แล้ว กปร. มีอะไรจะมาเติมไหม แล้วเชิญชุมชนอื่นให้มาดูว่าให้รู้ ว่าที่ไหนมีอะไรดี แลกเปลี่ยนเรียนรู้เติมเต็มซึ่งกันและกัน เพราะเป็นเครือข่าย เดียวกัน อย่าไปแบ่งแยก แบ่งแยกเมื่อไรก็ตายเมื่อนั้น ประโยชน์ไม่เกิด

ไปดูว่าเป็นอย่างไร เขาเป็นอย่างไร แล้วเอาจุดเล็กๆ น้อยๆ มาปรับปรุงต่อเติมเติม เต็มกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้อเข้าไปถึง ก็ปรากฏว่าขึ้นไปบนเวทีแล้วก็ตรงกับที่รัชกาลที่ 9 รับสั่ง เมื่อไรจะมีป่าไม้ชาวบ้านสักที และสังเกตเห็นที่ไหน ข้าราชการแจ้งอย่างไรก็เอาไม่อยู่ ใครจะลาดตระเวนไป 24 ชั่วโมง แต่ชาวบ้านเขาเฝ้าอยู่ที่นั่น บ้านเขาเอง เพราะเขาอยู่ที่นั่นที่ใกล้เชียงใหม่ที่จอมทองหรืออะไร เขามีบทลงโทษไว้หมดเลย จับครั้งแรก จับกันเองนะชาวบ้านจะรู้ใครตัดไม้ ครั้งแรกโดนปรับ 2,000 บาท ปรับครั้งที่สองให้ออกจากหมู่บ้านเลย เรียกว่า เป็นการลงโทษทางสังคม ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านนั้น คนจะอยู่ไม่ได้ แรงยิ่งกว่ากฎหมายของราชการ บางทีมีนายดีก็ ทรุดไป แต่ถูกปรับก็จบแล้ว แต่การลงโทษทางสังคมนั้นรุนแรง เป็นที่รังเกียจไปบ้านไหนก็ด่าจนอยู่ไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นตรงกับที่พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งทั้งนั้น ก็มีหลายแห่ง ที่รักษาไว้ได้ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ และยั่งยืนด้วย ใช้เท่าไรป่าก็ยังอยู่

อันนี้สำคัญ ป่าไม่ได้ให้อยู่เพื่อเก็บรักษาไว้เฉยๆ ป่าให้ใช้แต่ใช้อย่างไรให้ยั่งยืนด้วย

กลางน้ำ

กลางน้ำนั้น ต้นไม้ก็เป็นอีกประเภทหนึ่ง เราต้องจัดการดีๆ หลังจากเก็บน้ำไว้ บอกแล้วว่าพอพูดเรื่องป่ากับน้ำ เราต้องพูดไปเรื่องเดียวกัน มันหนีไม่พ้น ถ้าพูดป่าเฉยๆ ป่าอย่างเดียวโดยไม่พูดเรื่องน้ำก็อธิบายไม่จบ

กลางน้ำเวลานี้ ข้อที่หนึ่งที่พูดไปแล้วคือ โครงสร้างพื้นฐานเป็นอุปสรรคกับการไหลของน้ำ ข้อที่สองไม่รู้ใครสังเกตหรือเปล่า ตอนผมเด็กๆ ระยะเวลาที่น่าจะยังมีอยู่ เมื่อเจอถนน ก็ต้องเจอคลอง คลองกับถนนไปคู่กัน ไม่ว่าจะที่ไหนแม้กระทั่งในกรุง บ้านอยู่ลาดพร้าว ถนนลาดพร้าวตั้งเดิมมีคลอง ไม่ว่าจะถนนเกือบทุกสายในประเทศมักมีคลอง ตอนนั้นง่ายที่จะขุดดินข้างๆ มาทำถนนและได้คลอง เพราะพอน้ำไหลมามันมีคลองระบาย เวลานี้คลองหายไป การระบายน้ำไม่มีและแถมถูกกีดขวางด้วย ปลุกบ้านเสร็จ ทำทางขึ้นถนน น้ำก็เลยท่วมเพราะมันไหลไปไม่ได้ น้ำเลยค้างเป็นกระเปาะๆ

ในปี 2554 เห็นอย่างชัดเจน เอกกระสอบทรายขนาดใหญ่ ไปกั้นน้ำก็กองอยู่ตรงนั้น จนพีชเน่า เพราะฉะนั้นตรงกลางน้ำจะต้องบริหารจัดการอย่างไร ให้น้ำไหลลงไปตามล่าง

ในพื้นที่ราบก็ต้องมีสวนไร่นา พื้นที่สีเขียวมีความจำเป็น อย่างเช่นการกำจัดฝุ่น ผมไปที่ญี่ปุ่น น่าทึ่งมาก ที่ญี่ปุ่นศึกษาเรื่องต้นไม้ริมถนนมาก ไม่เหมือนประเทศเรามีต้นไม้อะไรก็ยัดใส่หลุมไป แล้วมาเบียดประมาณเสร็จแล้วก็ขึ้นไปประกายไฟข้างบน สายไฟว่ายุ่งแล้ว ยังมีต้นไม้ขึ้นไปถึงสายไฟ แม้หน้าทำเนียบก็ปลูกอย่างนั้น หน้าฝนที่ก็มีรถยนต์ตัด ตัดจนยอดต้นไม้สวยงาม ตัดเล็มไม่เป็น และปลูกไม้ผิดประเภท ของญี่ปุ่นเขาทำวิจัยเลย ถนนสายนี้มีฝุ่นเยอะ ก็เอาต้นไม้ที่ใบเป็นขนละเอียดเพื่อจับฝุ่น ปริมาณต้นไม้เท่านี้ต้นเท่านี้ต้น ระยะห่างเท่าไหน ถึงจะสามารถจับฝุ่นเท่านี้ได้ เราเคยทำอย่างนั้นไหม ก็ดูงานกันมานานับไม่ถ้วนทำไมไม่ทำ

พระองค์ท่านรับสั่งให้เลือกว่าต้นไม้แต่ละประเภท จะมีหน้าที่ไม่เหมือนกัน ต้นไม้แต่ละประเภทมีวิธีการเก็บน้ำไม่เท่ากัน ต้องคำนวณให้ดีและจัดการให้ดี ในที่ราบก็อีกแบบหนึ่ง ในเมืองกรุงก็ต้องมีพื้นที่สีเขียวเพื่อดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่อมาจับฝุ่นวันนี้มาบนเรื่องฝุ่น PM2.5 เพราะว่ามีแต่ตึก มีแต่รถ แล้วตัวตึกก็ไม่ใช่ตึกเฉยๆ มีตึกก็มีแอร์ เราเย็นข้างใน แต่ว่าเราพ่นฝุ่นและความร้อนออกไปข้างนอก ดูดฝุ่นและไอร้อนออกพ่นใส่คนอื่น และพ่นใส่ตัวเอง เมื่อเราออกจากตึกเมื่อไรก็เจอสิ่งที่เราทิ้ง ก็หมุนเวียนอยู่แบบนี้ ไม่ได้ไปไหนเลย

ปลายน้ำ

เมื่อลงไปถึงปลายน้ำอาจจะหมายถึงชายทะเล ปลายน้ำที่แหลมผักเบี้ย¹ เห็นชัดเจน มีป่า มีพืช เป็นส่วนหนึ่งของป่า ป่านี้ก็เปลี่ยนหน้าที่ใหม่ เป็นเรื่องการกรองสิ่งโสโครกต่างๆ มีการบำบัดน้ำเสียให้กลายเป็นน้ำสะอาด เพราะน้ำที่ผ่านการใช้ของมนุษย์นั้นก็กลายเป็นน้ำเสียหมดเสร็จแล้วก็อาศัยธรรมชาติบำบัด ที่แหลมผักเบี้ยวิจัยพบพืช 22 ชนิด ช่วยฟอกน้ำให้สะอาดได้ นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลนกรองอีกเป็นแหล่งสุดท้าย ถ้าในเรื่องฟังก์ชันของป่านี้ ตั้งแต่ยอดเขาจนจรดชายทะเลนั้น ต้นไม้พื้นที่สีเขียวจะทำงานตามจังหวะของมัน

¹ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

บางกระเจ้า และสวนหลวง ร.9

ทรงฝากการบ้านไว้อีกเรื่องหนึ่ง ที่บางกระเจ้า¹ ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนา
รับไปแล้ว บางกระเจ้านี้ มีหลายอย่างเกี่ยวกับราชการ ต้องประสานกัน
ชัยพัฒนาจะต้องระดมเงินจากเอกชนเข้ามามากมาย พระองค์ท่านรับสั่ง
ว่า ในพื้นที่สีเขียวจะเป็นปอดที่จะฟอกอากาศ และสระน้ำที่ศูนย์สิริกิติ์
นั้นเป็นเสมือนไต **อะไรที่เป็นน้ำก็เสมือนเป็นไต อะไรที่เป็นป่าก็เสมือน
เป็นปอด** เพราะว่าเป็นอวัยวะสำคัญในการกลั่นกรอง กลั่นกรองสิ่งสกปรก
ต่างๆ ในเมืองต้องรักษาให้ได้ ถ้าปอดหายไปที่เสร็จเหมือนกัน ไตพิการ
มาก็ต้องฟอกเลือด เพราะฉะนั้นแหล่งน้ำนี้ อีกแห่งหนึ่งที่สวนหลวง ร.9
ไม่ได้รับสั่งให้สร้างสวนอย่างที่ในปัจจุบัน ในแนวพระราชดำริเริ่มแรกให้
ทำเป็นสวนน้ำ เพื่อเป็นที่รองรับน้ำ ทำหน้าที่เหมือนที่คลอง 5 คลอง 6³
เพราะน้ำท่วมกรุงเทพฯ ระบายน้ำใช้ไปในพื้นที่เกษตรรอบๆ หรืออะไรก็
แล้วแต่ พอหน้าฝนมา ปล่อยน้ำฝนเข้าเลย แต่คณะกรรมการจะเอาสวน
พฤกษศาสตร์ สวนน้ำเลยเหลือแค่ 40 ไร่ วันเสด็จฯ ทรงถามว่าสวนน้ำ
ของฉันทอยู่ตรงไหน เหลือแค่นี้หรือ ไม่อย่างนั้นเราจะได้สวนน้ำ
อีกแห่งหนึ่ง คอยรองรับน้ำตอนภาวะน้ำท่วมเป็นการช่วยเหลือให้
สถานการณ์บรรเทาลงได้

¹ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางชีวภาพคั้งบางกระเจ้าอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

² ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

³ โครงการสระเก็บน้ำพระราม 9 อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี

แนวกันไฟแบบป่าเปียก

แนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน รับสั่งว่าต้องทำ **Fire break** (แนวกันไฟ) ข้อสังเกตเกี่ยวกับ fire break ที่รับสั่งนั้น ส่วนมาก เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตจะวางเสาไฟก็จะวางให้มันเรียบไว้เพื่อทำเป็นช่องว่าง รับสั่งว่าตรงนั้นไฟจะไม่ไหม้ เพราะไม่มีต้นไม้แต่หญ้า พอหน้าร้อนหญ้าแห้ง เป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ใครไปจุดบุหรี่หรือจุดอะไรตรงนั้นก็ป็นเหตุให้เกิดไฟ ทำให้เกิดแนวความคิด wet fire break หรือ fire break แบบชื้น คือทำพื้นที่ให้ความชื้นเกิดขึ้น ความชื้นก็มาจากต้นไม้ตัวเอง อันนี้ทำให้ดูที่ห้วยฮ่องไคร้ด้วยเหมือนกัน ทำเป็นแนวต่างๆ สร้างความชุ่มชื้นจากฝายชะลอน้ำที่มีจำนวนเป็นร้อยเป็นพันแห่ง ทำให้พื้นที่ชุ่มชื้นหมด ความชื้นทำให้การจุดติดไฟยาก ธรรมชาติก็เปลี่ยน พอเกิดความชื้นขึ้นธรรมชาติเปลี่ยนอุปนิสัยประจำต้นไม้เลย ที่แปลกมากเลยให้สังเกตดูๆ ในหน้าหนาว แต่ตอนนี้ไม่ค่อยหนาวแล้ว แต่ในสมัยก่อนนั้นหนาวจริงๆ พื้นที่รอบนอกไปไม่ร่วงหมด แต่น่าแปลกใจว่าในห้วยฮ่องไคร้ หลังจากทำโครงการเสร็จแล้ว ตอนแรกไปไม้ก็ร่วงเหมือนกัน หลังจากนั้นปรากฏว่าข้ามเขามาทางซีกห้วยฮ่องไคร้เขียวหมด เพราะที่ไม่จำเป็นต้องสลัดใบแล้ว ต้นไม้เขาก็รู้ ว่าจังหวะไหนจะบริหารจัดการตัวเองอย่างไร น้ำน้อยก็สลัดใบทิ้ง เพราะเป็นภาระจะได้ทนแล้งกันไป แต่ตอนนี้ไม่ต้องทนแล้งแล้วเพราะมันชื้น เขามีอาหารกิน เพราะฉะนั้นแปลกประหลาดมาก ตอนแรกๆ มีไฟบ้าง ตอนหลังไฟหยุด

โดยสิ้นเชิง เพราะว่าเขี้ยวตลอดเพราะพื้นที่นั้นมันชื้น ก็เป็นแนวความคิด
ที่สำเร็จอีกอันหนึ่งที่พระองค์ท่านรับสั่งไว้ว่าจะสร้าง **wet fire break**
แนวกันไฟแบบป่าเปียก ดูตัวอย่างได้ที่ห้วยฮ่องไคร้

ภูเขาป่า

พระองค์ท่านมีพระราชดำริไว้ว่า เวลาจะไปฟื้นฟูป่าที่ไหน ที่พอจะ
หาแหล่งน้ำได้นั้น มีรับสั่งไว้ว่า ให้สูบน้ำขึ้นไปเท่าที่จะทำได้ และปล่อย
น้ำลงมาเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้น เพื่อให้สามารถจ่ายน้ำลงมาหล่อเลี้ยงกล้า
ไม้อ่อนที่ปลูกทดแทนบนภูเขาได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ซึ่ง
กล้าไม้มีอัตราการสูญเสียค่อนข้างสูง เมื่อกล้าไม้เจริญเติบโตพอสมควรจน
สามารถทนทานต่อสภาพแวดล้อมแห้งแล้งได้ และในอนาคตภูเขาป่าก็จะ
มีความชุ่มชื้นพอสมควร ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในตอนล่างไม่ให้กลายเป็น
ดินแดนที่แห้งแล้ง อันนี้ก็ชัดเจนทำที่ห้วยทราย จำได้ว่ามีบริษัทญี่ปุ่น
มาน้อมเกล้าฯ ถวาย โซลาร์เซลล์ (Solar cell) อยู่ตีนเขา แล้วก็มีการ
สูบน้ำจากตีนเขา โดยใช้ระบบโซลาร์ไปพักกลางเขาแล้วก็สูบน้ำขึ้นไปชั้น
ยอดเขา แล้วปล่อยลงมา สูบน้ำขึ้นไปแล้วปล่อยความชื้นลงมา ระหว่างทาง
ป่าก็จะฟื้นคืนกลับมาหมดเลย

อีกเรื่องหนึ่งพระองค์ท่านรับสั่งว่า แนวทางเดียวกับภูเขาป่าว่าทำไม
ป่าไม้เวลาฟื้นฟูป่าที่บนภูเขา ทำไมเขาปลูกตั้งแต่ตีนเขาขึ้นไปหายอดเขา
ทำไมต้องเห็น้อย่างนั้น เมื่อไรจะได้ผลสักที ยอมเหนื่อยทีเดียวได้ไหม

ไปปลูกที่ยอดเขา แล้วก็เลือกเอาพันธุ์ไม้ที่มีฝักมีเมล็ด ปลูกอย่างเดียว
บนยอดเขานั้น พอเขาโตขึ้นออกฝัก เมล็ดก็ร่วงลงมา เป็นการ**ปลูกโดย**
ธรรมชาติ ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งไปสู่ตีนเขาสุดท้ายป่าก็เกิด เกร็ด
เล็ก ๆ น้อย ๆ บางทีไม่มีความสำคัญอะไร แต่พอทำแล้วหายเหนื่อย
เหนื่อยหนเดียว แต่ปลูกไล่ไปเรื่อยจนถึงข้างบนแบบเดิม แต่ปลูกไล่ไปเรื่อย
จากข้างล่างถึงข้างบนกว่าจะเต็มเขามันก็แย

อีกประการหนึ่ง เป็นเรื่องดีที่ทางการกำหนดไม้ 58 อย่าง เป็นไม้
อยู่ในบัญชีที่สามารถปลูกในพื้นที่ส่วนตัวได้ และทำประโยชน์ได้โดยไม่ต้อง
ขออนุญาต เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนหันมาลงทุนสร้างป่าเพื่อลดหย่อนภาษี
ที่ดิน พร้อมกับสะสมทรัพย์/เงิน โดยการปลูกต้นไม้ วันแรกที่เอาต้นกล้า
ลงอาจจะมียูสค่า 50 บาท ผ่านไป 4-5 ปี อาจจะเป็น 500 บาท ผ่านไป
10-20 ปี อาจจะมีค่าเป็นหลายพันบาท และต้นไม้มีค่าอายุ 30-40 ปี
อาจจะเป็นเรือนแสนได้ ฉะนั้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทำดีๆ เลือกพันธุ์ต้นไม้
ให้เหมาะสมก็เป็นการลงทุนชนิดหนึ่งขึ้นมาได้

ชาน้ำมัน¹

แนวพระราชดำรินในหลวงรัชกาลที่ 9 คือ ทำอย่างไรให้ประโยชน์
ของต้นไม้ให้อยู่ที่เมล็ดไม้ได้อยู่ที่ลำต้น คนจะได้ไม้ตัดป่า กรมสมเด็จพระ
เทพฯ² ทรงรับเอาต้นชาน้ำมันมาปลูก เมื่อปลูกแล้วมีผลผลิต

¹โครงการศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

² สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เรายอมซื้อผลผลิตในราคาที่ย่ำแย่มากอาจจะแพงเกินทุน คิดว่าตอนนี้เราจะต้องลดราคาลงบ้าง กิโลละ 25 บาทไข่ใหม่ 20 ก็พอแล้ว เพราะฉะนั้นพอผลประโยชน์มันอยู่ที่เมล็ด ทุกคนก็กลับไปประวัตรักษาต้นเลย เพราะโค่นต้นเมื่อใดเงินหายทันที แล้วต้นคามิเลียหรือไม้ตระกูลชา นี้ไม่ใช่ไม้พุ่ม แม้กระทั่งต้นชาที่พวกเราตีกันทุกวันก็เป็นไม้ใหญ่ เป็นต้นไม้ใหญ่ สูง 7-8 เมตร แต่เราบังคับให้เป็นไม้พุ่ม เพื่อเก็บยอดง่าย ที่ปากช่อง (สปป.ลาว) มีต้นชาอายุ 50 ปี 60 ปี ที่เขาไม่ได้ทำเป็นไร่ชา เขาปล่อยให้ต้นไม้ใหญ่ ตระกูลเดียวกัน เอาต้นคามิเลียหรือต้นชาน้ำมันลงไปก่อน ซึ่งไม่ใช่ไม้ต่างถิ่น เพราะเราไปเจอที่ดอยอินทนนท์ดอกสีแดง ก็ยังมีเลย แต่ว่าคนไทยไม่รู้จักใช้ประโยชน์ ต้นคามิเลียจากเมืองจีนไปเอามาจากที่คนไทยอาศัยอยู่ที่กวางสี เขตหนานหนิง นี่เป็นเผ่าของไทย เคยแลกเปลี่ยนนักเรียนกันตอนอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทุกคนมีชื่อไทยหมด ถ้าเข้าไปหาเขาพูดภาษาไทย แต่พูดภาษาไทยแบบทางเหนือ ฟังออก พื้นที่ที่หนานหนิงปรากฏว่าความสูงระดับเดียวกับภาคเหนือของเรา เพราะฉะนั้นไม่ใช่ไม้ต่างถิ่น ไม้เดิมแต่คนตัดหมด เพราะไม่รู้จักแล้วเนื้อไม้ไม่มีประโยชน์ เนื่องจากไม่รู้จักใช้เมล็ด คนก็เลยทิ้งๆ ขว้างๆ เนื่องจากเมล็ดมีค่าทุกคนเลยระวังหมด ชาวเขานี้ไฟป่ามา รังออกไปดับ เพราะอะไร ประโยชน์อยู่ที่เมล็ด ต้นชาน้ำมันนี้เราปลูกเป็นโครงสร้างป่าก่อน แล้วระยะหลังถัดมาพอโตได้สักพักหนึ่งเราจะแซมพืชอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายผลสุดท้ายเราก็ได้ป่ามา เวลาบรรยายอะไรก็เห็นว่า น้ำมันชาน้ำมันปลายทาง แต่จริงๆ ประโยชน์คือเราต้องการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เพราะมันขึ้นตั้งแต่ 900 เมตรขึ้นไป 1,200 เมตรขึ้นไป เป็นต้นน้ำทั้งสิ้น

ป่าเปียก ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ปลุกป่าโดยไม่ต้องปลูก
ศูนย์ ห้วยฮ่องไคร้ ศูนย์ ห้วยทราย พื้นที่ราบนี้ มีจำนวนอันหนึ่ง **“พื้นที่ฟู
ป่าควบคู่กับการเพาะปลูก”** อันนี้คือพื้นที่ราบ พื้นที่ห้วยฮ่องไคร้ที่ต้นน้ำ
สร้างป่าขึ้นมา รักษาป่า พื้นฟูป่า อนุรักษ์ป่า เพื่อประโยชน์ในการ
เก็บน้ำโดยกระบวนการธรรมชาติ แต่ข้างล่างนั้นป่าพร้อมกับการเพาะปลูก
ก็อยู่ด้วยกันได้ เพราะฉะนั้นแนวความคิดอาจจะใกล้เคียงกับวนเกษตร
วนเกษตรที่ห้วยทราย หรือสวนสมเด็จนั้น เป็นวนเกษตรที่ไม่ค่อยสมบูรณ์
คือ เป็นป่าธรรมชาติแล้วซึ่งบอกนี้วนเกษตร ถ้ามกกับคนปฏิบัติเป็นนักวิชาการ
ทางด้านนี้ ถ้ามว่าวนเกษตรนี้หมายความว่าอะไร วนก็คือป่า เกษตรก็คือ
ของกิน ผมถามคำถามง่ายๆ ผมจะกินอะไรได้ลองชี้ให้ดูสักอย่าง มีแต่
ต้นไม้ บอกไม้ใช้วนเกษตรรูปแบบแท้จริง พื้นที่ตามไม้ต้นไม้มกก็เอาตะไคร้
ไปเสียบ เอามะเขือ พริก อะไรต่ออะไรที่กินได้ ที่ขึ้นในร่มเงาได้ให้ปลูก
ด้วยจะได้มีการเกษตรในพื้นที่ป่า หมายถึง วนเกษตร พุดถึงเรื่องร่มเงา
ที่ห้วยฮ่องไคร้ อาจารย์พิศิษฐ์¹ ที่ปลูกต้นไม้ใหญ่โดยไม่ระวางเรียงแสง
อีกหน่อยข้างใต้พื้นที่นั้นจะปลูกอะไรไม่ขึ้น เวลาป่าทึบ ข้างใต้พื้นเกลี้ยงเลย
เพราะแสงแดดส่องไม่ถึง พระองค์ท่านรับสั่งว่า ง่ายๆ สอนชาวบ้าน
ต้นเข้า มีพื้นที่ลักษณะอย่างไรก็แล้วแต่ เรามักจะปลูกต้นไม้ตามแนวพื้นที่
ถ้าพื้นที่เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้า ก็เลาะตามแนวรั้ว เป็นระเบียบดี สนิมถึง
เรียงแสง พอดต้นไม้โตบังแสงหมดปลูกอะไรไม่ขึ้นเลย ระวางต้นไม้ใหญ่จะ
บังแสง เพราะเราต้องปลูกต้นไม้เล็กด้วย ตอนนี่เรามีประสบการณ์จริง

¹ รศ.ดร. พิศิษฐ์ วรอุไร

สวนที่เชียงราย สวนป่าห่า¹ ได้รับพื้นที่มา 30 ไร่ เป็นป่าดิบเลย จะปลูกสมุนไพร เสียบอะไรไปตายหมด แดดส่องแทบจะไม่ถึง รับสั่งว่า **“ต้องเคารพธรรมชาติ”** ฉะนั้นไปสอนชาวบ้าน ชาวบ้านเขามีแปลงเกษตร ที่ไหน พอเขาเริ่มทำเกษตร ดินเขาก็ให้เขาเอาไม้ไปปัก ไม้อันหนึ่ง พอปักเสร็จ เงาแสงแดดทอดไปทางไหน เอาหินไปวางก้อนหนึ่ง แล้วตกเย็น ไปอีกครั้งหนึ่ง ดูเงาไปทางไหน พอเงาไปทางไหนก็เอาก้อนหินไปวางอีก ก้อนหนึ่ง นั่นคือ แนวต้นไม้ใหญ่ที่จะปลูก เพราะฉะนั้นต้นไม้ สมมติว่า ตะวันออก ตะวันตกอย่างนี้ ต้นไม้ก็ปลูกตามแนวนี้ ตรงกลางก็จะมีแสง เพราะว่าแดดขึ้นในทิศทางตะวันออก-ตะวันตกนี้ ทรงพืดพิงกันมาก เวลาปลูกก็ไม่ค่อยระวังกัน ความสวยงามในสายตา แต่ไม่มีเหตุผล เหตุผลคือไม่เคารพธรรมชาติ ทรงสอนเรื่องแสง เรื่องดิน เรื่องน้ำ จนครบถ้วน บริบูรณ์หมด ขอเพียงแต่จะให้ทำเท่านั้นเอง

ป่าพรุ

ป่าพรุเป็นอีกลักษณะของป่า เป็นพื้นที่ที่ชุ่มน้ำ เดิมเป็นป่า พอน้ำเข้ามาในพื้นที่ไม้ก็ล้ม แล้วก็ทับถมอยู่ภายใต้พื้นดินเป็นร้อยปี จนกระทั่งเป็นถ้ำต้นไม้ที่ฝังอยู่ในดินนั้นดำๆ ข้างใต้ก็เกิดกรดกำมะถัน แม้ว่าจะไม่เหมาะสมกับพืชต่างๆ ไป แต่ก็มิพืชบางชนิดปรับตัวอยู่ได้ เป็นต้นว่าปาล์มแดง ถ้าไปดูที่พรุโต๊ะแดงจะเห็นว่ามิพืชหลายชนิด เรามีกานให้คณะหนึ่งไปสำรวจ เรื่องพืชกับสัตว์ เจอหนูสิงคโปร์ มาจากสิงคโปร์หรือเปล่าไม่รู้ เขาเรียกว่า

¹ สวนป่าฤกษ์พัฒน์ มูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

หนูสิงคโปร์ แล้วก็ปาล์มแดงที่มีค่ามาก ชาวบ้านไปขุดมาขายเยอะไปหมด แล้วก็พืชพันธุ์หลายอย่างที่น่าสนใจ ในสวนพรุนั้นจะใช้ประโยชน์อย่างไร เอาจริงๆ แล้ว ตรงไปตรงมายังไม่รู้จะใช้ประโยชน์อย่างไร ยังไม่มีการศึกษา มีความคิดอยู่อันหนึ่ง ตอนระหว่างที่ผมเป็นเลขาอยู่ย่นั้น มีคนเสนอว่าถ่านที่อยู่ข้างใต้เกิดการเผาไหม้อยู่ตลอดเวลา ครุภัณฑ์อยู่ข้างใต้จนกระทั่งเป็นถ่าน เราบอกว่าถ่านข้างใต้สามารถนำมาผลิตถ่านชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่าถ่านกัมมันต์ ขายในราคาแพงมาก เราก็ไม่ได้ทำ มีคนแนะนำแค่นั้น แต่อย่างไรก็ยังไม่มีการดำเนินการ ยังไม่ได้ทำ เพราะกระบวนการในลักษณะเชิงวิทยาศาสตร์ใช้ในเชิงการแพทย์ได้ เพราะฉะนั้น ตอนหลังตัวพืชเองก็สงวนไว้ให้คนเข้าไปดูเท่านั้นเอง

ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องพรุ พื้นที่พรุต่างๆ จะทำประโยชน์ได้อย่างไร ซึ่งก็สำเร็จแล้ว ที่พิบูลทองสามารถนำพืชหลายอย่างไปใช้ประโยชน์ได้โดยการบริหารดิน ลดน้ำในระดับพอประมาณ แล้วก็วิธีแกล้งดินอย่างที่เราเรารู้กัน ตัวป่าพรุเองนั้นไม่ใช่ พูดถึงป่าอย่างนี้ แล้วนึกถึงป่านครศรีธรรมราช ป่าเสม็ด ก็รับเป็นโครงการแล้ว ป่าไม้เอาพื้นที่ให้ใช้แล้วเดี๋ยวนี้ยาหม่องตาเสียอะไรต่างๆ เอาน้ำมันเสม็ดของเราไปทำ แต่เราเองมีป่าเสม็ดแต่ไม่เคยคิดจะเอาไปทำอะไร เวลานี้ทำออกมาแล้ว เห็นเอามาให้ใช้ น้ำมันเสม็ด งานวิจัยก็ออกมาบ้างแล้ว เสม็ดของเรามีพันธุ์อะไร เอาน้ำมันมาใช้ทำอะไรบ้าง แล้วก็ผลิตภัณฑ์บางอย่าง แต่เครื่องสำอางประทีนผิวยังไม่มี ยาลดความอ้วนยังไม่มี แต่รู้สึกว่ายานหม่องผลิตออกมาให้ทดลองแล้ว มีขายที่ภัทรพัฒน์ด้วย สนใจไปซื้อที่ร้านภัทรพัฒน์

¹ ภัทรพัฒน์ เป็นตราสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ที่เกิดจากผลผลิตจากการพัฒนาของมูลนิธิชัยพัฒนา

พลังงานทดแทน

กังหันน้ำผลิตไฟฟ้า

พระองค์ท่านทอดพระเนตรไฟฟ้าบนภูเขา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่ค่อยเดินสายเพราะมันแพง มันไม่คุ้ม หมู่บ้านชาวเขาอยู่ไกล แต่เผชิญบริเวณใกล้ๆ มีน้ำตก รับสั่งให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตไปสร้าง Mini-hydro ซึ่งก็คือ เอาท่อทำเป็นใบพัดไปวางตามกระแสน้ำ พอน้ำมาใบพัดก็หมุน พอหมุนก็ปั่นไฟฟ้าขึ้นมาใช้ แล้วส่งใกล้ๆ ตามแถวหมู่บ้านนั้น

มีอยู่วันหนึ่งได้รับบริจาคจากสแกนดิเนเวีย เป็นท่อกลมๆ แล้วมีเทอร์ไบน์ (Turbine) ข้างใน แต่คราวนี้ไม่ต้องถึงขนาดน้ำตกแค่มีลำธารเล็กๆ เอาไปลอยขวางอยู่ในลำธาร น้ำไหลมาก็ปั่นเลย ใช้ประโยชน์แรกคือปั่นปั๊มก่อนเอาเทอร์ไบน์ไปปั่นปั๊มน้ำจะได้ข้ามไปเข้าแปลง ใช้ผลิตไฟฟ้าก็ได้ แต่ส่วนมากไม่ค่อยผลิต ใช้ปั๊มน้ำอย่างเดียวยกระดับน้ำขึ้นไปอีก แล้วก็มีเครื่อง "ตะบันน้ำ" ของกรมชลประทาน ใช้พลังงานน้ำหมุนกังหันแล้วกระแทกน้ำ (เหมือนปั๊มน้ำ) ขึ้นไปข้างบน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทรงออกแบบสิ่งประดิษฐ์ไว้มากมายหลายรูปแบบ **"มินิไฮโดร"** อีกวันหนึ่งให้โจทย์แปลกมาว่า ฉันไปอ่านหนังสือเล่มหนึ่งปรากฏว่าสามารถผลิตน้ำบริโภคจากหมอกได้

การผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ

พลังน้ำเป็นพลังที่สะอาดที่สุด เพราะฉะนั้นเขื่อนภูมิพล เป็นเขื่อนขนาดใหญ่ก็ผลิตไฟฟ้าอยู่แล้ว แต่ว่าถ้าเป็นโครงการพระราชดำริจริงๆ นั่นคือ Mini-hydro การไฟฟ้าฝ่ายผลิตรับไปโดยตรงตามหมู่บ้านชาวเขาที่อยู่ห่างไกล จะเดินสายไฟฟ้าไปก็ลำบาก จะไปตั้งโรงงานก็ไม่คุ้มเพราะฉะนั้นก็ซื้อ Mini-hydro แล้วใช้กระแสไฟตก เพราะอยู่บนเขานั้นส่วนมากมีน้ำตกก็อาศัยความแรงของน้ำนั้นไปปั่นในท่อเล็กๆ หมุนเทอร์ไบน์ เราก็ผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน 2-3 หมู่บ้าน ซึ่งเวลานี้มีหลายหมู่บ้านที่ทำอยู่ บ้านสามขาของ SCG (บริษัทปูนซิเมนต์ไทย) เขาก็ทำ ขายไฟฟ้าให้หมู่บ้านใกล้เคียงด้วยซ้ำไป

เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นที่โครงการพระราชดำริ กระแสไฟฟ้าต่างๆ ฟังได้ทั้งนั้น สามารถผลิตไฟฟ้าขึ้นมาใช้ได้ มีป่า มีน้ำ มีน้ำแล้วมีไฟ ตอนนี้อะไรจะประยุกต์ มลพิษก็ถูกพัฒนายังมีไอเดียนี่ให้ชาวบ้านจุดสระเสร็จ ชาวบ้านต้องดึงน้ำขึ้นมา ถ้าเขาใช้ปั๊มเขาก็จะมีค่าใช้จ่าย ต้องใช้เชื้อเพลิงใช้ไฟฟ้า เราก็คิดโซลาร์ปั๊มให้ ปัญหาที่ตามมาคือ ต้องเอาโซลาร์ไปใส่ประจุไฟฟ้าลงแบตเตอรี่ แล้วเอาแบตเตอรี่มาเดิน หมุนใส่ปั๊มอีกที แบตเตอรี่เดี๋ยวก็เสีย ทุนวายไปหมด ราคาแพง เอาใหม่ เป็นปั๊มเฉยๆ ไม่มีแบตเตอรี่ แดดออกเริ่มเดินเครื่องเลย ก็สูบขึ้นไป ทีนี้ถ้าหาถังเก็บไว้ข้างบนก็ดี กลางวันแดดออก ปั๊มทำงานไปเรื่อยๆ ปั๊มทำงานไม่ต้องไปห่วงเรื่องแบตเตอรี่ เสร็จแล้วแดดดร่มก็เอาน้ำบนถังสูงนั้นมาใช้ในแปลง

เกษตรได้ ตอนกลางคืนปล่อยน้ำจากถังสูงกลับคืนสู่สระโดยให้ไหลผ่าน Mini-hydro เพื่อปั่นกระแสมาใช้ในการยามค่ำคืน น้ำก็ไหลจากถังสูงคืนสู่สระ เราไม่ต้องเสียอะไร ได้ทั้งน้ำใช้ในแปลงเกษตรและไฟฟ้า สมประโยชน์ ทั้งกลางวันกลางคืน โดยใช้น้ำนั้นเป็นประโยชน์

เวลานี้โครงการเขื่อนน้ำหนึ่งจะเริ่มทำแล้ว ยกหอสูงขึ้น กลางวันก็ ปล่อยน้ำใส่ไม่ต้องไปสนใจเลยแล้วก็เอาลูกลอยในห้องน้ำไปติดตั้งพอน้ำเต็ม ลูกลอยกระดกขึ้น มันก็หยุด น้ำเต็มถึง ใช้เกษตรเสร็จแล้ว น้ำยังเหลืออยู่ คราวนี้พอกกลางคืน เนื่องจากเราอยากจะได้โซลาร์มาผลิตกระแสไฟฟ้า ตอนกลางคืนด้วย เนื่องจากไม่มีแบตเตอรี่ เราไม่รู้จะดึงกระแสมาจากไหน เพราะไม่มีที่เก็บ ทำอย่างไร ใส่ไปก็ใช้น้ำในถังนั้นแหละ ตอนกลางคืน ปล่อยน้ำจากในถังลงกลับสระน้ำ โดยผ่านเทอร์ไบน์ไฟฟ้า นี่เป็นความคิด ยังไม่ได้ทำ แต่คิดว่าทำได้แน่นอน ก็ปล่อยลงตามท่อเฉยๆ แล้วเอา เทอร์ไบน์ใส่ในท่อ เทอร์ไบน์ก็หมุน ปั่นกระแสไฟฟ้า เพราะฉะนั้นไม่ต้อง ใช้แบตเตอรี่แต่ใช้ได้ทั้งกลางวันกลางคืน ใช้น้ำเป็นตัวนำทาง น่าสนใจมาก ใช้เพื่อการเกษตรด้วย ใช้น้ำมาปั่นเทอร์ไบน์ Mini-hydro กลางคืน แล้วน้ำ ไม่ไปไหน กลับคืนสู่สระ ตอนเช้าก็สูบกลับขึ้นไปอีก หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ คิดว่าจะทำสักแห่ง ยังหาที่อยู่ ถ้าทำสำเร็จจะดีมาก 🙏

เลขที่สิทธิบัตร 29163

สป/200 - ข

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

ตีกรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรฉบับนี้ให้แก่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สำหรับการประดิษฐ์ตามรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ และรูปเขียน (ถ้ามี)
ในสิทธิบัตรนี้

เลขที่คำขอ	1001000706
ขอรับสิทธิบัตร	4 พฤษภาคม 2553
ประดิษฐ์	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

แสดงถึงการประดิษฐ์ โครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์

ไว้ผู้ทรงสิทธิบัตรให้สิทธิหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรประการ

ออกให้	19	เดือน	พฤศจิกายน	พ.ศ. 2553
หมดอายุ	3	เดือน	พฤษภาคม	พ.ศ. 2573

(ลงชื่อ)

(นางปัจฉิมา ชานันต์)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ผู้อำนวยการบริหาร

พนักงานเจ้าหน้าที่

- หมายเหตุ 1. ผู้ทรงสิทธิบัตรต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีเริ่มแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร มิฉะนั้นสิทธิบัตรจะสิ้นสุดอายุ
2. ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอชำระค่าธรรมเนียมปลิว่พ้นหนึ่งโดยชำระทั้งหมดในคราวเดียวกันได้
3. การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและการโอนสิทธิบัตรต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

008311

สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (โครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์)

ความมั่นคง ด้านอาหาร

ว่าด้วยเรื่อง “กฤษฎีใหม่”

ตามหาวัดในจินตนาการ

วันหนึ่งไปเผ้าฯ รับสั่งว่า รู้ไหม ฉันแตงนิยายไว้เรื่องหนึ่ง ตอบไม่ทราบพระพุทธเจ้าข้า รู้แต่มีพระมหาชนก คุณทองแดง นำเสียดายเรื่องนี้ยังไม่ได้ตีพิมพ์ ทรงเล่าให้ฟังเป็นฉากๆ ผมจำได้ แม้กระทั่งพระเอกชื่อเทวัญ เหมือนละครเรื่องบุพเพสันนิวาส แต่เกิดสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเล่าว่า เทวัญพาปู่ไปทำบุญที่พระพุทธบาท สระบุรี ยกขบวนเกวียนไปจากลี้กกรุงเทพฯ มาแวะที่วัดแห่งหนึ่ง ได้ทำบุญไป 80 ชั่ง¹ เพื่อสร้างวัดไปหาที่ชิวว่าวัดนี้อยู่ที่ไหน บางทีเจอโจทย์แบบนี้ เราก็มีเหมือนกัน เริ่มจากนิยาย แล้วให้เราไปหาของจริง คิดอยู่ว่าจะไปหาอย่างไร แต่รับสั่งว่า หมอสงคราม² มาแจ้งว่าเจอวัดหนึ่ง ชื่อวัดมงคล ที่ตั้งตรงกันเลย ตรงกับในเรื่อง ให้ไปสำรวจดูอีกที ผมกับคุณปราโมทย์³ คุณมณู⁴ และคุณพิมลศักดิ์⁵ ก็ขึ้นรถไป ปลอมตัวไป เจอวัดนี้จริงๆ จากนั้นรับสั่งให้ไปหาซื้อที่ดิน ก็ปลอมตัวไป ความแตกเพราะชาวบ้านเห็นในปฏิทินมีรูปพวกเราตามเสด็จเป็นแถว ผลสุดท้ายก็ซื้อที่มาได้ และมีผู้ใจบุญถวายเพิ่มเติมมาอีกภายหลัง

¹ 80 ชั่ง เท่ากับ 6,400 บาท (1 ชั่ง เท่ากับ 80 บาท)

² ศาสตราจารย์เกียรติยศ นายแพทย์ สงคราม ทรพย์เจริญ แพทย์ประจำพระองค์ โรงพยาบาลศิริราช

³ นายปราโมทย์ ไม้กลัด อดีตอธิบดีกรมชลประทาน

⁴ นายมณู มุกข์ประดิษฐ์ อดีตเลขาธิการ กปร. คนที่ 2

⁵ นายพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต อดีตเลขาธิการ กปร. คนที่ 3

ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ก่อนเราเข้าไปประมาณสองอาทิตย์ มีชาวบ้านหลายคนฝันว่าพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ มาที่หมู่บ้านนี้ แล้วไปหารองเจ้าคณะจังหวัดที่ท่านเป็นหมอดูให้ช่วยทำนายฝัน รองเจ้าคณะจังหวัดทำนายว่า วันข้างหน้าจะมีผู้มีบุญ หรืออาจจะเป็นพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ มาที่หมู่บ้านนี้ แล้วอะไรที่ยังไม่สำเร็จนั้นจะสำเร็จ โบนัสที่ยังสร้างไม่เสร็จก็จะสำเร็จ และเจริญก้าวหน้าดี ซึ่งก็ตรงกับที่เริ่มจาก นวนิยาย ชาวบ้านฝัน แล้วโครงการก็เกิดขึ้นจริง

ตอนนั้น ยังไม่มีคำว่าทฤษฎีใหม่ เจตนาคือ **“บวร” บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ** รับสั่งว่า เวลาประชาชนมาพบข้าราชการ ไม่ค่อยจะสะดวก หรือเจอกันก็มีปัญหา เราเอาพระมาไว้ตรงกลางดีกว่า เอาอย่างนี้ ไปซื้อที่หลังวัดและจำลองเป็นสวนเกษตร ชาวบ้านพอมาทำบุญเสร็จแทนที่จะกลับบ้าน เขาจะได้เดินมาที่สวน เราก็มียุติหน้าที่สอนติดตามตอกย้ำ ทำปุ๋ย หรือเป็นเรื่องเกษตรที่ชาวบ้านเขาสนใจ ถ้าเขาอยากพบเจ้าหน้าที่หน่วยไหน ให้ (เขียนจดหมาย) หยอดตู้ไว้ ที่วัดให้ทำตู้ไปรษณีย์ แล้วให้พระมาเปิดตู้ ให้พระเป็นคนนัด นายของพระองค์ท่านคือ พอพระนัดข้าราชการจะเกรงใจ ต้องมา และเมื่อมาพบบนวัดก็ไม่กล้ามีเรื่อง ให้พระนั่งเป็นสักขีพยาน ทรงมีความรอบคอบ ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ ให้ประสานกันหมด รวมถึงโรงเรียนด้วย

นี่ไง ! ทฤษฎีใหม่

ที่นี่เริ่มแรกเราจัดการก็เข้าไปขุดบ่อน้ำก่อน แล้วขุดเท่าไร
แร่เหล็กก็ขึ้นมาเต็ม แต่พอถัดไปอีก 50 เมตร น้ำจืดสนิทเลยแปลกมาก
ยุ่งยากกับน้ำมากแต่ผลสุดท้ายก็ได้สระน้ำ แล้วก็ขุดยกร่อง พอยกร่องเสร็จ
ก็ปลูกผัก ปลูกต้นไม้ตามที่ทรงกำหนดมา อีกด้านหนึ่งก็ทำนาข้าว

รับสั่งให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ก็ทำนา เลี้ยงปลา
ปลูกไม้ผล พอทำเสร็จ กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ตอนหลังมีคนศรัทธา
น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพิ่มเติม จุดประสงค์แรกก็เพื่ออบรมชาวบ้าน
ธรรมดา วันที่เสด็จฯ ได้กราบบังคมทูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ทั้งเรื่อง
พื้นที่ เรื่องขุดสระน้ำ สัดส่วนแปลงเกษตร พอขากลับออกมา รับสั่งว่า

**“ทำแบบนี้ก็ดีนะ มีของทุกอย่าง มีข้าวกิน มีน้ำ มีปลา ในแปลง
ก็มีผัก ชีวิตเราถ้ามีพร้อมแบบนี้ ก็สบายแล้ว นี่ไง ทฤษฎีใหม่”**

ทฤษฎี ไม่จำเป็นต้องตั้งสมมติฐานก่อน เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการ
สรุป โดยเริ่มจากการกระทำ ปฏิบัติก่อน ผลสุดท้ายสำเร็จ จึงกลายเป็น
ทฤษฎีใหม่

ส่วนมากยังอยู่ชั้นที่ 1

หลังจากนั้น พระราชทานเอกสารมาให้เพิ่มเติม โฉนนั้นมีสูตรคำนวณ และกำหนดไว้ 3 ชั้น ชั้นแรก พอกินพออยู่ ชั้นที่ 2 พอรู้จักผลิตแล้ว รู้จักขายแล้ว มีส่วนเกิน เข้าตลาดรวมกลุ่ม หลังจากรู้จักรวมกลุ่มแล้ว ชั้น 3 เป็นเรื่องของธุรกิจ เพราะฉะนั้นใครบอกทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง สอนให้จน ไม่จริงเลย ความจริงสอนให้เดินเป็นจังหวะไปสู่ความร่ำรวย และร่ำรวยแบบยั่งยืนด้วย

จากนั้นวันสองวันถัดมา ทรงคำนวณเป็นสูตรให้ ซึ่งทฤษฎีใหม่ส่วนมาก พุดชั้นเดียว self-sufficiency คือปลูกพอกิน แต่ทรงวางไว้อีก 2 ชั้น จนกระทั่งไปเป็นเศรษฐกิจ ฉะนั้นเวลากล่าว ต้องกล่าวให้ครบ ไม่ใช่บอกแค่ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก แต่ต้องให้ไปถึงขั้นกู้สถาบันการเงิน ในชั้นที่ 3 เลย คือปลูกเป็นแล้ว ค้าขายเป็นแล้ว คราวนี้กู้เงินมาเป็น วิสาหกิจชุมชน ทรงวางแผนไว้ให้รวยเลย แต่ส่วนมากไปเน้นที่ชั้นที่ 1

ในเอกสารที่ทรงคำนวณมา ส่วนนี้ ทรงคำนวณละเอียด ให้ขุดลึก 4 เมตร วันหนึ่งจะระเหยไป 1 เซนติเมตร เพราะฉะนั้นมีความจุเท่าไร ไร่ได้กี่วัน ถ้าความเสี่ยงยังสูงอยู่ จะหาน้ำมาเติมจากที่ไหนได้บ้าง เรื่องที่ดินทรงละเอียดมาก ลองไปค้นดู หลักฐานนี้ถ้านานไปวันหนึ่งเดี๋ยวก็หายหมด แต่ผมมีบันทึกไว้บ้าง มีหนังสือเล่มหนึ่งก่อนผมเกษียณ เรื่อง “แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา” น่าจะมีบันทึกไว้ แต่สิ่งที่มีค่าคือ เอกสารที่พระราชทานมาซึ่งตอนนี้ไม่รู้อยู่ที่ไหน โดยเหตุนี้ทฤษฎีใหม่ก็เกิดขึ้น

แล้วผลสุดท้ายทฤษฎีนั้นมาหลังการกระทำ มันกลับด้าน (reverse) กับ นักวิชาการ เพราะนักวิชาการตั้งสมมติฐาน (hypothesis) ก่อนแล้ว พยายามพิสูจน์ว่าใช่หรือไม่ใช่ แต่ของพระองค์ท่านกลับด้านเป็นปฏิบัติก่อน แล้วสรุป มาย้อนรอยกลับและค่อยลงรายละเอียด เพราะการช่วยเหลือประชาชน เราไม่มีเวลารอนานอย่างนั้น ต้องทำก่อนและปรับแก้ไข ไปพร้อมกัน

นี่คือ หลักของเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ ประมาทกับทุนที่เรามี มีน้ำเท่าไร ให้ทำกิจกรรมเท่านั้น มันถึงพอเพียง ถ้ามีน้ำน้อยแต่ไปปลูกข้าวก็ไม่ได้ เพราะข้าวมันกินน้ำมากกว่าพืชอื่นประมาณ 10 เท่า ซึ่งทรงสอนด้วยความเป็นพหุสูตจริงๆ คืออ่านทะลุหมดทุกเรื่อง

ยึดหยุ่นและประยุกต์ใช้

ทฤษฎีใหม่ รับสั่งว่าไม่ต้องทำทั้งแปลง เอาเป็นว่าในครอบครัว อยู่กี่คน สมมติมี 5 คน ทรงคำนวณแล้ว 5-6 คน 15 ไร่ 20 ไร่ พอแล้ว มีข้าวพอกิน ทุกอย่างพอกิน มีบ่อน้ำมีปลา มีอะไรต่ออะไร พอเหลือบอกรอยากจะปลูกพืชส่งให้บริษัทเอกชน สมมติมีอยู่ 100 ไร่ 20 ไร่ทำทฤษฎีใหม่ เหลืออีก 80 ไร่ อยากจะปลูกพืชเชิงเดี่ยวก็ได้ ตลาดเขาอยากจะทำอะไร จะทำการเกษตรแบบทำสัญญากับบริษัทเอกชน จะปลูกข้าวโพดก็ปลูกไป

แต่ถ้าเขาหยุดซื้อเมื่อไร เขาพังเมื่อไร เราไม่พังเพราะเรามี เศรษฐกิจพอเพียง มีภูมิคุ้มกัน 15 ไร่ ที่ตัวเองทำ มีกินแล้ว ไม่ต้องมีเงินเลย

หิวเมื่อไรเดินลงมาหลังบ้าน มีกล้วย มีปลา มีไก่ มีเห็ด มีพืชผัก
พอมีกิน ก็สบายแล้ว ไม่เดือดร้อนอะไร นี่คือแนวความคิด เพราะฉะนั้น
ต้องทำแบบยืดหยุ่นให้มาก ไม่จำเป็นว่าทั้งแปลง 100 ไร่ จะทำทฤษฎีใหม่
ทั้ง 100 ไร่ บางทีก็เหนื่อย แต่ขอให้มีการการันตี หรือรับประกันอยู่ อันนี้
คือการประยุกต์ หลักการหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง คือคำว่า ภูมิคุ้มกัน
หรือความเสี่ยงจะน้อยลง เพราะตัวเองมีหลักประกันแล้ว อย่างไรก็ตามกิน
ในพื้นที่ส่วนที่เหลือจะผลิตเพื่อขายก็ได้ ราคาพืชจะขึ้นจะลงเราไม่เสี่ยง
เพราะมีส่วนแรกทำทฤษฎีใหม่ เพื่อเกิดความพอเพียงในสิ่งที่เราต้องการ
ก็เป็นการสร้างระบบป้องกันภัยส่วนตัวนั่นเอง

ทฤษฎีใหม่ช่วยแก้โรคโควิด

ช่วงนี้มีข้อความส่งต่อกันในไลน์บอกว่า ในหลวงรัชกาลที่ 9
พระราชทานยารักษาโรคโควิด-19 ไว้ ก็คือ ทฤษฎีใหม่ ที่ห้ามออกจากบ้าน
ไปไหน ถ้าใครทำทฤษฎีใหม่ ไม่ต้องออกเลย เดินไปหลังบ้านเหมือนมีร้าน
สะดวกซื้อส่วนตัวอยู่หลังบ้าน มีปลา มีข้าว มีน้ำ มีไข่ ไม่ต้องไปสังสรรค์
กับใคร ไม่ต้องกลัวว่าของที่ร้านจะหมด เพราะเราสร้างอาหาร แถมช่วย
สร้างเงิน ไม่ต้องไปหาตามร้านเพราะมีอยู่ในที่ดินของเรา อยากกินปลา
ก็ไปจับมา รอบๆ ก็มีเครื่องแกงพร้อม เราอยู่ได้ เรามียาจากในหลวง
รัชกาลที่ 9 พระราชทานไว้แล้ว กักตัวอยู่ที่บ้านเมื่อไหร่ก็รอด เพราะ
อาหารเราเยอะ เรามีพอเพียง

ปายาง-สวนผสมผสาน

ตัวอย่างที่อำเภอพระแสง สุราษฎร์ธานี เคยบรรยายให้เขาฟังว่า
ปลูกอย่างเดียว ยางอย่างเดียว ปาล์มอย่างเดียว วันหนึ่งน้ำตาจะรดหัวเขา
และนั่งตีมน้ำย่างไปก็แล้วกัน เพราะตอนนั้นราคายางสูง 120 บาท
สนุกสนาน พอราคาตกเหลือ 15 บาทก็เจ๊ง กลับไปเจอเมื่อ 3 ปีที่แล้ว

“อาจารย์ ที่อาจารย์เตือนมารู้สึกกันแล้วนะ”

ถามว่าแล้วปรับเปลี่ยนอย่างไร ผมเปลี่ยนแล้ว ผมไม่ทำแล้วสวนยาง
ถามว่าแล้วตอนนี้ทำอะไร ผมทำปายางครับ พลิกความคิดนิดเดียว
ทำสวนยางคือมีแต่ต้นยาง ทำปายาง เขาทำอย่างไร คือต้นยางไม่ต้องโค่น
กระทรวงเกษตรก็บอกให้โค่นต้นยางให้หมด โค่นทำไม มันโตจนขนาดนั้นแล้ว
ได้ 15 บาท 30 บาทก็ไม่ใช่ไร พอทำปายางก็เหมือนย้อนกลับไปสู่สามัญ
ไปดูกัน ยางไม่ตัด แต่เอาทุเรียน เอามังคุดไปแทรกให้พืชมีหลากหลาย
กลับมาปรับสภาพจากสวนให้เป็นป่า ระหว่างแถวยางก็ไปขยับปาล์มเอา
มาสมูจ ให้มันแห้ง แล้วเอาน้ำรดให้เปียแล้วเอาเชื้อเห็ดโรวายเอาสเลนคลุม
ขึ้นดอกขาวเขียว ถามว่าวันนี้ได้เท่าไร

“นิดหน่อยอาจารย์ได้ 20 กิโล”

“กิโลละเท่าไร”

“กิโลละ 200 บาท”

วันนั้นเก็บแค่ 20 นาที ได้ 4,000 บาท

ที่นี่ทำต้นยางก็ดี ทำต้นปาล์มก็ดี ได้เงินปี ปีหนึ่งได้เงินหนหนึ่ง

เฉพาะฤดูกาล เหมือนข้าวปีหนึ่งได้หนึ่ง อย่างดีก็ได้ 2 หน นี่เหมือนกัน ปาล์มก็เป็นฤดูกาล เปลี่ยนจากเงินปีมาเป็นเงินเดือน เดือนนี้หน้ายาง กริดยาง 15 บาท 30 บาท ก็ช่างมัน เดียวมั่งคุดออก เงาะออก ทุเรียนออก ยางผลิตเหมือนเดิม แต่ดูว่าเป็นเงินเดือน เดือนถัดไปอย่างอื่นออก เดือน ถัดไปหน้าฝนก็ได้เห็นตลอดฤดูกาล แทนที่จะเป็นเงินก้อนก้อนเดียวใช้ทั้งปีนี้ ททยออกมาก เป็นการออมซึ่งทำได้ง่ายกว่า เพราะคนเรามีนิสัยพอได้เงินก้อน มีแนวโน้มจะถลุงเงินแล้ว เห็นอะไรจะเบี้อไปหมด จะเปลี่ยนรถ ทั้งที่รถ ใช้ได้ อยากจะเปลี่ยนโน้น เปลี่ยนนี้ เพราะว่าเงินมันกระตุ้นความอยาก แต่ไม่ได้เงินเดือนพอใช้ พอหมุนเพียงพอแต่ละเดือน ก็เลสจะน้อย

เราก็ถามว่า แล้วบวกกันเสร็จแล้วแบบไหนได้เงินมากกว่า เขาบอก เงินย่อยๆ มาโดยไม่รู้ตัว บวกแล้วมากกว่าเงินทั้งก้อนครั้งเดียว

จากนั้น ก็ปรับเงินเดือนมาเป็นเงินปี แล้วใช้ตามจำนวนปริมาณน้ำ ที่มี ตอนไหนควรจะเอาพืชกินผักกินยอด เวลาหน้าฝนมันแตกเร็วๆ ก็เด็ด ยอดเก็บขาย ตอนไหนเป็นลูก ตอนไหนเป็นหัวกิน ใช้น้ำไม่เท่ากัน เพราะ ฉะนั้นแต่ละฤดูให้ปรับการผลิตให้เข้ากับฤดูกาล นี่เป็นวิธีคิด ถ้าไปพึ่ง ตลาดจีนแห่งเดียว ยางพังไหม ข้าวพังไหม เพราะไปมุ่งในตลาดที่แขวน ไร่อย่างเดียว แล้วเหวี่ยงกลับมา ทำไมพระองค์ท่านถึงไม่นิยมให้ปลูกพืช เจิงเดี่ยว (Monocrops) เพราะมันเสี่ยง ถ้าปีนั้นราคาดีก็รอดไป ถ้า ยาง ราคาตกก็โดน จึงบอกให้ทำหลากหลาย ตรงกับคำสอน “อยู่กับธรรมชาติ ให้ได้” ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้ได้ อะไรที่เป็นประโยชน์ก็ปรับตัวเข้าหา ไม่ใช่ปรับธรรมชาติมาหาตัวเรา ❀

เรื่องทฤษฎีใหม่

(1) ถ้าพูดอย่างสรุปที่สุด เป็นวิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย แปลงเล็ก (ประมาณ 15 ไร่)

(2) หลักสำคัญ : ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ (self sufficiency) ในระดับชีวิต ที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

(3) มีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปี โดยถือว่าครอบครัวหนึ่ง ทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ซ่อนเป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้

(4) เพื่อการนี้ จะต้องใช้หลักว่า ต้องมีน้ำ 1000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ = 5 ไร่ ต้องมี 5000 ลูกบาศก์เมตร ฉะนั้นแต่ละแปลง (15 ไร่) ทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผล ฯลฯ 5 ไร่ = 10 ไร่ จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตร

จึงได้ตั้งสูตรคร่าว ๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย

สระน้ำ 3 ไร่ ลึก 4 เมตร จะจุประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร

ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ 2 ไร่

นา 5 ไร่ และ พืชไร่และสวน 5 ไร่ รวมทั้งหมดเป็น 15 ไร่

(5) อุปสรรคสำคัญที่สุดคือ

อ่างเก็บน้ำ หรือสระ ที่มีน้ำเต็ม และได้รับน้ำให้เต็มเพียงปีละหนึ่งครั้ง จะมีการระเหยวันละ 1 ซม. โดยเฉลี่ย ในวันที่ไม่มีฝนตก หมายความว่า ในปีหนึ่ง ถ้าแห้งว่าแห้ง 300 วัน ระดับของสระจะลดลง 3 เมตร (ในกรณีนี้ 3/4 ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ ใช้ได้จะเหลือ 4,750 ลูกบาศก์เมตร) จึงต้องมีการเติมน้ำเพื่อให้เพียงพอ

(6) มีความจำเป็นที่จะมีแหล่งน้ำเพิ่มเติม สำหรับโครงการวัดมงคล ได้สร้างอ่างจุ 800,000 ลูกบาศก์เมตร สำหรับ เลี้ยง 3,000 ไร่

(7) ลำพังอ่างเก็บน้ำ 800,000 ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงได้ 800 ไร่ (โครงการวัดมงคล มีพื้นที่ 3000 ไร่ แบ่งเป็น 200 แปลง)

อ่าง นี้จึงเลี้ยงได้ 4 ไร่ต่อแปลง

ลำพังสระในแปลงเลี้ยงได้ 4.75 ไร่ (4.75 + 4 ไร่ = 8.75 ไร่)

จึงเห็นได้ว่า หนึ่งหมื่นหมาก แต่ถ้าคำนึงว่า 8.75 ไร่ นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้ อีก 6.25 ไร่ จะต้องมีอาศัยเทวดาเลี้ยง แต่ถ้าคำนึงว่าในระยะที่ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้น้ำ หรือมีฝนตก น้ำฝนที่ตกลงมา จะเก็บไว้ได้ในอ่างและสระ สำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ

อ่างและสระจะทำหน้าที่ เลื่อนน้ำฝน (Regulator)

จึงเข้าใจว่าในระบบนี้ จะพอ

(8) ปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือราคาการลงทุนค่อนข้างสูง

เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก

(ทางราชการ ทางมูลนิธิ และ เอกชน)

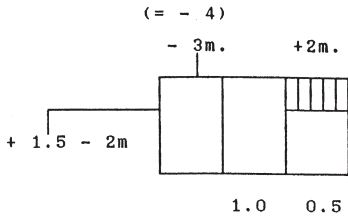
แต่ค่าดำเนินการไม่สิ้นเปลืองสำหรับเกษตรกร

มูลนิธิฯพัฒนา

วันที่ 5 มีนาคม 2537

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระราชทานโทรสารเรื่องทฤษฎีใหม่

ข้อมูลประกอบเรื่อง

อ่างใหญ่เองอาจต้องเดิมจาก
อ่างใหญ่ยิ่งกว่า (ป่าสัก)

น้ำลึก 3 เมตร จะระเหยหมด
ต้องเดิมจากอ่างใหญ่

1 ไร่ = 1600 ต.เมตร
3 ไร่ = 4800 ต.เมตร
x 4 ม. = 192000 ล.บ.ม.

1 ไร่ = 1600 ต.เมตร
3 ไร่ = 4800 ต.เมตร
x 4 ม. = 192000 ล.บ.ม.

น้ำ 1 ล้าน ลบม. => 1000 ไร่
น้ำ 1 แสน ลบม. => 100 ไร่
น้ำ 1,000 ลบม. => 1 ไร่

ถ้าน้ำลึก 3 เมตร จะระเหยหมด
ต้องเดิมจากอ่างใหญ่

อ่างใหญ่เองอาจต้องเดิมจาก
อ่างใหญ่ยิ่งกว่า (ป่าสัก)

สระ 3 ไร่ ; นา 5 ไร่ ; ไม้ยืนต้น 2 1/2 ไร่ ; พืชไร่ 2 1/2 ไร่ ; บ้าน 2 ไร่

=====

กระทู้ของหนานาน 1

ปัญหาที่ยังคิดไม่ตกคือในบางพื้นที่ไม่รู้จะเอาดินที่ขุดสระซึ่ง
ถ้าขุด 30 x ของพื้นที่จะมีดินขุดออกมาจำนวนมาก ถ้าทิ้งในพื้นที่จะ
กลบพื้นที่นาทั้งหมด หนานาน 1 คิดด้วยเกล้าว่า หากเอาดินจำนวน
หนึ่งทำคันรอบสระ แต่เปิดทางให้น้ำผิวดินไหลลงสระได้ก็จะใช้ดินไป
จำนวนหนึ่ง ดินอีกส่วนหนึ่งทำร่องดินโดยไม่ต้องขุดยกร่องใหม่ เพื่อ
ปลูกพืชผลบางอย่าง และอีกส่วนยกเป็นผนังรอบ ๆ ที่ เพื่อปลูกไม้ผล
ไม่ทราบว่าจะแก้ไขปัญหานี้ได้หรือไม่?

1 มีนาคม 2537
14.00 น.

=====

ปัญหาที่ดินที่ขุดจากสระน้ำ ในโครงการทฤษฎีใหม่ (3 ไร่ ลึก 4 เมตร)

- 1) ดินผิว (50 ช.ม.) ถมที่ดินทำกิน 5 ไร่ (นา) = 2400 ล.บ.ม.
 - 2) ทำคันรอบสระ (2 x 2 x (80 + 240)) = 1280 ล.บ.ม.
 - 3) ถมร่องไม้ผลหรือไม้ยืนต้น และ
 - 4) ถมแปลงพืชไร่ (เฉลี่ย + 1 ม. 5 ไร่) = 8000 ล.บ.ม.
 - 5) ถมที่อยู่อาศัยและที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง (2 ม. 2 ไร่) = 6400 ล.บ.ม.
- (เฉลี่ยปรับระดับของทั้งแปลง + 1 เมตร) รวมทั้งหมด 18080 ล.บ.ม.

วิธีปฏิบัติ ข้อ 1.

ขุดดินของเขตสระ (3 ไร่) ลึก 50 ช.ม. มาถมที่นา (5 ไร่)

ขุดดินของเขตบ้าน (2 ไร่) ลึก 50 ช.ม. มาถมที่นา (5 ไร่)

รวมยกระดับ ที่นา 50 ช.ม.

วิธีปฏิบัติ ข้อ 2.

ขุดดินของเขตสระ (3 ไร่) ลึกอีก 50 ช.ม. มา ทำ คันรอบสระ

2 x 2 x 320 ม.

วิธีปฏิบัติ ข้อ 3. (ข้อ 3 และ 4)

ขุดร่อง (ท้องร่อง) ลึกประมาณ 1 เมตร ขึ้นมาถมเป็นขกร่อง

50 ช.ม. (ดินผิว)

ท้องร่อง กว้าง 2 เมตร ขกร่อง กว้าง 4 เมตร

ดินที่ขุดจากสระถมท้องร่อง (ขุดเศษ 1 เมตร)

วิธีปฏิบัติ ข้อ 4. (ข้อ 3 และ 4)

ผลัดดินผิว (50 ช.ม.) ไปพึกที่แปลงนา แล้ว

ขุดดิน อีก 1.65 ม. จากเขตสระมาถม แล้วผลัดดินผิวที่พึกไว้ที่

แปลงนา กลับมา

วิธีปฏิบัติ ข้อ 5.

ขุดดินผิว (50 ช.ม.) จากเขตบ้าน ไปถมที่เวตพืชไร่ แล้ว

ขุดดินอีก 1.35 ม. จากเขตสระมาถมเขตบ้าน ให้สูงขึ้น 2 เมตร

0.5 + 0.5 + 1.65 + 1.35 = 4.0

=====

มูลนิธิชัยพัฒนา
วันที่ 5 มีนาคม 2537

D. B.

ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อปี 2542 นั้น พระองค์ท่านพระราชทานคำจำกัดความที่เป็นทางการมาให้เลย ประกอบด้วยประโยค 13 บรรทัดด้วยกัน

สิ่งที่พระองค์ท่านพระราชทานให้ คือ ความคิด ธรรมะ เป็นปรัชญาที่จะทำอะไรก็แล้วแต่ ช่วยลำดับความคิดต่างๆ ด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรอง

ยุคโควิดเห็นไหม ใน 13 บรรทัดนี้ พระองค์ท่านทรงเตือน 3 ครั้ง เรามองไม่ออก เราไม่เข้าใจเอง เดี่ยวจะชี้ให้ดู 13 บรรทัดนี้เขียนว่าอะไร

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ...

เดือนครั้งที่ 1 โดยใช้คำว่า เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โลกมันก้าวทันไปเรื่อย ก้าวให้ทัน แต่กรุณามองดูให้ดีฯ อย่าแค่เห็นแค่ดู พระองค์ท่านไม่ได้บอกให้ก้าวตามโลกาภิวัตน์ ส่วนมากท่านทั้งหลายจะนึกถึงคำต้องตาม อีกปากโลกเขาทำยังไงเราก็ต้องทำอย่างนั้น ไม่ใช่จะก้าวทัน รู้เท่าทัน อะไรถูกต้องอะไรดี โอเคฉันตาม ฉันทำ นำได้ก็นำเลย

แต่อะไรไม่ดี เราข้ามมันได้ไหม พละกำลังเราเหนือกว่าหรือเปล่า ถ้าเหนือกว่า
ข้ามมันเลย ข้ามไม่ได้หนี อย่าไปสู้ เปลืองกำลัง ชีวิตคนเรามีทางเลือก
3 ทางคือ

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล
รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการ
กระทบใดๆ...

เดือนครั้งที่ 2 ใช้อีกคำหนึ่ง แทนที่โลกาภิวัตน์ เป็นการเปลี่ยนแปลง
ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งมีนัยเหมือนกัน

ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง
อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ
ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน
ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ
ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม
ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ
เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการ...

ก่อนจะจากกัน ทรงอุตสาห์เดือนอีกหนหนึ่ง กลัวจะลืม และขยาย
ความเพิ่มขึ้นอีก

...พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง
ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้
เป็นอย่างดี

ใครจะไปนึกว่า 2 ปีที่แล้ว อยู่ดีๆ เครื่องบินหายไปจากท้องฟ้าเลย
เรารักกันแทบตาย อยู่ในบ้านเดียวกัน เราต้อง Social Distancing เราต้อง
ห่างจากกัน เราต้องควักหน้ากากออกมาใส่กันทุกคน จนกระทั่งบัดนี้ New
Normal อะไรที่เราไม่เคยทำ ต้องทำหมดเลย ใครจะไปนึก ลูกเราเรียนไม่ได้
ต้องมานั่งเรียนหน้าจอ ปรับตัวครั้งใหญ่ เป็นดังที่พระองค์ท่านทรงเตือน
ระวังนะ โควิดยังไม่ทันไป โรคฝีดาษลิงเข้ามาอีกแล้ว โลกต่อไปนี้ไม่มีอะไร
คาดหวังแล้ว ทุกคนต้องเตรียมพร้อมหมด ถ้าเราชะล่าใจตามฝรั่ง ตาม
โลกาภิวัตน์ พัฒนาประเทศเอาความรวยเป็นที่ตั้ง ปี 2539 - 2540 เจ๊ง
ทั้งระบบเลย วันดีคืนดีก็อยากเป็น NICs¹ วันดีคืนดีโลกกำเรบอยากเป็น
เสือตัวที่ 5 จำได้ไหม ประเทศทำการเกษตรดีๆ อยู่แล้ว ในน้ำมีปลา
ในนามีข้าว กลับมาปรับทั้งประเทศเป็นอุตสาหกรรม ชาวไร่ชาวนาทั้งไร่
ทั้งนาเข้าโรงงานหมดเลย นอกจากนั้น ผลิตออกมาต้องไปขายตลาดเมืองนอก
ต้องส่งออก ส่งออกดีก็กระดี๊กระด๊า กัน ส่งออกไม่ได้ล้มจมทั้งประเทศ
ไร่ นา สาก็พังทลายเพราะว่าเป็นสมบัติเก่า ก็แย้ เพราะว่าปล่อยให้หญิงแก่
กับเด็กอยู่ ผมทำงานพัฒนาชนบท ผมรู้ดี ตอนนี้นี่ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งก็รื้อแร่
ทั้งๆ ที่จุดเด่นของเราคือ **อาหาร**

¹ NICs คือ Newly Industrializing Countries หมายถึง การเกิดประเทศอุตสาหกรรมใหม่

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อสะดวกเป็นการง่าย จาก 13 บรรทัด ต่อไปนี้ทำอะไรขอใช้
ธรรมะ 3 ตัว เป็นตัวหลักทรงก่อนได้ไหม ขอให้เริ่มด้วย พอประมาณ
ซึ่งนำด้วยเหตุผล ตัดสินใจด้วยเหตุผล และตลอดทางระมัดระวัง
สร้างภูมิคุ้มกันไว้ตลอดเหมือนเราฉีดวัคซีน ธรรมะของพระองค์ท่าน
สอนวิธีคิด คุณจะปลุกถ้าปลุกงาก็ตามใจคุณคุณจะได้รับราชการ

หรือเกษียณอย่างผมก็ได้ ก่อนอื่นประมาณตนก่อน ทำอะไรอย่าให้
เกินตัว แล้วเรารู้จักตัวเองไหม ประมาณตนก่อน คือ การประเมินตน
ต้องทำ self assesment ภายภาพร่างกายของเราเป็นยังไง ทรัพย์สิน
สมบัติมีทุนเท่าไร? เช็คตรวจสอบไว้ให้ดี พอตรวจสอบให้ดีเสร็จ
เราดำรงชีวิตดำเนินการไปข้างหน้ามัน ใช้เหตุผลนำทาง ใช้สติปัญญาเพื่อ
นำไปสู่เหตุผล เพราะถ้าไม่ใช้เหตุผล ก็เลสเตชั่นมันจะนำเราแทน
เงินกลับทำร้ายเรา มีเงินถ้าไม่รู้จักใช้ มันไม่ได้ให้ประโยชน์มันให้ทุกข์ นี่คือ
สิ่งที่พระองค์ท่านสอน เพราะใช้เหตุผลก็เป็นอีกเรื่องแล้ว และภูมิคุ้มกัน
อย่าประมาท ภูมิคุ้มกันแปลสมัยใหม่คือ บริหารความเสี่ยงให้ดี
สร้างภูมิคุ้มกันหรือยัง เงินจะกินไม่รู้จะใช้จ่ายอะไร ความจำเป็นในชีวิต
มันก็น้อยลง ยิ่งแก่ยิ่งน้อย เอาเงินไปซื้อพันธบัตรให้ลูกไว้ใหม่ ไปประกันเอา
ไว้ดีไหม เพื่อวันไหนเกิดเหตุกับเรา ไม่มีใครเดือดร้อนเพราะเราเตรียมการ
ไว้แล้ว อันนี้คือสร้างภูมิคุ้มกันง่ายๆ อย่างนี้เลย

ในระดับประเทศเองนั้น วันดีคืนดีลุกขึ้นอยากเป็น NICs ใหม่ๆ ที่
ประเทศของเราเป็นประเทศเกษตรแต่อยากไปทำอุตสาหกรรม แล้วมันก็
ไปไม่รอด เราไม่ใช่เสือ เสือเป็นสัญลักษณ์ของอุตสาหกรรม มีพลังเยอะแต่
หมดเร็ว แท้จริงเราเป็นควาย สัตว์สี่กระเพาะไม่มีพลังเท่าเสือ แต่เดินอึด
ได้ทั้งวัน คือรายเช้า มีกินแบบเกษตร เป็นสัญลักษณ์ของเกษตร แต่เรา
ก็ดูถูกว่าเราโง่เหมือนควาย คนจีนพอเด็กเกิดมาเขาเอาตุ๊กตาควายวางไว้

บนหัวนอนบอกให้เด็กสู่งาน อืดเหมือนควาย ให้มีชีวิตอดทน แต่ของเรา กลับมองว่าควายโง่ วันนี้ถ้าเรายึดติดกับอาหาร ทำบ้านเมืองของเราเป็น แหล่งผลิต เป็นคลังอาหารของโลก วันนี้เราจะเป็นพญาควาย เคยได้ยินคำว่า มหิงสาไหม มหิงสา คือ พญาควาย เสือกก็ไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่ดีกว่าหรือ

พระองค์ท่านทรงสอนแค่นี้ วิธีคิด รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ตามเหตุการณ์ให้ได้ อะไรเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงให้ทัน เปลี่ยนแปลง ซ้ำเมื่อไร disruption สูญหายเลย และอย่าโง่ง เงื่อนไขคุณธรรม คือ อย่าโง่ง แทนที่เป้าหมายมีความมั่งคั่งมั่นคง กลายเป็นความสมดุลมั่นคง ยั่งยืนแทนดีกว่าไหม นี่แหละฉบับย่อของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการทรงงาน

หลักปฏิบัติ ที่เราเรียกว่า หลักการทรงงาน ต้องมีรอบความคิด แล้วก็ดูการปฏิบัติ จะเป็นอย่างไร ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติของการทำงานของเรา

หลังจากวันที่ 13 ตุลาคม 2559 นั้นก็ประมวลได้มา 27 ข้อ และเจ้าหน้าที่ที่ร่วมบันทึก ร่วมทำงานด้วยกัน เสนอแนวความคิดว่า

“ท่านเสนาบดี มันท่านจะแบ่งเป็น 3 ส่วนได้นะ”

คือ 1 เป็น**หลักธรรม** ธรรมะ ส่วนที่ 2 เป็น**หลักคิด** ส่วนที่ 3 เป็น**หลักปฏิบัติ** เมื่อเจ้าหน้าที่เขามีใจเสนอความคิด ซึ่งก็เป็นความคิดที่ดีนะ เห็นด้วยกับหัวข้อ หลักธรรม หลักคิด หลักปฏิบัติ อันนี้โอเค แต่บางข้อ ดูหลวมๆ บางข้ออาจจะอยู่หลักธรรมก็ได้หลักคิดก็ได้ เพราะระหว่างหลักธรรมกับหลักคิด ขอบเขตยากที่จะแบ่ง ก็บอกว่าแบ่งเป็นกรอบ ง่ายๆ แบบนี้ก็ได้อ้อ แต่อย่าติดใจกับรูปฟอร์ม ให้สนใจสาระในแต่ละข้อ

วันนี้ผมจะให้ความคิดชีวิตของคุณ 27 ความคิด คือ 27 เครื่องมือ ใช้ได้ตลอดกาล พอเผชิญปัญหาชีวิตในการทำงาน คุณสามารถเลือกหยิบ ขึ้นใดชิ้นหนึ่งมาใช้ได้เลย

หลักการทรงงาน หลายข้อมาจากทศพิธราชธรรม

ข้อที่ 1 ซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน มาจาก อาชชวะ

ข้อที่ 2 อ่อนน้อม ถ่อมตน คือ มัททวะ

ข้อที่ 3 ความเพียร คือ ตบะ

ข้อที่ 4 รู้ รัก สามัคคี พระองค์ท่านสอนก่อนหน้านั้นคือ รู้รัก สามัคคี ทำอะไรต้องรู้ก่อน รู้สาเหตุ รู้ปัญหา รู้ทางแก้ พอรู้เสร็จแล้วไม่พอ ต้องมีคำว่ารักมาเติม ถ้าไม่มีความรักแล้วรู้ ถ้ามองอะไรตอบได้หมดแต่ ไม่ทำอะไรเลย นั่งเฉยๆ ต้องมีความรักคอยกระตุ้นให้เราอยากทำงาน ผมยอมรับว่าต้องมีความรัก เพราะผมอายุ 83 เหนื่อยนะ ไม่ใช่ไม่เหนื่อย เบื่อนะไม่ใช่ไม่เบื่อ ทำงานหนักมาตลอดชีวิต แต่ไม่รู้มันหยุดไม่ได้ หยุด แล้วรู้สึกยังไงไม่รู้ เพราะฉะนั้นมีความรักคอยกระตุ้นให้เรารู้ พอรู้เสร็จเรา เข้าใจเราก็กออกมาแก้ไข สามัคคี คือ อย่าเก่งอยู่คนเดียว ทำอะไรไปชักชวน เพื่อนหรือหน่วยงานต่างๆ ด้วย กรมชลประทานไปชวนกรมพัฒนาที่ดินมา กรมทรัพย์ฯ มาเป็นทีมมันสนุก อย่าวิ่งเดียว วิ่งเดียวมันได้ของขึ้นเดียว

รู้ รัก สามัคคี ทำอะไรต้องรู้ก่อนและมีพลังแห่งความรัก คอย ผลักดันคอยให้กำลังใจให้เราทำแล้วก็ชักชวนเขาไปทำเป็นหมู่คณะ พลังจะได้เกิด

ข้อที่ 5 ทำเรื่อยๆ ทำแบบสังฆทาน วันหนึ่งพระองค์ท่านรับสั่งว่า

“รู้ใหม่ ฉันทันทีลัทธิอะไร” เราก็กไม่กล้าตอบ

พระองค์ท่านก็ตอบให้เอง ฉันทันทีลัทธิเรื่อยๆ และใช้หลัก สังฆทาน หมายความว่า ทำงานไม่หยุด ทำไปเรื่อย ตื่นเช้าก็ทำไปเรื่อย ใคร ก็ถามผม 83 แล้วเมื่อไหร่จะหยุด ผมไม่รู้ มีแรงก็ทำไป ไม่ได้เป็นปัญหาเลย อย่าไปสร้างปัญหา อย่าไปนึกปัญหา อย่าไปคิดปัญหา ถ้าเราไม่คิด มันก็ไม่มี ล้มตึงเมื่อไหร่ก็หยุด ถึงเวลาหยุดมันหยุดเอง ทำแบบสังฆทาน

คือ ช่วยโดยไม่เลือก ใครตกทุกข์ได้ยากจะเป็นญาติโกโหติกา คนไม่รู้จัก ทำให้เหมือนกันหมด อันนี้คือหลักการของพระองค์ท่าน

ข้อที่ 6 มีความสุขในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น สมเด็จพระบรมราชาชนก¹ สอนบุคลากรทางการแพทย์ให้พึงนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน ประโยชน์ตนฉันใด พระองค์ท่านก็เหมือนกัน มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น พระองค์ท่านทรง “ให้” ตลอด

ข้อที่ 7 ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบทำงานอย่างผู้รู้จริง เวลาจะเสด็จ ไปที่ไหน ทรงเตรียมข้อมูลอย่างละเอียด บนแผนที่ของพระองค์ท่าน ในพื้นที่สีขาวมีรอยดินสอเขียนข้อมูลเพียบ ไปตรงนี้เป็นชนเผ่าไหน เป็นลีสขอหรืออา่าในพื้นที่ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่หนีกอยากไปไหน ก็ไป ต้องเตรียมการอย่างดีทำงานอย่างผู้รู้จริง

พอพระองค์ท่านไปถึงก็เช็กข้อมูลกับชาวบ้านอีก เพราะรับข้อมูลจากหน่วยราชการนั้น บางทีข้อมูลเก่าก็มี ล้าสมัยไปแล้วก็มี เพราะฉะนั้นเช็กกับชาวบ้านปัจจุบันเป็นยังไง ทางน้ำจะไปตามเดิมหรือเปล่า หลายครั้งไปพบมันไม่ใช่แล้ว เปลี่ยนทางแล้ว อย่างนี้เป็นต้น พระองค์ทรงรอบคอบมาก เพราะฉะนั้นจำไว้นะครับ เวลาทำงานข้อมูลต้องมาก่อน ข้อมูลต้องแม่นยำไม่ใช่ข้อมูลแบบเชื่อใครเขา ใครมายัดเยียดเรา เราก็เชื่อ ให้พิถีพิถันในเรื่องนี้เหมือนหมอที่วินิจฉัยโรค ถ้าวางยาถูกต้องก็รักษาโรคได้ วินิจฉัยผิดวางยาผิดคนไข้ตายลูกเดียว ฉันทัดฉันทัน

¹ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชาชนก

ข้อที่ 8 ระเบิดจากข้างใน การพัฒนาต้องระเบิดจากข้างใน คือ หมายความว่า อย่าให้อะไรในขณะที่เขาไม่พร้อมรับ เขาไม่ได้ประโยชน์ ผมเคย ตัดถนนเข้าไปหมู่บ้านที่ปิด ไม่มีการสัญจรกับโลกภายนอก จะเข้าเมือง ไปโรงพยาบาลสถานีอนามัยที่เดินวันครึ่ง เราไม่รู้ เราคิดแบบนักพัฒนา สมัยใหม่ ตัดถนนโครมเข้าไป พอตัดถนนเสร็จ ขอถามพวกคุณว่า ใครเป็นคนใช้ถนนคนแรก ชาวบ้านเขาไม่มีรถ ชาวบ้านขี่เกวียน จี๊ว จี๊ควาย จี๊ม้า ชาวเมืองมีรถ จึงเข้าไปก่อน และกวาดเอาทรัพยากรในนั้นออกมาหมดเลย ความเจริญเข้าไปอย่างรวดเร็ว ทีวีไม่เคยดูบัดนี้มีทีวีทุกบ้าน เดี่ยวนี้ จะเดิน จี๊ว จี๊ควายไม่ได้แล้ว ต้องขี่รถเครื่อง เพื่อนมีฉันก็ต้องมี แต่มีหนี้สิน เจริญขึ้นพัฒนาขึ้น แต่เป็นหนี้หมดทุกครัวเรือน ก่อนมีถนนนั้นเขาอยู่แบบ พอเพียง ไม่มีหนี้ไม่มีสิน ปลุกข้าวกินเอง บัดนี้ไม่ได้แล้ว ทุกอย่างมี 2 คม วันนี้ 5.0 เจริญขึ้นมาเยอะแยะ แต่อากาศไม่มีหายใจ ยิ่งพัฒนายิ่งทุกข์ แปลกใหม่ 1.0 ไม่ใช่ทุกคนมีรถขี่ นานๆ มีรถสักคัน วันนี้เกือบทุกคน มีรถขี่หมดแต่ว่าไม่รู้จะไปไหน ถนนไม่มีวิ่ง เย็นวันศุกร์ลองดูแล้วกัน กลับบ้านก็โหมง อากาศไม่มีหายใจต้องใส่หน้ากาก ยิ่งพัฒนายิ่งทุกข์ เขาถึงต้องดูแลความยั่งยืนด้วย จะพัฒนาแบบได้อย่างเดียว แล้วเสียหายหมดทุกอย่างนั้นไม่คุ้มหรอก

จำไว้ จะให้อะไรใคร ฝึกให้เขาใช้ให้เป็นก่อน เอามือถือไปให้ลุงมี ลุงมาต่างจังหวัด แกจะทำอะไรได้ไหม เพราะฉะนั้นต้องสอน สอนดู Application คาดการณ์เกี่ยวกับเรื่องดินฟ้าอากาศจะได้รู้ฝนตกเมื่อไหร่ จะได้วางแผนการเพาะปลูกได้ มันมีประโยชน์ถ้าหากเรารู้จักใช้มัน

ข้อ 9 ทำตามลำดับขั้นตอน อย่าใจร้อน ควรจะพิจารณาดูให้ดี ว่า ควรจะทำอะไรก่อนหลัง และเริ่มในจุดที่ควรจะเริ่มก่อน และต่อเนื่อง ไปตามลำดับเป็นขั้นเป็นตอนไป

ข้อ 10 ภูมิสังคม ไปที่ไหนให้ความเคารพภูมิสังคม ภูมิ คือ ภูมิประเทศ ดินน้ำลมไฟ คุณไปทางเหนือคุณเจอภูเขา หุบเขา คุณมาภาค อีสานเจอที่ราบสูง พอไปทางใต้คุณเจอดินพรุ มาที่ภาคกลาง เจอลุ่มแม่น้ำ เจ้าพระยา ทำไมบ่นว่าน้ำท่วม ก็ธรรมชาติออกแบบให้เป็นที่ลุ่มให้น้ำท่วม เพื่อปลูกข้าว ออยุธยาเลือกที่ตั้งตรงนั้น เพราะไม่ต้องการสู้กับพม่า น้ำท่วม เมื่อไหร่เดี๋ยวก็เดินกลับกันเอง ปีหน้าเดินกลับมาใหม่ เราก็กินข้าว เก็บ เสบียงแล้วปิดประตูเมือง พอฝนมากก็เดินกลับกันอีก พระองค์ท่านสอนว่า ออยุธยาสุดยอด บ้านไทยเราจึงยกได้สูงสูงสุด ไม่กลัวน้ำท่วม ฉะนั้นก่อน ไปอยู่ที่ไหน ศึกษาภูมิประเทศก่อน

สังคม คือ “คน” ต้องให้ความเคารพคนด้วย คนทางเหนือก็คิด อย่างหนึ่ง คนอีสานก็คิดอย่างหนึ่ง คนทางใต้ก็คิดอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น แต่ละแห่งคนจะคิดไม่เหมือนกัน เราต้องให้ความเคารพ โครงการของ ราชการล้มเหลวเพราะ พอนึกอะไรได้ยากก็ใช้เหมือนกันหมดทั่วประเทศ อย่างเรามีโครงการเลี้ยงแพะ ภาคอื่นไม่ค่อยเอาแต่ทางใต้เอา โครงการ โครกระบือ บางแห่งชอบบางแห่งไม่ชอบ อันนี้คือ ภูมิสังคม

ข้อที่ 11 องครวม มองอะไรต้องมองแบบองค์รวม ไม่ใช่เห็นน้ำแล้วจบ เอาน้ำไปทำอะไรช่วยณะหน่อยได้ไหม มีน้ำเท่านี้ทำอะไรได้บ้าง หรือปลูก ข้าวน้ำพอไหม ต้องไปชี้ทางให้เขา เพราะปลูกข้าวกินน้ำมากกว่าพืชอื่น

10 เท่า คุณมีน้ำในสต็อกแค่นี้ คุณทะเล้งไปปลูกข้าวน้ำไม่พอ คำว่าความพอเพียงเกิดขึ้นแล้ว น้ำไม่พอเสร็จเลย เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียง พระองค์ทรงสอนวิธีคิด ไม่ใช่วิธีทำ ทำเรื่องอะไรคิดก่อน มีน้ำแค่นี้จะทำกิจกรรมอย่างไร ให้สอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ ถ้ามีน้ำน้อยปลูกผักไม่ได้ ปลูกข้าวไม่ได้ เลี้ยงสัตว์แทนไหม เลี้ยงนกกระทาเก็บไข่ดีไหม เพราะฉะนั้น จะต้องพิจารณาให้ครบทุกมิติ

ข้อที่ 12 ประหยัดเรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด อันนี้อธิบายในตัวอยู่แล้ว

ข้อที่ 13 ขาดทุนคือกำไร บางอย่างก็ต้องยอมเสียยอมขาดทุนไปก่อน เมื่อกี่ยกตัวอย่างให้เห็นแล้ว เพราะฉะนั้นอย่าไปมัวแต่มุ่งเอาแต่กำไร คนเราจะไม่ช่วยคนยากจนเลย เพราะช่วยเท่าไรไม่คุ้ม ไม่ได้หรอก ถ้าวันนี้ช่วยเขาแล้วพอเขาสร้างรายได้ เขาจะเอากลับมาให้เราเอง อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นขาดทุนคือกำไร ราชการนี้อยู่ในฝ่ายขาดทุน ฝนหลวงขาดทุนเพราะค่าทำมันแพง ต้องใช้เครื่องบินบิน แพลกใหม่ฝนหลวงฝรั่งไม่ทำ ทั้งๆ ที่เครื่องบินดีกว่าเรา คอมพิวเตอร์คำนวณดินฟ้าอากาศดีกว่าแต่ไม่ทำ วันหนึ่งอดรอนทนไม่ไหวกราบบังคมทูลถาม ทำไมไม่ฝรั่งไม่ทำฝนเทียม เทคโนโลยีสูงกว่าเราตั้งเยอะ พระองค์รับสั่งว่า เพราะเขาทำธุรกิจไม่ได้ เพราะไม่สามารถบังคับฝนให้ตกในพื้นที่ที่ต้องการได้ของเราคือ ฝนทาน ทานัง โปรยให้หมดทุกคน เพราะฉะนั้นความคิดของฝรั่งกับเรานั้นต่างกัน เพราะเรายอมขาดทุน ข้างล่างเขาปลูกอะไรขึ้นได้กำไร แล้วเขาก็จะคืนประโยชน์ให้ส่วนรวมได้ในที่สุด อย่างนี้เป็นต้น

ข้อที่ 14 ปลุกป่าในใจคน พระองค์ท่านรับสั่งที่ห้วยทรายว่า มีป่าไม่
จังหวัดแล้วเมื่อไหร่จะมีป่าไม้หมู่บ้านสักที นัยของพระองค์ท่านคือเมื่อไหร่
ชาวบ้านลุกขึ้นมาปกป้องป่านั้น ป่าห้วยปลาหลดที่ตากเห็นใหม่ ชาวบ้าน
เขาสร้างป่าขึ้นมา ชาวบ้านเขาหยุดทางหยุดเผาเลย ย้ายไปที่ใหม่ ทางเผา
10 ปีย้อนกลับไปเหมือนเดิม พระองค์ท่านรับสั่งว่า ไม่มีที่แล้ว จำนวนคนเยอะ
เยอะที่ก็น้อย อยู่ที่นี่แหละ ให้ไปสร้างป่าข้างบน เขาเชื่อก็ไปสร้างป่า
พระองค์ท่านทรงกำชับบอก ต้องป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ใน
โบราณกาลป่าที่คนอยู่ได้ต้องมีของให้ครบ 3 อย่าง ที่นั่นทำครบถ้วน เขา
ต้องการอะไร ป่าก็มีให้เขาทุกอย่าง ใช้อย่างยั่งยืน ข้างล่างก็มีน้ำตลอดปี
ชีวิตชาวเขาที่นั่นไม่ต้องเคลื่อนย้ายอีกแล้ว เป็นตัวอย่างที่น่าประทับใจ

ข้อที่ 15 ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ อย่างนี้กว่าเราต้องไปเอา
เครื่องจักรเครื่องยนต์มาใช้ อย่างเช่นเวลาดินพังทลาย กรมพัฒนาที่ดิน
เอาแทรกเตอร์ไปตัดขั้นบันได ให้ใช้ธรรมชาติแทน โดยนำหญ้าแฝกไปปลูก
หญ้าแฝกก็อยู่มาเป็นพันปีแล้ว แต่ว่าไม่มีใครคิดจะใช้ราก ใช้แต่ใบ
มุงหลังคาเท่านั้น พระองค์ท่านทดลองปรากฏว่ารากลงไปลึกมาก
ปลูกเป็นแถว 3-4 แถว เมื่อดินทับถมลงมา มาติดแนวหญ้าแฝก
ผลสุดท้ายก็เป็นขั้นบันไดธรรมชาติ และนอกจากนั้นนำความชื้นลงไปใต้ดิน
ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ส่วนใบก็มาทำหัตถกรรม ขายได้ใบละหลายพัน
เป็นการเพิ่มรายได้

เวลาน้ำเน่าเสีย พระองค์ก็ทรงเอาผักตบชวามากรอง เอาหญ้าแฝก
กกฤๅษี พืช 22 ชนิดนี้มา เห็นใหม่ของธรรมชาติมันมีอยู่แล้ว นวัตกรรม
คือ เอาธรรมชาติมาร่วมกันจนกระทั่งได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

นี่คือ นวัตกรรม ธรรมชาติไม่เรียกร้องเงินจากเรา ให้ประโยชน์อย่างเดียว เป็นการประหยัด

ข้อที่ 16 อธรรมปราบอธรรม บางอย่างเราไม่ต้องการ อีกอย่างก็ไม่ต้องการ ถ้าจับมาสู้กัน ลบกับลบเป็นบวกจำได้ไหม ตอนเราเรียนวิชาพีชคณิต น้ำเน่าไม่ต้องการ ผักตบชวาเราไม่ต้องการ จับมาสู้กัน แทนที่จะปล่อยให้ผักตบชวาทงอกเต็มพื้นที่น้ำ เราก็ก่อมาใส่เป็นบล็อกๆ ล้อมด้วยท่อนไม้ไผ่ ปล่อยให้พื้นที่น้ำสามารถสัมผัสแสงอาทิตย์ อันนี้ต้องใช้ความรู้ทางด้านเคมีทางด้านฟิสิกส์ต่างๆ แสงแดดจะฆ่าเชื้อ ออกซิเจนในอากาศก็สัมผัสกับน้ำ ทำให้ BOD เพิ่มขึ้น ผักตบชวานี้ทำหน้าที่ไปดูดซึมซับเอาโลหะหนักเข้ามา เอาคาร์บอนไดออกไซด์ไปแล้วพ่นออกซิเจนลงไปฟอกน้ำไปในตัว ปรากฏว่า win win น้ำสะอาด ตัวอย่างที่บังมัทกะสัน เมื่อก่อนไม่เคยมีปลา พอทำไปสักพักปลามาเต็มเลย แสดงว่าน้ำสะอาดแล้ว

ข้อที่ 17 ประโยชน์ส่วนรวม เราอยู่ในส่วนรวม ถ้าส่วนรวมอยู่ไม่ได้ เราก็ออยู่ไม่ได้ เราคิดจะอยู่รอดปลอดภัยคนเดียวไม่ได้หรอก คนเราต้องพึ่งพากัน ส่วนรวมประเทศชาติต้องเอาให้อยู่ เพราะเราไม่ได้อยู่คนเดียว ลูกหลาน ครอบครัว เพื่อนฝูงของเรา ทุกคนอยู่ด้วยกันหมด ย้ายไปอยู่ประเทศอื่นก็เป็นผู้ลี้ภัย เจ้าของบ้านเขาดูถูก เป็นเพียงแค่พลเมืองชั้นสอง (second class citizen) ฉะนั้นเราต้องรักษาส่วนรวมหรือแผ่นดินให้ได้

ข้อ 18 การพึ่งตนเอง พึ่งพาตนเองให้ได้ รัสเซียชดกับยูเครน ยุโรปพึ่งทลายไปทั้งแถบเพราะต้องพึ่งแก๊สของรัสเซีย ปู่รัสเซีย อาหารการกินเกือบไม่มี ยูเครน กรีซส่งออกไม่ได้ โอกาสทองมาแล้ว ผมประชุม

ข้าวไทยเลย เพราะผมเป็นประธานมูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ข้าวสาธิตขาดตลาดก็ส่งข้าวเจ้าไปติดตลาด โฆษณาไม่มีกลูเตนสำหรับ คนแพ้งลูเตน แถมยังมีสารกาบ้า (GABA) ฝรั่งเศสแล้วอารมณ์ดีทั้งวัน ดีกว่าข้าวสาธิตอีก

เพราะฉะนั้นพึ่งตนเองนี้สำคัญ ยามสงครามถ้าเราพึ่งตนเอง ได้รอดเลย คนจีนเวลานี้สอนนักเรียนเรื่องวิธีทำมาหากิน เพราะสุดท้ายลงมา ที่เรื่องกิน เห็นโควิดบ้านเราใหม่ เวลาไปที่ไหน บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ซอยนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน ปล่อยที่ไว้ทำไม ช้างบ้านช้างซอย มีที่ว่าง ปลูก พืชกินได้ให้หมด อยากกินอะไรเดินลงหลังบ้านก็มีของกินไม่ต้องจ่ายเงิน ง่ายไปหมดแต่ขอให้ทำเถอะ บ้านนี้มีกิน ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงงาน 70 ปี ก็เพื่อการนี้ วันนี้ได้ผลแล้ว คนที่ถูกปลดจากงานกลับบ้านเงียบไปเลย คนที่โวย มีแต่คนที่ประกอบธุรกิจเท่านั้น คือเอาเงินต่อเงิน และใช้เงินแลกปัจจัย ต่างๆ เพราะฉะนั้นลงมือทำกันเถอะ

ข้อที่ 19 เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่แค่การปลูกข้าวหรือขุดร่องผัก แต่แท้ที่จริงแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาแนวความคิดด้วย หลักธรรม 3 ประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เราต้องรู้จักประมาณตน ประเมินศักยภาพ ตัวเองเสียก่อนเพราะทุกคนมีต้นทุนไม่เหมือนกัน จะทำสิ่งใดนั้นต้องคำนึง ต้นทุนที่มีอยู่ในตัว อย่างทุนของประเทศไทยคือ อุข้าวอุ่น้ำ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จึงต้องพัฒนาการเกษตรไว้ ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาที่ถูกต้อง พระองค์ท่านรับสั่งให้ใช้เหตุผลในการนำทาง ใช้สติปัญญา อย่าใช้อารมณ์

ในการเดินตามผู้อื่น ภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดคือ การบริหารความเสี่ยงของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งไม่คาดคิดว่าจะเกิดสถานการณ์แบบโควิด-19 เป็นต้น ที่ระบาดอย่างรุนแรง การใช้ชีวิตแบบนิวนอร์มอล เว้นระยะห่าง ความเสี่ยงแบบ distancing ความจริงพระองค์ท่านทรงเตือนไว้เมื่อปี 2542 ให้ระวังการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นดังเช่นปัจจุบัน ต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญหากมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะปลอดภัย

เวลาที่พระองค์ท่านทรงงาน จะมีธรรมะ 3 ข้อ คือ ความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง โดยเราต้องรอบรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ต้องมีความฉลาด เพราะความโลภจะทำให้เกิดความพินาศ อย่าคดโกง ตั้งมั่นบนความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักแบ่งปันผู้อื่น เพราะถ้าสังคมอยู่ไม่ได้ ตัวเราก็ออยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน สุดท้ายสังคมและประเทศชาติจะเดินไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ มั่นคง สมดุล และยั่งยืน

ข้อที่ 20 เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ทำอะไรต้องเข้าใจก่อน เข้าใจต้นเหตุปัญหา ทางออก พอเข้าใจเสร็จค่อยเข้าถึงการปฏิบัติ พระองค์ท่านสอนรู้งรักสามัคคี สอนเหมือนกันแต่เปลี่ยนประโยค เข้าถึงการปฏิบัติ เข้าถึงวิธีการเทคโนโลยี ผลสุดท้ายการพัฒนางก็เกิดขึ้น เรียกว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งต่างฝ่ายต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน และเข้าถึงซึ่งกันและกัน ก็จะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อที่ 21 แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คือคิด Macro เริ่มทำ Micro เวลาคิดคิด Macro ภาพใหญ่ แต่เวลาเริ่ม เริ่มจากจุดเล็กๆ ไปเรื่อยๆ โดยไม่ลืมว่าสุดท้ายเราจะต้องเติมเต็มทั้งภาพให้ไปสู่เป้าหมายนั้น ภาพ Macro

ประเทศชาติ หน่วยงาน และกิจกรรมของเราจะต้องไปอย่างนี้ แล้วก็เริ่มทำ Micro ไปเรื่อยๆ จนสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อที่ 22 ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย simplicity อย่าติดตำรา ทำให้มันง่ายๆ บางทีพูดวิชาการมาแต่ทำไม่ได้ ป่วยการ

ข้อที่ 23 การมีส่วนร่วม ทำอะไรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้วย เขาเรียก ประชาพิจารณ์ ถ้าเขาไม่ร่วมด้วยก็จบ ต้องแบบในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปถึงแล้วประทับนั่งลงถาม เปิดแผนที่

“เจียนจดหมายมาอย่างนั้น ปัญหาเป็นอย่างนี้ ฉันทแก้แบบนี้ะ ตรงนี้ทำอย่างนี้นะ ตรงนั้นทำอย่างนี้นะ เอาไหม? ถ้าไม่เอาก็ไม่ทำ” เมื่อชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันกับสิ่งที่พระองค์ท่านทรงเสนอ โครงการก็จะดำเนินการต่อไป

ข้อที่ 24 พอยู่พอกิน คือ อยู่ให้พอ กินให้พอ เมื่อทุกอย่างพอแล้ว เรามีภูมิคุ้มกันขึ้นมาทันที เราก็มีอิสระและอยู่รอด เพราะในภาวะโรคระบาดโควิด-19 ก็ดี สงครามที่เกิดขึ้นก็ดี จะแพ้จะชนะ จะผูกอยู่กับประชาชนจะอดหรือรอดตาย

ข้อที่ 25 บริการรวมที่จุดเดียว อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนหน่อยได้ไหม บางกระทรวงกว่าจะได้บริการครบ ลำบากมาก ก่อนที่ผมจะเริ่มทำเกษตรต้องประเมินแปลงเกษตรของผมก่อนใช้เศรษฐกิจพอเพียง ประเมินดินก่อน เอาดินไปหากรมพัฒนาที่ดิน ช่วยดูหน่อยว่าดิน

ชุดไหน สถานีพัฒนาที่ดินอยู่มุ่มเมืองหนึ่ง ผมก็หัวไปอาทิตย์หนึ่งทราบผล ไหนๆ เข้าเมืองทั้งทีก็อยากได้ลูกปลาไปปล่อยในสระ สถานีประมงอยู่อีก มุมหนึ่ง นั่งรถไปอีก 20-30 บาท ได้ปลามาถุงหนึ่ง อยากได้พันธุ์ข้าว สถานี ข้าวอยู่อีกที่หนึ่ง อยากได้พริกหอมกระเทียมของวิชาการเกษตร สถานีอยู่อีกแห่งหนึ่ง กว่าจะได้ของครบแทบตาย ค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองมาก

ศูนย์ศึกษาฯ มีหน่วยราชการ 10-15 หน่วย อยู่ทีเดียวกันเลย มาถึงไม่ต้องเคลื่อนย้ายไปไหน แม่ไปฝึกเรื่องสาธารณสุขมูลฐาน พ่อไปฝึก เรื่องการเกษตร ลูกสาวอาจไปฝึกเรื่องหัตถกรรม ทุกกิจกรรมรวมอยู่ที่ เดียวกันหมด One-stop Service ส่วนศูนย์ราชการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้ให้บริการอะไรประชาชน เป็นเพียงศูนย์ที่ให้ข้าราชการมาทำงานร่วมกัน ไม่ใช่หน่วยบริการร่วมกัน ถ้าเบ็ดเสร็จโอนทะเบียน ทำใบอนุญาตขับขี่ รวมอยู่ในที่แห่งเดียวได้ อันนั้นคือสุดยอด เพราะฉะนั้นพระองค์ท่าน ทรงทำศูนย์ศึกษาฯ ให้ดู แต่ละหน่วยข้ามกระทรวงมาอยู่ด้วยกัน ถอดเสื้อ สังกัดออกไปใส่เสื้อโครงการ แซ่จืดใจร่วมกัน ทำงานร่วมกันทำเป็น Team work ประชาชนก็ได้รับความสะดวก

ข้อที่ 26 ร่ำเริง รื่นเริง คึกคัก คึกครื้น การทำงานไม่ต้องหน้านี้ว คิ้วขมวด ทำงานต้องสนุก พระองค์ท่านรับสั่ง ทำงานไม่สนุกแล้วจะเบื่อ พอเบื่อก็หยุดทำงาน เพราะฉะนั้นการทำงานต้องร่ำเริง รื่นเริง คึกคัก และครึกครื้น แบ่งเป็นสองคู่ ร่ำเริง-รื่นเริง คือตัวเราต้องสนุกสนานร่ำเริง ใครได้มีโอกาสตามเสด็จ พระองค์ท่านจะมีพระราชอารมณืฉัน ชวนเราหัวเราะ อยู่ตลอดเวลา ทำให้เราไม่เหนื่อย ร่ำเริงเป็นคุณสมบัติส่วนตัว เข้ามาใน

ออฟฟิศ ยิ้มแย้มแจ่มใส นายคนไหนเดินคอตก หน้านี้วคือขมวด ลูกน้องก็
คือขมวดตาม หงอยไปด้วย แล้วตัวเราต้องร่าเริงต้องสร้างบรรยากาศ
ในการทำงานให้รื่นเริง ต้องมี คึกคัก-ครึกครื้น ตามมาด้วย

คึกคัก คือ Dynamic มีพลัง เห็นคนสนุกหัวเราะแต่มันมีพลัง
ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระอารมณชั้นแต่มีพลัง
เวลาทำงานร่วมกันเกิดความครึกครื้น คือ ร่าเริงแบบมีพลังทำให้เกิดผล
ขึ้นมา อันนั้นคือนัยของร่าเริง รื่นเริง คึกคัก และครึกครื้น เป็นปัจจัยของ
การทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นสนุกสนานได้แต่อย่าไปสนุกสนาน
เชิงเล่น สนุกสนานแต่ให้มีพลัง

ข้อที่ 27 ชัยชนะของการพัฒนา สุดท้ายจบด้วยชัยพัฒนา
ปี 2531 ถูกเรียกไปตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา ทรงรับสั่งว่า การเข้าไปแก้ไขปัญหา
ของประเทศนั้น เหมือนเข้าไปในสงคราม สงครามต่อสู้ความยากจน
สิ่งแวดล้อม ขยะ น้ำเน่า สารพัดต่อสู้ แต่การต่อสู้นี้เราไม่ฆ่ากัน เราใช้การ
พัฒนาเอาชนะกัน พอเราแก้ไขสำเร็จแล้ว เราก็ชัยพัฒนา คือ ชนะโดย
การพัฒนา นั่นเอง

งานยังไม่เสร็จ : สืบสาน รักษา ต่อยอด

งานยังไม่เสร็จ

ขณะที่พระองค์ท่านประทับอยู่โรงพยาบาลศิริราช รักษาอาการประชวร วันนั้นพระวรกายอ่อนแอ พระพลานามัยทรุดโทรมไปพอสมควร แต่ยังไงก็ยังไม่ยอมเข้าเฝ้าฯ ได้อยู่ แต่ว่าเป็นไปด้วยความยากลำบาก จะทรงยกพระหัตถ์ จะรับสั่งรู้สึกต้องทรงใช้แรง ท่านคนบติหรือคุณหมอนคนไหนได้ถวายการรักษาคงทราบดีว่าช่วงนั้นทรงเป็นอย่างไร ผมไม่ทราบหรอกครับว่า วันนั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่ได้เข้าเฝ้าฯ และคำที่ได้พระราชทานมานั้น เป็นรับสั่งครั้งสุดท้ายที่ผมได้รับ

วันหนึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว ผมพาคณะหนึ่งเข้าเฝ้าฯ รายงานสถานการณ์เรื่องน้ำเสร็จแล้ว พอคนอื่นเขาเดินออกไปจากห้อง ผมก็คลานเข้าไปกราบพระบาท แล้วกราบบังคมทูลว่า ขอพระราชทานพร แล้วผมก็กราบไประหว่างพระบาท พอผมเงยหน้าขึ้นมา ก็เห็นพระองค์ท่านทรงยื่นพระหัตถ์มาจับไหล่ซ้ายผมแล้วเขย่า พรสุดท้ายที่ได้รับพระราชทานในวันนั้น พอมาถึงวันนี้ เป็นรับสั่งของพระองค์ท่านกับตัวผมเอง และผมคิดว่าจะส่งต่อสารนี้ไปยังพวกเราทุกคนด้วย

“สุขเมธงานยังไม่เสร็จนะ งานยังไม่เสร็จ งานยังไม่เสร็จสุขเมธ”

งานเพื่อแผ่นดิน ประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดประเทศชาตินั้นมันไม่มีวันจบวันสิ้น อย่างนี้กว่าหมด ขณะที่พระองค์ท่านทรงพระประชวรขนาดนี้ กำลังพระวรกายก็ถดถอยลง พระสุรเสียงที่จะเปล่งออกมาแต่ละคำต้องใช้ความ

พยายามอย่างมาก ในยามนั้นยังทรงนึกถึงประชาชน นึกถึงงาน งานของ พระองค์ท่านก็คือ งานที่ทำให้พวกเรานั้นแหละ ให้ดูแลรักษาชีวิตเราต่อ ให้ดิน น้ำ ลม ไฟ ของเรามีต่อไป ให้เรามีอาหารกิน มีชีวิตอยู่รอด และ ให้แผ่นดินอยู่รอดต่อด้วย

วันที่ 13 ตุลาคม 2559 ผมถึงนิกย้อนกลับไป เมื่อวันที่ได้รับ พระราชทานพรเป็นรับสั่งครั้งสุดท้าย โดยที่วันนั้นตัวเองไม่รู้ ก็ถวาย คำตอบไปเพียงแต่ว่า

“รับใส่เกล้าฯ พระพุทธเจ้าค่ะ”

แล้ววันนี้ก็รับใส่เกล้าฯ คือหนึ่งเกษียณไม่มี แล้วตราบิเดที่งานยังไม่เสร็จ ก็ทำตัวเหมือนอย่างที่ทรงสอน เหมือนพระมหาชนัก ผึ่งทะเลอยู่ข้างหน้าแต่ไม่ทราบอยู่ตรงไหน ว่าวายถึงหรือเปล่าก็ไม่รู้ แต่ต้องวาย เพราะถ้าไม่วายก็จมน้ำตาย วันหนึ่งก็ต้องถึงฝั่ง

เพราะฉะนั้นอยากจะฝากส่งสาร ขอให้คนไทยจดจำรำลึกไว้ทุกคน ว่า ตราบิเดที่เรามีชีวิตอยู่ เรามีเรี่ยวแรงอยู่งานไม่มีวันเสร็จ แพทย์ ทำหน้าที่แพทย์ไป พยาบาลทำหน้าที่พยาบาลไป พ่อค้าทำหน้าที่พ่อค้าไป โดยตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ทุกคนทำหน้าที่ของตนเอง นั่นคือสิ่งที่ทรงปรารถนา เวลานี้ไม่มีพระองค์ท่านมาทรงสอนเราแล้ว ไม่มีเวลาที่จะทรงทำให้ดูแล้ว

แต่วันนี้... เห็นสิ่งอื่นใด ทรงมองพวกเราจากข้างบนลงมา ทำให้ ทรงเห็นหน่อยเถอะ ทำแล้ว วันนี้ทำอะไรบ้าง ตอบได้ไหม ทุกวันเราต้อง ตอบตัวเองให้ได้ว่า วันนี้ทำอะไรได้บ้าง แล้วทุกครั้งที่เราทำถวาย ซึ่ง ความจริงเราเองก็ได้รับ ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างสภาพแวดล้อมของเราดีเรา ก็ได้รับ ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุข เราอยู่ร่วมกันด้วยดีเราก็ได้รับ แล้วอย่าลืม เราซึ่งเป็นลูก พระองค์ท่านทรงทำให้แล้ว หน้าที่ของเราตอนนี้ เราต้อง เป็นพ่อแม่ที่ส่งแผ่นดินต่อให้กับลูก เขาจะได้อยู่ยั่งยืนตลอดไป

มองทุกอย่างที่ฉันทำ – จดทุกอย่างที่ฉันพูด – สรุปทุกอย่างที่ฉันคิด

หลังจากพระองค์ท่านเสด็จสวรรคต ทรงจากชาวไทยไปแล้ว มานั่งทบทวนว่าทรงสอนเราอย่างไรบ้าง เพราะในขณะที่ตามเสด็จอยู่ 35 ปี ร่ำเรียนในสิ่งที่ทรงสอนซ้ำแล้วซ้ำเล่า ความคิดในสมองยังไม่ได้สรุปรวม คำสอน แต่พอพระองค์ท่านจากไปแล้ว จึงมาทบทวน ทรงสอนอยู่ สามประโยคเท่านั้น สามประโยคจริงๆ

มองทุกอย่างที่ฉันทำ ทรงให้มอง ไม่ใช่ให้เห็นหรือให้ดูเฉยๆ ให้ มองจะต้องตั้งคำถามตลอดว่า ทำทำไม ทำอย่างไร เพื่ออะไร และต้องหา คำตอบอยู่ตลอดเวลา ปัญญาจะได้เกิด

จดทุกอย่างที่ฉันพูด หลายท่านคงเห็นผมจดตอนตามเสด็จ ตอนหลังถือเทปเพราะจดไม่ไหว รับสั่งเยอะเยาะบางที่เราพลาด เราลืม

ก็เลยเป็นคนเดียวที่ทรงอนุญาตให้ถือเทปเดินตามอัดเพื่อช่วยความจำ ทรง
แขวนกล้องถ่ายรูปไว้ที่พระศอ เพื่ออะไร รับสั่งว่า เพื่อเตือนความจำ บางที
เราจำไม่ได้ไปหลายสถานที่ถ่ายรูปเก็บไว้ พอจะไปที่ไหนก็ไปค้นรูปเก่า
มาเปรียบเทียบกัน ทุกอย่างเป็นเครื่องมือในการทำงานหมด ไม่ได้ถ่ายรูป
เล่นๆ เซลฟ์ส่งไลน์อย่างเราทุกวันนี้

อีกประโยคหนึ่งทีแรกนึกว่ายาก สรุปรูปทุกอย่างที่ฉันคิด เรานึก
ในใจจะไปสรุปได้อย่างไร พระองค์ทรงคิดอย่างไรใครจะไปทราบได้ แต่
ความจริงแล้วในภาคปฏิบัติหลังจากเดินตามเสด็จไปสักพัก ทรงคิดดังๆ
คุณหมออยู่ใกล้ขีดระหว่างประทับที่โรงพยาบาลศิริราช จะทราบว่าทรง
แสดงความคาดหวังอะไรต่ออะไรให้เราได้ยินอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น
**พระองค์ท่านทรงสอนปัจจุบัน ทรงเตือนอดีต และทรงนำทางเราไป
สู่ออนาคต ครบเครื่องเลย**

ระบบการศึกษาของเราก็ไม่ได้สอนอย่างนั้น

มองทุกอย่างที่ฉันทำ ดูปัจจุบันว่าจะเป็นอย่างไร จดทุกอย่างที่ฉันพูด
เรื่องในอดีตมักจะลืม จะได้เป็นเครื่องเตือนความจำจะได้เป็นบทเรียน
ต่อไป และสรุปที่ฉันคิด พระองค์ท่านทรงคิดไปข้างหน้า เมื่อพระราชทาน
แหล่งน้ำตรังนี้ พระราชทานสิ่งนั้นสิ่งนี้ อีก 3 ปี อะไรจะเกิดที่บริเวณนี้
การเปลี่ยนแปลงอะไรจะเกิดขึ้น คุณภาพชีวิตคนจะดีขึ้นเพียงไหน ทรงคิด
ต่อไปถึงอนาคตเลย สมบูรณ์แบบจริงๆ เราจะได้เตรียมแผนรองรับในสิ่ง
ที่จะเกิดในอนาคตข้างหน้า

ปฏิบัติตามที่ทรงสอน คนไทยทุกคน จะมีความสุข

วันที่ 9 มิถุนายน 2549 ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จออก
ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม ในโอกาสครบ 60 ปี ของการ
เสด็จขึ้นครองราชย์

คนเต็มถนนราชดำเนิน คนอยู่ที่บ้านก็เปิดโทรทัศน์ดูมีใครจำได้ไหม
ผมขอเตือนความจำตอนนั้นยังไม่ทะเลาะกันนะ ยังไม่มีการปฏิวัติยังไม่มี
อะไรทั้งสิ้น เหมือนกับทรงเห็นว่าอะไรจะเกิดขึ้น จึงรับสั่งสั้นๆ อยากรู้ให้
ทุกคนจำไว้

“ประการแรก จะคิดจะพูดจะทำให้ความเมตตามุ่งดีมุ่งเจริญ
ต่อกัน” ไม่ใช่ทำลายกันอยู่ทุกวัน นั่งด่าทอกันทะเลาะเบาะแว้ง แล้วก็
เห็นมีประโยชน์อะไรเกิดขึ้นเลย

“ประการที่สอง ให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานประสาน
ประโยชน์กันทำให้งานสำเร็จผล ทั้งแก่ตนเองผู้อื่นและแก่ประเทศชาติ
ในที่สุด” ช่วยกันทำหน่อยเถอะ ถ้าไม่ทำประเทศชาติจะอยู่ได้อย่างไร
พอประเทศชาติอยู่ไม่ได้ คนอื่นอยู่ได้อย่างไร พอคนอื่นอยู่ไม่ได้
แล้วตัวเราเองอยู่ได้อย่างไร คิดกลับมามันก็ลงมาที่ตัวเรานั่นละ

“ประการที่สาม ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริตในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน” เคารพกฎหมาย ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน กอบโกยผลประโยชน์เข้าตนเอง

“ประการที่สี่ ฟังคนอื่นเขาบ้าง อย่าเอาตัวเองเป็นใหญ่ ต้อง ทำความคิดความเห็นให้ถูกต้องเที่ยงตรงอยู่ในเหตุในผลประพฤติ ปฏิบัติลงรอยกันในทางที่ดี” พอดตกลงกันได้ก็ต้องปฏิบัติตาม เวลานี้แตก เป็นเสียงๆ ทะเลาะกันแล้วก็ไม่ก่อประโยชน์อะไร

นี่ละสี่ข้อ ขอให้ทุกคนทำเถอะ บ้านเมืองอยู่ได้ ถ้าเริ่มต้นพ่อแม่ ทะเลาะกัน ลูกก็จะทะเลาะกันต่อด้วย อย่าทิ้งมรดกอันนี้ไว้ให้ลูกหลาน เราเลย ทรงพยายามจัดสิ่งนี้ เราทุกคนต้องช่วยกันจัดต่อไป

ไม่เคยรับสิ่งเรื่องความร่ำรวย ไม่รับสิ่งเรื่องความมั่งคั่ง และ ไม่รับสิ่งให้เราบูชาความยากจน แต่ต้องให้เหตุผลมุ่งไปสู่ประโยชน์ ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์สร้างมาให้ได้ ความร่ำรวยถ้าใช้แบบไม่มีประโยชน์ มันก็ทำลายด้วยซ้ำไป

เพราะฉะนั้นจะทำอะไรให้ถึงประโยชน์ งบประมาณแต่ละบาท แต่ละสตางค์ให้ก่อประโยชน์ให้ได้ แล้วผลสุดท้ายเมื่อทำอย่างนั้นก็มี ความสุข พระองค์ท่านพระราชทานความสุขให้แก่เราแล้ว และได้เสด็จสู่ สวรรคาลัย เสด็จไปสู่ความสุขแล้ว เราควรถ่ายทอดความสุขให้ลูกหลาน เราต่อไป

เป้าหมายคือ ประโยชน์สุข

พอรู้ตัวว่าจะต้องไปเป็น เลขานุการ กปร. ผมเริ่มจับประโยคแรกนี้เลย พระปฐมบรมราชโองการ ตอนผมอายุ 7-8 ขวบ ไม่รู้เรื่องหรือกตอนทีพระองค์ท่านพระราชทานแต่งประโยคนี้ออกมา

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”¹

ในความหมายเดียวกันที่เราอ่าน ใช้การมองเหมือนกัน แต่การแปลไม่เหมือนกัน ทำให้เราขาดความลึกซึ้งไป พอเรามาอ่านตอนโต เรามีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจด้วย เพราะจะต้องถวายเป็นงาน จะต้องตามเสด็จ

เราจะครองแผ่นดิน เป็นประโยคที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากปี 2475 พอเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระองค์ท่านก็อยู่ใต้รัฐธรรมนูญอยู่ใต้กฎหมาย ทรงไม่มีอำนาจอะไร จึงไม่ใช่คำว่า ปกครอง แต่ใช้คำว่า ครอง ซึ่งคำว่า ครองนี้เป็นมิติของจิตใจ เป็นมิติของความรักรักความเมตตา และมิติของความรับผิดชอบ แล้วพระองค์ท่านทรงดูแลแผ่นดิน คืออะไร พระองค์ท่านทรงดูแลดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งก็คือปัจจัยแห่งชีวิตเรานั้นเอง

โดยธรรม ธรรมะ คือความดีและถูกต้อง

เป้าหมายคือ **ประโยชน์สุข** พระองค์ท่านไม่ให้เป็นทาสเงิน เพราะเงินในกระเป๋าไม่มีความหมาย เป็นเพียงแค่กระดาษ ทรงใช้คำว่า ประโยชน์สุข มีเงินเท่าไรนั่นไม่สำคัญ แต่สำคัญคือการใช้อย่างไร ใช้อย่างไรทุกบาททุกสตางค์ให้เกิดประโยชน์หรือไม่ ถ้าใช้ให้เกิดประโยชน์ทุกคนก็มีความสุข

¹ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493

วันนี้เราอยู่ภายใต้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 แล้ว
ทำไมยังรับฟังบรรยายเรื่องของรัชกาลที่ 9 อยู่เลย ก็ต้องทบทวนพระปฐม
บรมราชโองการ ของรัชกาลที่ 10 รับสั่งว่า

**“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”¹**

สามคำที่เริ่มต้น คือ สืบสาน รักษา ต่อยอด

สืบสาน หมายความว่า ทรงสัญญากับพวกเราว่า สมเด็จพระบรม
ราชาชนกทรงทำอย่างไรนั้นจะทรงทำตามทุกอย่าง

รักษา คือ รักษาสิ่งที่สมเด็จพระบรมราชาชนกทรงทำได้

ต่อยอด คือ ต่อยอดในสิ่งที่สมเด็จพระบรมราชาชนกได้ทรงสร้างไว้
และให้ขยายผลต่อไป เพราะฉะนั้นฐานทั้งหมดคือ ฐานจากรัชกาลที่ 9
แล้วต่อเนื่องมารัชกาลที่ 10 เราจึงจำเป็นต้องรู้ศาสตร์ของรัชกาลที่ 9
เพื่อเสริมสร้างรัชกาลที่ 10 ต่อไป

กระทั่งทุกวันนี้ ผมไปบรรยายที่ไหน ผมจะจบท้ายด้วยว่า ให้
“สืบสาน รักษา ต่อยอด” แปลว่าจะสืบสานทุกอย่างที่พ่อทำ งานไม่หยุด
จะรักษาสิ่งที่พ่อทำได้แล้ว และสิ่งที่พ่อทำได้แล้วอะไรที่จะต้องพัฒนา
ให้ดีขึ้นไปก็จะต่อยอด ถ้าไปที่ไหนก็อธิบายให้เขาเข้าใจด้วย อย่างไรก็ตาม
ให้บันทึกทุกอย่างให้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในกาลข้างหน้า

¹ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2562

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทอดพระเนตรโครงการจัดหาแหล่งน้ำ จังหวัดสกลนคร

สรุปท้ายบท

หนังสือครองแผ่นดิน ที่ทางสำนักงาน กปร. จัดพิมพ์นี้ เรียบเรียงจากคำบอกเล่าของผม ในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่ง เลขาธิการ กปร. คนแรก ตั้งแต่ปี 2524 จนเกษียณอายุในปี 2542 และดำรงตำแหน่ง เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ตั้งแต่ปี 2531 ถึงปัจจุบัน ได้รับการสั่งสอนจาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ติดต่อกันยาวนานถึง 35 ปี ได้เรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ จากพระองค์ท่านอย่างมากมาย แต่ยังไม่มีการรวบรวมประมวลไว้อย่างเป็นระบบ จึงได้พยายามถอดเรื่องราวต่างๆ จากความทรงจำมาเล่าเป็นเรื่องๆ ซึ่งแต่ละเรื่องได้มีการบันทึกเสียงไว้มากมาย

เนื่องจากทางสำนักงาน กปร. มีเจตนาจะจัดพิมพ์หนังสือเล่มแรกในลักษณะประมวลภาพรวมสัก 1 เล่มก่อน แล้วจะมีการเผยแพร่รายละเอียดแต่ละเรื่องๆ ในระยะต่อไป

หวังว่า ข้อเขียนจากความทรงจำของผม ที่นำมาประมวลเขียนในหนังสือเล่มนี้ คงจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้าง

สุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา
9 กันยายน 2565

தாகພບວກ

7 ทศวรรษการทรงงาน

สร้างรากฐานความมั่นคงด้านสาธารณสุข

- พ.ศ. 2489 เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2489 โดยมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 พระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”
-
- พ.ศ. 2493 พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างอาคารและผลิตยารักษาวัณโรค เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดี จะทำให้การพัฒนาประเทศมีความเจริญก้าวหน้า
-
- พ.ศ. 2494 ปลาพระราชทาน : ปลาหมอเทศ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพันธุ์ปลาหมอเทศ จึงทรงเลี้ยงไว้ในสระบริเวณพระที่นั่งอัมพรสถาน จากนั้นได้พระราชทานแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ เพื่อแจกจ่ายให้ราษฎรได้บริโภคอาหารโปรตีนที่หาได้ง่ายและทำให้มีสุขภาพที่ดี
-
- พ.ศ. 2495 ถนนพระราชดำริสายแรก : ถนนห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อแก้ปัญหาการสัญจรให้กับประชาชน
-
- พ.ศ. 2496 “อ่างเก็บน้ำเขาเต่า” อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำแห่งแรก สร้างเขื่อนดินกันเป็นอ่างเก็บน้ำจืดไว้ให้ประชาชน
-
- พ.ศ. 2497 หน่วยแพทย์พระราชทานเคลื่อนที่ทางบกหน่วยแรก โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือแพทย์เวชภัณฑ์และยานพาหนะ ให้กระทรวงสาธารณสุขจัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปรักษาประชาชนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรี

สร้างรากฐานความมั่นคงด้านสาธารณสุข

- พ.ศ. 2498 ▶ หน่วยแพทย์พระราชทานเคลื่อนที่ทางน้ำ : เรือเวชพาหน์
ได้พระราชทานเรือยนต์สำหรับเป็นหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ทางน้ำ
และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ติดตั้งอุปกรณ์
เครื่องมือทางการแพทย์ ทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยริมน้ำ
ได้รับการดูแลรักษาอย่างทั่วถึง
-
- ▶ มีพระราชดำริให้ศึกษาการทำฝนเทียม

ทรงส่งเสริมการศึกษา และพัฒนางานส่วนพระองค์

- พ.ศ. 2500 เสด็จฯ ไปทรงเปิดเขื่อนห้าแผ่นดิน (เขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท)
เป็นเขื่อนทดน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
-
- พ.ศ. 2502 ▶ พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดนเป็นครั้งแรก ที่ตำบลปง อำเภอบางดง จังหวัดเชียงใหม่
และพระราชทานชื่อว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์”
- ▶ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวาง
ช้างเผือกประจำรัชกาล ช้างเผือกเชือกแรก ในรัชกาลที่ 9
พระราชทานนามเต็มว่า "พระเศวตอดุลยเดชพาหน ภูมิพล
นามนาคบารมี ทูตยเศวตกริกมูทพรรโณภาส บรมกทลสณวิศูทวงศ์
สรรมงคสลักษณคเขนทรชาต สยามราชฎรสวิสดีประสิทธิ
รัตนกฤษณรมิตบุญญาธิการ ปรมินทรบพิตรสารศักดิ์เลิศฟ้า"
-
- พ.ศ. 2504 ▶ ก่อสร้างเขื่อนภูมิพล เป็นเขื่อนคอนกรีตโค้งเพียงแห่งเดียว
ในประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ ใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก
นับเป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งแรกในประเทศไทย
- ▶ จัดตั้งโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เพื่อทรงศึกษาข้อมูล
ต่างๆ ก่อนพระราชทานพระราชดำริแก่ประชาชน

ทรงส่งเสริมการศึกษา และพัฒนางานส่วนพระองค์

- พ.ศ. 2506 ▶ พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำแห่งแรก
- ▶ กำหนดฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก และองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) ด้วยทรงเล็งเห็นว่า อาชีพการเลี้ยงโคนมจะช่วยให้ชาวไทยได้บริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งยังช่วยให้เกษตรกรไทยได้มีอาชีพที่มั่นคงเป็นหลักแหล่ง ไม่ต้องบุกบกรูทำไร่เลื่อนลอยอีกต่อไป
-
- พ.ศ. 2507 โครงการตามพระราชประสงค์แห่งแรก : โครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากไม่มีที่ดินในการประกอบอาชีพ เมื่อประชาชนเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่แล้ว ได้รวมกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
-
- พ.ศ. 2508 สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ ทูลเกล้าฯ ถวายปลานิล แต่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงนำไปเลี้ยงในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ตั้งชื่อเรียกว่า ปลานิลสายพันธุ์จิตรลดา และเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์แจกจ่ายแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

กษัตริย์ผู้ทรงงานหนักในการสร้างรากฐานการพัฒนา “คน”

- พ.ศ. 2511 ▶ ดอนขุนห้วย : เปลี่ยนดินร้างให้เขียวไร่ โดยจัดหาที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้กลุ่มชาวไร่ จากนิคมสร้างตนเองเขื่อนเพชรบุรีเข้าประกอบอาชีพ ปัจจุบันมีการพัฒนาโดยการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพร และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
- ▶ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้รับความรู้วิชาการขั้นพื้นฐานต่างๆ

กษัตริย์ผู้ทรงงานหนักในการสร้างรากฐานการพัฒนา “คน”

- พ.ศ. 2512 ▶ ช่วยชาวเขา ช่วยชาวเรา ช่วยชาวโลก ทรงตั้งโครงการหลวง เพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา โดยส่งเสริมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีและถาวร ด้วยการปลูกพืชผัก และไม้ดอกเมืองหนาวแทน
- ▶ ทดลองการทำฝิ่นเทียม ภาคสนามครั้งแรกบนท้องฟ้าเหนือพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ทำให้มีฝิ่นหลวงที่ช่วยเหลือชาวบ้านในยามฤดูแล้ง
-
- พ.ศ. 2513 มีพระราชดำริให้ออกแบบและสร้างสายอากาศย่านความถี่สูงมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานของเครื่องวิทยุให้ดีขึ้น
-
- พ.ศ. 2515 จุดกำเนิดโรงเรียนร่มเกล้า ทรงริเริ่มโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรกในพื้นที่ประสบภัยก่อนการร้าย สีแดงเข้ม พร้อมพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างอาคารเรียนถาวรหลังแรก
-
- พ.ศ. 2517 จุดเริ่มต้นพระราชดำริเกี่ยวกับความพอเพียง และต่อมาได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ริเริ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ : พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต

- พ.ศ. 2519 เขาคือ : อดีตสมรภูมิลือเถิด เป็นวิธีป้องกันการก่อการร้ายที่ได้ผล ยั่งยืน โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ดำเนินงานโครงการพัฒนากลุ่มน้ำเข็ก (เขาคือ) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบูรณ์และพิษณุโลก เพื่อจัดสรรที่ดินทำกินและบริการด้านสาธารณสุขให้แก่ประชาชนและทหารผ่านศึกในลักษณะหมู่บ้านอาสาป้องกันตนเอง

ริเริ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนา : พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

- พ.ศ. 2522 ▶ ทรงริเริ่มให้มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตและมีการบริหารงานแบบ One-stop Service
- ▶ จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนา ป่าหาย น้ำแห้ง ดินแลว ก็พัฒนาได้ เพื่อหาต้นแบบการพัฒนา ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคกลาง
-
- พ.ศ. 2523 สาคติวิทยาการเกษตรแผนใหม่ ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดง ตามพระราชดำริ จังหวัดระยอง เป็นศูนย์สาธิตวิทยาการและเทคโนโลยีทางการเกษตรแผนใหม่ในจังหวัดระยอง และจังหวัดใกล้เคียง
-
- พ.ศ. 2524 ▶ จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือ กปร. เป็นองค์กรพิเศษ เพื่อจัดการประสานงาน และจัดระบบรองรับการดำเนินงานสนองพระราชดำริ
- ▶ จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิด การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล จากยอดเขาสู่ท้องทะเล เพื่อหาต้นแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเล
- ▶ จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนา ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว พัฒนา ได้ยั่งยืน เพื่อหาต้นแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคใต้
- ▶ จัดตั้งหมู่บ้านสวนป่าสันกำแพง ให้สมาชิกมีหน้าที่ปลูกสวนป่า และดูแลรักษาตามแนวพระราชดำริ “ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง”

ริเริ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ : พิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิต

- พ.ศ. 2525 ▶ โครงการพัฒนาพื้นที่โดยรอบวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชลบุรี จากพื้นที่เสื่อมโทรม ป่าไม้ถูกทำลายจนหมดสิ้นและหน้าดินถูกทำลาย ให้พัฒนาพื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพของประชาชนและกิจกรรมทางศาสนา
- ▶ จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนา สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง เพื่อหาต้นแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ▶ จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนาต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม เพื่อหาต้นแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคเหนือ
-
- พ.ศ. 2526 จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนาพื้นดิน คินป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อหาต้นแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ดินดานและการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเกื้อกูลกัน
-
- พ.ศ. 2528 พระราชทานพระราชดำริให้ปรับปรุงบึงมัทกะสัน : ไตรธรรมชาติ เพื่อช่วยระบายน้ำ และบรรเทาสภาพน้ำเสียในคลองสามเสน โดยให้รูปแบบเครื่องกรองน้ำธรรมชาติ ให้ผักตบชวาที่อยู่ทั่วไป เป็นพืชดูดความโสโครก ใช้พลังงานแสงอาทิตย์และธรรมชาติ การเติบโตของพืช เป็นต้นแบบการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ

ดิน น้ำ ป่า คน สร้างสมดุลธรรมชาติ

- พ.ศ. 2529 ทฤษฎีปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โครงการศึกษาวิจัยฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดราชบุรี สร้างป่าที่สมบูรณ์เป็นแหล่งอาหารและศูนย์การเรียนรู้ควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา
-
- พ.ศ. 2530 น้ำสามรส (น้ำจืด น้ำเค็ม น้ำเปรี้ยว) โครงการพัฒนาลุ่มน้ำบางนราอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส เพื่อแก้ปัญหาน้ำ 3 ประเภท ได้ช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วม และสามารถในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ในปัจจุบัน
-
- พ.ศ. 2531 ก่อตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา : ชัยชนะแห่งการพัฒนา ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการพัฒนาอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้
-
- พ.ศ. 2532 สาธิตการจัดการน้ำเสีย : โครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสียเมืองสกลนคร (หนองสนม) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วยระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสียจากตัวเมืองสกลนคร
-
- พ.ศ. 2533 กังหันน้ำชัยพัฒนา ได้พระราชทานภาพวาดฝีพระหัตถ์เครื่องกลเติมอากาศ RX-5 แบบ A, B และ C ให้กรมชลประทานจัดสร้างเครื่องต้นแบบ เป็นกังหันน้ำเพื่อบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการเติมอากาศ นำมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำตามสถานที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

ดิน น้ำ ป่า คน สร้างสมดุลธรรมชาติ

- พ.ศ. 2534 ▶ **หญ้าแฝก** : กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต พิษพระราชทานในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินที่ขยายผลไปทั่วประเทศ
- ▶ พระราชทานแนวคิดวิธีแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและน้ำเสียในชุมชน โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเรียบง่าย โดยใช้หลักการ ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ เป็นเทคโนโลยีอย่างง่าย ใครๆ ก็สามารถทำได้ และมีวัสดุหาได้ในท้องถิ่น
-
- พ.ศ. 2535 ▶ **พัฒนาลุ่มน้ำทั้งระบบ** : โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร - นครพนม โดยได้พระราชทานภาพวาดฝีพระหัตถ์ (ตัวอักษรย่อ) เค้าโครงการพระราชทานแนวทางเพื่อช่วยราษฎรในท้องถิ่นบริเวณสองฝั่งลำน้ำก้ำ ให้มีน้ำใช้ในการเกษตร และอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง
- ▶ ถนนดีสโก้ : เส้นทางเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอเขาวงที่ขรุขระจนรถที่ประทับแวงไปแวงมา จึงเป็นที่มาของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการสาธิตทฤษฎีใหม่อำเภอเขาวง ที่ช่วยเหลือชาวบ้านให้มีน้ำทำการเกษตรและแก้ปัญหาความแห้งแล้งในจังหวัดกาฬสินธุ์
-
- พ.ศ. 2536 ▶ **ปรับปรุงธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิต** : โครงการพุ่มแม่แอนเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี เพื่อระบายน้ำออกจากพุ่มและเก็บกักน้ำจืด เพื่อทำการเกษตรและใช้อุปโภค บริโภค

ดิน น้ำ ป่า คน สร้างสมดุลธรรมชาติ

- ▶ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ : เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริที่โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี เพื่อให้พึ่งตนเองอย่างพอเพียง
 - ▶ ต้นแบบการพัฒนาชุมชน สามประสาน “บวร” ที่ร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน วัด และโรงเรียนหรือราชการ
 - ▶ เชื้อขนุนด่านปราการชล นามพระราชทานมีความหมายว่า เชื้อนซึ่งเป็นกำแพงกั้นน้ำ เป็นเชื้อนคอนกรีตบดอัดยาวที่สุดในประเทศไทย เพื่อเก็บกักน้ำในช่วงหน้าฝนไว้ในหน้าแล้งสามารถบรรเทาปัญหาน้ำท่วม ชะลอกระแส น้ำไม่ให้ไหลอย่างรุนแรง และช่วยส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตร
 - ▶ ประตูละบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ์ นามพระราชทานมีความหมายว่า ประตูละบายน้ำที่ประสบความสำเร็จในการแยกน้ำจืดน้ำเค็มได้สำเร็จ ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาในโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช
 - ▶ สมาคมป้องกันการชะล้างพังทลายของดินนานาชาติ (International Erosion Control Association) ทูลเกล้าฯ ถวายราชสดุดีให้เป็นพระมหากษัตริย์นักอนุรักษ์ดินและน้ำดีเด่นของโลก เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2536
 - ▶ รางวัลรากหญ้าแฝกซุบสำริด ซึ่งธนาคารโลก ทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2536
-
- พ.ศ. 2537 ▶ สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน : โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีรูปแบบเช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในประเทศไทย

ดิน น้ำ ป่า คน สร้างสมดุลธรรมชาติ

- ▶ เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ เป็นแหล่งต้นท่อน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ป้องกันและบรรเทาอุทกภัยบริเวณลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง รวมถึงบรรเทาน้ำเสียในเขตเมืองใหญ่ ภาคกลาง อีกทั้งยังเป็นโครงการต้นแบบการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ “อย่าให้ราษฎรเขาเดือดร้อน” โดยการชดเชยค่าที่ดิน ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การศึกษาความเป็นไปได้ การประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์ การนำผลที่ได้ มาบริหารโครงการและแก้ปัญหา
-
- พ.ศ. 2538 ▶ พระราชทานแนวคิดแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานคร อาทิ โครงการจตุรทิศ โครงการทางคู่ขนานลอยฟ้าถนนบรมราชชนนี และโครงการสะพานพระราม 8 เป็นต้น
- ▶ พระราชทานแนวคิด โครงการแก้มลิง ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล

สร้างสรรค์นวัตกรรมเรียบง่าย

- พ.ศ. 2540 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ พื้นที่ระบบนิเวศบริเวณลุ่มน้ำเขาบ่อจิง โดยทำคันดินเบนน้ำ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นแก่ดิน ปลูกป่า และหญ้าแฝกป้องกันการพังทลายของดิน และดักเศษใบไม้เพื่อทำปุ๋ยดินอุดมสมบูรณ์
-
- พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดตั้งโรงพยาบาลสัตว์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หัวหิน เพื่อให้บริการรักษาสัตว์เลี้ยงของราษฎร ทั้งด้านอายุรกรรม ด้านศัลยกรรม ด้านสัตวป่วยใน ด้านสัตวป่วยหนักและฉุกเฉิน รวมถึงการให้บริการรักษาและจัดการสุขภาพในปศุสัตว์ และสัตว์ป่า

สร้างสรรค์นวัตกรรมเรียบง่าย

- พ.ศ. 2542 อุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒนา : โครงการพัฒนาคุ้มน้ำลำพะยังตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอุโมงค์ผันน้ำแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ใช้เทคนิคการผันน้ำจากกลุ่มน้ำหนึ่งมาช่วยพื้นที่อีกกลุ่มน้ำหนึ่ง ระหว่างมุกดาหารกับกาฬสินธุ์ เพื่อช่วยเหลือการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ได้อย่างพอเพียง
-
- พ.ศ. 2543 จัดทำสารคดีโทรทัศน์เพื่อการศึกษารายการ ศึกษาทัศน์ และทรงนำนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ร่วมรายการไปทัศนศึกษาเรียนรู้การพัฒนาดิน น้ำ ป่าในพื้นที่จริง
-
- พ.ศ. 2544 สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 10764 เป็นการใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลแทนน้ำมันดีเซล ในอนาคตอาจเกิดการขาดแคลนน้ำมัน จึงให้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเชื้อเพลิงชีวภาพด้วยการนำอ้อยมาผลิตแอลกอฮอล์เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง โดยพระราชทานเงินทุนวิจัยเริ่มต้นเป็นจำนวน 925,500 บาท กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรให้เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2544
-
- พ.ศ. 2545
- ▶ สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 13898 เป็นกรรมวิธีการทำแผ่นหลวงที่มีการทำแผ่นทั้งในระดับเมฆอุ่นที่ระดับต่ำกว่า 1 หมื่นฟุต และเมฆเย็นที่ระดับสูงกว่า 1 หมื่นฟุตพร้อมกัน ทรงเรียกว่า ซูเปอร์แซนด์วิช กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรให้เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2545
 - ▶ อนุสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 841 เป็นการใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์ทดแทนน้ำมันหล่อลื่นที่ได้จากน้ำมันปิโตรเลียมสำหรับเครื่องยนต์สองจังหวะ เช่น เครื่องรถมอเตอร์ไซด์ และเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกอนุสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2545

สร้างสรรค์นวัตกรรมเรียบง่าย

- พ.ศ. 2546 โครงการเขื่อนแควน้อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพิษณุโลก ได้รับแนวพระราชดำริ ตั้งแต่ปี 2525 มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัย ให้เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค รวมถึงทำการเกษตรทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง อีกทั้งยังเป็นเขื่อนที่มีศักยภาพในการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ พระราชทานชื่อว่า เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน หมายถึง เขื่อนแควน้อยที่ทำให้มีความเจริญในพื้นที่
-
- พ.ศ. 2547 สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 16100 เป็นเครื่องยนต์ที่ขับเคลื่อนน้ำเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนเรือจะถูกนำมาใช้เพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงของสถานการณ์น้ำท่วม โดยการผลักดันระบายน้ำในแม่น้ำและคูคลองต่างๆ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ให้ไหลออกสู่ทะเลอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมให้กับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรให้ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2547

ส่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- พ.ศ. 2549 เลขานุการสหประชาชาติ ประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์
-
- พ.ศ. 2550 โครงการแก้มลิงดิน สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 22637 ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการเลียนแบบธรรมชาติ โดยแก้มลิงให้ดินมีสภาพเปรี้ยวจัดก่อน แล้วทำการชะล้างความเปรี้ยวของดิน และทำการปรับสภาพดินให้เหมาะแก่การเพาะปลูกต่อไป กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรให้ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2550

ส่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

พ.ศ. 2552 โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี เป็นศูนย์รวมพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกพันธุ์พืชที่ดีที่สุดของท้องถิ่นเข้ามาปลูก แล้วให้ภาครัฐและชาวบ้านร่วมดูแลด้วยกัน ซึ่งเป็นการบริหารทรัพยากรแบบบูรณาการ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด

พ.ศ. 2553 เสด็จฯ ไปทรงเปิดประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์ เป็นโครงการ “ลัดน้ำ” เป็นสถานที่ตัวอย่างของการบริหารจัดการน้ำ ที่ต้องการความรู้เรื่องเกี่ยวกับเวลาน้ำขึ้นน้ำลง หากบริหารจัดการให้ถูกต้องจะสามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมได้ และทรงเปิดสะพานภูมิพล 1 สะพานภูมิพล 2 เป็นโครงการ “ลัดทาง” ซึ่งเป็นสะพานชิงแฉดแห่งแรกในประเทศไทย เป็นโครงการข้ายการคมนาคมรองรับการขนถ่ายลำเลียงสินค้าจากท่าเรือกรุงเทพฯ ต่อเนื่องไปจนถึงพื้นที่อุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ และภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ โดยการเสด็จฯ เปิด 2 โครงการนี้ได้เสด็จฯ ทางชลมารค เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2553

พ.ศ. 2555 เสด็จฯ ทางชลมารค ทรงเปิดโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 5 แห่ง พร้อมกันทั่วประเทศ ณ บริเวณท่าน้ำกรมชลประทาน ได้แก่

- 1) อุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) ประตูระบายน้ำธารณิศนฤมิต จังหวัดนครพนม
- 3) ประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 4) เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน จังหวัดพิษณุโลก
- 5) เขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก

ส่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- พ.ศ. 2555 ▶ สหภาพวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ (International Union of Soil Sciences-IUSS) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยธรรม (The Humanitarian Soil Scientist) เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2555
- ▶ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ประกาศสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง วันดินโลก โดยนำข้อเสนอในวาระการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ประจำปี 2556 และสหประชาชาติได้ประกาศรับรองอย่างเป็นทางการให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันดินโลก และให้ปี 2558 เป็นปีดินสากล (International Year of Soils 2015)
-
- พ.ศ. 2559 อ่างเก็บน้ำห้วยโสมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้รับพระราชทานชื่อว่า อ่างเก็บน้ำนฤดินทรจินดา มีความหมายว่า "อ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นตามพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร" อยู่ในพื้นที่อำเภอนาดิ และกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ป้องกันน้ำท่วมรักษาระบบนิเวศในแม่น้ำปราจีนบุรีและบางปะกง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เสด็จฯ ไปทรงเปิดอ่างเก็บน้ำนฤดินทรจินดา ในวันที่ 3 ธันวาคม 2560

ครองแผ่นดิน

ขอขอบพระคุณ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และอดีตเลขาธิการ กปร. (คนแรก)

คณะที่ปรึกษา

- นายลลิต ถนนอมสิงห์ เลขาธิการ กปร.
นายปวัตร์ นวะมะรัตน์ รองเลขาธิการ กปร.
นางสาวอุศนีย์ ฐูปทอง รองเลขาธิการ กปร.
นายสมศักดิ์ เพิ่มเกษร รองเลขาธิการ กปร.
นางสุพร ตรีนรินทร์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นางพิชญดา หัสภาค ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา
นายหทัย วสุนันต์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะทำงานจัดทำหนังสือ

สำนักงาน กปร.

นางอรอนันต์ วุฒิเสน
ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์
นางสาวธัญทิตตา นาครทรรพ
ผู้อำนวยการกลุ่มวิเทศสัมพันธ์
นางเบญจรัตน์ อัครพลวงค์
นางสาวอักษรารักษ์ สำเภาแก้ว
นางสาววัชรินทร์ พลภูงา
นางสาวกุลวดี ปุงบางกะดี
นางสาวเพชรนภา ดุลยะนันท์
นางสาวสิริจิตต์ บุญธรรม
นางสาวประทีป ศรีคำ
นายทวีศักดิ์ แป้นคุ่มญาติ
นายโชคชัย อุ่นใจ

นายตรีวิทย์ วินิชสำเภาทิพย์
ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายพิเศษ
นางสาวจุไรรัตน์ อินทร์โต
ผู้อำนวยการกลุ่มติดตาม
นางนงพรรณ โกศลศักดิ์
นางสาวบุษราพรรณ อุดระ
นางสาวลักขมี พรสุขสันต์
นางสาวกุลวลัย รังสิยาภรณ์รัตน์
นางสาวผการัตน์ ศิริโกด
นายพิสิทธิ์ วิเชียรทศพร
นายณัฐดนัย กันทะโล
นายพลวรรณ สายะเสวี
นางสาวทศพร กาญจนรชา

มูลนิธิชัยพัฒนา

นางสาวปิยะฉัตร ภมรสุต
ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์
นางสาวสุธีรา ลักขณาธร

นางสาวรัฐฉิณี เงินน้ำ
นายศุภมิตร แจ่มจำรัส

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2565
จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม
ออกแบบ/พิมพ์ที่ บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เลขที่ 2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

0-2447-8500 – 6 โทรสาร 0-2447-8561

www.rdpb.go.th

สำนักงาน กปร.

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ปีพุทธศักราช 2558 (เพิ่มเติม)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)